

“WIJ ZIJN DE BRUG NAAR ZELF AAN DE SLAG GAAN”

ONDERZOEKSRAPPORT AMBULANT JONGERENWERK IN DE GROTE STAD
PORTFOLIO JONGERENWERK AFLEVERING 2
KENNISCENTRUM MAATSCHAPPIJ EN RECHT
LECTORAAT YOUTH SPOT

CREATING TOMORROW

Kamiel Koops
Judith Metz
Jolanda Sonneveld

Colofon

Dit onderzoeksrapport is een product van het lectoraat Youth Spot, jongerenwerk in de grote stad

Youth Spot richt zich op de professionalisering en profilering van het jongerenwerk in de grote stad. Het is een samenwerkingsverband tussen de Hogeschool van Amsterdam, ROC van Amsterdam, ROC TOP en de welzijnsorganisaties Combiwel, Dock, Streetcornerwork, IJsterk, Click F1 en Welsaen.

Youth Spot werkt van onderop (onder meer op basis van de 'tacit knowledge' van jongerenwerkers) met een open blik naar stedelijke, landelijke en internationale ontwikkelingen in de werelden van jongeren, samenleving, wetenschap en beleid.

Auteurs: Kamiel Koops, Judith Metz en Jolanda Sonneveld

Studenten van de minor Jongerenwerk in de grote stad 2011-2012: Joyce Grobben, Géniva Markiet, Madieke Zaad, Dilly Timmer, Shuwendley Adelina, Priscilla Huisraad, Lora Hoogland, Laura Fé, Albers Abdel, Samad Bouali, Sadik Kaynak, Jacqueline Supheert, Jamila Ait Lamkadem, Michel Domingos Costa, Bart Jetten, Angelique Braas, Marie Jane Haagstam, Rosanne ter Steege, Ichelle van Dijke, Kelly Duif, Karen de Boer, Haidy Guirguis, Nura van der Sluis, Naomi Kempenaar.

Adviezen : Joris Steutel (HvA), Lidewiet Driessen (ROC TOP), Mohamed Ajuau (Combiwel), Mehdi Ghabri (Streetcornerwork), Adil Zaoui (IJsterk), Joost van Hienen (Streetcornerwork).

Lectoraat Youth Spot, jongerenwerk in de grote stad

Cluster Social Work

Kenniscentrum Maatschappij en Recht

Hogeschool van Amsterdam

Postbus 1025

1000 BA Amsterdam

www.hva.nl/youth-spot

Copyright © Hogeschool van Amsterdam, juli 2013.

Overname van informatie uit deze beschrijving is toegestaan onder voorwaarde van de bronvermelding.

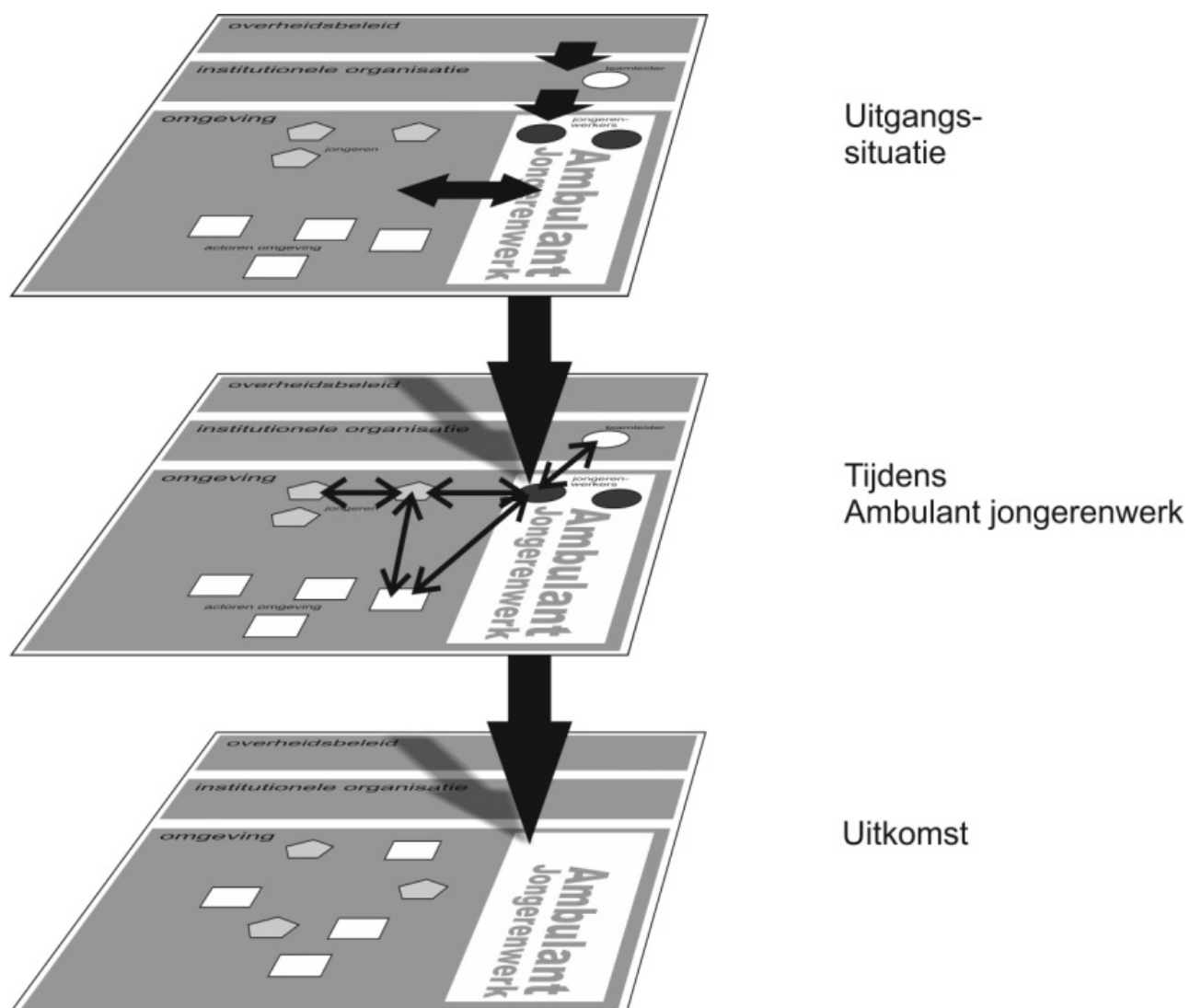
Samenvatting en conclusies

Voor u liggen de samenvatting en conclusies van het onderzoek naar het Ambulant Jongerenwerk als werkwijze in het grootstedelijk jongerenwerk. De aanleiding voor dit onderzoek is de relatieve stilte en beperkte waardering voor het Ambulant Jongerenwerk dat een schril contrast vormt met de onder invloed van Welzijn Nieuwe Stijl groeiende waardering voor outreachend werken en Eropaf! Ambulant Jongerenwerk vormt sinds de jaren tachtig een standaard werkwijze in de gereedschapskist van het jongerenwerk. Kern van Ambulant Jongerenwerk is dat zij jongeren opzoekt in die omgevingen waarin zij hun vrije tijd doorbrengen en vanuit de leefwereld van de jongeren gaat onderzoeken welke 'mogelijkheden er zijn om jongeren te "activeren" en aan de andere kant bezien of er obstakels zijn voor jongeren in hun persoonlijke omstandigheden die door middel van "hulpverlening" weggewerkt kunnen worden' (Schellekens, 1998, p. 17). Het Ambulant Jongerenwerk is daarmee net als outreachend werken een werkwijze die contact legt met mensen in de eigen leefomgeving. Fundamenteel verschil is dat outreachend werken plaatsvindt vanuit een specifieke instelling, en als doel heeft toeleiden naar die instelling terwijl bij Ambulant Jongerenwerk de leefwereld en de eigen doelen van de jongeren het uitgangspunt vormen. (Whelan, 2010).

De ontwikkeling naar *evidence based* werken in de sociale sector versterkt de behoefte aan inzicht in de werkzame bestanddelen en resultaten van het jongerenwerk in het algemeen. Youth Spot, het lectoraat voor Jongerenwerk in de grote stad heeft daarom het Ambulant Jongerenwerk beschreven als werkwijze binnen het grootstedelijk jongerenwerk, gepositioneerd in de literatuur en op resultaten onderzocht. Inzet van het onderzoek is dat de uitkomsten de basis vormen voor een methodiekbeschrijving van Ambulant Jongerenwerk die door wetenschappelijk onderzoek is onderbouwd. De doelstelling van dit onderzoek luidt: *In bestaande praktijken van Ambulant Jongerenwerk werkzame bestanddelen inzichtelijk en overdraagbaar maken om zo de kwaliteit en effectiviteit van het jongerenwerk te verbeteren.*

Methode praktijkbeschrijving

Voor het beschrijven van Ambulant Jongerenwerk als interventie hebben wij gebruik gemaakt van de methode *Praktijkbeschrijving*, waar mogelijk in relatie tot beschikbare theorie en resultaten. Vertrekpunt voor het maken van de beschrijving is het Ambulant Jongerenwerk als sociale interventie. Ambulant Jongerenwerk kan beschouwd worden als een interventie omdat zij ingrijpt in zowel het leven van individuele jongeren als in de omgeving van die jongeren en als doel heeft om een positieve bijdrage te leveren aan de ontwikkeling van jongeren. Onderstaand model vat Ambulant Jongerenwerk als sociale interventie samen.

Figuur 1: Ambulant Jongerenwerk als sociale interventie

Het onderzoek is uitgevoerd in vijf praktijken van Ambulant Jongerenwerk die gezamenlijk een goede afspiegeling vormen van het Ambulante Jongerenwerk als werkwijze binnen het grootstedelijk, professionele jongerenwerk in een multiculturele stad. De uitkomsten zijn gebaseerd op een combinatie van documentanalyse, observaties, diepte-interviews, registratiegegevens, vragenlijsten, focusgroepen en literatuuronderzoek. Voor de materiaalverzameling en het maken van de enkelvoudige beschrijvingen is samengewerkt met docenten en studenten van de minor *Jongerenwerk in de grote stad* van de opleiding Culturele en Maatschappelijke Vorming van de Hogeschool van Amsterdam.

Achtereenvolgens beschrijven wij de doelen in relatie tot de resultaten, de doelgroep, de pedagogische opdracht, Ambulant Jongerenwerk aan de slag, de methodische uitgangspunten en de randvoorwaarden.

Doelen en resultaten

Allereerst hebben wij in beeld gebracht voor welke doelen het Ambulant Jongerenwerk een geschikte werkwijze is. Er is pas sprake van een doel van Ambulant Jongerenwerk als aannemelijk kan worden gemaakt dat Ambulant Jongerenwerk positief bijdraagt aan het realiseren van dat doel. De vergelijking van de beoogde doelen van Ambulant Jongerenwerk met de gerealiseerde resultaten wijst uit dat Ambulant Jongerenwerk een gelaagde doelstelling kent en vijf doelen heeft. Of deze doelen ook daadwerkelijk gerealiseerd worden, hangt af van de wijze waarop Ambulant Jongerenwerk wordt uitgevoerd en de kwaliteit van de begeleiding door de jongerenwerkers.

Ambulant Jongerenwerk heeft een gelaagde doelstelling (J.W. Metz, 2011) en draagt zowel bij aan de persoonlijke doelen van jongeren als aan de algemene doelen van het jongerenwerk. Hoe kan dit? Kenmerkend voor Ambulant Jongerenwerk is dat jongerenwerkers werken vanuit de leefwereld van jongeren en aansluiten bij de behoeften en wensen van de doelgroep. Dit impliceert dat de doelgroep van het Ambulant Jongerenwerk in eerste instantie bepaalt wat de inzet van het Ambulant Jongerenwerk is. Doordat jongeren met begeleiding van jongerenwerkers werken aan hun persoonlijke doelen, wordt er tegelijkertijd bijgedragen aan de algemene doelen van het jongerenwerk.

De vijf doelen van Ambulant Jongerenwerk zijn:

1 Binding aan de samenleving.

Het Ambulant Jongerenwerk draagt op twee manieren bij aan het binden van jongeren. Aan de ene kant gaat het om het toegankelijk en ontvankelijk maken van de gemeenschap en de voorzieningen daarbinnen voor de behoeften en de inbreng van jongeren. Anderzijds gaat het om het vergroten van de participatie van jongeren door het motiveren voor en toeleiden van jongeren naar vrijetijdsactiviteiten, school, werk en hulpverlening. Vraag is nog wel in hoeverre en op welke terreinen dat leidt tot duurzame verbindingen.

Doel	Resultaat volgens Jongeren	Resultaat volgens aanbieder	Resultaat volgens opdrachtgever
Binding aan de samenleving	60% jongeren toegeleid naar voorzieningen, waarvan: - 50% school - 25% vrijetijd - 10% werk - 3% hulpverlening	Unieke aantallen jongeren niet geregistreerd Doorverwijzing niet geregistreerd Samenwerking niet geregistreerd ++ signaleren	++ kennen ++ verbinden ++ meedoen + signaleren

Tabel 1: Vergelijking doel en resultaat binding aan de samenleving
(+- = neutraal / + = matig positief / ++ = zeer positief)

2 Verantwoordelijkheid dragen voor het eigen leven.

Het Ambulant Jongerenwerk draagt door middel van informatie en advies, (lichte) ondersteuning en toeleiden naar gespecialiseerde hulpverlening, bij aan het jongeren leren om zelf verantwoordelijkheid te dragen voor het eigen leven, ook als er problemen zijn. Daar waar hulp nodig is bij het verantwoordelijkheid leren dragen, hebben jongeren toegang nodig tot die hulp. Met het realiseren van die toegang wordt er tevens gewerkt aan binding aan de samenleving. Hiermee is er enige overlap tussen de doelen binding aan de samenleving en verantwoordelijkheid leren dragen.

Doel	Resultaat volgens Jongeren	Resultaat volgens aanbieder	Resultaat volgens opdrachtgever
Verantwoordelijkheid	87% krijgt hulp als nodig Waarvan* 60% luisterend oor 74% informatie en advies 28% dingen regelen 9% mee naar toe gaan 35% problemen opgelost 30% leren organiseren 28% zelfvertrouwen gekregen *meerdere antwoorden mogelijk	Begeleiding niet geregistreerd Doorverwijzing niet geregistreerd	++ bewustwording verantwoordelijkheid ++ toeleiden naar hulpverlening

Tabel 2: Vergelijking doel en resultaat Verantwoordelijkheid dragen voor het eigen leven
(+- = neutraal / + = matig positief / ++ = zeer positief)

3 Via gedragsverandering bijdragen aan voorkomen en vermindering van overlast
Ervaren overlast van jongeren op straat is vaak reden om Ambulant Jongerenwerk in te zetten. Door enerzijds jongeren en/of buurtbewoners en andere betrokkenen *bewust te maken van gewenst gedrag* en anderzijds in dialoog met alle betrokkenen, waaronder jongeren, buurtbewoners, ondernemers, gemeente en woningcorporaties naar alternatieven te zoeken draagt het Ambulant Jongerenwerk bij aan het voorkomen en verminderen van de overlast. De meerwaarde van het Ambulant Jongerenwerk in de overlastbestrijding, ligt in het beïnvloeden van groepsgedrag, het afstemmen met de omgeving (inclusief politie) en het bieden van alternatieven.

Doel	Resultaat volgens Jongeren	Resultaat volgens aanbieder	Resultaat volgens opdrachtgever
Gedragsverandering	15% leert sociaal wenselijk gedrag 10% leert agressie beheersen agressie	Niet geregistreerd	++ verminderen overlast [politieregistraties]

Tabel 3: Vergelijking doel en resultaat via gedragsverandering bijdragen aan het voorkomen en verminderen van overlast

(+- = neutraal / + = matig positief / ++ = zeer positief)

4 Ontspanning en ontmoeting

Diverse groepen jongeren hebben behoefte aan ontspanning en ontmoeting. Ambulant Jongerenwerk draagt daaraan bij door samen met jongeren activiteiten te organiseren of jongeren toe te leiden naar het vrijetijdsaanbod van het jongerenwerk. Daar waar jongeren via Ambulant Jongerenwerk in contact komen met vrijetijdsbesteding buiten het jongerenwerk, is hierin overlap met het doel binding aan de samenleving. Hoewel opdrachtgevers twijfelen aan de resultaten op dit terrein (of dit een minder relevant doel vinden van het Ambulant Jongerenwerk), geven jongeren op diverse manieren en bij herhaling aan dat het Ambulant Jongerenwerk een belangrijke rol speelt in het vinden van vrijetijdsbesteding en ontmoeting. De ervaring van jongeren wordt bevestigd door vijftig jaar oud onderzoek uit de Verenigde Staten (Bernstein, 1964).

Doel	Resultaat volgens Jongeren*	Resultaat volgens aanbieder	Resultaat volgens opdrachtgever
Ontspanning en ontmoeting	24,5% gezelligheid 26% verveling 41,5% uitnodigen voor activiteiten 42% vrijetijdsbesteding 15% vrienden maken * meerdere antwoorden mogelijk	Melding jongeren wijzen op activiteiten in de buurt	+- toeleiden naar vrijetijdsbesteding

Tabel 4: Vergelijking doel en resultaat ontspanning en ontmoeting

(+- = neutraal / + = matig positief / ++ = zeer positief)

5 Vorming.

Jong zijn is een aparte levensfase, wat betekent dat jongeren de kans moeten krijgen om datgene te leren wat nodig is om later als volwassene goed te kunnen functioneren in de samenleving. Vorming binnen het Ambulant Jongerenwerk heeft twee uitingsvormen: toeleiden naar school en bijdragen aan de persoonlijke, sociaal-emotionele ontwikkeling zoals sociaal-communicatieve vaardigheden, het verkrijgen van zelfinzicht en het vinden van een toekomstperspectief. Opvallend bij vorming is dat noch opdrachtgevers en opdrachtnemers, noch de literatuur vorming erkennen als doel van Ambulant Jongerenwerk. Dit onderzoek wijst echter uit dat vorming voor een aanzienlijk deel van de jongeren een belangrijke reden is om gebruik te maken van het Ambulant Jongerenwerk en een kleine helft van de jongeren aangeeft in contact met Ambulant Jongerenwerkers zich te hebben ontwikkeld.

Doel	Resultaat volgens Jongeren	Resultaat volgens aanbieder	Resultaat volgens opdrachtgever
Vorming	45% leert sociaal communicatieve vaardigheden 20% zelfinzicht toegenomen	Niet geregistreerd	

Tabel 5: Vergelijking doel en resultaat vorming
(+- = neutraal / + = matig positief / ++ = zeer positief)

Doelgroepen van Ambulant Jongerenwerk

Wie de doelgroep van het Ambulant Jongerenwerk is hebben wij in beeld gebracht door de beoogde doelgroepen te vergelijken met de deelnemers van Ambulant Jongerenwerk en de redenen waarom zij gebruik maken van het Ambulante Jongerenwerk. Met beoogde doelgroepen bedoelen wij de groepen jongeren waar de onderzochte Ambulant Jongerenwerkpraktijken zich op richten. Onder deelnemers worden die jongeren verstaan die daadwerkelijk gebruik maken van Ambulant Jongerenwerk.

De primaire doelgroep van het Ambulant Jongerenwerk zijn jongeren in de leeftijd van 10 tot en met 23 jaar met een lagere opleiding. Hoewel het Ambulant Jongerenwerk zich op alle jongeren richt, maken vooral jongens met een niet-Nederlandse etniciteit gebruik van het Ambulante Jongerenwerk.

Binnen deze groep, kunnen drie specifieke doelgroepen worden onderscheiden:

Doelgroep 1 Jongeren met wie het goed gaat

Dit zijn jongeren tussen de 10 en 23 jaar met wie het goed gaat. Deze jongeren hebben geen grote problemen op school of thuis en doen aan/zijn op zoek naar vrijetijdsbesteding/zijn gemotiveerd hun vrije tijd zinvol te besteden.

Doelgroep 2 Jongeren met lichte problemen

De tweede doelgroep zijn jongeren met lichte problemen die nog geen zichtbare overlast veroorzaken, maar kunnen afglijden als de problemen niet worden opgelost. Er wordt hier ook wel gesproken van de 'preventiegroep', omdat deze jongeren hun problemen internaliseren en zich terug trekken. Zij zoeken niet uit zichzelf hulp op.

Doelgroep 3 Jongeren met meervoudige problemen

Een derde doelgroep zijn jongeren die problemen hebben op meerdere levensgebieden. Ze veroorzaken overlast en maken zich af en toe schuldig aan licht crimineel gedrag.

Niet duidelijk is of het Ambulant Jongerenwerk zich ook richt op de harde kern jongeren, dat wil zeggen jongeren die crimineel gedrag vertonen, soms in combinatie met zware problematiek. De informatie die nodig is om deze vraag te beantwoorden ontbreekt. Ten slotte wijst dit onderzoek uit dat er een groep jongeren bestaat, die wel behoefte heeft aan Ambulant Jongerenwerk, maar er geen gebruik van maakt. Een kleine helft van deze jongeren heeft wel eens contact gehad met het Ambulant Jongerenwerk. Qua achtergronden verschillen deze jongeren niet sterk van degenen die deelnemen aan Ambulant Jongerenwerk of geen behoefte hebben aan Ambulant Jongerenwerk.

Pedagogische opdracht

Het Ambulant Jongerenwerk heeft een pedagogische taak in het publieke domein, dit in aanvulling op de rol van ouders of verzorgers thuis en de rol van leraren en andere opvoeders op school. De hedendaagse pedagogische opdracht van het Ambulant Jongerenwerk is gelijk aan die van het jongerenwerk in het algemeen. Enerzijds houdt deze opdracht in om jongeren te leren mee te doen met en invloed te hebben op de samenleving en anderzijds de samenleving te leren om zich open te stellen voor de aanwezigheid van jongeren en de inbreng die jongeren hebben (participatie als wederzijds proces). In de begeleiding van jongeren ligt de nadruk op het overdragen van de sociale en culturele codes van de volwassen-samenleving zodat jongeren wanneer zij volwassen zijn er van op de hoogte zijn en over de relevante vaardigheden beschikken om hun gedrag (eventueel kritisch, beïnvloedend) daarop af te stemmen. Deze eenzijdige inzet op het zich eigen maken van de sociale en culturele codes van volwassenheid wordt gelegitimeerd met dat een deel van de jongeren thuis niet leert wat de normen en waarden binnen de samenleving zijn, het gebrekkige toezicht van ouders op het leven van hun kinderen buitenshuis en het bieden van tegenwicht aan de straatcultuur.

De pedagogische opdracht van het Ambulante Jongerenwerk komt tot uiting in alle aspecten en onderdelen van het ambulante werken. Omdat Ambulant Jongerenwerk over het algemeen plaats vindt in de leefomgeving van de jongeren, zijn de middelen vanuit het jongerenwerk beperkt. De meest krachtige is de pedagogische relatie tussen de jongerenwerker en de jongere(n). De pedagogische relatie wordt aangeduid met twee paradoxen: (1) gelijkwaardig zijn en er boven staan en (2) meebewegen en streng zijn. Er boven staan is nodig om jongeren te laten ervaren dat de jongerenwerker, als beroepskracht eindverantwoordelijk is en dus optreedt wanneer dat nodig is terwijl de gelijkwaardigheid belangrijk is als tegenwicht voor de hiërarchische verhouding, en nodig is om aansluiting te vinden bij de leefwereld van de jongeren. De flexibiliteit is noodzakelijk om jongeren te binden, terwijl de strengheid jongeren de veiligheid en structuur biedt waar zij naar op zoek zijn. Dat de pedagogische verhouding wordt uitgedrukt in paradoxen geeft aan dat het een complexe en spanningsvolle relatie is, welke voortkomt uit de begeleiding van een overgangsproces: jongeren die bezig zijn met volwassen worden.

Het pedagogische concept van het Ambulant Jongerenwerk bestaat uit drie uitgangspunten voor het handelen van de Ambulant Jongerenwerker in het contact met de jongere(n). Het eerste uitgangspunt is dialogiserend opvoeden, hetgeen verwijst naar het aangaan van een open gesprek met de jongere(n) over het gedrag en hun toekomst. Dit heeft als inzet om jongeren bewust te laten worden van hun huidige leefstijl, de consequenties van hun gedrag en hun ambities voor hun toekomst. De jongere heeft regie vormt het tweede uitgangspunt. Hierbij gaat het erom dat de jongere eigenaar is van wat er gebeurt en in contact met het Ambulant Jongerenwerk kan leren om verantwoordelijkheid te nemen voor zijn/haar eigen leven. Ten slotte is een positieve benadering een uitgangspunt. Hierbij gaat het om het erkennen, waarderen en respecteren van jongeren zoals zij zijn en om wie zij zijn om de negatieve spiraal van uitsluiting te doorbreken.

Aan de slag

Observaties maken zichtbaar dat het Ambulant Jongerenwerk primair een bindmiddel is. De jongerenwerkers maken verbindingen tussen de leefwereld van de jongeren en de omgeving waarin zij opgroeien met als inzet een brug te slaan naar de toekomst: als volwassene(n) volwaardig lid zijn van de samenleving. Het leggen van verbindingen is vooral van belang waar jongeren zelf de weg in de omgeving niet goed kunnen vinden, er spanningen zijn tussen omgeving en jongeren, of bruggen naar de omgeving ontbreken. Het Ambulant

Jongerenwerk ondersteunt jongeren bij het zoeken naar en maken van aansluiting met de omgeving. De jongerenwerker opereert daartoe veelal alleen, maar altijd gesteund door zijn of haar team en in samenwerking met diverse voorzieningen en (in)formele netwerken. De werkwijze van jongerenwerkers is persoonlijk gekleurd en afgestemd op behoeften, leefomstandigheden en persoonlijkheid van jongeren. De jongerenwerker kan hierbij putten uit diverse strategieën, vaardigheden en persoonlijke ervaring.

Methodische uitgangspunten

Methodische uitgangspunten zijn de uitgangspunten die ten grondslag liggen aan het methodisch handelen van de individuele jongerenwerkers in contact met jongeren. Dit onderzoek leert dat de methodiek van het Ambulant Jongerenwerk matig is ontwikkeld, waardoor het methodisch werken binnen Ambulant Jongerenwerk deels intuïtief gebeurt en impliciet is. 'Voelsprietten' voor het werk zijn nodig, bijvoorbeeld om te weten of je in een specifieke situatie jongeren kunt aanspreken en op welke manier je dat het beste kunt doen. Jongerenwerkers vinden het niet makkelijk om de kern van hun methodisch werken in contact met jongeren te benoemen omdat hetgene wat zij doen, voor hen vanzelfsprekend is en zij zich eigen hebben gemaakt via opleiding, ervaring en intuïtie. Uit interviews met de jongerenwerkers blijkt dat er wel een duidelijke structuur aanwezig is in de wijze waarop zij in de praktijk het contact met jongeren binnen het Ambulant Jongerenwerk vormgeven. Twee typen uitgangspunten in het werken met jongeren zijn te onderscheiden. Zo is er enerzijds een bepaalde volgorde van handelen, de methodische stappen van het Ambulant Jongerenwerk. Anderzijds zijn er principes die inhoudelijk invulling geven aan het contact dat jongerenwerkers hebben met jongeren.

Methodische stappen

Het Ambulant Jongerenwerk kent een vaste volgorde in het handelen waarin een vijftal stappen is te onderscheiden.

Stap 1 Oriënteren

Oriënteren vindt plaats voordat de jongerenwerker contact legt met de jongeren in de openbare ruimte. Hij of zij brengt eerst globaal de doelgroep en de omgeving waar jongeren verblijven in kaart. Dit gebeurt vooral door het observeren van jongeren, het verkennen van locaties of ruimtes waar jongeren fysiek verblijven en het contact leggen met de lokale gemeenschap.

Stap 2 Contact leggen

Contact leggen is een belangrijk moment voor de jongerenwerkers. Dit is de gelegenheid waarin de verhouding tussen de jongerenwerker en de jongere(n) wordt geregeld. Allereerst zorgen jongerenwerkers ervoor dat zij in beeld komen bij de jongeren, zodat zij voor de jongeren een bekend gezicht zijn. Pas daarna volgt de kennismaking. Voorafgaand aan de kennismaking zoeken jongerenwerkers naar een goede ingang voor het gesprek.

Stap 3 Relatie opbouw

Het opbouwen van een relatie houdt in dat jongerenwerkers investeren in vervolcontact met de bedoeling om elkaar te leren kennen en een betekenisrelatie op te bouwen. Jongerenwerkers werken toe naar een betekenisrelatie door het contact met jongeren regelmatig te herhalen en door jongeren ruilmiddelen (zoals activiteitenbudget of een luisterend oor) aan te bieden.

Stap 4 Signaleren

Signaleren houdt in dat jongerenwerkers een inventarisatie maken van de wensen, behoeften en problemen van individuen en groepen. Inzicht hierin is enerzijds nodig om jongeren te kunnen stimuleren en ondersteunen om met deze wensen, behoeften en/of problemen aan de slag te gaan. Anderzijds om jongeren tijdig te kunnen doorverwijzen naar vormen van ondersteuning of hulpverlening. Uiterlijke kenmerken, terloopse opmerkingen of opvallend gedrag en individuele gesprekjes zijn belangrijke input voor het signaleren. Aandachtspunt is dat jongerenwerkers aandacht besteden aan zowel individuen als de (sub)groep.

Stap 5 Perspectief bieden

Het bieden van perspectief heeft tot doel om jongeren te ondersteunen bij het zelfstandig participeren binnen de samenleving of door te leiden naar andere voorzieningen. Kernexpertise van het Ambulant Jongerenwerk is immers het contact maken met jongeren in de publieke ruimte en verbindingen te leggen met derden. Zodra de verbindingen zijn gelegd, kan het Ambulant Jongerenwerk loslaten en weer contact leggen met nieuwe jongere(n). Jongerenwerkers bieden jongeren perspectief door 1) het geven van informatie en advies, 2) jongeren te activeren en 3) jongeren door te leiden naar andere voorzieningen.

Methodische principes

De methodische principes geven inhoudelijk invulling aan het contact dat de jongerenwerker heeft met jongeren. In tegenstelling tot de methodische stappen, zit er geen volgorde in het toepassen van de methodische principes. Zij bestaan naast elkaar, en worden afhankelijk van de jongere(n), de situatie, de doelen, de persoonlijkheid van de jongerenwerker en de beschikbare middelen door de jongerenwerker ingezet. Een tweede verschil met de methodische stappen is dat niet alle methodische principes worden ingezet. Jongerenwerkers maken van datgene gebruik wat op dat moment nodig en passend is. Het Ambulant Jongerenwerk kent vijf methodische principes.

Principe 1 Betekenisrelatie

Dit principe houdt in dat het contact tussen de jongerenwerker en jongeren van dermate belang, open en diepgaand is dat het verschil maakt in het leven van de jongere(n). De aanwezigheid van een betekenisrelatie is van belang voor het met jongeren in gesprek kunnen zijn over hun behoeften, dromen en problemen en mogelijkheden voor verandering. Nodig is dat jongeren zich open stellen voor de jongerenwerker en omgekeerd dat de jongerenwerker de inbreng van de jongeren serieus neemt. Vertrouwen, gelijkwaardigheid en beschikbaarheid zijn kernelementen van een dergelijke relatie.

Principe 2 Aansluiten bij de leefwereld

Dit betekent dat de jongerenwerker contact maakt met de belevingswereld van jongeren. Dit is van belang om vanuit het eigen perspectief van jongeren aan hun toekomst te kunnen werken. *Streetwise*-zijn, in dezelfde buurt wonen, aandacht hebben voor culturele uitingen en de interesses van jongeren zijn allen middelen om aan te sluiten bij de leefwereld.

Principe 3 Groepswork

Groepswork verwijst naar het inzetten van groepsdynamiek in de *peer-group*(en) van jongeren met als inzet om de ontwikkelingskansen voor jongeren positief te beïnvloeden. Voor het inzetten van groepswork is het nodig dat de jongerenwerker inzicht heeft in de samenstelling en dynamiek van de groep. Instrumenten die de jongerenwerker kan inzetten

voor het beïnvloeden van groepsgedrag, dienen nog verder ontwikkeld te worden. Twee voorbeelden zijn aanspreken op gedrag en rolmodelwerking.

Principe 4 Werken met de omgeving

Dit principe gaat over het zoeken naar aansluiting bij de omgeving van jongeren om actoren en hulpbronnen in de omgeving toegankelijk te maken voor jongeren. Concreet gaat het hierbij om ouderbetrokkenheid, de inzet van informele netwerken, waaronder buurtbewoners en ondernemers, en de formele sociale infrastructuur zoals politie, hulpverlening en onderwijs.

Principe 5 Ruilmiddelen bieden

Dit principe is ook wel bekend als 'wisselgeld'. Jongerenwerkers gebruiken ruilmiddelen om jongeren te doen ervaren dat zij deel kunnen uitmaken van de samenleving en daarbij ook iets te winnen hebben. Voorbeelden van middelen zijn: een activiteitsaanbod, een activiteitenbudget, een ruimte om samen te komen, het (mee) organiseren van een activiteit, een luisterend oor bieden en hulp bij het aanpakken van problemen. Het kan per methodische stap en per type jongeren verschillen welk ruilmiddel ingezet wordt door jongerenwerkers. Een valkuil kan zijn dat het ruilmiddel door de jongerenwerker wordt ingezet om jongeren te pleasen.

Randvoorwaarden

De randvoorwaarden van Ambulant Jongerenwerk zijn die voorwaarden in de organisatie, aansturing en middelen die bijdragen aan een succesvolle uitvoering. Dit onderzoek wijst op het bestaan van vier randvoorwaarden: 1) Ruilmiddelen (wisselgeld); 2) Externe samenwerking; 3) Veiligheid; en 4) Kwaliteit.

Randvoorwaarde 1 Ruilmiddelen

De eerste randvoorwaarde van Ambulant Jongerenwerk is het toegang hebben tot ruilmiddelen. Jongerenwerkers moeten jongeren iets kunnen bieden waarmee jongeren kunnen ervaren dat het ingaan op het aanbod voor hen persoonlijk een meerwaarde heeft, ofwel hen iets positiefs kan opleveren (zie ook paragraaf 8.3.5 principe Ruilmiddelen).

Randvoorwaarde 2 Externe samenwerking

Samenwerking met de informele en formele sociale infrastructuur is nodig om jongeren perspectief te kunnen bieden en om te kunnen signaleren. Om samenwerking mogelijk te maken, participeert het jongerenwerk in netwerkoverleg en onderhoudt zij vaste contacten met een aantal organisaties.

Randvoorwaarde 3 Veiligheid

Ambulant Jongerenwerkers werken vaak alleen. Hierdoor zijn ze kwetsbaar in agressieve (verbaal en fysiek) en onveilige situaties. Van organisaties wordt verwacht dat zij zorgen voor de veiligheid van haar medewerkers. Het Ambulant Jongerenwerk kent drie typen veiligheidsmaatregelen: 1) het werken in koppels, 2) nauwe samenwerking met politie, 3) het volgen van agressietrainingen.

Randvoorwaarde 4 Kwaliteit

Vanzelfsprekend is een goede kwaliteit van het jongerenwerk van belang. Omdat de persoon van de jongerenwerker in het Ambulant Jongerenwerk het belangrijkste instrument is, is aandacht voor de individuele kwaliteit en ondersteuning van groot belang. Aandachtspunt vormt hierbij de persoonlijke werkelijkheid (*preconceptions*) van de werker, die beïnvloedt de

waarnemingen, de interpretaties van de waarnemingen en ten slotte de positie die de jongerenwerker in het proces vervult. Om de kwaliteit van het Ambulant Jongerenwerk te waarborgen zetten jongerenwerkorganisaties in op werken in (gemengd) teamverband, aansturing door management, opleiding en deskundigheidsbevordering.

Inhoudsopgave

Samenvatting en conclusies	3
1. Inleiding	16
1.1 Kern Ambulant Jongerenwerk	16
1.2 Doel en vraagstelling	18
1.3 Portfolio Jongerenwerk: aflevering Ambulant Jongerenwerk	18
1.4 Leeswijzer	19
2. Het ontstaan van Ambulant Jongerenwerk	21
2.1 Wederopbouw en flower power	21
2.2 Ontstaan straathoekwerk	22
2.3 Werken in de leefwereld	22
2.4 TOS, shortlist en straatcoaches	23
2.5 Nederland internationaal vergeleken	25
3. Methodische verantwoording	27
3.1 Bruggen bouwen tussen wetenschap en praktijk	27
3.2 Praktijkbeschrijving als onderzoeksmethode	29
3.2.1 Karteren van de praktijk	31
3.2.2 Materiaalverzameling en analyse enkelvoudige beschrijvingen	34
3.2.3 Stapelen tot praktijkgefundeerde beschrijving	36
3.3 Methodologische kwaliteit	40
3.3.1 Betrouwbaarheid	41
3.3.2 Interne validiteit	42
3.3.3 Generaliseerbaarheid	43
4. Doelen en resultaten	44
4.1 Beoogde doelen	44
4.2 Resultaten van Ambulant Jongerenwerk volgens jongeren	48
4.3 Resultaten van Ambulant Jongerenwerk volgens aanbieders	61
4.4 Resultaten van Ambulant Jongerenwerk volgens opdrachtgevers	63
4.5 Doelen en resultaten met elkaar vergeleken	66
5. Doelgroepen	73
5.1 Beoogde doelgroepen	73
5.2 Deelnemers	75
5.3 Wie niet?	78
5.4 Doelgroepen en deelnemers van Ambulant Jongerenwerk met elkaar vergeleken	80

6. Pedagogische opdracht	82
6.1 Rol Ambulant Jongerenwerk in volwassen worden van jongeren	83
6.2 Pedagogische relatie	85
6.3 Pedagogisch concept	87
7. Ambulant Jongerenwerk aan de slag	
7.1 Systematisch portret van Ambulant Jongerenwerk	93
8. Methodische handelen	99
8.1 Aard van het methodisch werken binnen Ambulant Jongerenwerk	99
8.2 Methodische stappen	102
8.2.1 Stap 1: Oriënteren	102
8.2.2 Stap 2: Contact leggen	104
8.2.3 Stap 3: Relatie opbouwen	109
8.2.4 Stap 4: Signaleren	112
8.2.5 Stap 5: Perspectief bieden	115
8.3 Methodische principes	120
8.3.1 Principe 1: Betekenisrelatie	120
8.3.2 Principe 2: Aansluiten bij de leefwereld	124
8.3.3 Principe 3: Groepswork	128
8.3.4 Principe 4: Werken met de omgeving	133
8.3.5 Principe 5: Ruilmiddelen	138
9. Randvoorwaarden	141
9.1 Ruilmiddelen	141
9.2 Externe samenwerking	142
9.3 Veiligheid	143
9.4 Kwaliteit	146
Literatuur	152
Bijlagen	158
I Projecthandleiding Portfolio Jongerenwerk	159
II Vragenlijst voor diepte-interview met jongerenwerker	200
III Vragenlijst voor interview met beleidsmedewerker	203
IV Vragenlijst voor deelnemers Ambulant Jongerenwerk	205
V Vragenlijst voor niet-deelnemers Ambulant Jongerenwerk	212
VI Antwoorden vragenlijstonderzoek onder jongeren	220

1. Inleiding

Onder invloed van Welzijn Nieuwe Stijl is er veel aandacht voor outreachend werken (Eropaf-methode). Een van de acht bakens die richting geven aan de verdere ontwikkeling van Welzijn Nieuwe Stijl, heet letterlijk 'Direct eropaf'. Vanuit jongerenwerk wordt wat gelaten gereageerd op Welzijn Nieuwe Stijl. Het merendeel van de acht bakens wijzen in de richting van een manier van werken, die voor jongerenwerkers tot de kern van hun professionaliteit hoort – inclusief het outreachend werken. Het Ambulant Jongerenwerk vormt sinds de jaren tachtig een standaard werkwijze in de gereedschapskist van het jongerenwerk. Het Ambulant Jongerenwerk heeft veel gemeen met outreachend werken. Fundamenteel verschil is dat outreachend werken plaatsvindt vanuit een specifieke instelling en als doel heeft toeleiden naar die instelling. Bij Ambulant Jongerenwerk vormen de leefwereld en de eigen doelen van de jongeren het uitgangspunt. Het één is niet beter dan het ander, wel is er een fundamenteel verschil in aanpak (Whelan, 2010).

Populariteit van het outreachend werken binnen de sector Zorg en Welzijn staat haaks op de stilte en beperkte waardering voor het Ambulant Jongerenwerk. Sinds 2005 worden zelfs straatcoaches ingezet om de overlast van jongeren in de openbare ruimte te beperken. Waarom wordt hiervoor geen samenwerking gezocht met het ambulante jongerenwerk? Een mogelijke verklaring is dat te weinig bekend is over de kracht en de meerwaarde van het Ambulante Jongerenwerk. Voor Youth Spot is dit reden om het Ambulant Jongerenwerk te beschrijven als werkwijze van het grootstedelijk jongerenwerk, te positioneren in de literatuur en op resultaten te onderzoeken. Inzet van het onderzoek is dat de uitkomsten de basis vormen voor een methodiekbeschrijving van het Ambulant Jongerenwerk die door wetenschappelijk onderzoek is onderbouwd. Hiermee wordt tevens een antwoord geformuleerd op de ontwikkeling naar *evidence based* werken in de sociale sector, die vraagt om meer inzicht in de werkzame bestanddelen en resultaten van het jongerenwerk.

1.1 Kern Ambulant Jongerenwerk

'Detached youth work is a model of youth work practice, targeted at vulnerable young people, which takes place on young people's own territory such as streets, cafes, pubs and parks at times that are appropriate to them and on their terms. It begins from where young people are in terms of their values, attitudes, issues, and ambitions and is concerned with their personal and social development. It is characterized by purposeful interaction between youth workers and young people and utilizes a broad range of youth and community work methods' (Milburn, Forsyth, Stephen, & Woodhouse, 2000, p. 14).

Het meest kenmerkende voor Ambulant Jongerenwerk is dat jongerenwerkers jongeren opzoeken in die omgevingen waarin zij hun vrije tijd doorbrengen (Goetschius & Tash, 1967; Schellekens, 1998; Veenbaas, Noorda, & Ambaum, 2011; Whelan, 2010). Dat kan dus zijn op straat, in winkelcentra, thuis, bij sportclubs, in cafés en recent in en rond de school. Voor al het jongerenwerk geldt dat de leefwereld van jongeren het uitgangspunt vormt (Batsleer & Davies, 2010; Metz, 2011a). Voor het Ambulant Jongerenwerk geldt dit in versterkte mate omdat zij jongeren opzoekt in hun eigen omgevingen (Barquioua, Mossel, & Paulides, 2010; Whelan, 2010) en door het verblijven in die omgevingen van binnenuit de leefwereld van de jongeren kunnen ervaren (The International Network of Social Street Workers, 2009; Veenbaas et al., 2011). Vanuit de leefwereld van de jongeren, gaan de Ambulant Jongerenwerkers onderzoeken welke 'mogelijkheden er zijn om jongeren te "activeren" en aan de andere kant bezien of er obstakels zijn voor jongeren in hun persoonlijke

omstandigheden die door middel van “hulpverlening” weggewerkt kunnen worden’ (Schellekens, 1998, p. 17). Door ambulant te werken wordt de samenhang tussen de problemen van de jongeren en de maatschappelijke leefomstandigheden meer zichtbaar (Groeneweg, 199).

Het Ambulant Jongerenwerk is zowel individueel als groepsgericht en werkt samen met de gemeenschap (Barquioua et al., 2010; Goetschius & Tash, 1967; Groeneweg, 199; Krueger, 2000; Milburn et al., 2000; Oliveira, 2000; Paulides & Thije, 1996; Schellekens, 1998; The International Network of Social Street Workers, 2009; Verhagen, 2008). Vanzelfsprekend zijn jongeren de voornaamste gebruikers van het Ambulant Jongerenwerk. Aandacht voor de gemeenschap is van belang omdat de gemeenschap zowel deel is van het probleem als onderdeel is van en mogelijkheden biedt voor de oplossing. Door ambulant te werken leert het jongerenwerk ook (mogelijke) steunpilaren in de omgeving van de jongeren kennen zoals een lokale ondernemer die jongeren een kans wil geven door het bieden van een stageplek of een bijbaantje, een betrokken buurvrouw met het hart op de goede plaats of een sportschoolhouder die in zijn jonge jaren ook ‘wild’ is geweest en graag traint met groepen jongeren (Groeneweg, 199; Noorda, Veenbaas, Vosskuhler, & Westerhoff).

De betekenisrelatie met jongeren vormt de basis van het Ambulant Jongerenwerk (Schellekens, 1998). Doordat jongerenwerkers een betekenisrelatie met de jongeren opbouwen ontstaat er de mogelijkheid voor een vrije dialoog die het de jongerenwerker mogelijk maakt om te begrijpen wat de hoop, aspiraties, verlangens en behoeften van de groep en de individuele jongeren zijn (Goetschius & Tash, 1967; Krueger, 2000; Milburn et al., 2000; The International Network of Social Street Workers, 2009; Verhagen, 2008; Barquioua et al., 2010; Bernstein, 1964; Groeneweg, 199; Oliveira, 2000; Paulides & Thije, 1996; Schellekens, 1998). Vanuit die betekenisrelatie gaat de jongerenwerker met de jongeren het gesprek aan over hun huidige levensstijl en mogelijkheden voor verandering. Vervolgens leidt het Ambulant Jongerenwerk hen door naar ‘situaties waarin ze verder werken aan ontwikkeling, ontplooiing, draagkracht vergroting of draaglast vermindering’ (Schellekens, 1998, p.17). Jongeren zijn daarbij de eigenaar van wat er gebeurt en nemen op vrijwillige basis deel aan Ambulant Jongerenwerk (Milburn et al., 2000; Veenbaas et al., 2011; Whelan, 2010).

De kern van de dienstverlening van het Ambulant Jongerenwerk is signalering, het geven van informatie en advies, activering en doorleiden (Groeneweg, 199; Schellekens, 1998; Veenbaas et al., 2011). Veenbaas e.a. spreken over ‘dienstverlening door het jongerenwerk, en niet over hulpverlening. Hulpverlening omvat een systematische en planmatige werkwijze die is voorbehouden aan officiële zorginstellingen. Jongerenwerk biedt daarentegen het ruggensteuntje aan jongeren bij vragen en problemen. Dit is niet minder, of slechter, maar anders – doordat het jongerenwerk werkt vanuit de leefwereld en vertrouwensband met jongeren zijn er andere mogelijkheden’ (Veenbaas et al., 2011).

Waarom is het doorleiden nu zo belangrijk? Ten eerste heeft jongerenwerk, zoals Veenbaas e.a. aangeven, primair een andere rol. Kerntaak van het jongerenwerk is het (pedagogisch) begeleiden van jongeren bij het volwassen worden binnen de samenleving (Metz, 2011a). De tweede reden om door te leiden is dat jongeren specifieke wensen of vragen hebben waarvoor specialistische ondersteuning nodig is (Veenbaas et al., 2011). Het Ambulant Jongerenwerk kan die specialistische hulp niet geven. Een derde reden om niet zelf hulp te gaan verlenen is dat hulpverlening intensief is, waardoor de jongerenwerker niet meer

volledig beschikbaar is op straat om contact te leggen met nieuwe groepen jongeren (Schellekens, 1998).

Samenvattend kan het Ambulant Jongerenwerk gekenmerkt worden door zes uitgangspunten:

1. Ambulant Jongerenwerk zoekt jongeren in omgevingen waarin zij hun (vrije) tijd doorbrengen;
2. het Ambulant Jongerenwerk is zowel individueel als groepsgericht en werkt met de gemeenschap;
3. de betekenisrelatie met jongeren vormt de basis van het Ambulant Jongerenwerk;
4. uitgangspunt voor het Ambulant Jongerenwerk zijn de behoeften en wensen van de jongeren. Jongeren zijn daarbij de eigenaar van wat er gebeurt;
5. inzet van het Ambulant Jongerenwerk is bijdragen aan het volwassen worden van jongeren binnen de samenleving;
6. kern van de dienstverlening van het Ambulant Jongerenwerk is signalering, informatie en advies bieden, activering en doorleiden

1.2 Doel en vraagstelling

Het Ambulant Jongerenwerk is sinds de jaren tachtig een veel gebruikte werkwijze binnen het jongerenwerk. Tegelijkertijd is er weinig bekend over de werkzame bestanddelen en resultaten. De doelstelling van dit onderzoek luidt:

In bestaande praktijken binnen het jongerenwerk de werkzame bestanddelen van het Ambulante Jongerenwerk inzichtelijk en overdraagbaar maken om zo de kwaliteit en effectiviteit van het jongerenwerk te verbeteren.

Omdat vooraf niet duidelijk is wat de werkzame bestanddelen en de resultaten van Ambulant Jongerenwerk zijn, staan in de uitvoering van het onderzoek vier vragen centraal:

1. Waaruit bestaat het aanbod van het Ambulant Jongerenwerk? (doel, doelgroep, activiteit, beoogde begeleiding)
2. Hoe verloopt de uitvoering van het Ambulant Jongerenwerk? (bereikte doelgroep; instroom, doorstroom, uitstroom; geboden ondersteuning (methodisch handelen); taken, verantwoordelijkheden en competenties professionals)
3. Wat is het resultaat van het Ambulant Jongerenwerk? (ervaring gebruikers (jongeren), registratiegegevens jongerenwerkaanbieders, opvattingen stakeholders en maatschappelijke effecten)
4. Hoe is het Ambulant Jongerenwerk georganiseerd? (institutionele inbedding; aansturing, financiering, samenwerkingsrelaties, lokaal beleid)

1.3 Portfolio Jongerenwerk: aflevering Ambulant Jongerenwerk

Het onderzoek naar Ambulant Jongerenwerk is onderdeel van groter meerjarig onderzoeksproject, getiteld Portfolio Jongerenwerk. Portfolio jongerenwerk wordt uitgevoerd door Youth Spot, in samenwerking met de minor *Jongerenwerk in de grote stad* van de Hogeschool van Amsterdam. Inzet van het project is het inzichtelijk en overdraagbaar maken van de werkzame bestanddelen en de resultaten van het jongerenwerk. Door jaarlijks één werkwijze van het jongerenwerk te onderzoeken, zal er een *body of knowledge* ontstaan die omvangrijk genoeg is om het te kunnen samenvoegen tot een handboek jongerenwerk. In 2010-2011 is De Inloop onderzocht, voor 2011-2012 staat Ambulant Jongerenwerk op het programma en voor 2012-2013 Individuele begeleiding.

Aanleiding voor het project vormt de noodzaak voor de professionalisering van het jongerenwerk (Fabri, 2009). Jongerenwerkers willen graag terugkoppeling over de impact van hun handelen. Aanbieders hebben behoefte aan inzicht in de (on)mogelijkheden van hun aanbod en handvatten om hun producten door te ontwikkelen. Opleidingen hebben kennis nodig over jongeren en methodieken om de toekomstige jongerenwerkers goed op te kunnen leiden. Gemeenten (stadsdelen en centrale stad) willen de besteding van publieke middelen aan het jongerenwerk kunnen verantwoorden.

Tot nu toe heeft het jongerenwerk, net als de andere werkvormen uit het welzijnswerk een smalle wetenschappelijke fundering. De oorzaak daarvan is drieledig en geldt voor het welzijnswerk als geheel. Ten eerste is welzijnswerk in vergelijking met andere professies zoals de geneeskunde, de advocatuur en het onderwijs een jonge professie (Jacobs e.a., 2008). Ten tweede is de wijze waarop de Nederlandse overheid sturing geeft aan het welzijnswerk permanent in beweging (Huetink, 1989; Hortulanus e.a. 1997; Haan & Duyvendak, 2002; WRR 2004, Metz, 2009b). Ten derde zijn in het welzijnswerk de ervaringen met het in beeld brengen en meten van resultaten van interventies en *accountability* niet eenduidig positief (Steyaert & Biggelaar, 2008; Tonkens & Duyvendak, 2001; Tonkens, 2008; Spierts, 2005). Voor het jongerenwerk geldt dit in versterkte mate omdat het jongerenwerk een relatief klein vakgebied is, waardoor er verhoudingsgewijs minder middelen zijn voor kennisontwikkeling (Metz, 2011a).

1.4 Leeswijzer

Dit rapport bevat het onderzoeksverslag van het onderzoek naar het Ambulant Jongerenwerk. Het maakt inzichtelijk op welke manier het onderzoek is uitgevoerd en wat dat leert over de werking en de resultaten van Ambulant Jongerenwerk in de grote stad. Het onderzoek is zo opgezet dat de uitkomsten van dit onderzoek een basis bieden voor een door wetenschappelijk onderzoek onderbouwde methodiekbeschrijving van Ambulant Jongerenwerk. De conclusies van dit rapport vormen daarom de opmaat van de methodiekbeschrijving. Om de opbrengsten van dit onderzoek toegankelijk te maken voor een breder lezerspubliek, verschijnt er behalve deze onderzoeksrapportage een samenvatting voor opdrachtgevers en een geïllustreerde methodiekbeschrijving voor studenten, jongerenwerkers en hun managers.

De opbouw van dit onderzoeksrapport is als volgt. Hoofdstuk 1 (inleiding) biedt een korte kennismaking met het Ambulant Jongerenwerk als werkwijze in het professionele jongerenwerk en dit onderzoek. Ambulant Jongerenwerk is evenwel niet nieuw, het is een van de klassieke werkwijzen binnen het jongerenwerk die in de jaren tachtig haar huidige vorm heeft gekregen. Hoofdstuk 2 beschrijft daarom de geschiedenis van het Ambulant Jongerenwerk. Hoofdstuk 3 doet verslag van het onderzoeksproces en legt verantwoording af over de gebruikte onderzoeksmethoden en de borging van de kwaliteit. De hoofdstukken 4 tot en met 9 belichten de bevindingen over de werking en de resultaten van Ambulant Jongerenwerk. In hoofdstuk 4 Doelen en resultaten brengen wij allereerst in beeld voor welke doelen het Ambulant Jongerenwerk een geschikte werkwijze is. Dat doen wij door te beschrijven voor welke doelen het ambulante werken wordt ingezet door een jongerenwerkorganisatie of een stadsdeel en dat te vergelijken met wat wij hebben kunnen achterhalen over de resultaten van Ambulant Jongerenwerk en wat hierover bekend is uit de literatuur. In hoofdstuk 5 worden de doelgroepen en de deelnemers van het Ambulant Jongerenwerk beschreven. Een vergelijking tussen de doelgroep en de deelnemers van het Ambulant Jongerenwerk leert ten slotte welke jongeren de eigenlijke doelgroep van Ambulant Jongerenwerk zijn. Vervolgens werken wij in hoofdstuk 6 uit hoe de pedagogische opdracht van het jongerenwerk vorm krijgt in het Ambulant Jongerenwerk. Het pedagogische concept betreft de visie op de wijze waarop het jongerenwerk – inclusief het handelen van de

jongerenwerker - vorm geeft aan het opvoeden van jongeren. Een indruk van de uitvoering van het Ambulant Jongerenwerk treft u in hoofdstuk 7. Door 13 aspecten van de dagelijkse gang van zaken van het Ambulant Jongerenwerk uit te lichten wordt gevisualiseerd wat er praktisch gebeurt voor, tijdens en na het werken in de leefwereld van jongeren. De kern van het methodisch handelen tijdens het Ambulante Werken staat beschreven in hoofdstuk 8. Op basis van diepgaande gesprekken met jongerenwerkers wordt daar de basis van het werken met jongeren in het ambulante werken ontrafeld in methodische uitgangspunten. Het Ambulant Jongerenwerk vindt niet plaats in het luchtledige. Hoofdstuk 9 beschrijft tot slot wat de randvoorwaarden zijn voor een succesvolle uitvoeringspraktijk. De conclusies van het onderzoek vindt u in de samenvatting dit rapport. Zoals reeds vermeld, is dit tevens de basis voor de met onderzoek onderbouwde methodiekbeschrijving van Ambulant Jongerenwerk.

2. Het ontstaan van Ambulant Jongerenwerk¹

Het Ambulant Jongerenwerk ontstaat na de Tweede Wereldoorlog vanuit het straathoekwerk. In de jaren vijftig, zestig, zeventig en tachtig van de vorige eeuw kampen verschillende westerse landen met groepen jongeren die op straat hangen, overlast veroorzaken en geen aansluiting hebben met de samenleving als geheel. Uit de zoektocht van het jongerenwerk naar manieren waarop deze groepen jongeren wel bereikt kunnen worden, ontstaat het Ambulant Jongerenwerk als werkwijze. In dit hoofdstuk beschrijven wij het ontstaan en voortbestaan van het Ambulant Jongerenwerk in Nederland en plaatsen we de Nederlandse ontwikkeling in de internationale context.

2.1 Wederopbouw en flower power

De Tweede Wereldoorlog laat Nederland in ontredde achter. Grote delen van steden en van de infrastructuur zijn vernield, de economie ligt nagenoeg stil en de sociale en morele problematiek is groot. Onder de hogere en middenklasse is de verontrusting over de zedeloosheid en baldadigheid van de jeugd groot: 'Jongeren komen terecht in leefsituaties die worden gekenmerkt door industriële productiewerk, in plaats van ambachtelijke en agrarische arbeid, door snel uitbreidende woonkernen in plaats van oude dorpsgemeenschappen en door de mogelijkheid deel te nemen aan de vermaaksindustrie in plaats van veelal kerkelijke jeugdverenigingen' (Du Bois - Reymond, M. & Meijers, 1987), p. 13). Met het uitbouwen van de verzorgingsstaat stelt de rijksoverheid middelen beschikbaar voor zowel de uitvoering als de professionalisering van het jongerenwerk.

Het jongerenwerk groeit spectaculair in omvang (Haan & Duyvendak, 2002; Nijenhuis,). Inhoudelijk is de overheidsbemoeienis met het jongerenwerk beperkt. Wel signaleert de overheid een maatschappelijke opdracht (legitimatie) voor het jongerenwerk. Door de industrialisering voldoen de traditionele opvoedingsinstituten niet meer. Er is behoefte aan nieuwe vormen van begeleiden van voornamelijk jongeren uit de lagere sociaaleconomische klassen bij het volwassen worden in de samenleving (Metz, 2011a). In de uitvoering heeft het jongerenwerk het moeilijk. Wisselingen in de leiding, pogingen om het jongens- en meisjeswerk te integreren, groeiende concurrentie in de vrijetijdsbesteding en slecht passende methodieken zijn daar debet aan (Metz, 2011a).

In de loop van de jaren vijftig groeit de economie en hebben jongeren meer geld te besteden waardoor zij minder behoefte hebben aan het jongerenwerk. Gebruikmakend van de opkomende consumptie-industrie, de toegenomen vrije tijd en het stijgende inkomen ontwikkelen jongeren uit de lagere sociaaleconomische klassen hun eigen jeugdcultuur, die snel bekend wordt onder de naam nozems (Hazekamp & Zande, 1992; Tillekens, 1990). Eind jaren zestig, begin jaren zeventig wordt de emancipatiefakkel overgenomen door de hoger opgeleide jeugd en komen maatschappelijke idealen meer op de voorgrond te staan (Brinkgreve & Regt, 1990; Koopmans, 1992; Linden, 1990). Provo en flowerpower zijn voelbaar tot in de haarvaten van de Nederlandse samenleving. De maatschappelijke verhoudingen veranderen. Een hiërarchische maatschappij met voorgeschreven verhoudingen en wijzen van functioneren maakt plaats voor individueel, persoonlijk functioneren. Ouders staan niet meer tegenover hun kinderen, maar ernaast. De bevelshuishouding maakt geleidelijk plaats voor de onderhandelingshuishouding (Brinkgreve & Regt, 1990; Linden, 1990).

¹ Dit hoofdstuk is grotendeels ontleend aan Metz, J.W. (2011). *Kleine stappen, grote overwinningen. De geschiedenis van het jongerenwerk als beroep*. Amsterdam: SWP.

Geïnspireerd door de geest van de jaren zestig en de populariteit van jongerenculturen zoekt het jongerenwerk naar nieuwe manieren om jongeren te begeleiden bij het volwassen worden in de samenleving (Metz, 2011a). De jongerenwerkcentra worden drager van de alternatieve jeugdcultuur en dienen als ontmoetingsplek voor krakers, dolle mina's, homoseksuelen en gebruikers van cannabis. Paradiso en de Melkweg in Amsterdam en de Kargadoor en Tivoli in Utrecht zijn daar de meest bekende voorbeelden van (Ewijk, 1974). De pedagogische bemoeienis verdwijnt om plaats te maken voor de emancipatie van jongeren. Doelen van het jongerenwerk zijn zelfontplooiing, ontspanning en ontmoeting. Bij alle jongerenwerk-organisaties staan de eigen culturele uitingen van jongeren centraal en speelt de zelfwerkzaamheid van jongeren een grote rol. Hoewel het jongerenwerk zich op alle jongeren richt, zijn het net als bij het ontstaan van het jongerenwerk in het begin van de twintigste eeuw vooral de middenklassenjongeren die er gebruik van maken (Metz, 2011a).

2.2 Ontstaan straathoekwerk

Veel jongerenwerkers maken zich zorgen over hun oorspronkelijke doelgroep, jongeren uit de lagere sociaaleconomische klasse en de kwetsbare jongeren. Zij kunnen zich niet voorstellen dat de vragen, behoeften en problemen van deze jongeren met de bevrijding van de jaren zestig zijn verdwenen (Hazekamp & Zande, 1992; Nijenhuis,). Voor degenen die niet in staat zijn om met de nieuw verworven vrijheid om te gaan, leiden de jaren zestig juist tot problemen. De verschuiving naar de onderhandelingshuishouding vraagt van zowel ouders als kinderen dat zij over deze onderhandelingsvaardigheden beschikken. Ook vraagt het van jongeren dat zij voldoende zelfcontrole bezitten om de groeiende eigen verantwoordelijkheid te dragen. Ten slotte leiden snelle maatschappelijke, technologische en economische veranderingen vaak tot cumulatie van problemen (Tilanus, 1994).

Vanwege de autoritaire benadering van jongeren en de positivistische benadering van probleem- en afwijkend gedrag staat de bestaande jeugdhulpverlening, waaronder de kindbescherming en de justitiële hulpverlening, zwaar onder druk (Gerritsen, 1994; Tilanus, 1994). Op eigen initiatief ontwikkelt het jongerenwerk een apart aanbod voor de kwetsbare jongeren (Metz, 2011a). Vanuit de Verenigde Staten introduceert het jongerenwerk het straathoekwerk in Nederland (Baillergeau & Hoijsink, 2010). Straathoekwerk is een methode waarmee jongerenwerkers contact maken met jongeren die geen contact maken of gebruikmaken van de reguliere jeugdvoorzieningen, terwijl de problemen waar deze jongeren mee te maken hebben daar wel reden toe geven (Schellekens, 1998). Kern van de werkwijze is het opbouwen van een betekenisrelatie met de jongere, vaak door langere tijd in de omgeving van de jongere te verkeren. Het straathoekwerk fungeert als schakel tussen jongeren en instanties zoals ambulante jeugdhulpverlening, sociale dienst en de GGD (Hazekamp, 1976). Een deel van de problemen is het gevolg van marginalisering. Om die reden wordt hulpverlening gecombineerd met sociale actie (Kelderman & Jezek, 2010).

2.3 Werken in de leefwereld

Terwijl de verzorgingsstaat nog volop in ontwikkeling is, worden in de jaren zeventig de eerste grenzen van de oneindige groei zichtbaar. De verdergaande professionalisering van het welzijnswerk staat haaks op de democratisering van de Nederlandse samenleving. De oliecrisis in 1973 maakt duidelijk dat de verzorgingsstaat kostbaar is (Haan & Duyvendak, 2002; Hortulanus, Liem, & Sprinkhuizen, 1997; Hueting, 1989; Metz, 2011c). Een herijking van welzijnsbeleid en bezuinigingen volgen (Hazekamp & Zande, 1992). Het jongerenwerk verandert van karakter. Het brede jongerenwerk gericht op alle jongeren verdwijnt en maakt plaats voor doelgroepgericht jongerenwerk. Om die nieuwe doelgroepen daadwerkelijk te

bereiken, moet het jongerenwerk op zoek naar nieuwe werkwijzen (Metz, 2011a). Zowel het jongerenopbouwwerk als randgroepenjongerenwerk zoekt contact met jongeren in hun leefwereld.

Noorda ontwikkelt in samenwerking met onderzoekers en jongerenwerkers het jongerenopbouwwerk. Inzet van het jongerenopbouwwerk is om jongeren uit de lagere sociaaleconomische milieus die op straat rondhangen, en doelgroep van het doelgroepgerichte jongerenwerk, te bereiken. Jongerenopbouwwerk is een omgevingsgerichte manier van werken waarin het jongerenwerk tracht om partners uit de directe omgeving van de jongeren zoals hulpverlening, onderwijs, buurtbewoners, winkeliers, bedrijven en politie te betrekken bij de ontwikkeling en het welbevinden van de jongeren. Ook in het jongerenopbouwwerk vormt de leefsituatie van de jongeren het uitgangspunt. De aanname is dat hierdoor de aansluiting bij de eigen, sociale omgeving van de jongeren blijft bestaan zodat gebruikgemaakt kan worden van steun in die vertrouwde omgeving en voorkomen wordt dat de jongeren nodeloos afhankelijk worden van professionele hulpverlening (Noorda et al.).

Kwetsbare jongeren, in die tijd aangeduid als randgroepjongeren, behoren tot de tweede belangrijke doelgroep van het doelgroepgerichte jongerenwerk. Het zijn jongeren die vaak zodanige gedragsproblemen hebben dat zij in het gewone jongerenwerk niet gehandhaafd kunnen worden. Velen leven op de grens van alcohol- en drugsverslaving, zijn agressief, plegen vernielingen (vandalisme) en hebben criminele antecedenten. Kwetsbare jongeren zijn vaak afkomstig uit gezinnen die al generaties aan de onderkant van de samenleving leven. Reguliere instanties zoals onderwijs, hulpverlening en de sociale dienst zijn niet in staat om contact te leggen en te onderhouden met deze doelgroep. Om de kloof te overbruggen, worden jongeren uit de doelgroep ingeschakeld als jongerenwerker. Van de kwetsbare jongeren die aan de slag gaan als professioneel jongerenwerker wordt gevraagd dat zij een relevante opleiding volgen en zich houden aan belangrijke professionele waarden zoals vertrouwelijkheid van informatie. Ook krijgen de 'randgroepjongerenwerkers' extra ondersteuning (Bertels, Korterink, & Both, 1986; Burgerhout, 1991a; Burgerhout, 1991b). Halverwege de jaren tachtig wordt het specifieke randgroepenjongerenwerk onderdeel van het reguliere jongerenwerk. De specifieke gerichtheid op kwetsbare jongeren, komt terecht bij het straathoekwerk. Het opzoeken van de doelgroep in de leefwereld, krijgt de naam Ambulant Jongerenwerk (Schellekens, 1998).

2.4 TOS, shortlist en straatcoaches

In de jaren negentig is er een flinke toename van overlast en jeugdcriminaliteit. Het aantal jongeren dat met de politie in aanraking komt neemt schrikbarend toe (J. A. J. Boutellier & Stokkum, 1995; Tilanus, 1997). Aanvankelijk volgt een sterk repressieve aanpak met meer blauw op straat en lik-op-stukbeleid (Schellekens, 1998). Het repressieve optreden heeft niet het gewenste effect en gemeenten gaan op zoek naar preventief beleid (Baillergeau & Hoijsink, 2010; Schellekens, 1998). De commissie-Van Montfrans adviseert onder het motto 'vroegtijdig, snel en consequent' een combinatie van preventie en repressie (1994). In het jeugdbeleid komt (1) het bevorderen van kansen en (2) het voorkomen van uitval centraal te staan (Gilsing, 2005). In het Ambulant Jongerenwerk komt de nadruk te liggen op het bijdragen aan de bestrijding van overlast. Hierbij krijgt het jongerenwerk concurrentie van andere spelers, zoals Thuis Op Straat en straatcoaches.

Politie en justitie gaan in de aanpak van overlast en criminaliteit intensief samenwerken met het jongerenwerk. De 'groepsaanpak' ofwel de 'shortlist'-methodiek doet haar intrede, ook in

het jongerenwerk (Metz, 2011a). Problematische jeugdgroepen worden aan de hand van een shortlist in beeld gebracht en onderverdeeld in hinderlijk, overlastgevend of crimineel. Op basis van de analyse wordt een maatwerkaanpak ontwikkeld die bestaat uit combinatie van een groepsgerichte aanpak, een situatieve aanpak en een persoonsaanpak (Ferweda & Kloosterman, 2006). In de uitvoering wordt vervolgens samengewerkt door gemeente, politie, jongerenwerk, onderwijs, Bureau Leerplicht, jeugdzorg en de kinderbescherming. Het jongerenwerk heeft een rol door als buitenstaander op te treden als bruggenbouwer (Kelderman & Jezek, 2010). De jongerenwerker brengt tussen jongeren en buurtbewoners een dialoog tot stand over omgangsvormen en grenzen en maakt betrokkenen bewust van grenzen. De politie is ervoor om deze grenzen te bewaken (Barquioua et al., 2010). Overigens richt het jongerenwerk zich in deze periode niet alleen op bijdragen aan overlastbestrijding. De economische hoogconjunctuur maakt het mogelijk om het jongerenwerk beschikbaar te maken voor alle jongeren en het doelgroepgerichte jongerenwerk wordt losgelaten. Het jongerenwerk voor alle jongeren gaat zich richten op talentontwikkeling. De jongerencentra, zoals die in de jaren twintig van de vorige eeuw zijn ontstaan, worden voornamelijk in de grote steden omgebouwd tot jongerenproductiehuizen (Metz, 2011a; Metz, 2011b).

Terwijl het jongerenwerk hard werkt om te voldoen aan de nieuwe opdracht, verliest het in de uitvoering zijn monopolie op het organiseren van de vrijetijdsbesteding van jongeren. Introductie van Europese wetgeving in Nederland biedt gemeenten de mogelijkheid om jarenlang bestaande subsidierelaties te verbreken en de uitvoering van het jongerenwerk over te laten aan de markt (Metz, 2011a). Onder invloed van het grootstedenbeleid gaan bovendien nieuwe spelers zich bezighouden met jongeren (Haan & Duyvendak, 2002). Een voorbeeld van een nieuw aanbod dat in de jaren negentig in Rotterdam ontstaat is: Thuis Op Straat (TOS). TOS is gericht op het verbeteren van het speel- en leefklimaat in de openbare ruimte (Huiskens, 1998). Twee uitgangspunten staan in hun aanpak centraal: (1) de knelpunten binnen de buurt en (2) de kinderen en jongeren die in de knel zitten. Op basis hiervan worden samenwerkingsverbanden gezocht en vanuit die samenwerking wordt TOS door en voor de wijk vormgegeven. Behalve dat TOS activiteiten voor kinderen en jongeren organiseert, biedt zij tegelijkertijd kinderen en jongeren uit die buurt de gelegenheid om zich in te zetten voor de buurt (Boonstra & Wonderen, 2009).

Overlast door groepen jongeren blijft een probleem. In 2005 gaan in Leeuwarden en Amsterdam de eerste straatcoaches de straat op met als doel de overlast van hangjongeren te beperken. Reden om straatcoaches in te zetten is vaak dat de politie te weinig capaciteit heeft.² De taak van straatcoaches is om zichtbaar te aanwezig te zijn in de buurt om de leefbaarheid te verbeteren, vooral door contact aan te gaan met overlastgevende jongeren. Daar waar veel overlast ervaren wordt, spreekt de straatcoach voornamelijk (hang)jongeren aan op hun gedrag. De straatcoach probeert met de jongeren in contact te komen en ze te coachen om hun vrije tijd anders en nuttiger te besteden.³ Straatcoaches zijn in hun verleden vaak zelf hangjongere geweest, waardoor zij weten wat er onder jongeren leeft en snel contact kunnen maken (Stam, 2005). Vaak zijn straatcoaches, grote en sterke mannen die met hun fysieke verschijning gezag inboezemen. Uitgangspunt van straatcoaches is ook dat het gezag ontleent aan je uitstraling en houding en de manier waarop zij met mensen omgaan. Straatcoaches hebben geen andere bevoegdheden dan gewone burgers, wel zijn zij volwaardige beveiligingsmedewerkers en worden zij gescreend door de politie. In het

² <http://vorige.nrc.nl/binnenland/article2647130.ece>

³ www.destraatcoach.nl

aanpakken van de overlast, betrekken zij omwonenden, winkeliers en ouders om relaties op te bouwen waarin mensen elkaar weer zelf durven aanspreken.⁴

De straatcoaches nemen daarmee een positie in tussen het jongerenwerk en de politie. Zij spreken vanuit het oogpunt van overlast en handhaving jongeren aan, terwijl het Ambulant Jongerenwerk werkt vanuit de leefwereld van jongeren. De opvattingen over de meerwaarde van de straatcoaches verschillen. In sommige wijken zijn de resultaten positief, het wordt rustiger op straat (Campen, Hogenboom, Noyon, & Ouwehand, 2010; Kooijman, 2010; Wijk, 2010). Overigens dragen de straatcoaches niet bij aan het oplossen van hardnekkige overlastproblematiek en de aanpak van ernstig criminele jongeren. Daartoe ontberen de straatcoaches de bevoegdheden die de politie wel heeft (Wijk, 2010). Op lange termijn heeft de inzet van straatcoaches alleen zin als zij samenwerken met andere instanties. Doen zij dat niet, dan verplaatst de jongerenoverlast zich.⁵ De daarvoor noodzakelijke inbedding in de lokale netwerken schiet nogal eens te kort (Wijk, 2010). Velen vragen zich af wat de meerwaarde is van de straatcoaches: de taak van het Ambulant Jongerenwerk is om jongeren perspectief te bieden, en als jongeren niet zelf willen is daar de politie voor de handhaving (Kooijman, 2010). Voorjaar 2011 komen de straatcoaches negatief in het nieuws. Voormalige straatcoaches geven aan dat het werk niets voorstelt, omdat zij ongeschoold betaald krijgen om op straat rond te hangen. Zij verzinnen meldingen om aan hun dagelijkse quota te komen, hangen zelf verveeld rond op straat en veroorzaken overlast.⁶

2.5 Nederland internationaal vergeleken

Ook in andere landen ontstaat het Ambulant Jongerenwerk uit het straathoekwerk. Wel is Nederland internationaal vergeleken laat met deze ontwikkeling. In de Verenigde Staten en Groot Brittannië ontstaat het Ambulant Jongerenwerk onder de noemer 'detached youth work' in de jaren vijftig. Ook in andere landen vormt de aanwezigheid van grote groepen jongeren op straat die geen deel uit maken van de gemeenschap, aanleiding voor het ontstaan van het Ambulant Jongerenwerk.

Midden jaren vijftig van de vorige eeuw is er in een achterstandswijk in Chicago geëxperimenteerd met Ambulant Jongerenwerk voor jongeren met (risico tot) antisociaal, overlastgevend en crimineel gedrag. De aanname van het project was: 'youth with problems or social maladjustments who are not presently served by the community agencies can be brought into positive development with community agencies and institutions through the efforts of a street club worker who is identified with a neighbourhood centred agency' (Gandy, 1959). Om een goede relatie op te bouwen met de jongeren, heeft het project de werkwijze van het welbekende straathoekwerk gebruikt: rondhangen met de jongeren om zo het vertrouwen te winnen. Vervolgens legden de werkers contact met ouders en met diverse community groups (het betrof een achterstandswijk met veel sociale initiatieven) met de vraag of zij willen helpen met het oplossen van de problemen van de jongeren (Gandy, 1959).

Groot Brittannië importeert het Ambulant Jongerenwerk uit New York in de jaren vijftig van de vorige eeuw. Vanuit de samenleving was er grote bezorgdheid over het welbevinden en morele verloedering van groepen jongeren die zich niet gebonden toonden aan de

⁴ www.destraatcoach.nl

⁵ <http://vorige.nrc.nl/binnenland/article2647130.ece>

⁶ <http://www.nu.nl/binnenland/2461150/straatcoaches-verzinnen-overlast-quotum.html>

http://www.telegraaf.nl/binnenland/9195572/_Straatcoach_beduvelt_.html

<http://www.trouw.nl/tr/nl/4492/Nederland/article/detail/2821922/2011/07/29/Lachen-om-de-straatcoaches.dhtml>

samenleving (Whelan, 2010). Ook het jongerenwerk was het contact met deze groepen verloren. De oplossing werd gezien in innovatief en experimenteel jongerenwerk, afkomstig uit de Verenigde Staten. De gedachte was dat het voor jongerenwerkers noodzakelijk was om zich buiten de instituties te begeven, welke bijdragen aan en in het ergste geval (mede-) veroorzaker zijn van de uitsluiting van de jongeren (Whelan, 2010). Het verschil met het straatwerk dat in de Groot Brittannië sinds 1850 bestaat, is dat de primaire focus van het detached youth work is het verkrijgen van (meer) inzicht in de oorzaken van de uitsluiting enerzijds, en het perspectief van de jongeren anderzijds (Whelan, 2010). Als in de loop van de jaren zeventig, en tachtig onder jongeren het bezoek aan jongerencentra afneemt, gaat het jongerenwerk andere werkvormen gebruiken om jongeren te bereiken. Het Ambulant Jongerenwerk neemt een hoge vlucht (Smith, 2011).

In de jaren zeventig ontstaat in Brazilië *Street social education*. In die tijd neemt het aantal straatkinderen in metropolen toe door onder andere de economische crisis, het disfunctioneren van de overheid en door misbruik en mishandeling van kinderen binnen (de door de overheid gereguleerde) opvanginstellingen. Studenten sociologie, antropologie en theologie trekken zich het lot aan van deze kinderen en gaan geïnspireerd door de Pedagogiek van de onderdrukten van Paulo Freire en gesteund door de kerk, met hen aan de slag. Bij haar ontstaan in de jaren zeventig richt straateducatie zich op de geestelijke en fysieke bevrijding van de kinderen en de jongeren van de straat. Al snel ontwikkelt straateducatie zich tot een brede maatschappelijke beweging die zich het lot aantrekt van het leven van straatkinderen en jongeren en pleit voor kinderrechten en betere sociale voorzieningen, zeker in een zich snel opkomende economie als Brazilië. Wanneer ook de sociale voorzieningen zich ontwikkelen, gaat straateducatie deel uitmaken van het overheidsaanbod en verdwijnt het radicale en maatschappijkritische karakter. Binnen kleine, onafhankelijke organisaties blijft dit wel bestaan (Oliveira, 2000). Qua werkwijze is straateducatie nauw verwant aan het Ambulant Jongerenwerk. Werkers zoeken kinderen en jongeren op in hun leefwereld, bouwen een betekenisrelatie op en proberen vanuit die relatie kinderen en jongeren meer perspectief te bieden. Wat dat concreet inhoudt, verschilt net als binnen het Ambulant Jongerenwerk per jongere. Het kan uiteenlopen van het organiseren van ontmoetingsactiviteiten, informatie en advies over seksualiteit en zwangerschap tot hulp bij vinden van huisvesting en inkomen en herstel van familierelaties (Oliveira, 2000).

Het Ambulant Jongerenwerk ontstaat in Nederland in de jaren tachtig. Nederland is internationaal vergeleken laat met het ontwikkelen van deze werkvorm. Mogelijke verklaring voor het relatief laat ontstaan van het Ambulante Jongerenwerk is de andere rol die het jongerenwerk in de samenleving vervult. In de Verenigde Staten, Groot Brittannië en Brazilië ontstaat het Ambulant Jongerenwerk als werkwijze om het contact tussen samenleving en groepen jongeren te herstellen. In Nederland is het jongerenwerk in de jaren zestig en zeventig drager van de alternatieve jeugdcultuur, en heeft zij geen andere benaderingen nodig om groepen jongeren te bereiken. Pas als door de economische crisis en bezuinigingen, het jongerenwerk het contact met jongeren verliest, gaat zij op zoek naar andere werkwijzen en ontstaat het Ambulant Jongerenwerk.

3. Methodische verantwoording

In dit hoofdstuk leggen wij uit hoe in bestaande praktijken binnen het jongerenwerk de werkzame bestanddelen van het Ambulant Jongerenwerk inzichtelijk en overdraagbaar zijn gemaakt. Hiervoor hebben wij gebruik gemaakt van de methode praktijkbeschrijving, een instrument dat is ontwikkeld met als doel het tot op de bodem uitzoeken wat er in de desbetreffende praktijk gebeurt rond een zekere kwestie of vraag. In paragraaf 3.2 presenteren wij die methode en doen wij verslag van de uitvoering van het onderzoek. De methodologische kwaliteit waarborgt de geldingskracht van de onderzoeksresultaten. In paragraaf 3.3 beschrijven wij de drie manieren waarop de methodologische kwaliteit is gewaarborgd. Het hoofdstuk opent met de meer algemene vraag wat de mogelijkheden zijn voor de ontwikkeling van een wetenschappelijk kennisdomein voor het jongerenwerk dat aansluit bij de impliciete kennis van en handreikingen biedt voor de uitvoeringspraktijk van het jongerenwerk.

3.1 Bruggen bouwen tussen wetenschap en praktijk

Het beschikken over een wetenschappelijk kennisdomein is heden ten dage noodzakelijk voor kwalitatief goed jongerenwerk. De eis zelf is niet nieuw, volgens de klassieke professionaliserings-theorie is wetenschappelijk onderzoek een voorwaarde voor de inhoudelijke beroepsontwikkeling (Carr-Saunders & Wilson, 1933). Wetenschappelijk onderzoek waarborgt de kwaliteit van de ontwikkelde kennis en fungeert daarmee als een belangrijke kwaliteitsnorm voor de beroepspraktijk. Wat wel is veranderd, is dat nu ook van de sociaalagogische beroepen (jongerenwerk inclusief) verwacht wordt dat zij hun handelen legitimeren met wetenschappelijk onderzoek (Metz, 2011c).

Binnen het jongerenwerk wordt de noodzaak van een eigen kennisdomein breed gedragen (Fabri 2009). Zo willen jongerenwerkers terugkoppeling over de impact van hun handelen. Aanbieders hebben behoefte aan inzicht in de (on)mogelijkheden van hun aanbod en handvatten om hun producten door te ontwikkelen. Opleidingen hebben kennis nodig over jongeren en methodieken om de toekomstige jongerenwerkers goed op te kunnen leiden. Wel bestaat er binnen de jongerenwerkpraktijk twijfel over de wenselijkheid van wetenschappelijk onderzoek. Voor de jongerenwerkpraktijk is wetenschappelijk onderzoek synoniem aan experimenteel effectonderzoek, hetgeen op gespannen voet staat met het complexe en flexibele karakter van het jongerenwerk (Rensen et. al, 2009; Yperen & Veerman, 2008). Ook lijkt wetenschappelijk onderzoek moeilijk te combineren met de ervaringskennis die een belangrijke rol heeft in de beroepsuitoefening van het jongerenwerk. Kenmerkend voor de *body of knowledge* van het jongerenwerk is dat die grotendeels impliciet is (Spierts, 2005). Impliciete kennis ofwel '*tacit knowledge*' houdt in dat de kennis voor de professionals zelf zo vanzelfsprekend is dat zij zich niet meer bewust zijn dat zij over deze kennis beschikken (Polanyi, 1966). Het gevolg kan zijn dat als de professional gevraagd wordt naar het waarom van zijn of haar handelen, de professional antwoordt: 'ik doe gewoon mijn ding'. Veel professionals zijn zich niet bewust dat datgene wat voor hen automatisch onderdeel is van hun professionele handelen, zij zich eigen hebben gemaakt via opleiding, ervaring en intuïtie. Dit in tegenstelling tot de academische inzichten uit de technisch rationele professionaliteit (Van der Bersselaar, 2004). Hoewel de mate van implicietheid van kennis niets zegt over de kwaliteit van de kennis, vormt het impliciete karakter van de *body of knowledge* van het jongerenwerk wel een knelpunt voor de professionalisering van het jongerenwerk. Impliciete kennis is moeilijk deelbaar met anderen, en daardoor lastig om verder te ontwikkelen, te controleren en over te dragen (Kwakman, 2003). Voor de professionalisering van het jongerenwerk is het van belang om een expliciete *body of knowledge* op te bouwen.

Met dit onderzoek naar Ambulant Jongerenwerk staat Youth Spot voor een complexe opdracht. Hoe nu een wetenschappelijk kennisdomein te ontwikkelen dat enerzijds aansluit bij de impliciete kennis van en handreikingen biedt voor de specifieke uitvoeringspraktijk van het jongerenwerk en anderzijds voldoet aan de hedendaagse eisen van *Evidence Based Practice*? Een combinatie van de volgende drie onderzoekbenaderingen biedt uitkomst: de effectladder van Van Yperen & Veerman (2008), de partnership approach (Marsh, 2007) en reflective practitioner (Schön, 1983).

Van Yperen en Veerman (2008) hebben de zogeheten 'effectladder' ontwikkeld voor de jeugdzorg in de poging om een strategie te bedenken om de praktijkkennis van professionals te behouden binnen de beweging naar *Evidence Based Practice*. Het kennisdomein van de jeugdzorg is, zeker in vergelijking met dat van het jongerenwerk, omvangrijk en zeer divers van aard. Ook in de jeugdzorg is de meeste beschikbare kennis niet wetenschappelijk onderbouwd terwijl deze inzichten wel relevant zijn voor de uitvoeringspraktijk. De effectladder biedt uitkomst door de kennis te ordenen naar bewijskracht. Het model houdt rekening met: 1) de mate waarin methodieken zijn beschreven, 2) de mate waarin theoretisch onderbouwing mogelijk is en 3) de mate waarin de praktijk klaar is en de omgeving geschikt is voor een bepaalde onderzoeksstrategie (Yperen & Veerman, 2008). Onderstaand model vat de effectladder samen:

Soort effect	Omschrijving	Soorten onderzoek
4. Werkzaam	Als 1 t/m 3, maar nu is er evidentie dat positieve uitkomsten veroorzaakt worden door de interventie en is er zicht op de werkzame ingrediënten.	• Experimenteel onderzoek • Herhaalde case studies (N=1 designs)
3. Doeltreffend	Als 1 en 2, maar nu kan empirisch worden aangetoond dat de gestelde doelen zijn bereikt, problemen afgenomen en competenties toegenomen, en cliënten tevreden zijn.	• Quasi-experimenteel onderzoek • Verandering theoretisch onderzoek • Normgerelateerd onderzoek • Veranderingsonderzoek • Doelrealisatie-onderzoek • Cliënttevredenheidsonderzoek
2. Veelbelovend	Als 1, maar nu is er tevens een acceptabele interventietheorie die duidelijk maakt hoe de problemen van de doelgroep zijn ontstaan waarom de interventie de beoogde uitkomsten zal bereiken.	• Meta-analyse • Literatuurstudie • Kennisontlokkend onderzoek
1. Potentieel	De kernelementen van een interventie (doelgroep, interventie, uitkomsten) en de personele, organisatorische en materiële randvoorwaarden zijn duidelijk en begrijpelijk beschreven.	• Descriptief onderzoek • Observationeel onderzoek • Documentanalyse • Interviews

Tabel 6: Niveaus van onderzoek in praktijkgestuurd effectonderzoek voor zicht op effectiviteit (Van Yperen en Veerman, 2008)

Met de ordening naar bewijskracht biedt de effectladder handvatten om toe te werken naar een wetenschappelijk onderbouwde methodiekontwikkeling. De effectladder wijst uit dat wetenschappelijk onderzoek naar werkwijzen in het jongerenwerk start met het beschrijven van de werkzame bestanddelen en resultaten. De beschreven werkwijze heeft dan de status *potentieel effectief*. Als er theorie beschikbaar is over de werkwijze, en de werkwijze theoretisch onderbouwd kan worden, kan de stap worden gemaakt naar *veelbelovend effectief*. Mocht er geen theorie beschikbaar zijn ter onderbouwing van de werkwijze, dan

kan onderzoek zich richten op theorieontwikkeling. Een werkwijze is *doeltreffend* als empirisch kan worden bewezen dat de gestelde doelen zijn bereikt, problemen minder zijn geworden of vaardigheden zijn toegenomen. De effectladder maakt tevens zichtbaar dat er diverse vormen van onderzoek bestaan die gebruikt kunnen worden om de effectiviteit te meten. Het experimentele effectonderzoek is één daarvan. Alternatieven zijn documentanalyse, literatuuronderzoek, cliënttevredenheidsonderzoek en de case studie.

De in de Groot Brittannië ontwikkelde *partnership approach* vormt een benadering die het mogelijk maakt om met onderzoek aan te sluiten bij de vragen van de jongerenwerkpraktijk. Het hedendaagse *social work* in Groot Brittannië heeft als uitgangspunt dat de cliënt een actieve rol speelt in de sociale dienstverlening, in plaats van dat de cliënt een passieve ontvanger is. De Britse hoogleraar *Social Work* Peter Marsh heeft dit idee vertaald naar een benadering voor praktijkgericht onderzoek in de sociale sector. In de *partnership approach* vormen onderzoekers en professionals uit de onderzoekspraktijk samen een team dat verantwoordelijk is voor de formulering van de vraagstelling, de materiaalverzameling, de analyse en de uiteindelijke resultaten. De onderzoekers hebben dan direct toegang tot de in de praktijk aanwezige kennis, ervaringen en vragen. Omgekeerd profiteert de onderzoekspraktijk van de inzichten en de analytische vaardigheden van de onderzoekers (Gilovich, 1993; Marsh & Fisher, 2005; Marsh, 2007).

De *body of knowledge* van het jongerenwerk die veelal impliciet is, kan worden ontsloten met het idee van de *reflective practitioner* van Donald Schön (1983). Op zoek naar een methode die zichtbaar maakt wat professionals praktisch doen, komt Schön tot de conclusie dat het grijpen van de reflectie in het handelen (*reflection-in-action*), het meest inzicht geeft in het handelen van die professionals. Door te reflecteren op het eigen handelen en op de strategieën, theorieën en onderliggende normen die in dat handelen besloten liggen, wordt impliciete kennis gearticuleerd (Schön, 1983). Voor de impliciete *body of knowledge* van het jongerenwerk betekent het gedachtegoed van Schön dat die impliciete, praktijkkennis ontsloten kan worden als er een manier wordt gevonden om jongerenwerkers uit te nodigen tot reflectie op hun handelen, en die reflectie vast te leggen en te analyseren.

Van de effectladder leren wij dat wetenschappelijk onderzoek naar sociale interventiepraktijken begint met het beschrijven van wat er in de uitvoeringspraktijk gebeurt. Door in het beschrijven van de interventies gebruik te maken van de in Groot Brittannië ontwikkelde *partnership approach*, kan gegarandeerd worden dat de ontwikkelde kennis ook daadwerkelijk aansluit bij de vragen en de aanwezige kennis van de jongerenwerkpraktijk. Schön biedt tot slot met het idee van de *reflective practitioner* een strategie om de veelal impliciete *body of knowledge* van het jongerenwerk expliciet te maken.

3.2 Praktijkbeschrijving als onderzoeksmethode

Met dit onderzoek gaan wij in bestaande Ambulant Jongerenwerkpraktijken werkzame bestanddelen inzichtelijk en overdraagbaar maken door deze praktijken te beschrijven, waar mogelijk in relatie tot beschikbare theorie en resultaten. Om er voor te zorgen dat de ontwikkelde kennis ook daadwerkelijk aansluit bij de vragen en de aanwezige kennis van de jongerenwerkpraktijk, werken wij in de uitvoering van het onderzoek nauw samen met jongerenwerkers en docenten en gaan wij jongerenwerkers bevragen op hun manieren van werken. Voor het beschrijven van Ambulant Jongerenwerkpraktijken maken wij in dit onderzoek gebruik van de methode *Praktijkbeschrijving*.

De methode praktijkbeschrijving is een instrument om diep in de huid van de praktijk te kruipen met als doel het tot op de bodem uitzoeken wat er in de desbetreffende praktijk

gebeurt rond een zekere kwestie of vraag. Uitgangspunt van de methode is dat de complexiteit en dynamiek van het dagelijkse leven (praktijk) van invloed is op zowel de uiteindelijke vorm van de interventie als het resultaat van de interventie. De praktijkbeschrijving beoogt op handelingsniveau inzicht te geven in een interventie in een bestaande situatie in tijd en plaats vanuit het perspectief van in die situatie aanwezige actoren (Metz 2006; Metz 2009a).

De methode praktijkbeschrijving dankt haar naam aan haar worteling in de praktijktheorie. Het begrip praktijk wordt in de hedendaagse sociale wetenschappen gebruikt waar eerder, in pogingen om de primaire sociale orde aan te duiden, gesproken werd met begrippen als 'structuren', 'systemen', 'leefwereld', 'gebeurtenissen', 'acties' en meer recent 'dagelijks leven'. Het begrip praktijk heeft in verschillende sociologische tradities, verschillende betekenissen. De methode praktijkbeschrijving borduurt voort op het denken van Giddens en de etnomethodologen. Zij gebruiken het concept praktijk om het klassieke sociologische dilemma tussen actor en structuur te overstijgen. Niet de individuele activiteit, noch de structuur is bepalend voor het uiteindelijke samenleven. Het samenleven krijgt gestalte in de interactie tussen actoren en structuren (Garfinkel 1967; Giddens 1984; Schatzki 2001).

Wat betekent de aangehaalde praktijktheorie nu concreet voor het doen van onderzoek naar sociale interventies? Praktijktheorie wijst op de mogelijkheid om als analyseniveau te kiezen voor de interacties tussen actoren. Praktijktheorie leert dat praktijken de uitkomst zijn van de *interacties tussen actoren en op hun beurt via dezelfde interacties mede vormgeven aan de actoren*. Dat betekent dat wij, om te achterhalen hoe een interventie werkt, eerst de relevante actoren moeten identificeren, vervolgens in kaart moeten brengen hoe de actoren samen vormgeven aan de interventie en ten slotte moeten beschrijven hoe die interventie op haar beurt de actoren beïnvloedt.

De methode praktijkbeschrijving ambieert de werking van sociale interventiepraktijken conform praktijktheorie te deconstrueren en inzichtelijk te maken. Het resultaat, een enkelvoudige praktijkbeschrijving, heeft een zeggingskracht van N=1 onderzoek. Door meerdere praktijken te beschrijven, en die beschrijvingen te stapelen wordt een praktijkgefundeerde interventiebeschrijving verkregen (Metz, 2006; Metz, 2009a). Het model van de effectladder leert ons dat wanneer relaties gelegd worden met bestaande theorie en de resultaten van de sociale interventie, er uitspraken gedaan kunnen worden op trede 2 *veelbelovend* en trede 3, *doeltreffend* van de door Van Yperen & Veerman ontwikkelde effectladder.

Wat kenmerkend is voor de methode praktijkbeschrijving in vergelijking met het veel toegepaste experimentele effectonderzoek is dat de praktijkbeschrijving kwalitatief van aard is en zich richt op de interactie van de interventie met het dagelijks leven als geheel. Dit onderscheid is niet uniek voor de praktijkbeschrijving, het geldt ook voor benaderingen als de narratieve analyse, *grounded theory* of de case studie. De praktijkbeschrijving onderscheidt zich van die drie doordat zij uit een combinatie bestaat van narratief- en handelingsonderzoek terwijl de anderen zich richten op één van beiden. Het tweede verschil is dat de praktijkbeschrijving de praktijk tracht te doorgronden vanuit verschillende perspectieven. Binnen andere benaderingen wordt er vaak maar vanuit één perspectief gekeken. De meerwaarde van de multi-perspectief benadering is dat het inzicht biedt in de gelaagdheid van sociale interventiepraktijken. Nauw verwant is de praktijkbeschrijving ten slotte aan de binnen de antropologie ontwikkelde *institutional ethnography* (Smith 1987). Ook

daarin is aandacht voor de gelaagdheid van praktijken, het werken vanuit verschillende perspectieven is evenwel minder vanzelfsprekend.

Het maken van een praktijkbeschrijving bestaat uit 3 stappen: (1) Het karteren van de praktijk; (2) Materiaalverzameling en analyse enkelvoudige beschrijvingen; (3) Stapelen tot een praktijkgefundeerde beschrijving. In de volgende subparagrafen worden deze verder uitgewerkt.

3.2.1 Karteren van de praktijk

De eerste stap in het maken van een praktijkbeschrijving betreft het karteren van de praktijk. Dit houdt in het in beeld brengen van de praktijk door uit te zoeken wat de relevante actoren en gebeurtenissen zijn en hoe die zich tot elkaar verhouden (Metz, 2006; 2009a). Normaliter gebeurt dit door het verzamelen van zoveel mogelijk informatie en op basis daarvan een model van de praktijk te construeren. Relevante bronnen zijn: het internet, het bezoeken van de praktijk, folders, spelmaterialen en handboeken, verkennende interviews en grijze en wetenschappelijke literatuur.

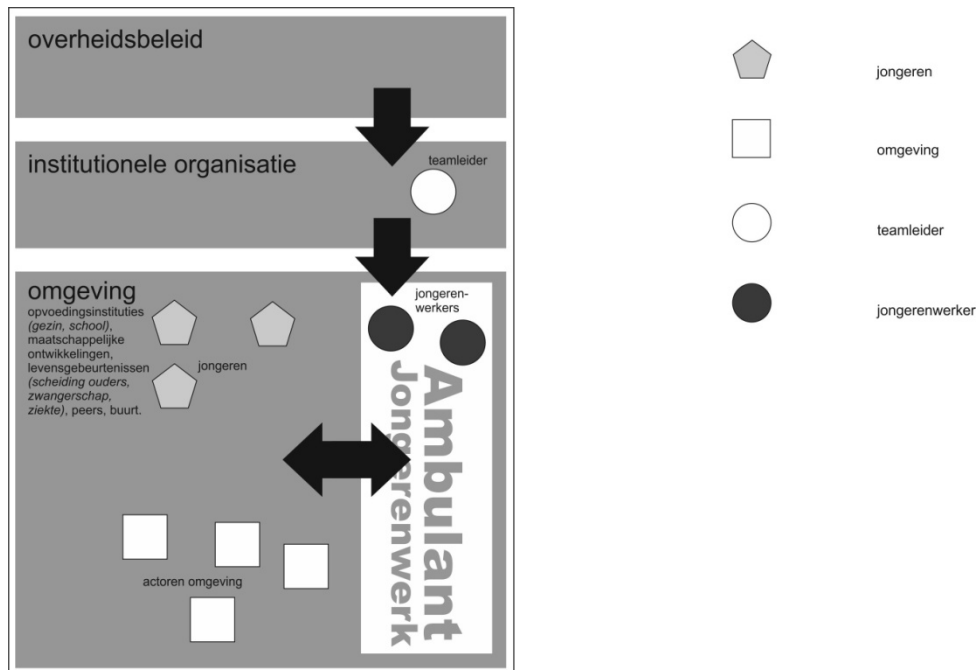
Omdat Ambulant Jongerenwerkpraktijken een lange geschiedenis kennen en eerder beschreven zijn in gedenkboeken, handboeken en artikelen, maar geen onderwerp zijn geweest van empirisch onderzoek, zijn wij voor het karteren van de praktijk gestart met het doen van literatuuronderzoek. Het resultaat is als publicatie verschenen onder de titel: *Vinden, binden, motiveren en doorleiden. De actuele relevantie van de klassieker Ambulant Jongerenwerk* (Metz, 2011). De publicatie biedt inzicht in welke actoren en interacties onder andere een rol spelen in Ambulant Jongerenwerkpraktijken. Voorbeelden daarvan zijn: doelen, doelgroep, de persoon en het handelen van jongerenwerker en randvoorwaarden.

Voor het verbinden van de actoren en interacties binnen Ambulant Jongerenwerkpraktijken is gebruik gemaakt van interventietheorie. Onder invloed van de beweging naar *Evidence Based Practice* is het begrip interventie binnen de sociaalagogische beroepen omstreken geraakt omdat het geassocieerd wordt met het probleemgerichtheid en geprotocolleerd handelen van de jeugdzorg. Hierdoor wordt vergeten dat er een grote diversiteit aan sociale interventies bestaat, waartoe ook een koffieochtend, een voetbaltoernooi of een theaterproject kunnen worden gerekend. Volgens algemene interventietheorie is een interventie *een ingreep in het sociale domein die als inzet heeft om een bepaalde waarde te realiseren* (Dronkers, 2008).

Ambulant Jongerenwerk kan beschouwd worden als een interventie omdat zij ingrijpt in zowel het leven van individuele jongeren als in de omgeving van die jongeren en als doel heeft om een positieve bijdrage te leveren aan de ontwikkeling van jongeren. Binnen de sociale wetenschappen is veel onderzoek gedaan naar het functioneren van interventies in het algemeen (Dronkers, 2008; Yperen & Veerman 2008). Die inzichten zijn gebruikt om de interacties en actoren binnen het Ambulant Jongerenwerk met elkaar te verbinden tot het verklaringsmodel: Ambulant Jongerenwerk als sociale interventie.

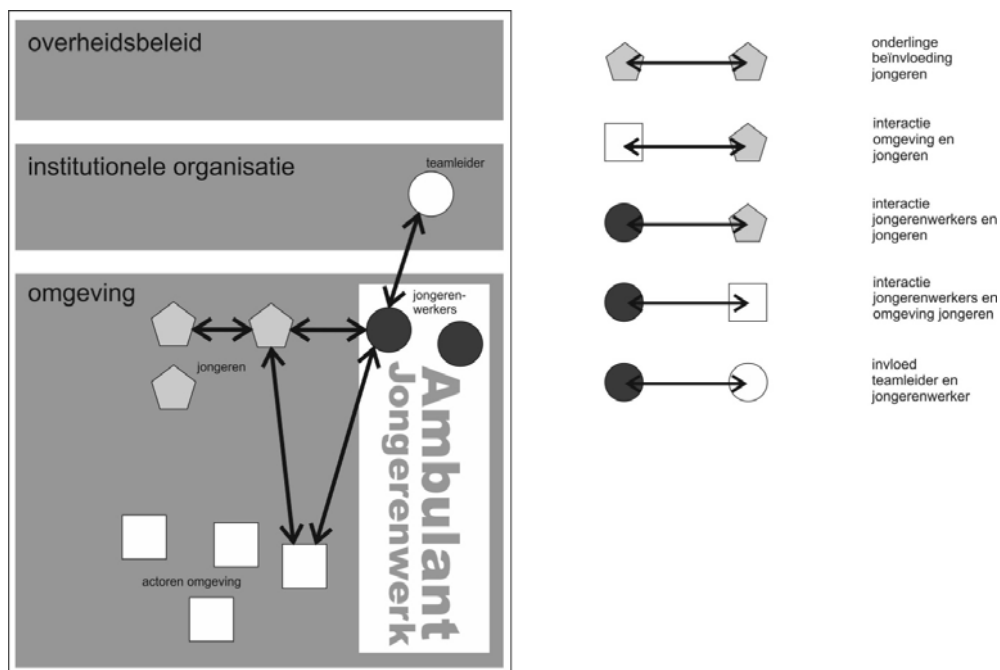
Figuur 2 toont de structuur van Ambulant Jongerenwerk als deel van de samenleving. Zichtbaar is dat het Ambulant Jongerenwerk volledig plaatsvindt in de leefomgeving van jongeren en in de uitvoering beïnvloed wordt door omgevingsfactoren enerzijds en de institutionele organisatie van de jongerenwerkaanbieder anderzijds. Omgevingsfactoren zijn onder andere: opvoedinstituties zoals ouders, school maar ook het accommodatie gebonden jongerenwerk, maatschappelijke ontwikkelingen, levensgebeurtenissen, de buurt en peers.

Het overheidsbeleid stuurt via de institutionele organisatie op de uitvoering van Ambulant Jongerenwerk.

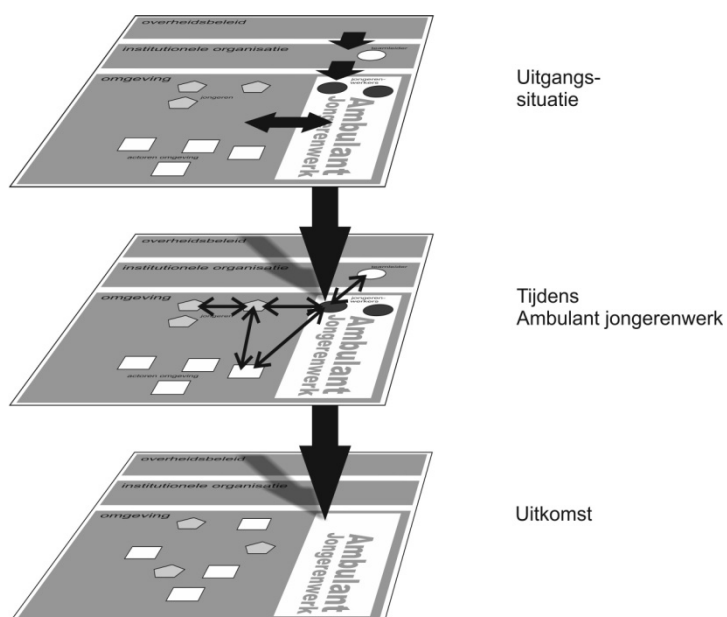
Figuur 2: Structuur van Ambulant Jongerenwerk

Figuur 3 geeft schematisch weer welke actoren en interacties een rol spelen in de uitvoering van Ambulant Jongerenwerk. Binnen het Ambulant Jongerenwerk zijn er vier typen actoren te onderscheiden: (1) teamleider; (2) jongerenwerker(s); (3) jongere(n) en (4) omgevingsfactoren. In het Ambulant Jongerenwerk is de positie van teamleider van belang omdat zij voor de verbinding zorgt tussen de jongerenwerker(s) en de institutionele organisatie. Tussen deze vier typen actoren, vinden vijf soorten interacties plaats, die ook elkaar kunnen beïnvloeden. Zo kan de jongerenwerker via een jongere invloed uitoefenen op omgevingsfactoren of op andere jongeren.

Figuur 3 : Actoren en interacties Ambulant Jongerenwerk

Figuur 4 toont tenslotte Ambulant Jongerenwerk als sociale interventie. De interventie vindt plaats in dat deel van de samenleving waar jongeren verblijven. Ambulant Jongerenwerk wordt gestuurd vanuit het overheidsbeleid, bemiddeld door de institutionele organisatie en krijgt vorm in interactie met de jongeren en de omgeving van de jongeren. De toevoeging van de tijdsdimensie maakt zichtbaar dat Ambulant Jongerenwerk als interventie een proces is, waarin zowel jongeren als de omgeving onder invloed van het Ambulant Jongerenwerk veranderen en meer met elkaar in verbinding treden.

Figuur 4: Ambulant Jongerenwerk als sociale interventie.

Format praktijkbeschrijving

Omdat het de bedoeling is van meerdere Ambulant Jongerenwerkpraktijken een beschrijving te maken, en deze te stapelen tot een praktijkgefundeerde beschrijving is op basis van het model een format ontwikkeld voor materiaalverzameling en analyse. Door voor de verschillende beschrijvingen eenzelfde structuur te hanteren, worden de uitkomsten van de praktijkbeschrijvingen onderling vergelijkbaar (Metz, 2006; Metz, 2009a). Het format voor het maken van de praktijkbeschrijvingen is zo opgebouwd dat het van buiten naar binnen, laag voor laag zoals de schillen van een ui de praktijk in beeld brengt. Uiteindelijk stuiten wij op de kern van het Ambulant Jongerenwerk: de methodische uitgangspunten enerzijds en de resultaten voor de jongeren anderzijds. Ter validering van de uitkomsten, eindigt het format met het teruggeven van onze bevindingen aan de uitvoeringspraktijk en docenten van de minor Jongerenwerk in de grote stad. Onderstaande tabel vat het format praktijkbeschrijving samen.

Fase	Thema	Materiaalverzameling
1	Context	• Omgevingsonderzoek
2	Institutionele organisatie	• Documentanalyse
3	Uitvoeringspraktijk	• Participerende observatie
4	Methodische uitgangspunten	• Diepte-interviews professionals
5	Resultaat	• Vragenlijstonderzoek jongeren • Interview beleidsmedewerker • Analyse registratiegegevens
6	Terugkoppeling resultaten naar praktijk en check bevindingen	• Focusgroep bijeenkomst
7	Conclusies en aanbevelingen	

Tabel 7: format praktijkbeschrijving

Het format voldoet aan de richtlijnen voor de databank Methodieken Pedagogische Kwaliteit (DMPK) van het Nederlands Jeugdinstituut en de databank Effectieve Sociale Interventies (DESI) van Movisie. Het volledige format, getiteld *Projecthandleiding Portfolio Jongerenwerk: aflevering Ambulant Jongerenwerk* is te vinden als bijlage I in dit rapport.

3.2.2 Materiaalverzameling en analyse enkelvoudige beschrijvingen

Voor de materiaalverzameling en het maken van de enkelvoudige beschrijvingen is samengewerkt met de minor Jongerenwerk in de grote stad van de opleiding Culturele en Maatschappelijke Vorming van de Hogeschool van Amsterdam. Vierdejaars studenten hebben hun onderzoek- en praktijkopdracht binnen het minorprogramma uitgevoerd binnen dit onderzoek naar Ambulant Jongerenwerk. Studenten staan qua leeftijd en voorkeuren vaak het dichtst bij de deelnemers van het Ambulant Jongerenwerk waardoor de invloed van de onnatuurlijke aanwezigheid van een onderzoeker zoveel mogelijk wordt beperkt. Bovendien brengt de samenwerking Youth Spot voldoende menskracht om op handelingsniveau onderzoek te doen naar de uitvoering van het jongerenwerk. Voor de studenten betekende het meewerken aan het onderzoek dat zij als aankomende professionals uitgebreid in contact konden komen met de jongerenwerkpraktijk en ervaring konden opdoen met het plezier en de beperkingen van onderzoek (doen). De

jongerenwerkpraktijk kan veel leren van de kritische blik en creativiteit van de nieuwe generatie sociale professionals.

Praktisch zag de rolverdeling er als volgt uit:

- Studenten zorgden voor de materiaalverzameling (inclusief vraaggesprekken met jongerenwerkers, jongeren en beleidsmedewerkers), maakten de enkelvoudige beschrijving, organiseerden de focusgroep bijeenkomst, en formuleerden conclusies en aanbevelingen.
- Youth Spot trad op als opdrachtgever en begeleidde studenten in de uitvoering van het onderzoek. Omdat de uitkomsten van het onderzoek van belang zijn voor het werkveld, heeft Youth Spot opgetreden als co-auteur in die situaties dat de studenten er ook met ondersteuning niet als groep uitkwamen.
- Docenten begeleidden de studenten bij hun leerproces en hadden daarin aandacht voor het volgens planning organiseren en uitvoeren van de werkzaamheden, het contact leggen en onderhouden met de verschillende personen binnen de jongerenwerkpraktijk en het reflecteren op de onderzochte praktijk en het eigen leerproces.
- De contactpersonen van de Ambulant Jongerenwerkpraktijken zorgden voor de toegang van de studenten tot de onderzoekspraktijk, het leveren van de benodigde gegevens (beleidstukken van de organisatie, projectplannen, registraties etc). Samen met collega jongerenwerkers en managers beantwoordden zij vragen van studenten en verleenden zij medewerking aan de interviews en de focusgroep bijeenkomst.
- Jongeren werden via gestructureerde vragenlijsten geïnterviewd over de betekenis die het Ambulant Jongerenwerk voor hen heeft. Enkelen namen deel aan de focusgroep bijeenkomst.

Het format (zie tabel 2) vormde de basis voor het maken van de enkelvoudige praktijkbeschrijvingen door groepjes studenten. Iedere projectgroep maakte een praktijkbeschrijving van één Ambulant Jongerenwerkactiviteit. De materiaalverzameling, analyse en het schrijven verliep in fasen en was strak gepland. Dit om ervoor te zorgen dat het onderzoek synchroon liep met het onderwijsrooster en er qua begeleiding schaalvoordeel en synergie werd gecreëerd.

Iedere fase in het maken van de praktijkbeschrijving is gestart met een gezamenlijke instructie en afhankelijk van het onderwerp, een hoorcollege, een werkcollege of het uitwisselen van ervaringen met de uitvoering van het onderzoek. Vervolgens was er per fase twee tot drie weken de tijd om de noodzakelijke werkzaamheden te verrichten en daarvan verslag te doen. Bij aanvang van de instructiebijeenkomst van de volgende fase werd het verslag van de voorgaande fase (inclusief bijlagen) schriftelijk ingeleverd. Bij inlevering werd direct een afspraak gemaakt voor een *feedbackmoment*. Deze intensieve begeleiding was noodzakelijk om ervoor te zorgen dat het format op correcte wijze werd gebruikt en de beschrijvingen van voldoende kwaliteit waren. Om ervoor te zorgen dat gemaakte enkelvoudige beschrijvingen daadwerkelijk aansloten bij de onderzochte praktijk, is het conceptrapport in de vorm van een focusgroep voorgelegd aan de jongerenwerkers en manager van de onderzochte praktijk.

Voor dit onderzoek naar het Ambulant Jongerenwerk is door de volgende zestien studenten onderzoek verricht: Joyce Grobben, Géniva Markiet, Madieke Zaad, Dilly Timmer, Shuwendley Adelina, Priscilla Huisraad, Lora Hoogland, Laura Fé Albers, Abdel Samad Bouali, Sadik Kaynak, Jacqueline Supheert, Jamila Ait Lamkadem, Michel Domingos Costa, Bart Jetten, Angelique Braas, Marie Jane Haagstam, Rosanne ter Steege, Ichelle van Dijke, Kelly Duif, Karen de Boer, Haidy Guirguis, Nura van der Sluis en Naomi Kempenaar. Samen hebben zij vijf Ambulant Jongerenwerkpraktijken in Amsterdam beschreven.

De vijf onderzochte praktijken voor Ambulant Jongerenwerk vormen gezamenlijk een goede afspiegeling van het Ambulant Jongerenwerk als werkwijze binnen het grootstedelijke, professionele jongerenwerk in een multiculturele stad. De literatuur stelt dat primaire gebruikers van het Ambulant Jongerenwerk jongeren zijn die worden gekarakteriseerd als ongebonden, sociaal uitgesloten, gemarginaliseerd, niet betrokken of antisociaal. Jongeren missen aansluiting thuis, op school, in werk en/of in de vrijetijdsbesteding (Milburn et al., 2000; Whelan, 2010; Goetschius & Tasch, 1967). In de praktijk wordt hierbij nog onderscheid gemaakt tussen hinderlijke jeugdgroepen, overlastgevendende jeugdgroepen en criminele jeugdgroepen (Ferberda & Kloosterman 2006; Ferberda & Ham, 2010). De doelgroepen van de onderzochte praktijken voor Ambulant Jongerenwerk, zijn jongeren tussen 12 en 23 jaar met een enkele uitschieter naar boven en naar beneden. Alle onderzochte praktijken hebben te maken met jongeren die op zoek zijn naar vrijetijdsbesteding. Daarnaast richt het merendeel van de praktijken zich ook op jongeren met lichte problemen die nog geen zichtbare overlast veroorzaken, maar kunnen afglijden als de problemen niet worden opgelost en op jongeren die problemen hebben op meerdere levensgebieden en overlast veroorzaken. Eén van de onderzochte praktijken richt zich op jongeren met zware problematiek. Binnen dit onderzoek is Ambulant Jongerenwerk in de Stadsdelen West en Nieuw-West oververtegenwoordigd. Dit komt omdat de deelnemende organisaties zelf hun praktijken hebben voorgedragen en wij niet hebben gekeken naar geografische spreiding. In deze Stadsdelen zijn mensen met een lagere sociaaleconomische achtergrond en mensen met een Marokkaanse achtergrond oververtegenwoordigd. Hoewel er wereldwijd een aanzienlijke diversiteit is in de uitvoering van Ambulant Jongerenwerk, heeft het in Nederland vooral het karakter van jongerenopbouwwerk en straathoekwerk of een combinatie daarvan (Metz 2011). Dit zien we terug in de onderzochte praktijken, waarbij twee praktijken meer het jongerenopbouwwerk representeren, twee praktijken gemixt zijn en een praktijk vooral het karakter heeft van het straathoekwerk. Kenmerkend voor grootstedelijk jongerenwerk in Nederland is dat het wordt uitgevoerd door beroepskrachten (Veenbaas, Noorda & Ambaum, 2011). Voor de onderzochte praktijken voor Ambulant Jongerenwerk geldt dat allen worden uitgevoerd door beroepskrachten en plaatsvinden onder de verantwoordelijkheid van brede welzijnsorganisaties. Onderstaande tabel geeft de onderzochte praktijken weer.

Aanbieder Jongerenwerk	Praktijk	Stadsdeel
Combiwel	Ambulant Jongerenwerk Osdorp	Nieuw-West
Dock	Ambulant Jongerenwerk West	West
Dock	Ambulant Jongerenwerk Nieuw-West	Nieuw-West
Streetcornerwork	Veldwerk Nieuw-West	Nieuw-West
IJsterk	Ambulant Jongerenwerk Centrum	Centrum

Tabel 8: onderzochte Ambulant Jongerenwerk praktijken

3.2.3 Stapelen tot praktijkgefundeerde beschrijving

In de laatste fase van de methode praktijkbeschrijving, zijn de enkelvoudige praktijkbeschrijvingen door Youth Spot gestapeld tot een praktijkgefundeerde beschrijving. Door waar mogelijk een relatie te leggen met beschikbare theorie en de resultaten van het jongerenwerk in beeld te brengen via datatriangulatie (enquêtes onder jongeren, interviews met beleidsmedewerkers en registratiegegevens) is getracht uitspraken te doen over de werkwijze van het Ambulant Jongerenwerk op trede 2 *veelbelovend* en trede 3, *doeltreffend* van de door Van Yperen & Veerman ontwikkelde effectladder.

Opnieuw vormde het format, beschreven in de paragraaf 3.2.1 het uitgangspunt. Op basis van het format en de enkelvoudige beschrijvingen is een definitieve redenering opgesteld over het functioneren van het Ambulant Jongerenwerk. Die redenering is vertaald in een hoofdstukindeling. De verzamelde gegevens en beschrijvingen zijn ter onderbouwing van het argument over de hoofdstukken verdeeld. Vervolgens is per hoofdstuk, het beschikbare materiaal geanalyseerd en beschreven. Afhankelijk van de aard van de data en het facet van de praktijk dat onder de loep is genomen, zijn de ruwe data die verzameld zijn door studenten in zijn totaliteit geanalyseerd of de enkelvoudige beschrijvingen onderling vergeleken. De aard van de data is bepalend voor de keuze van analysemethoden.

De inzet van de analyse is om de inhoud en de werking van het Ambulant Jongerenwerk inzichtelijk te maken. Dit betekent dat de analyse gericht is op het begrijpen van de uitvoering en de werking van Ambulant Jongerenwerk, en niet als doel heeft om het Ambulant Jongerenwerk als interventie te beoordelen. De beschrijving van het Ambulant Jongerenwerk als praktijk start met het in beeld brengen voor welke doelen Ambulant Jongerenwerk een geschikte werkwijze is. Dat gebeurt door de beoogde doelen te vergelijken met wat wij hebben kunnen achterhalen over de resultaten van het Ambulant Jongerenwerk en wat bekend is uit de literatuur. Vervolgens wordt beschreven welke jongeren de eigenlijke doelgroep van Ambulant Jongerenwerk zijn. Dit is gebaseerd op een vergelijking tussen de doelgroep en de deelnemers van Ambulant Jongerenwerk. De pedagogische opdracht van het Ambulant Jongerenwerk brengen wij in beeld door de visie, zoals vastgelegd in de institutionele organisatie, te vergelijken met hoe er via het handelen van de jongerenwerker aandacht wordt gegeven aan het opvoeden van jongeren. De uitvoeringspraktijk van het Ambulante Jongerenwerk wordt beschreven aan de hand van observaties van studenten zoals vastgelegd in de enkelvoudige beschrijvingen. De kern van het Ambulante Jongerenwerk bestaat uit het methodisch handelen van de jongerenwerkers. Deze wordt in beeld gebracht door een analyse van de diepte-interviews met individuele jongerenwerkers over het methodisch handelen en deze te verbinden met beschikbare literatuur. Als laatste belichten wij de randvoorwaarden voor succesvol Ambulant Jongerenwerk. Inzicht in de randvoorwaarden is verkregen door in voorgaande analyses te zoeken naar de omstandigheden die hebben bijgedragen aan het welslagen dan wel mislukken van het ambulante werken. Net als de enkelvoudige beschrijvingen, is ook de gefundeerde beschrijving ter validering voorgelegd aan de jongerenwerkpraktijk en docenten jongerenwerk. Hieronder beschrijven wij per onderdeel van de praktijkbeschrijving, hoe de analyse is verlopen.

De doelen (hoofdstuk 4) van Ambulant Jongerenwerk brengen wij in beeld door te beschrijven voor welke doelen het Ambulant Jongerenwerk wordt ingezet door een jongerenwerkorganisatie of een stadsdeel en dat te vergelijken met wat wij hebben kunnen achterhalen over de resultaten van Ambulant Jongerenwerk en wat bekend is uit de literatuur. Er is sprake van een doel als door opdrachtgever of opdrachtnemer wordt benoemd wat de inzet van het Ambulant Jongerenwerk is. De beschrijving van de doelen zijn gebaseerd op door studenten verzameld materiaal zoals werkplannen, beleidsplannen, handboeken en interviews met managers.

Het achterhalen van de resultaten (hoofdstuk 4) van Ambulant Jongerenwerk is niet eenvoudig. Per persoon, groep, omgeving en opdracht verschilt de benadering van de jongere en de waarde van het contact met de jongerenwerker. Als het al lukt om inzicht te krijgen in hoe de levens van de jongeren zich ten gunste of ten negatieve ontwikkelen – is het nog de vraag in hoeverre die eventuele verbetering het gevolg is van het Ambulant Jongerenwerk (Barquioua et al., 2010; Oliveira, 2000; Verhagen, 2008). De moeilijkheid om

de resultaten zichtbaar te maken is niet uniek voor het jongerenwerk. Voor het hele domein van sociaal werk geldt dat het complexe en flexibele karakter van de professionaliteit de ontwikkeling van een eigen, academisch kennisdomein in de weg staat (Metz, 2011c; Rensen et.al., 2009; Steyaert, Biggelaar, & Peels, 2010).

Eén manier om met meer zekerheid uitspraken te doen, is door gebruik te maken van verschillende bronnen en verschillende analysemethoden, ook wel bekend als *mixed methods*. Daarom beschrijven wij naast de resultaten van het Ambulant Jongerenwerk volgens de jongeren, de resultaten van Ambulant Jongerenwerk volgens de aanbieder en volgens de opdrachtgever. Informatie over de betekenis van Ambulant Jongerenwerk voor jongeren is gebaseerd op vragenlijstonderzoek. In totaal zijn er 119 vragenlijsten ingevuld, waarvan 53 door jongeren die contact hebben met Ambulant Jongerenwerk en 66 door de controlegroep: jongeren die niet deelnemen aan Ambulant Jongerenwerk maar hun vrije tijd wel doorbrengen in dezelfde buurt. De vergelijking met de controlegroep wordt gemaakt om met grotere waarschijnlijkheid te kunnen vaststellen in hoeverre ontwikkelingen het gevolg zijn van de inzet van Ambulant Jongerenwerk. Uit de statistieken blijkt dat er aanzienlijke verschillen zijn tussen de jongeren die wel en die niet deelnemen aan het Ambulant Jongerenwerk op het terrein van geslacht en afkomst. Bij de deelnemers aan het Ambulant Jongerenwerk zijn jongens, en jongeren van Marokkaanse en Turkse afkomst hoger dan bij de niet-deelnemers, waar het aandeel meisjes en jongeren met een Nederlandse afkomst hoger is. Daarentegen zijn dagbesteding en vrijetijdsbesteding vergelijkbaar, behalve dat het aantal jongeren dat thuis zit hoger is bij de niet-deelnemers. Van de 66 jongeren die niet deelnemen aan Ambulant Jongerenwerk, hebben 48 jongeren (72%) iemand in hun omgeving die helpt bij problemen en stimuleert. De resultaten van Ambulant Jongerenwerk volgens de opdrachtnemer zijn gebaseerd op registratiegegevens. De resultaten van Ambulant Jongerenwerk volgens de opdrachtgever zijn gebaseerd op interviews met beleidsmedewerkers Jeugd van de betrokken stadsdelen. Van de interviews met de beleidsmedewerkers is verslag gemaakt dat door de beleidsmedewerkers is geaccordeerd.

De eigenlijke doelgroep (hoofdstuk 5) van Ambulant Jongerenwerk wordt beschreven door de beoogde doelgroep van Ambulant Jongerenwerk te vergelijken met de deelnemers van Ambulant Jongerenwerk. De doelgroep van Ambulant Jongerenwerk wordt geformuleerd op basis van de informatie uit formele structuren en documenten (beleidsplannen en handboeken) van de jongerenwerkorganisaties. De deelnemers en niet-deelnemers worden beschreven op basis van vragenlijsten die zijn afgenomen onder jongeren die wel bereikt worden met Ambulant Jongerenwerk en jongeren die niet bereikt worden met Ambulant Jongerenwerk, aangevuld met observaties van studenten in de uitvoeringspraktijk van de vijf Ambulant Jongerenwerkpraktijken. Voor meer informatie over het vragenlijstonderzoek, zie vorige alinea.

De pedagogische opdracht (hoofdstuk 6) van het Ambulant Jongerenwerk beschrijven wij door allereerst op een rij te zetten wat er in beleidsplannen, werkplannen en handboeken staat vermeld over de pedagogische opdracht en welke rol het Ambulant Jongerenwerk voor zichzelf ziet weggelegd, in relatie tot de andere pedagogische instituties zoals ouders en school. Op basis van de diepte-interviews met jongerenwerkers over hun handelen in contact met de jongere, is achterhaald waaruit het pedagogisch concept van het Ambulant Jongerenwerk bestaat en welke bijdrage de pedagogische relatie daaraan levert.

Hoe het Ambulant Jongerenwerk in de praktijk (in het handelen van de jongerenwerkers in interactie met jongeren en hun omgeving) vorm krijgt (hoofdstuk 7) kan alleen in beeld

worden gebracht door mee te lopen met de Ambulante Jongerenwerkers en te observeren wat er gebeurt (Bryman 2004). Tijdens dit onderzoek hebben daarom alle 23 studenten per persoon twee dagdelen meegelopen met jongerenwerkers van in totaal vijf praktijken van Ambulant Jongerenwerk. Voordat de studenten het veld ingingen, hebben zij een training observeren gevolgd. Conform de richtlijnen hebben studenten van hun waarnemingen observatieverslagen gemaakt. Op basis van hun gezamenlijke observaties, hebben de studenten per praktijk een portret gemaakt van de uitvoering. De beschrijving van de uitvoering van Ambulant Jongerenwerk is gebaseerd op de portretten die studenten hebben gemaakt op basis van hun observaties van de vijf onderzochte praktijken aangevuld met informatie uit beleidsplannen, werkplannen, handboeken, focusgroepen, gesprekken met teamleiders en jongerenwerkers en de leesgroep.⁷ Op basis van het model van Ambulant Jongerenwerk als sociale interventie dat de belangrijkste actoren en interacties visualiseert, zijn 12 aspecten van Ambulant Jongerenwerk in de praktijk geselecteerd. Vervolgens is in per aspect alle relevantie informatie van elke organisatie onder elkaar gezet om een beeld te krijgen van de uitvoering van Ambulant Jongerenwerk. Daar waar informatie ontbreekt, is de beschrijving aangevuld met informatie uit interviews en uit de documentanalyse. Ten slotte is per aspect beschreven hoe Ambulant Jongerenwerk in praktijk vorm krijgt. Hierbij is rekening gehouden met overeenkomsten, verschillen en tegenstrijdigheden.

Kenmerkend voor het methodisch handelen van de jongerenwerkers is dat het (net als het handelen van andere sociale professionals) impliciet is, zie ook paragraaf 3.1. Door te reflecteren op het eigen handelen en op de strategieën, theorieën en onderliggende normen die in dat handelen besloten liggen, is het mogelijk om de impliciete kennis te articuleren in methodische uitgangspunten (hoofdstuk 8). Het expliciet maken van deze *tacit knowledge* van de jongerenwerkers, gebeurt in dit onderzoek door de betrokken jongerenwerkers te interviewen over hun handelen in contact met jongeren. Door voor de interviews een vorm te kiezen waarin wordt doorgevraagd op de onderbouwing van wat de jongerenwerkers zelf vertellen over hun werkwijzen, wordt de beoogde reflectie gerealiseerd.

In totaal zijn achttien jongerenwerkers (zestien mannen en twee vrouwen) geïnterviewd die ambulant werken in verschillende buurten in Amsterdam. Een kleine meerderheid van de jongerenwerkers die binnen dit onderzoek zijn geïnterviewd heeft een afgeronde opleiding: Mbo (5), Hbo (5) en WO (1). Twee jongerenwerkers volgen momenteel een opleiding (1 Mbo, 1 Hbo) en drie zijn begonnen aan een Hbo-opleiding en gestopt.⁸ Tenslotte is van drie jongerenwerkers hun opleidingsachtergrond niet bekend. Voor jongerenwerkers die het mbo volgen of hebben gevolgd geldt dat dit de opleiding Sociaal Cultureel Werk (niveau 2 of 4) is. De opleidingen die Hbo-ers hebben gevolgd of volgen zijn divers: CMV, MWD, Pabo, en Communicatie & Management.

De interviews zijn verzameld door studenten die alleen of met z'n tweeën jongerenwerkers hebben geïnterviewd over wat zij doen in contact met jongeren. De interviews zijn opgenomen met een *voicerecorder* en woordelijk uitgewerkt. Vervolgens zijn de interviews

⁷ Adelina, Grobben, Markiet, Timmer & Zaad (2012) Praktijkbeschrijving Ambulant Jongerenwerk praktijk 4. Amsterdam: Youth Spot.

Supheert, Domingos Costa, Jetten & Ait Lamkadem (2012) Praktijkbeschrijving Ambulant Jongerenwerk praktijk 1. Amsterdam: Youth Spot.

Van der Sluis, Kempenaar, Guirguis & De Boer (2012) Praktijkbeschrijving Ambulant Jongerenwerk praktijk 5. Amsterdam: Youth Spot.

Ter Steege, Haagstam, Van Dijke, Braas & Duif (2012) Praktijkbeschrijving Ambulant Jongerenwerk praktijk 2. Amsterdam: Youth Spot.

Hoogland, Kaynak, Huisraad, Bouali & Albers (2012) Praktijkbeschrijving Ambulant Jongerenwerk praktijk 3. Amsterdam: Youth Spot.

⁸ Een van hen beschikt over een afgeronde Mbo-opleiding. Van de andere twee is hun vooropleiding niet bekend.

geanalyseerd volgens de *grounded theory* benadering die in de jaren 60 is ontwikkeld door Glaser en Strauss (1967). De *grounded theory* is een onderzoeksbenadering om op basis van *zorgvuldige beschouwing van empirische data* te komen tot gefundeerde theorieën. Hiervoor wordt de empirische data zorgvuldig gecodeerd, dat wil zeggen beredeneerd samengevat, om ze enerzijds meer weloverwogen te kunnen hanteren en anderzijds beter leerbaar te maken. De werkwijze is als volgt:

1. Allereerst zijn alle uitgewerkte interviews uitvoerig doorgelezen en is er gezocht naar thema's door stukken tekst te voorzien van een code. Deze gecodeerde onderdelen (van het materiaal) worden beschouwd als *indicatoren* voor het desbetreffende begrip. Voorbeelden van codes die veel zijn toegekend zijn onder andere: contact leggen, vertrouwensband, intuïtief werken, signaleren en activeren.
2. Vervolgens zijn de relevante codes systematisch met elkaar vergeleken en is geteld hoeveel keer iets is genoemd door verschillende respondenten. Indien nodig zijn codes verbeterd, aangepast, geëxpliciteerd of gespecificeerd. Deze systematische werkwijze staat bekend als *the constant comparative method*. Hiermee is doorgegaan totdat de begrippen waren 'verzadigd'.
3. De analyse is voortgezet in het met elkaar verbinden van begrippen en het organiseren van de gesystematiseerde inzichten, dat wil zeggen de 'theorie-in-wording' rond enkele kernbegrippen.
4. Tot slot is voor de analyse de gesystematiseerde interpretatie van de onderzoeksgegevens in het licht gehouden van reeds bestaande kennis uit het literatuuronderzoek naar Ambulant Jongerenwerk (Metz & Sonneveld, 2011).

Met de randvoorwaarden van Ambulant Jongerenwerk (hoofdstuk 9) bedoelen wij de voorwaarden in de organisatie, aansturing en middelen die bijdragen aan het uitvoeren van de werkwijze. Inzicht in de randvoorwaarden van het Ambulant Jongerenwerk is verkregen door in voorgaande analyses te zoeken naar de omstandigheden die hebben bijgedragen aan het welslagen dan wel mislukken van het Ambulant Jongerenwerk. Hiervoor is gebruik gemaakt van de volgende bronnen: formele documenten van organisaties, interviews met jongerenwerkers en teamleiders, observaties van de uitvoeringspraktijk door studenten en praktijkbeschrijvingen van studenten. De uitkomsten zijn tot slot gekoppeld aan (vak)literatuur.

3.3 Methodologische kwaliteit

De methodologische kwaliteit waarborgt de geldingskracht van de onderzoeksresultaten. De kwaliteit van het onderzoek wordt bepaald door de wijze waarop het onderzoek is uitgevoerd. Met dit onderzoek besteden wij op drie manieren aandacht aan de methodologische kwaliteit. Ten eerste zorgen wij ervoor dat het onderzoek zorgvuldig en nauwkeurig verloopt. Dit wordt ook wel de betrouwbaarheid van het onderzoek genoemd. Ten tweede vinden wij het belangrijk dat er met het onderzoek recht wordt gedaan aan het onderzoeksobject. Dit is bekend onder de noemer interne validiteit. Hierbij is het van belang dat de onderzoeksresultaten daadwerkelijk zeggingskracht hebben over datgene wat onderzocht wordt. Onderzoek naar klanttevredenheid in de jeugdzorg is bijvoorbeeld niet zo zinvol als het de bedoeling is om meer inzicht te krijgen in de klanttevredenheid van het jongerenwerk. Ten derde besteden wij in dit onderzoek aandacht aan de externe validiteit, ook wel generaliseerbaarheid genoemd. Hierbij gaat het om de geldingskracht van de onderzoeksresultaten voor andere contexten dan het object van onderzoek.

3.3.1 Betrouwbaarheid

Dit onderzoek kent een vijftal waarborgen voor de betrouwbaarheid van het onderzoeksproces. Reden voor deze uitgebreide aandacht is dat het onderzoek plaatsvindt in dynamische en veranderlijke contexten en de materiaalverzameling is uitgevoerd door studenten *social work* die worden opgeleid tot sociale professionals en daardoor over beperkte onderzoekservaring beschikken. Door veel aandacht te besteden aan het onderzoeksproces en diverse controlemomenten in het onderzoeksdesign op te nemen hopen wij de betrouwbaarheid van het onderzoek te hebben vergroot.

Ten eerste zijn de studenten ingezet vanuit hun eigen positie en perspectief: de beginnende sociale professional die inzicht wil krijgen in de werkzame bestanddelen en resultaten van het jongerenwerk en de ambitie heeft om bij te dragen aan de professionalisering en het eigentijds houden van het jongerenwerk. Het werven van respondenten krijgt dan de opdracht: contact maken en het afnemen van interviews wordt: oefenen in gesprekstechnieken. Door aan te sluiten bij de leerdoelen van de opleiding wordt voorkomen dat studenten ineens iets geheel nieuws moeten gaan doen.

Ten tweede is er een format ontwikkeld voor materiaalverzameling en analyse dat richting geeft aan de wijze waarop het onderzoek moet worden uitgevoerd. Het format heeft het karakter van een kookboek met heldere toelichting zodat ook voor onervaren gebruikers, duidelijk is wat er moet gebeuren en hoe. Voorafgaand aan iedere opdracht, hebben studenten klassikaal instructie gekregen waarin nogmaals is uitgelegd wat precies de bedoeling is. Afhankelijk van de opdracht, hebben studenten training gekregen in interviewen, contact maken en observeren. Per opdracht is er door studenten verslag gemaakt, waarop studenten feedback hebben ontvangen. De feedback is erop gericht dat het format op correcte wijze wordt gebruikt en de beschrijvingen van voldoende kwaliteit zijn. De derde manier waarop wij werken aan de betrouwbaarheid van het onderzoek is door transparantie. Transparantie is een belangrijke kwaliteitsnorm voor wetenschappelijk onderzoek en betekent dat het helder moet zijn waarop constatering en uitspraken zijn gebaseerd. De lezer van het onderzoek kan dan zelf achterhalen hoe de resultaten geïnterpreteerd kunnen worden. Is het, *uitzonderlijk*, *mogelijk*, *waarschijnlijk* of *waar*. Geldt het voor *sommige* personen (en voor wie dan?) of is het voor *alle* Amsterdammers het geval? In dit onderzoek wordt transparantie gerealiseerd door zorgvuldigheid in bronvermelding. Bij *alle* bevindingen, uitspraken en constatering staat in een voetnoot vermeld waarop deze gebaseerd zijn. Dit geldt voor literatuur, maar ook voor het aanhalen van informatie uit observaties, interviews of de dagboek aantekeningen van de onderzoeker/student. De richtlijnen voor de bronvermelding staan vermeld in het format (zie bijlage).

De vierde manier waarop wij werken aan de betrouwbaarheid is door veel aandacht te besteden aan vertrouwelijkheid. Op diverse manieren komen studenten en onderzoekers in contact met vertrouwelijke informatie. Zo is er door aanwezigheid in de uitvoeringspraktijk, toegang tot informatie over de interne bedrijfsvoering terwijl deelnemende organisaties concurrenten van elkaar zijn. Ook hebben we te maken met de vertrouwelijkheid tussen professional en jongere(n) en de vertrouwelijkheid tussen respondenten en de onderzoeker. De ervaring met het doen van onderzoek in concrete praktijken waarin bovendien kleine aantallen mensen werkzaam zijn is dat uitspraken en gebeurtenissen, ondanks dat zij geanonimiseerd zijn, herleidbaar zijn tot personen en situaties. Door zorgvuldig om te gaan met de vertrouwelijkheid van informatie, beogen wij een veilige onderzoekomgeving te realiseren zodat vrije toegang tot informatie mogelijk is. Concreet zijn de volgende maatregelen genomen:

- Studenten die hebben meegewerkt aan het onderzoek hebben een vertrouwelijkheidverklaring ondertekend;

- In deze praktijkbeschrijving wordt gewerkt met pseudoniemen voor locaties, buurten en personen;
- De enkelvoudige praktijkbeschrijving is vertrouwelijk en wordt alleen ter beschikking gesteld aan de onderzochte organisatie en Youth Spot. De onderzochte organisatie kan zelf besluiten of zij de praktijkbeschrijving verder gaat verspreiden;
- In gesprek met professionals hebben wij wederom verteld dat wij vertrouwelijk omgaan met de informatie en de daarop gebaseerde beschrijvingen maar dat onze ervaring is dat in onderzoek met kleine aantallen (<5) uitspraken en gebeurtenissen intern herleidbaar zijn. Dit herhalen is nodig omdat respondenten dan voor zichzelf kunnen beslissen wat zij wel en niet willen vertellen.

De vijfde manier waarop wij de betrouwbaarheid van het onderzoek borgen is door de verzamelde bronnen behalve door studenten ook door onderzoekers te laten analyseren en waar mogelijk voor de analyse gebruik te maken van specialistische software programma's. Studenten leveren, met uitzondering van de observatieverslagen, alle data in die zij hebben verzameld voor het maken van de enkelvoudige praktijkbeschrijving. Kwantitatieve data zijn ingevoerd en geanalyseerd via SPSS en voor de analyse van kwalitatief materiaal is gebruik gemaakt van Atlas-ti en Excel. Het gebruik van software programma's maakt dat de analyse meer systematisch verloopt en er minder fouten worden gemaakt (Maso & Smaling, 2004). Door het gehele onderzoeksproject uit te laten voeren door een team van drie onderzoekers zijn analyses en bevindingen sterker dan wanneer het onderzoek door één onderzoeker is uitgevoerd (Maso & Smaling, 2004).

3.3.2 Interne validiteit

Met het werken aan de interne validiteit gaat het om het recht doen aan het object van onderzoek. Met name voor het jongerenwerk is dit van belang omdat zij een geschiedenis heeft waarin nauwelijks onderzoek is gedaan naar de praktijk van het jongerenwerk. En het onderzoek dat is gedaan, sluit niet aan bij de vragen en het functioneren van de jongerenwerkpraktijk (Te Poel 1997; Metz 2011a). Dit onderzoek heeft daartoe drie waarborgen ingebouwd: *partnership approach*, multi-perspectief en *mixed methods*.

Door te werken conform de *partnership approach*, waarin onderzoekers en jongerenwerkers samenwerken in de formulering van de vraagstelling, de materiaalverzameling, de analyse en de uiteindelijke resultaten zorgen wij ervoor dat het onderzoek aansluit bij de vragen en de kennis van de jongerenwerkpraktijk. Praktisch is dit op twee manieren gerealiseerd. Het meerjarige project Portfolio Jongerenwerk, waar dit onderzoek onderdeel van is, komt voort uit het onderzoeksprogramma van Youth Spot, een samenwerkingsverband van onderwijs en jongerenwerkorganisaties. In de uitvoering van het onderzoek vinden op alle beslissende momenten memberchecks plaats. Zo zijn het concept-format, concept enkelvoudige beschrijving en het concepteindrapport ter validering voorgelegd aan direct betrokkenen uit de praktijk. Van hun feedback is verslag gemaakt. Na verwerking van de feedback, zijn van het format respectievelijk de rapportages definitieve versies gemaakt.

Inzet van dit onderzoek is om de inhoud en de werking van het Ambulant Jongerenwerk inzichtelijk te maken. De praktijken zijn daarmee onderwerp van onderzoek. Voor de kwaliteit van het onderzoek is het belangrijk om deze Ambulant Jongerenwerkpraktijken in hun geheel zo goed mogelijk te benaderen. Kenmerkend voor de methode praktijkbeschrijving is dat zij tracht de praktijk te doorgronden vanuit verschillende perspectieven in plaats van het binnen de andere benaderingen gebruikte één of mono perspectief. De meerwaarde van de multi-perspectief aanpak is dat het inzicht biedt in de gelaagdheid van sociale interventiepraktijken waardoor er een meer volledig beeld ontstaat van het functioneren van de praktijk als geheel. In dit onderzoek is de praktijk van het Ambulant Jongerenwerk in beeld gebracht

vanuit het perspectief van beleid, de institutionele organisatie, de uitvoeringspraktijk, de jongerenwerkers en de jongeren.

Een manier om met meer zekerheid uitspraken te doen is door gebruik te maken van verschillende bronnen en verschillende analysemethoden, ook wel bekend als *mixed methods*. *Mixed methods* is een methodologisch kwaliteitsinstrument dat wordt gebruikt om met meer zekerheid te kunnen vaststellen wat er in een specifieke situatie gebeurt. Als verschillende informatiebronnen een zelfde beeld schetsen, zijn de uitkomsten meer betrouwbaar dan wanneer zij zijn gebaseerd op een informatiebron (Bryman 2004; Maso & Smaling 2004). Voor de praktijkbeschrijving van het Ambulant Jongerenwerk is gebruik gemaakt van een grote diversiteit van bronnen en analysemethodes, waaronder documentanalyse, vragenlijstonderzoek, semigestructureerde interviews, diepte-interviews, participerende observatie en focusgroepen.

3.3.3 Generaliseerbaarheid

De generaliseerbaarheid van dit onderzoek, ook wel externe validiteit, betreft de geldingskracht van de onderzoeksresultaten voor andere contexten dan het object van onderzoek. Op drie manieren is de generaliseerbaarheid van dit onderzoek gewaarborgd: representativiteit object van onderzoek, argumentatieve overtuigingskracht en het aansluiting zoeken bij theorievorming en de resultaten van de interventie. De vijf onderzochte Ambulant Jongerenwerkpraktijken vormen samen een goede afspiegeling van het groot stedelijke, professionele jongerenwerk in een multiculturele stad (zie ook paragraaf 3.2.2 Materiaalverzameling). Hiermee zijn de bevindingen van toepassing voor het Ambulant Jongerenwerk binnen het grootstedelijke, professionele jongerenwerk in multiculturele contexten. Door in de rapportage expliciet te zijn over de wijze waarop het onderzoek is uitgevoerd en alle constatering te voorzien van voetnoten is het voor de lezers volstrekt helder waarop bevindingen en resultaten zijn gebaseerd. Hierdoor zijn de lezers zelf in de gelegenheid om te oordelen in of/en in welke mate specifieke constatering voor hun eigen situatie of vraag van toepassing zijn. Het model van Van Yperen & Veerman (2008) leert ons dat wanneer relaties gelegd worden met bestaande theorie en de resultaten van de sociale interventie, er uitspraken gedaan kunnen worden op trede 2 *veelbelovend* en trede 3, *doeltreffend* van de ontwikkelde effectladder. De praktijkbeschrijving van Ambulant Jongerenwerk voldoet aan beiden. Voorafgaand aan het veldonderzoek is onderzoek verricht naar wat er in de literatuur bekend is over Ambulant Jongerenwerk. De inzichten uit het literatuuronderzoek zijn opgenomen in dit onderzoeksrapport. Vervolgens zijn constatering over de werking van Ambulant Jongerenwerk onderbouwd met informatie over de resultaten. Deze resultaten zijn in beeld gebracht door middel van datatriangulatie (zie daarvoor paragraaf 3.2.3 Stapelen tot praktijkgefundeerde beschrijving).

4. Doelen en resultaten

In dit hoofdstuk brengen wij in beeld voor welke doelen het Ambulant Jongerenwerk een geschikte werkwijze is. Er is sprake van een doel van het Ambulant Jongerenwerk als aannemelijk kan worden gemaakt dat het ambulante werken positief bijdraagt aan het realiseren van dat doel. Daarvoor is het nodig om te weten wat de resultaten van het Ambulant Jongerenwerk zijn en deze vervolgens te vergelijken met de doelen waarvoor het Ambulant Jongerenwerk wordt ingezet.

In dit onderzoek brengen wij de resultaten van het Ambulant Jongerenwerk op drie manieren in beeld. Als eerste beschrijven wij de resultaten volgens de jongeren, hierbij maken wij *geen* onderscheid tussen de verschillende doelgroepen van het Ambulant Jongerenwerk. Terzijde: dit omdat het aantal door jongeren geïnterviewde vragenlijst daarvoor niet groot genoeg is. Vervolgens werken wij uit wat de resultaten zijn volgens de aanbieder en volgens de opdrachtgever. Het Ambulant Jongerenwerk kan verschillende betekenissen hebben voor jongeren, voor de aanbieder en voor de opdrachtgever. In de laatste paragraaf vergelijken wij de beoogde doelen met de gerealiseerde resultaten. Dit hoofdstuk start met het achterhalen van de beoogde doelen van het Ambulant Jongerenwerk.

4.1 Beoogde doelen

Er is sprake van een doel als door opdrachtgever of opdrachtnemer wordt benoemd wat de inzet van Ambulant Jongerenwerk is. Vanuit jongerenwerkaanbieders of opdrachtgevers van de vijf onderzochte praktijken van Ambulant Jongerenwerk wordt zichtbaar dat Ambulant Jongerenwerk wordt ingezet om vier doelen te realiseren. Drie doelen worden door alle onderzochte Ambulant Jongerenwerkpraktijken benoemd: *Binding aan de samenleving*, *Verantwoordelijkheid leren dragen voor het eigen leven* en *Gedragsverandering*. Het doel *Ontspanning en ontmoeting* wordt door vier van de vijf onderzochte praktijken genoemd. Vorming wordt niet genoemd als doel van Ambulant Jongerenwerk.

Binding aan de samenleving

Het Ambulant Jongerenwerk zoekt jongeren op in de omgevingen waar zij hun tijd doorbrengen. De meest voorkomende reden om jongeren op te zoeken in de eigen leefomgeving is omdat jongeren zich onvoldoende deel voelen van de gemeenschap of de weg in de samenleving niet (goed) weten te vinden (Bernstein, 1964; Goetschius & Tash, 1967; Schellekens, 1998; Veenbaas et al., 2011). Het Ambulant Jongerenwerk kan op twee manieren bijdragen aan het binden van jongeren aan de gemeenschap. Aan de ene kant gaat het om het toegankelijk en ontvankelijk maken van de gemeenschap voor de inbreng van jongeren. Praktisch kan dit de vorm krijgen van belangenbehartiging van jongeren richting de instituties [toegankelijkheid & aansluiting aanbod op behoeften] en het realiseren van ruimte voor en acceptatie van jongeren door de gemeenschap (Adema, 1995; Kelderman, 2002; Noorda et al. ; Veenbaas et al., 2011). Anderzijds gaat het over motiveren van jongeren om te participeren in de gemeenschap. Dit kan variëren van deelname aan een laagdrempelige ontmoetingsactiviteit zoals De Inloop, lidmaatschap van een sportvereniging, het doen van vrijwilligerswerk tot het lopen van een stage of doen van betaald werk (Adema, 1995; Ewijk, 1992; Noorda et al. ; Veenbaas et al., 2011).

Alle onderzochte praktijken van Ambulant Jongerenwerk geven aan dat zij beogen bij te dragen aan de binding van jongeren aan de samenleving. Dat doen zij door jongeren op te zoeken in de eigen leefomgeving, samen met jongeren te verkennen wat hun behoeften zijn en vervolgens perspectief te bieden door jongeren toe te leiden naar andere vormen van

vrijtijdsbesteding en/of instanties, samen met jongeren activiteiten te organiseren of voor jongeren ruimte te creëren.

*'Een Ambulant Jongerenwerker **legt contact met jongeren op straat en op andere plekken waar jongeren zich ophouden** en bouwt van daaruit een (vertrouwens)band met de jongeren op. Hij **organiseert samen met de jongeren groepsactiviteiten, informeert jongeren over bestaande activiteiten en zet in op participatie van de jongeren in hun buurt. Daarnaast leidt het Ambulant Jongerenwerk jongeren toe naar hulpverlenings-, scholings- en arbeidstrajecten.***⁹

*'Het eerste doel is om de jongeren en de samenleving **meer met elkaar te laten samen smelten**. Het Ambulant Jongerenwerk zorgt er voor dat de jongeren en de buurtbewoners elkaar leren respecteren ter verbetering van de sociale cohesie in de buurten. **Door hen met elkaar in contact te brengen leert ieder elkaars normen en waarden, en komt er begrip voor elkaar**. Een doel van het Ambulant Jongerenwerk is dan ook om een betere communicatie tussen de jongere en de volwassenen in hun omgeving te creëren.*¹⁰

Verantwoordelijkheid leren dragen voor het eigen leven

Volwassen worden gaat gepaard met problemen. Jongeren moeten zich los maken van hun ouders en zelfstandig de weg in de samenleving leren vinden. De meeste jongeren lossen hun problemen samen met hun sociale netwerk op. Een aanzienlijke groep jongeren heeft hulp van professionals nodig, omdat zij er alleen voor staan, niet zelfstandig zijn, moeilijk leren of grote problemen hebben. Ook komt het voor dat jongeren zich niet bewust zijn dat zij problemen hebben. Het Ambulant Jongerenwerk heeft als doel om jongeren door middel van informatie en advies, lichte ondersteuning en toeleiden naar gespecialiseerde hulpverlening, te leren om zelf -en als nodig ondersteund door anderen- verantwoordelijkheid te dragen voor het eigen leven, ook als er problemen zijn (Barquioua et al., 2010; Crommelin, 2009; Groeneweg, 199; Kelderman & Jezek, 2010; Paulides & Thije, 1996; Schellekens, 1998; Verhagen, 2008) (zie verder hoofdstuk 8: methodisch handelen). Enerzijds helpt Ambulant Jongerenwerk daarmee jongeren een stapje verder op weg naar hun volwassenheid. Anderzijds draagt Ambulant Jongerenwerk bij aan de realisatie van geheel sluitende ketenzorg. Mensen die in Nederland leven en ondersteuning en hulp nodig hebben, hebben de zekerheid dat zij deze ook krijgen. De samenleving als geheel weet dat de solidariteit van de verzorgingsstaat gewaarborgd is (Metz, 2011c). Hiermee is er enige overlap tussen de doelen binding aan de samenleving en verantwoordelijkheid leren dragen. Immers, als hulp nodig is bij het verantwoordelijkheid leren dragen, hebben jongeren toegang nodig tot die hulp. Met het realiseren van die toegang wordt er tevens gewerkt aan binding van de samenleving. De vijf onderzochte praktijken van Ambulant Jongerenwerk geven allen aan bij te willen dragen aan de verantwoordelijkheid voor het eigen leven, ook als er problemen zijn.

*'... jongeren de weg naar hulpverlening niet makkelijk vinden. De drempel is voor deze jongeren te hoog. Ambulant Jongerenwerkers hebben **de mogelijkheid om met jongeren in gesprek te gaan, ze te stimuleren tot toeleiding naar hulpverlening.***¹¹

*'Doelen van het Ambulant Jongerenwerk zijn – door contact te leggen met jongeren in hun leefomgeving - **jongeren toe leiden naar werk, stage, opleiding e.d.** Bovendien streven de jongerenwerkers ook **naar een relatieherstel** tussen enerzijds jongeren uit de doelgroep en*

⁹ Ambulant Jongerenwerkaanbieder 3 (2011), Inhoudelijke offerte jongerenwerk, Stadsdeel X, p. 1 t/m 7.

¹⁰ <http://www.jongerenwerkaanbieder2.nl/> 24-09-2011

¹¹ J. Ait Lamkadem (2011, 6 okt.). Formeel kennismakingsgesprek met teamleider jongerenwerker 1 van Ambulant Jongerenwerkpraktijk 1.

Ambulant Jongerenwerk praktijk 1. Verslag focusgroepsbijeenkomst, 19 dec. 2011.

*anderzijds hulpverleners, zorgaanbieders en handhavende instanties, zodat jongeren weer gebruik gaan maken van het aanbod aan voorzieningen in de stad.*¹²

Gedragsverandering (bijdragen aan voorkomen overlast en criminaliteit)

In de jaren negentig neemt de overlast en jeugdcriminaliteit schrikbarend toe (J. A. J. Boutellier & Stokkum, 1995). Behalve beperkte fysieke ruimte en een gebrek aan voorzieningen voor jongeren, heeft overlast ook een subjectieve component. Als de acceptatie van jongeren beperkt is, wordt de aanwezigheid van jongeren snel als overlast aangemerkt (Dam & Zwikker, 2008). Handhaven (repressie) is een taak van de politie. Jongerenwerk kan een bijdrage leveren aan het voorkomen van overlast. Dit door enerzijds jongeren en/of buurtbewoners en andere betrokkenen *bewust te maken van gewenst gedrag* en anderzijds in dialoog met alle betrokkenen, waaronder jongeren, buurtbewoners, ondernemers, gemeente en woningcorporaties naar alternatieven te zoeken (Adema, 1995; Baillergeau & Hoijtink, 2010; Ferweda & Kloosterman, 2006; Otten & Jongerenwerkteam Iriszorg Nijmegen, 2007; Paulides & Thije, 1996; Schellekens, 1998; Veenbaas et al., 2011; Verhagen, 2008). Gedragsverandering wordt door alle vijf de onderzochte Ambulant Jongerenwerkpraktijken als beoogd doel benoemd. Over het algemeen is ervaren overlast de concrete aanleiding om Ambulant Jongerenwerk in te schakelen.

*'Het doel van de Ambulant Jongerenwerker is om overlast in een bepaald gebied te reduceren door actief op zoek te gaan naar/en contact te leggen met risicojeugd en hangjeugd in dat gebied. Vervolgens is het doel om de jongeren toe te leiden naar het aanbod van het jongerenwerk en of toeleiding naar externe partners (hulpverlening, school, werk).*¹³

*'Signalen vanuit de 12+ netwerken zijn reden voor inzet op een bepaalde groep jongeren of een buurt.*¹⁴

Ontspanning en ontmoeting

Diverse groepen jongeren hebben behoefte aan ontspanning en ontmoeting. Jongeren die opgroeien in een achterstandsituatie leven vaak met (te) veel mensen in een krappe behuizing waardoor er thuis geen gelegenheid is om te 'chillen' of vrienden te ontvangen. Door geldgebrek is er geen mogelijkheid om gebruik te maken van commerciële ontmoetingsplekken. Daarnaast is ontspanning van belang voor overbelaste jongeren (Gemmeke et al., 2011; WRR, 2009). Vier van de vijf aanbieders van Ambulant Jongerenwerk hebben ontspanning en ontmoeting als doel, hetgeen zij beogen te realiseren door samen met jongeren activiteiten te organiseren of jongeren toe te leiden naar het vrijetijdsaanbod van het jongerenwerk (zie verder hoofdstuk 8: Methodische uitgangspunten).

*'Het tweede doel is signaleren en behoefte peilen van jongeren en vandaar uit jongeren activeren: het Ambulant Jongerenwerk zoekt de jongeren op, op de plaatsen waar zij hun vrije tijd doorbrengen en stimuleert jongeren mee te participeren in de sociale verbanden zowel binnen als buiten de buurt. Er wordt ook gekeken naar de behoeftes die de jongeren hebben. Op deze manier wordt het bereik van de jongeren groter en wordt het aantrekkelijk gemaakt voor de jongeren die normaal gesproken niet een jongerencentrum bezoeken. Hun stem wordt gehoord.*¹⁵

¹² Jongerenwerkpraktijk 4 (2011). Aanvraag Ambulant Jongerenwerk in stadsdeel X 2011, De kernpunten, P. 4.

¹³ Ambulant Jongerenwerk praktijk 1. Verslag focusgroepsbijeenkomst, 19 dec. 2011.

¹⁴ Ambulant Jongerenwerkaanbieder 3, Inhoudelijke offerte jongerenwerk Stadsdeel X, p. 1 t/m 2 2011.

¹⁵ XXX (2009) Handboek Jongerenwerk, Jongerenwerkorganisatie 2, paragraaf 5.5 Ambulant Jongerenwerk.

*'De behoefte aan ontmoetings- en ontspanningsactiviteiten onder jongeren is groot in dit stadsdeel. Deze behoefte is er vooral vanuit laaggeschoolde jongeren. Zij hebben de mogelijkheden niet om vrienden thuis uit te nodigen en hebben doorgaans weinig tot geen ervaring met het lid zijn van een vereniging omdat daar vaak het geld niet voor is.'*¹⁶

Net als voor het leren verantwoordelijkheid dragen voor het eigen leven, is er ook overlap tussen binding aan de samenleving en ontspanning en ontmoeting. Met dat jongeren meer deelnemen aan ontmoetings- en ontspanningsactiviteiten, is er sprake van meer binding aan de samenleving.

Vanuit de literatuur wordt erop gewezen dat Ambulant Jongerenwerk een gelaagde doelstelling kent (J.W. Metz, 2011). Kenmerkend voor de werkwijze van het Ambulant Jongerenwerk is namelijk dat de (groepen) jongeren zelf bepalen wat er gebeurt (Whelan, 2010). Tegelijkertijd kan het Ambulant Jongerenwerk wel degelijk bijdragen aan het realiseren van diverse maatschappelijke doelen. Geen van de vijf aanbieders van Ambulant Jongerenwerk maakt expliciet onderscheid tussen de doelen van de jongeren en de doelen van de opdrachtgever/aanbieder. Wel wordt er in drie van de vijf Ambulant Jongerenwerkpraktijken actief aangesloten bij de behoeften en wensen van jongeren.¹⁷ Hieruit blijkt dat impliciet wel getracht wordt om ook vanuit de eigen doelen van de jongeren aan de slag te gaan.

*'Jongerenwerkers moeten niet alleen in een jongerencentrum een bekend gezicht zijn, maar ook in de buurt. Zij moeten weten wat er speelt op straat, jongeren kennen die op straat aanwezig zijn en inspelen op vragen en behoeftes van deze jongeren. Daarnaast moeten zij een aanspreekpunt voor andere buurtbewoners zijn. Signalen vanuit de 12+ netwerken zijn reden voor inzet op een bepaalde groep jongeren of een buurt.'*¹⁸

Door geen van de onderzochte praktijken voor Ambulant Jongerenwerk worden andere doelstellingen onderscheiden. In willekeurige volgorde zijn de beoogde doelen van Ambulant Jongerenwerk:

1. Binding aan de samenleving. Het Ambulant Jongerenwerk kan op twee manieren bijdragen aan het binden van jongeren. Aan de ene kant gaat het om het toegankelijk en ontvankelijk maken van de gemeenschap voor de inbreng van jongeren. Anderzijds gaat het over motiveren en toeleiden van jongeren naar de samenleving.
2. Verantwoordelijkheid dragen voor het eigen leven. Het Ambulant Jongerenwerk heeft als doel om jongeren door middel van informatie en advies, lichte ondersteuning en toeleiden naar gespecialiseerde hulpverlening, (te leren) om zelf -en als nodig ondersteund door anderen- verantwoordelijkheid te dragen voor het eigen leven, ook als er problemen zijn.
3. Via gedragsverandering bijdragen aan voorkomen en vermindering van overlast. Ervaren overlast van jongeren op straat is vaak reden om Ambulant Jongerenwerk in te zetten. Door enerzijds jongeren en/of buurtbewoners en andere betrokkenen bewust te maken van gewenst gedrag en anderzijds in dialoog met alle betrokkenen,

¹⁶ Ambulant Jongerenwerkaanbieder 3, Inhoudelijke offerte jongerenwerk Stadsdeel X, p. 1 t/m 2 2011.

¹⁷ Bijlage van uitgereikte informatie van Ambulant Jongerenwerkpraktijk 1: inhoudelijke verantwoording Ambulant Jongerenwerk 2010.

XXX (2009) Handboek Jongerenwerk, Jongerenwerkorganisatie 2, paragraaf 5.5 Ambulant Jongerenwerk.

Ambulant Jongerenwerkaanbieder 3, Inhoudelijke offerte jongerenwerk Stadsdeel X, p. 1 t/m 7 2011.

¹⁸ Ambulant Jongerenwerkaanbieder 3, Inhoudelijke offerte jongerenwerk Stadsdeel X, p. 1 t/m 7 2011.

waaronder jongeren, buurtbewoners, ondernemers, gemeente en woningcorporaties naar alternatieven te zoeken

4. Ontspanning en ontmoeting. Diverse groepen jongeren hebben behoefte aan ontspanning en ontmoeting. Ambulant Jongerenwerk beoogt daaraan bij te dragen door samen met jongeren activiteiten te organiseren of jongeren toe te leiden naar het vrijetijdsaanbod van het jongerenwerk.

4.2 Resultaten van Ambulant Jongerenwerk volgens jongeren

De resultaten van Ambulant Jongerenwerk volgens jongeren brengen wij op drie manieren in beeld. Als eerste beschrijven wij waarom jongeren gebruik maken van het Ambulant Jongerenwerk. Dit geeft een eerste beeld van wat jongeren zoeken bij het Ambulante Jongerenwerk. Vervolgens werken wij uit wat er binnen de context van het Ambulant Jongerenwerk gebeurt in de interactie tussen de jongerenwerker en de jongere. Dit geeft ons inzicht in de werking van het Ambulant Jongerenwerk. Om tenslotte inzicht te krijgen in de resultaten van het Ambulant Jongerenwerk voor de jongeren, vergelijken wij uitspraken van jongeren die deelnemen aan Ambulant Jongerenwerk met uitspraken van een controle groep: jongeren die woonachtig zijn in dezelfde buurten maar geen begeleiding krijgen vanuit het jongerenwerk.

De resultaten van het Ambulant Jongerenwerk volgens jongeren zijn gebaseerd op vragenlijstonderzoek onder jongeren die gebruik maken van Ambulant Jongerenwerk, deels in vergelijking met jongeren die in dezelfde buurt verblijven maar geen gebruik maken van het jongerenwerk. In totaal zijn 119 vragenlijsten afgenomen, waarvan 53 met deelnemers en 66 vragenlijsten met niet-deelnemers. Voor meer informatie, zie hoofdstuk 3, Methodische Verantwoording.

Waardering van Ambulant Jongerenwerk door jongeren

Redenen waarom jongeren gebruik maken van Ambulant Jongerenwerk en wat jongeren wel en niet goed vinden aan het Ambulant Jongerenwerk geven een eerste inzicht in de betekenis van Ambulant Jongerenwerk voor jongeren. Het vragenlijstonderzoek wijst uit dat de twee meest genoemde redenen voor contact zijn dat de jongerenwerker luistert naar zijn problemen en dat hij de jongere uitnodigt voor activiteiten (39,6% en 41,6%). Andere redenen voor contact zijn voorkomen van overlast in de buurt (28,3%), verveling (26,4%), gezelligheid (24,5%) en hulp bij administratieve zaken (22,6%). Toeleiding naar leuke vrijetijdsbesteding en hulp bij het organiseren van activiteiten worden relatief weinig genoemd (3,8% en 7,5%). Onderstaande figuur geeft de redenen weer die jongeren noemen waarom zij gebruik maken van het Ambulant Jongerenwerk. Jongeren konden hierbij meerdere redenen noemen.

Figuur 5: Redenen voor contact met Ambulant jongerenwerker volgens jongeren. * Jongeren konden meerdere antwoorden geven.

Vervolgens is jongeren gevraagd om twee punten te noemen die zij goed vinden aan Ambulant Jongerenwerk en twee punten te noemen die zij niet goed vinden aan Ambulant Jongerenwerk. Op de vraag wat jongeren WEL goed vinden, heeft 20% niet geantwoord. Van de meerderheid die de vraag wel heeft beantwoord, uitte 20% een positieve waardering van de jongerenwerker (serieus, betrouwbaar, eerlijk, beschikbaarheid, goed contact); noemde 36% het meedenken en helpen bij problemen; 25% van de jongeren wijst naar de bijdrage aan hun persoonlijke ontwikkeling en het vinden van toekomst perspectief. Ook laten de jongeren merken dat het Ambulant Jongerenwerk bijdraagt aan ontspanning en ontmoeting via het doorleiden naar activiteiten, ruimte biding, gezelligheid (30%). Tevens draagt het jongerenwerk bij aan ontmoeting. 10% van de jongeren geeft aan dat het Ambulant Jongerenwerk er voor zorgt dat jongeren met elkaar in contact komen. Tenslotte noemt 10% van de jongeren het verminderen van overlast in de buurt. Op de vraag wat niet goed is aan Ambulant Jongerenwerk geeft 98 % van de deelnemers geen antwoord. De ene jongere die deze vraag wel beantwoordt, geeft aan dat ambulante jongerenwerkers niet altijd aanwezig zijn en dat niet altijd duidelijk is wat de jongerenwerkers van de jongeren willen.

Hoe verhoudt de waardering van jongeren voor het Ambulant Jongerenwerk zich met de beoogde doelen? Binding aan de samenleving wordt door geen van de jongeren expliciet benoemd als reden om gebruik te maken van het Ambulant Jongerenwerk. Wel zijn de jongeren positief over het contact met de jongerenwerker. Ook waarderen de jongeren de gezelligheid en de activiteiten waartoe het Ambulant Jongerenwerk hen uitnodigt. Het beoogde doel verantwoordelijkheid dragen voor het eigen leven wordt door jongeren wel erkend. Het vinden van een luisterend oor, informatie en advies of praktische hulp zijn redenen waarvoor jongeren bij het Ambulant Jongerenwerk aankloppen. Hetzelfde geldt voor ontspanning en ontmoeting. Verveling, gezelligheid en (doorverwijzen naar) activiteiten is voor een meerderheid van de jongeren reden voor contact met het Ambulant Jongerenwerk.

Bijdragen aan het verminderen van overlast wordt door een kleiner deel van de jongeren genoemd om gebruik te maken van het Ambulant Jongerenwerk.

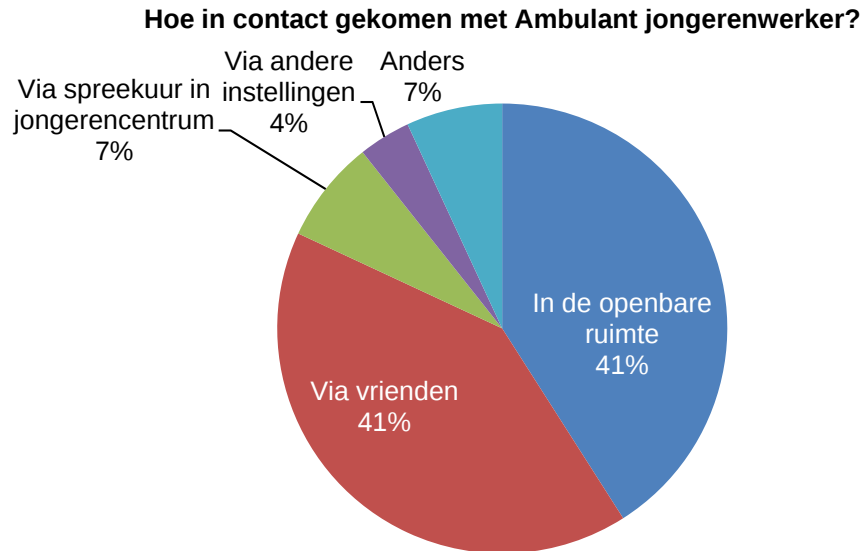
Hoewel de beoogde doelen vanuit het overheidsbeleid en de jongerenwerkaanbieders grotendeels overeenkomen met de redenen waarom jongeren gebruik maken van het Ambulant Jongerenwerk, zijn er wel accentverschillen. Binding met de samenleving wordt door jongeren niet expliciet verwoord. Daarentegen hechten jongeren meer aan de geboden ontspanning en ontmoeting dan de instellingen. Tenslotte is vorming vanuit de instellingen geen doel van Ambulant Jongerenwerk terwijl jongeren aangeven dat zij de aandacht voor persoonlijke ontwikkeling en het opbouwen van een toekomstperspectief zeer waarderen.

Literatuuronderzoek bevestigt dat er een verschil kan bestaan tussen de doelen van Ambulant Jongerenwerk en de eigen doelen van de jongeren (J.W. Metz, 2012). Dit is het gevolg van de werkwijze van het Ambulant Jongerenwerk waarbij dat jongeren zelf bepalen waaraan zij werken. Doordat de jongeren met begeleiding van het Ambulant Jongerenwerk werken aan hun eigen doelen, worden tegelijkertijd de algemene doelen van het Ambulant Jongerenwerk gerealiseerd (Crimmens et al., 2004; Whelan, 2010).

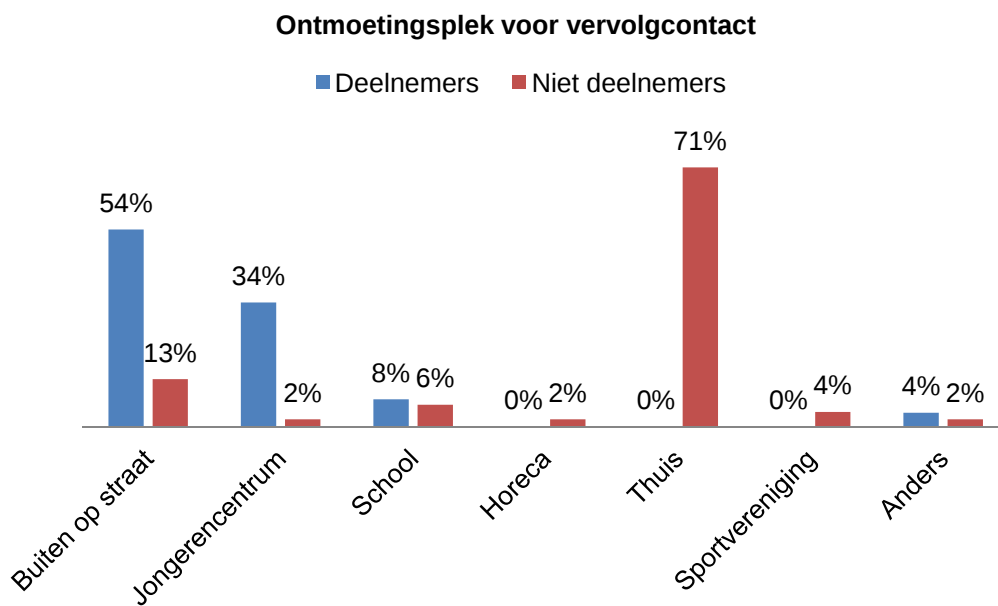
Werking van het Ambulant Jongerenwerk

Karakteristiek voor het Ambulant Jongerenwerk is dat jongerenwerkers jongeren opzoeken in hun leefwereld en vervolgens in de leefwereld van de jongeren, samen met de jongeren gaan onderzoeken wat mogelijkheden zijn om te participeren in de samenleving enerzijds en om drempels weg te nemen anderzijds. De praktische dienstverlening van Ambulant Jongerenwerk zelf is over het algemeen beperkt. Met diverse vragen is getracht te achterhalen wat jongeren ervaren van de werking van het grootstedelijke Ambulante Jongerenwerk in de praktijk. Om met grotere waarschijnlijkheid te kunnen vaststellen in hoeverre ontwikkelingen het gevolg zijn van de inzet van Ambulant Jongerenwerk wordt hier een vergelijking met een controlegroep gemaakt: jongeren die hun vrijetijdsbesteding in dezelfde buurt hebben maar niet deelnemen aan het Ambulant Jongerenwerk.

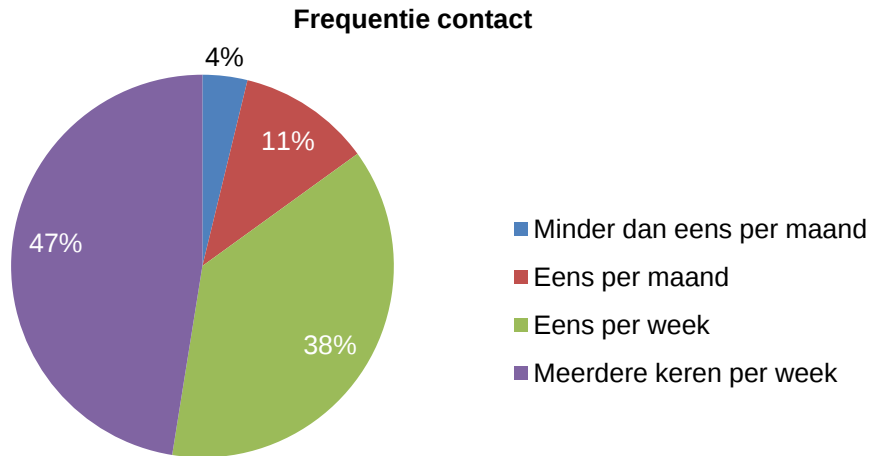
De eerste vraag is hoe de jongere met het Ambulant Jongerenwerk in contact komt en waar en hoe vaak zij de jongerenwerker ontmoeten. De grote meerderheid van de deelnemers komt in de openbare ruimte (41%) of via vrienden in contact met de Ambulante Jongerenwerker (41%). Slechts een kleine groep jongeren vindt het Ambulant Jongerenwerk via een spreekuur in het jongerencentrum (7%) of via bemiddeling van een andere instelling (4%). Het vervolcontact vindt grotendeels plaats op straat (54%) of in het jongerencentrum (34%) en bij enkele jongeren op school (8%). Opvallend is tenslotte dat geen van de contacten plaats vinden bij de deelnemers thuis. De frequentie van het contact is bij 47% van de deelnemers meerdere keren per week, bij 38% eens per week en bij 11% eens per maand.

Figuur 6: Hoe zijn jongeren in contact gekomen met de Ambulant jongerenwerker?

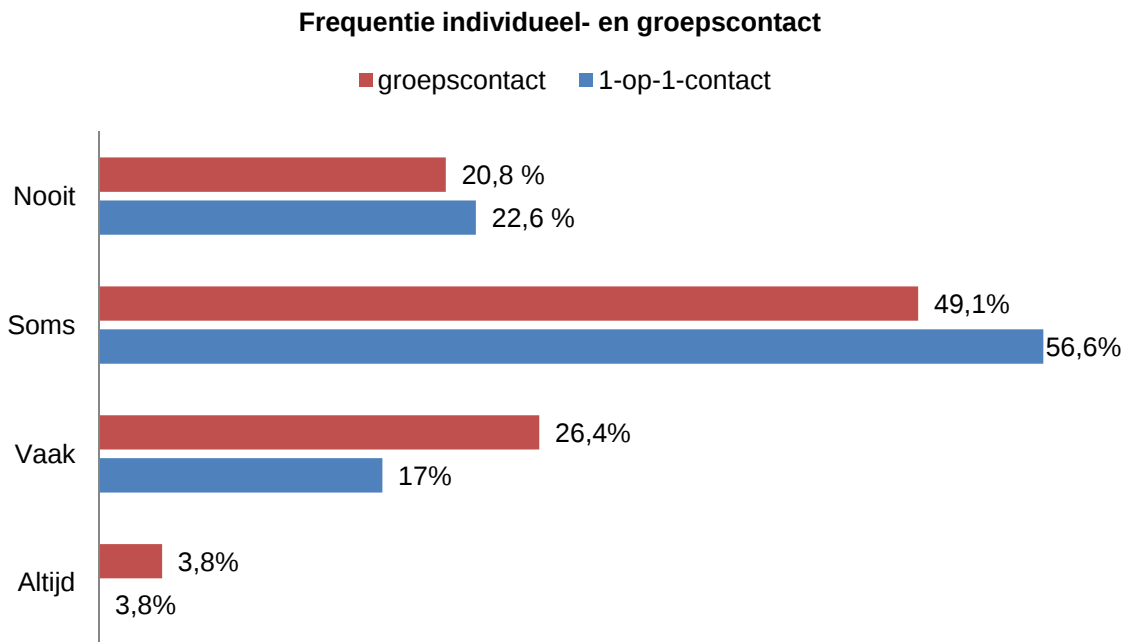
Figuur 7: Ontmoetingsplek voor vervolcontact met jongerenwerker of begeleider.

Figuur 8: Frequentie contact tussen jongere en jongerenwerker

De locatie van het contact dat jongeren met Ambulant Jongerenwerkers hebben, verschilt totaal met de locatie van het contact dat jongeren die niet deelnemen aan het Ambulant Jongerenwerk met hun vertrouwenspersoon hebben. Dat contact vindt grotendeels thuis plaats (71%), en soms in de openbare ruimte (13%) of op school (6%). Een verklaring hiervoor is dat 73% van de jongeren die geen contact hebben met het Ambulant Jongerenwerk, een beroep doen op een familielid (58%) of een vriend (33%).

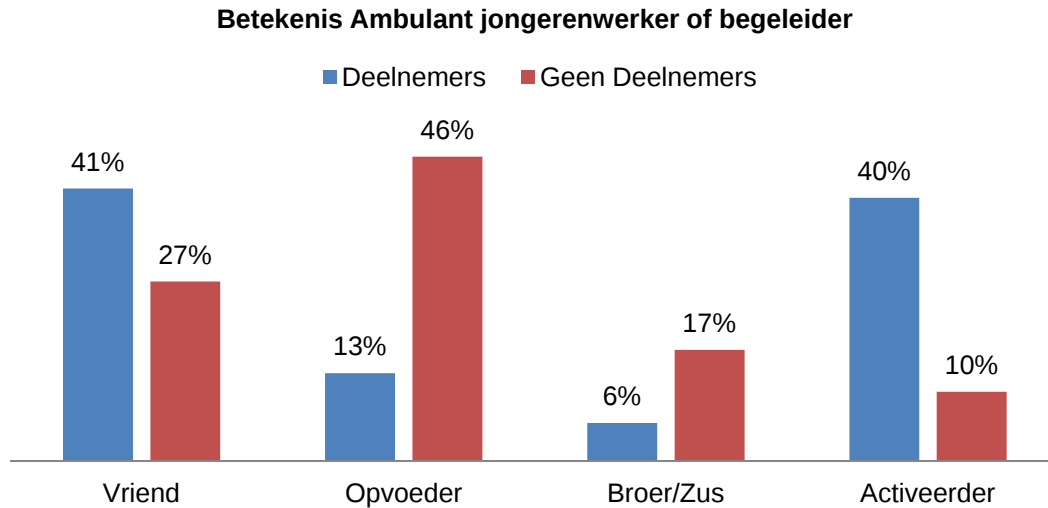
Het beeld dat uit het vragenlijstonderzoek opstijgt is dat het grootstedelijke Ambulant Jongerenwerk uitgevoerd wordt in de leefwereld van de jongeren, immers het eerste contact wordt gelegd via vrienden of in de openbare ruimte en het vervolgcontact vindt plaats op straat, in het jongerencentrum en in mindere mate op school. Dit komt overeen met de kern van het Ambulant Jongerenwerk volgens de literatuur (J.W. Metz, 2011). Het meest kenmerkende voor het Ambulant Jongerenwerk is namelijk dat jongerenwerkers jongeren opzoeken in de omgevingen waar zij hun vrije tijd doorbrengen (Goetschius & Tash, 1967; Schellekens, 1998; Veenbaas, Noorda, & Ambaum, 2011; Whelan, 2010). Opvallend hierin is wel dat het contact met jongeren vrijwel niet thuis plaatsvindt. Tevens wordt zichtbaar dat het Ambulant Jongerenwerk intensief contact met de jongeren onderhoudt: tenminste eenmaal per week, en vaak meerdere malen per week. Een tweede vraag ten aanzien van de uitvoering van het Ambulant Jongerenwerk is of het primair individueel of juist vooral groepsgericht is. Uit het onderstaande figuur blijkt dat ongeveer vier vijfde van de jongeren individueel contact heeft en vier vijfde van de jongeren groepscontact heeft. Daaruit blijkt dat het Ambulant Jongerenwerk in Amsterdam, zowel individueel als groepsgericht werkt. Ook dit komt overeen met de literatuur (J.W. Metz, 2011). Kenmerkend voor Ambulant Jongerenwerk is dat het zowel individueel als groepsgericht werkt (Goetschius & Tash, 1967; Schellekens, 1998; Workers, 2009).

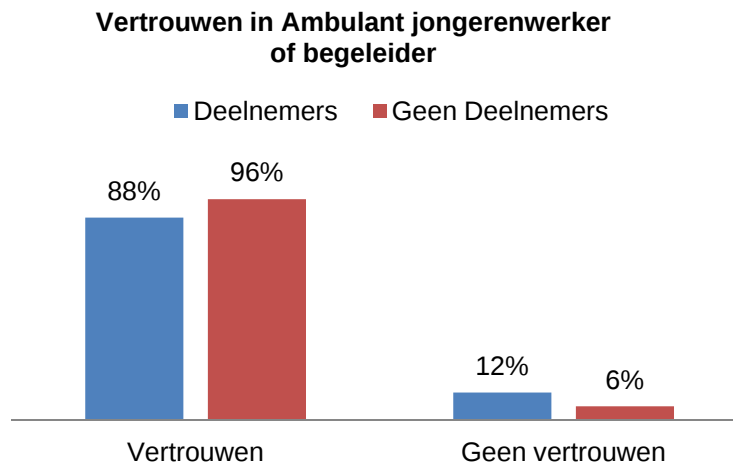
Figuur 9: Frequentie 1-op-1-contact en groepscontact met ambulant jongerenwerker

De betekenisrelatie wordt vanuit de literatuur (J.W. Metz, 2011) en in de praktijk vaak genoemd als een belangrijke (rand)voorwaarde voor Ambulant Jongerenwerk. Om deze reden is aan de jongere gevraagd hoe zij de jongerenwerker zien en in welke mate zij de jongerenwerker vertrouwen. Om de vergelijking te maken met andere betekenisrelaties zijn dezelfde vragen gesteld aan jongeren die geen contact hebben met Ambulant Jongerenwerk, maar voor hulp of ondersteuning wel een beroep kunnen doen op een andere vertrouwenspersoon in hun directe omgeving.

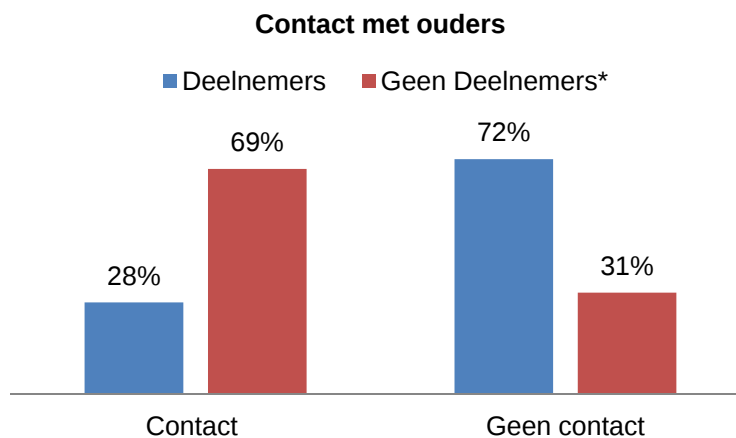
Zichtbaar wordt dat deelnemers aan het Ambulant Jongerenwerk, de jongerenwerkers primair zien als vriend of activeerder en in mindere mate als opvoeder en broer of zus. Dit is aanzienlijk verschillend voor jongeren die niet in contact zijn met het Ambulant Jongerenwerk, zij bestempelen hun begeleider primair als opvoeder en in mindere mate als vriend of broer of zus, en slechts beperkt als activeerder. De verklaring voor dit verschil is dat de niet-deelnemers zich voor steun of advies ook daadwerkelijk wenden tot een familielid (58%) en of vrienden (33%). Het overgrote deel van de jongeren heeft vertrouwen in de jongerenwerker (88%), maar dit is wel minder dan de jongeren die niet deelnemen aan het jongerenwerk. Zij hebben voor 96% vertrouwen in hun begeleider. Volgens een kwart van de jongeren heeft hun Ambulant Jongerenwerker contact met hun ouders, dit is aanzienlijk minder dan de vertrouwenspersonen van de jongeren waar het contact met de ouders bijna driekwart bedraagt. Een praktische verklaring voor dit verschil is dat voor de meeste jongeren een familielid de rol heeft van primaire vertrouwenspersoon. Aanvullend wordt zichtbaar dat de jongerenwerker geen pedagogische of familierelatie met de jongere heeft.

Figuur 10: Betekenis van de Ambulant jongerenwerker of begeleider voor jongeren.

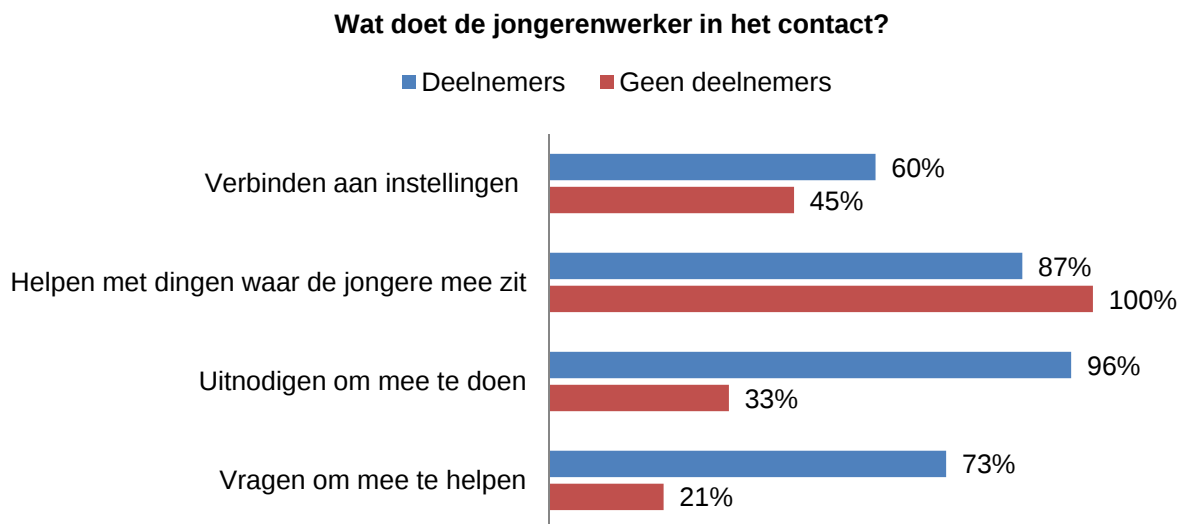
Figuur 11: Percentage jongeren dat aangeeft wel/geen vertrouwen te hebben in de Ambulant jongerenwerker of begeleider.

Figuur 12: Percentage jongeren waarvan de Ambulant jongerenwerker of begeleider contact heeft met hun ouders.

*De score 69% heeft contact met ouders is hier lager dan in werkelijkheid, omdat de jongeren voor wie de ouder hun primaire vertrouwenspersoon is deze vraag niet hebben ingevuld.

Wat gebeurt er nu concreet in het contact tussen de jongerenwerker en de jongere? In antwoord op de vragenlijst geeft 60% van de deelnemers aan dat de jongerenwerkers hen toeleiden naar instellingen die hen kunnen helpen met problemen waar zij mee zitten of het doen van dingen die zij leuk vinden. Dit is bovendien wat meer dan vertrouwenspersonen doen van jongeren die niet participeren in het Ambulant Jongerenwerk (45%). Daarnaast geeft maar liefst 87% van de jongeren aan dat de Ambulant Jongerenwerker hen helpt met dingen waarmee zij zitten, de vertrouwenspersonen van jongeren die geen gebruik maken van het Ambulant Jongerenwerk doen dit volgens de geïnterviewde niet-deelnemers altijd (100%). Tenslotte nodigen jongerenwerkers de jongeren uit om mee te doen met activiteiten (96%) en om mee te helpen bij de organisatie van activiteiten (73%), in beiden gevallen aanzienlijk meer dan wat vertrouwenspersonen doen van jongeren die niet participeren in het Ambulant Jongerenwerk (respectievelijk 33% en 21%).

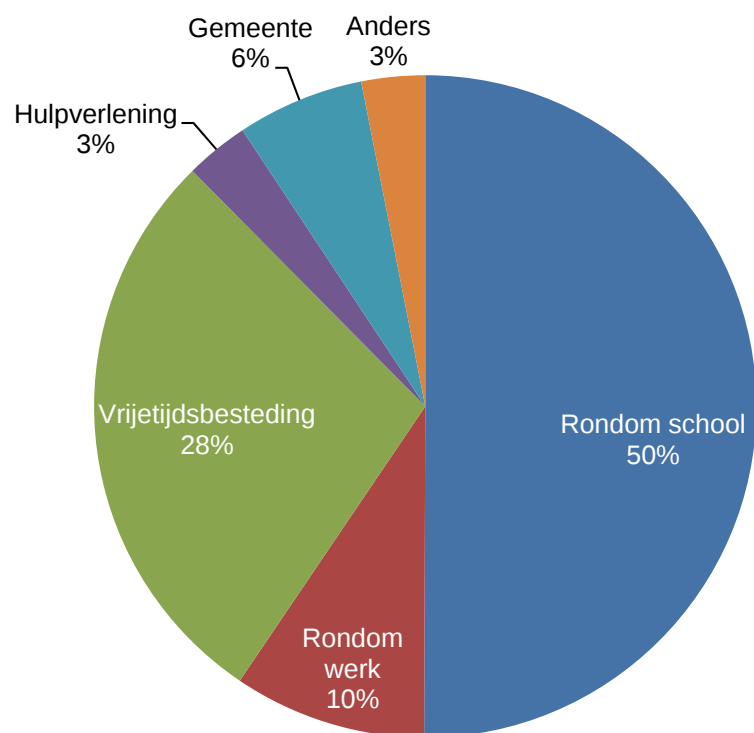
Figuur 13: Wat doet de Ambulant jongerenwerker of begeleider in het contact met jongeren. (Meerdere antwoorden mogelijk)

Wanneer we kijken met welke instellingen het Ambulant Jongerenwerk voor jongeren de verbinding legt, valt op dat dit voor de helft (50%) van de jongeren school is en voor ruim een kwart (28%) van de jongeren voorzieningen op het gebied van vrijetijdsbesteding betreft. Slechts een tiende van de verbindingen betreffen organisaties op het terrein van werk en nog minder (3%) betreft de hulpverlening. Daarentegen biedt de Ambulant Jongerenwerker zelf wel hulp aan de jongeren. De geboden hulp bestaat uit luisteren en vragen stellen (61%), informatie en advies geven (74%), dingen regelen (28%), doorverwijzen (10%) en tenslotte ergens mee naar toegaan (9%). De vergelijking met de manier waarop de niet-deelnemers aan het Ambulant Jongerenwerk ondersteuning krijgen van hun vertrouwenspersoon wijst uit dat daarin weinig onderscheid bestaat tussen wat Ambulant Jongerenwerkers doen en wat een vertrouwenspersoon uit de directe leefwereld doet.

Het beeld dat uit het vragenlijstonderzoek oprijst over de dienstverlening door het Ambulant Jongerenwerk wordt bevestigd door de literatuur (J.W. Metz, 2011). De dienstverlening van het Ambulant Jongerenwerk bestaat uit signalering, informatie en advies, activering en tenslotte doorleiden (Groeneweg, 199AD; Schellekens, 1998; Veenbaas et al., 2011).

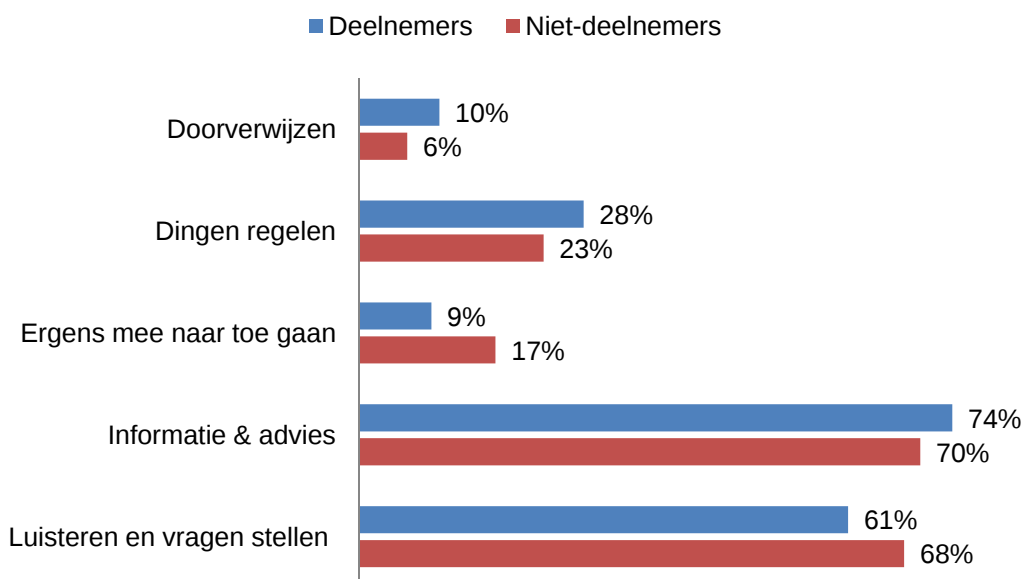
Informatie en advies is gericht op het helpen van jongeren met datgene waarmee zij zitten. Het activeren en doorleiden heeft primair tot doel om de verbinding tussen jongeren en samenleving te realiseren en minder het bijdragen aan de verantwoordelijkheid. Over de signalering wordt door de jongeren niets gemeld.

Type instelling waarmee Ambulant Jongerenwerk verbinding legt

Figuur 14: Type instellingen waarmee het Ambulant Jongerenwerk de verbinding legt richting jongeren.

Wijzen waarop het Ambulant Jongerenwerk jongeren helpt

Figuur 15: Wijze waarop de Ambulant jongerenwerker of begeleider jongeren helpt. (Meerder antwoorden mogelijk.)

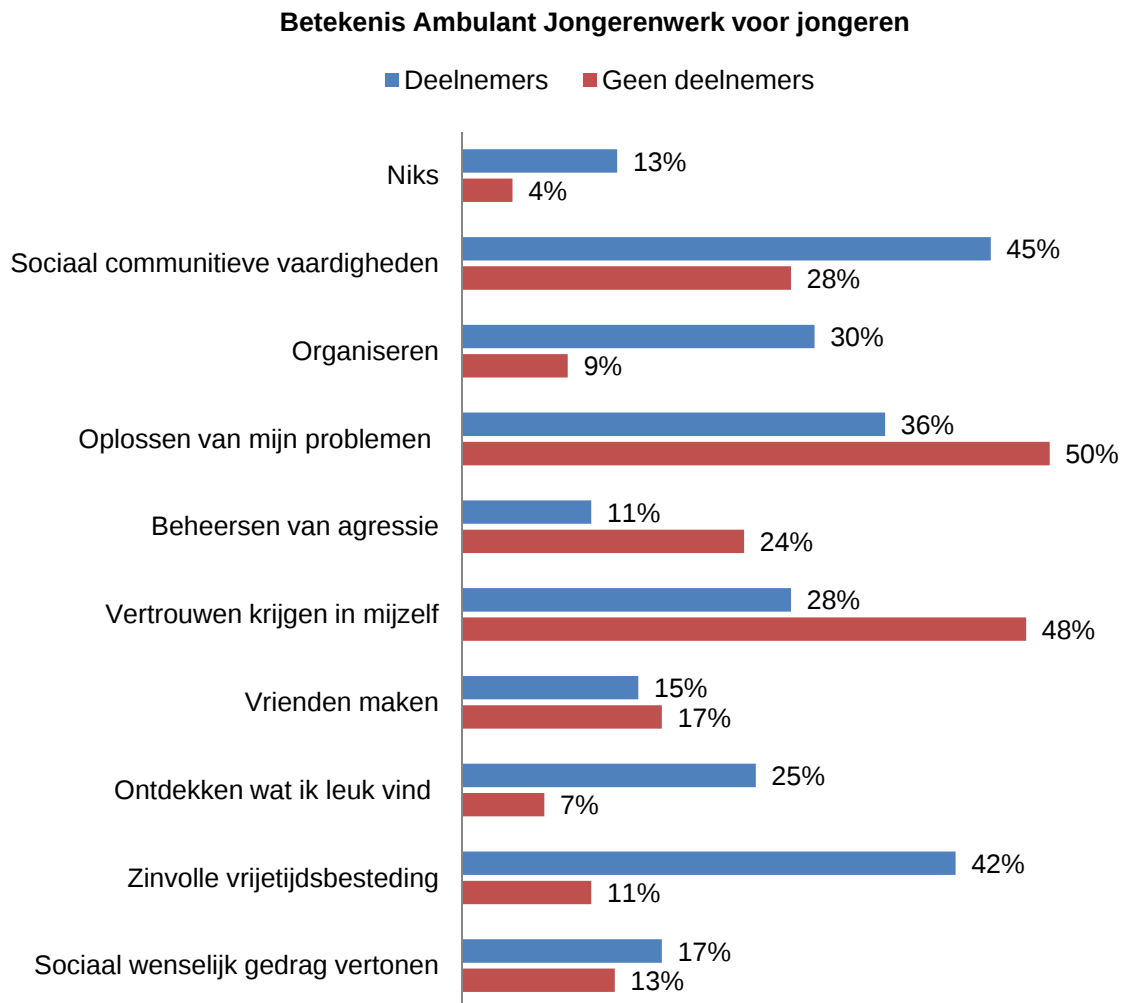
Wat leert het vragenlijstonderzoek daarmee over de wijzen waarop het Ambulant Jongerenwerk bijdraagt aan de vier beoogde doelen? Het eerste dat zichtbaar wordt is dat het Ambulant Jongerenwerk jongeren in hun leefwereld individueel en in groepsverband benadert, met jongeren het gesprek aan gaat over hun behoeften en verbindingen legt met de samenleving. Via gesprekken, informatie en advies en het doorleiden naar school en hulpverlening hoopt het Ambulant Jongerenwerk bij te dragen aan het vergroten van de verantwoordelijkheid voor het eigen leven. Door jongeren uit te nodigen voor activiteiten en jongeren door te leiden naar alternatieve vrijetijdsbesteding wil het Ambulant Jongerenwerk bijdragen aan ontspanning en ontmoeting.

Vergelijking met de beoogde doelen en de literatuur leert dat Ambulant Jongerenwerk ook een functie heeft in het voorkomen en verminderen van overlast. Vanuit de jongeren wordt hier echter niets over opgemerkt. De vraag is wat dit betekent. Is het mogelijk dat overlastbestrijding voor jongeren niet interessant is, maar het werken vanuit de behoeften van jongeren en het creëren van bindingen met de samenleving tot gevolg heeft dat het overlastgevend gedrag vermindert?

Wanneer we de bijdrage van het Ambulant Jongerenwerk vergelijken met de ondersteuning van een vertrouwenspersoon uit de eigen leefwereld, wordt zichtbaar dat het Ambulant Jongerenwerk wel meer bijdraagt aan het creëren van bindingen met de samenleving, maar niet beter is in de persoonlijke begeleiding dan de vertrouwenspersonen uit de eigen omgeving. Betekent dit dat het Ambulant Jongerenwerk net zo goed niet bezig kan houden met de persoonlijke begeleiding? Hierover is het laatste woord nog niet gezegd. Ten eerste is het de vraag of het creëren van bindingen met de samenleving mogelijk is, zonder de jongeren te kennen. Ten tweede is niet duidelijk in hoeverre alle jongeren die gebruik maken van Ambulant Jongerenwerk beschikken over een vertrouwenspersoon in de eigen omgeving. Uit kwalitatief onderzoek is gebleken dat jongeren die een instabiele thuissituatie hebben, gebruik maken van individuele begeleiding binnen het jongerenwerk (Van Oostrom-Van der Meijden & Metz, 2011).

Betekenis van Ambulant Jongerenwerk voor jongeren

Om inzicht te krijgen in de resultaten van Ambulant Jongerenwerk voor jongeren is aan jongeren gevraagd wat het contact met de Ambulant Jongerenwerker hen oplevert. In een poging om hierin te achterhalen wat hierin het onderscheidende is van het jongerenwerk, vergelijken wij hier de betekenis van het Ambulant Jongerenwerk met uitspraken van de controlegroep over de betekenis van andere vertrouwenspersonen in de omgeving van jongeren. De resultaten staan weergegeven in het onderstaande figuur.

Figuur 16: Betekenis van het contact met Ambulant Jongerenwerk voor jongeren. (Meerdere antwoordmogelijkheden.)

Het eerste dat opvalt in bovenstaande figuur is dat voor 13% van de jongeren het contact met het Ambulant Jongerenwerk niets oplevert, dit percentage is hoger dan het percentage jongeren die geen contact heeft met Ambulant Jongerenwerk maar in hun privé-omgeving wel een andere vertrouwenspersoon heeft (4%). Wel betekent dit dat voor de overige 87% van de jongeren, het Ambulant Jongerenwerk wel betekenis heeft.

Welke betekenis heeft het Ambulant Jongerenwerk dan wel voor de jongeren? 45% van de jongeren die participeert in het Ambulant Jongerenwerk leert sociaal-communicatieve vaardigheden, 42% vindt via het Ambulant Jongerenwerk een zinnige vrijetijdsbesteding, 36% leert om eigen problemen op te lossen, 30% leert organiseren, 28% van de jongeren krijgt meer zelfvertrouwen en 25% van de jongeren ontdekt wat zij leuk vinden om te doen. Tenslotte draagt het Ambulant Jongerenwerk ook bij aan het maken van vrienden (17%), het vertonen van sociaal wenselijk gedrag (17%) en het beheersen van agressie (11%). In het domein van de vrije tijd (ontdekken leuk vinden om te doen, vrienden maken, vinden zinnige vrijetijdsbesteding, leren organiseren en leren sociaal-communicatieve vaardigheden), presteert het Ambulant Jongerenwerk aanzienlijk beter dan de vertrouwenspersonen uit de eigen omgeving. Daarentegen is de vertrouwenspersoon uit de eigen omgeving beter in staat dan het Ambulant Jongerenwerk om jongeren vertrouwen te geven, jongeren te leren om problemen zelf op te lossen en te leren hun agressie te beheersen.

Een vraag die overblijft is of het Ambulant Jongerenwerk veel te bieden heeft voor een kleine groep jongeren of dat de meerderheid van de jongeren die gebruik maakt van Ambulant Jongerenwerk zich op tenminste één van de terreinen ontwikkelt. Van de jongeren die iets leren (46), ontwikkelt 25% zich op een terrein, 50% zich op twee of drie terreinen en 25% op diverse terreinen (4-9 aspecten). Onderstaande tabel illustreert dat.

Aantal terreinen	Aantal jongeren
1	11 (24%)
2	11 (24%)
3	12 (26%)
4	5 (11%)
5	4 (8,7%)
6	1 (2%)
9	2 (4,3%)

Tabel 9: Aantal jongeren dat zich ontwikkelt op 1 of meer terreinen.

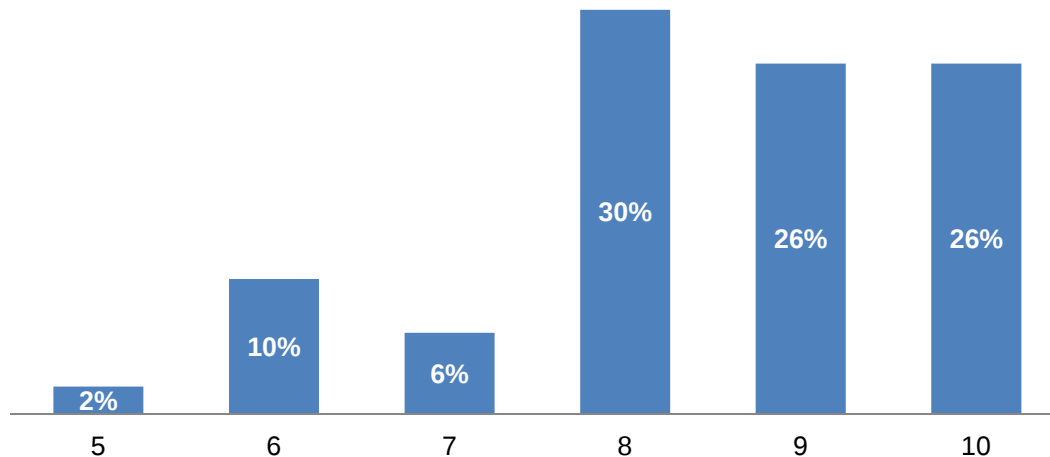
Daarnaast is aan de deelnemers in open vragen gevraagd wat het Ambulant Jongerenwerk voor hen betekent. Op de vraag waarom het contact met de jongerenwerker voor hen belangrijk is, geeft een vijfde(20%) geen antwoord of de reactie 'niets'. Voor vier vijfde van de jongeren is het contact met de jongerenwerker wel van betekenis. Leren wie je zelf bent en hoe je met anderen omgaat, wordt door een vijfde (20%) van de jongeren genoemd. Een zelfde aantal jongeren (20%) zegt dat de Ambulant Jongerenwerker naar hen luistert en advies geeft en een vergelijkbaar aantal jongeren geeft aan dat het Ambulant Jongerenwerk hen helpt met problemen. Tenslotte geeft een vijfde (20%) van de jongeren aan dat het Ambulant Jongerenwerk met jongeren activiteiten onderneemt. Redenen die door een of twee jongeren zijn genoemd zijn: contact, snappen waar jongeren mee bezig zijn en luisteren.

Opvallend is dat jongeren overlast niet op zichzelf betrekken. Nagenoeg geen jongeren zeggen dat het Ambulant Jongerenwerk bijdraagt aan hun persoonlijke veiligheid of aan het afzien van antisociaal of overlast gevend gedrag. Echter, wanneer gevraagd wordt naar de betekenis van Ambulant Jongerenwerk voor de buurt of wat er gebeurt als het Ambulant Jongerenwerk verdwijnt, geeft de meerderheid van de jongeren aan dat Ambulant Jongerenwerk van betekenis is voor het voorkomen van overlast. De helft van de jongeren is van mening dat het Ambulant Jongerenwerk bijdraagt aan het tegengaan van hanggedrag en het verminderen van overlast. Daarnaast vindt nog een derde van de jongeren dat Ambulant Jongerenwerk er voor zorgt dat er activiteiten voor jongeren zijn. Slechts enkelen noemen: het samen brengen van jongeren, het luisteren naar jongeren en het bieden van hulp. Op de vraag wat er zou gebeuren als het Ambulant Jongerenwerk zou stoppen zegt twee derde van de jongeren dat het aantal hangjongeren evenals de overlast zal toenemen en jongeren vertrekken naar buurten waar wel Ambulant Jongerenwerk is. Daarnaast is door enkele jongeren genoemd dat activiteiten zullen stoppen, zij meer zelf moeten buitenspelen, dat zij minder leren hoe je met anderen hoort om te gaan, er niemand is die naar hen luistert en tenslotte dat zij meer problemen zullen hebben. Een derde van de jongeren heeft deze laatste vraag niet beantwoord.

Het gemiddelde cijfer dat jongeren aan het Ambulant Jongerenwerk geven is hoog, een 8,5. De spreiding van de cijfers worden weergegeven in onderstaande tabel. Een enkele jongere

geeft het Ambulant Jongerenwerk een onvoldoende of krappe voldoende. Daarentegen geeft meer dan 40% van de jongeren, het Ambulant Jongerenwerk een 9 of een 10.

Waardering Ambulant jongerenwerk uitgedrukt in rapportcijfer

Figuur 17: Waardering voor het Ambulant jongerenwerk volgens jongeren, uitgedrukt in een rapportcijfer.

De positieve waardering voor het Ambulante Jongerenwerk wordt bevestigd door de literatuur. De meerderheid van de jongeren die contact heeft gehad met het Ambulant Jongerenwerk (67%) geeft aan dat het een verschil heeft gemaakt in hun leven (Pollack, Frattaroli, Whitehill, & Strother, 2011).

Vanuit het overheidsbeleid en de jongerenwerkaanbieders kent het Ambulant Jongerenwerk vier beoogde doelen: Binding aan de samenleving, Verantwoordelijkheid, Ontspanning en ontmoeting, en via Gedragsverandering bijdragen aan voorkomen en vermindering van overlast. Vanuit jongeren worden hier nog een vijfde doel aan toegevoegd: Vorming. Als wij nu kijken naar de resultaten van het Ambulant Jongerenwerk volgens de jongeren wordt zichtbaar dat het Ambulant Jongerenwerk in meer of mindere mate aan alle vijf de doelen een bijdrage levert. 60% van de jongeren geeft aan door het Ambulant Jongerenwerk in contact te zijn gekomen met instellingen, zoals school (50%), vrijetijdsbesteding (25%), werk (10%) en hulpverlening (3%). Aanvullend draagt het Ambulant Jongerenwerk bij aan het verantwoordelijkheid dragen voor het eigen leven. Zo geeft 28% van de jongeren aan meer zelfvertrouwen te hebben gekregen, heeft 30% van de jongeren geleerd om (beter) te organiseren en voor 35% van de jongeren heeft Ambulant Jongerenwerk bijgedragen aan het oplossen van problemen. Dit doet het Ambulant Jongerenwerk overigens niet beter dan andere vertrouwenspersonen in de omgeving van jongeren. Hetzelfde geldt voor de bijdrage van Ambulant Jongerenwerk aan het via gedragsverandering verminderen van overlast. 15% van de jongeren leert sociaal wenselijk gedrag en 10% leert het beheersen van agressie. Vertrouwenspersonen scoren hier met 20% en 22% beter op. Ontspanning en ontmoeting wordt door het Ambulant Jongerenwerk gerealiseerd, maar liefst 42% van de jongeren vindt vrijetijdsbesteding en 15% maakt vrienden. Hierin onderscheidt het Ambulant Jongerenwerk zich positief ten opzichte van steun van vertrouwenspersonen uit de eigen omgeving. Met 45% van de jongeren die aangeeft sociaal communicatieve vaardigheden te hebben geleerd en 20% jongeren dat zelfinzicht heeft gekregen, draagt het Ambulant Jongerenwerk tevens

bij aan de vorming van jongeren. In de literatuur is er weinig bekend over de resultaten van Ambulant Jongerenwerk volgens jongeren.

4.2 Resultaten van Ambulant Jongerenwerk volgens aanbieders

De resultaten van Ambulant Jongerenwerk volgens de aanbieders trachten wij in beeld te brengen met registratiegegevens. Onderzoek naar vijf praktijken van Ambulant Jongerenwerk leert dat aanbieders op geheel verschillende manieren proberen om hun werkzaamheden inzichtelijk te maken – overigens zonder dat zij daar goed in slagen (zie ook tabel). Het ontbreken van inzicht in de concrete resultaten van het Ambulant Jongerenwerk is een bekend probleem in de accountability van sociaal werk in het algemeen. Het is niet eenvoudig om de kern van de geboden dienstverlening SMART te formuleren (Steyaert, Biggelaar, & Peels, 2010). Aanbieders van het jongerenwerk in Amsterdam onderkennen het probleem met het registreren van de resultaten van het jongerenwerk. Acht instellingen voor jongerenwerk hebben in 2011 vanuit het landelijk programma Welzijn Nieuwe Stijl ondersteuning van de DSP-groep gekregen bij het gezamenlijk ontwikkelen van een methode voor kwaliteitsverbetering en meer inzicht in de resultaten. Het resultaat ‘Jongerenwijzer’ bestaat uit twee meetinstrumenten die jongerenwerkers zelf kunnen gebruiken om de ontwikkeling van zowel individuele jongeren als groepen jongeren door het jaar in beeld te brengen. In 2012 is de methode, inmiddels Jongerenwijzer geheten, in heel Amsterdam geïmplementeerd (J.W. Metz, 2012).

In de onderstaande tabel wordt weergegeven welke informatie geregistreerd wordt door de aanbieders van Ambulant Jongerenwerk. De resultaten zijn over de periode van een jaar.

Type gegevens	Praktijk 1 ¹⁹	Praktijk 2 ²⁰	Praktijk 3 ²¹	Praktijk 4 ²²	Praktijk 5 ²³
Uren op straat	Onbekend	255 uur in 11 maanden	Onbekend	40-50% werktijd besteden aan contactlegging op straat	Onbekend
Signaleren	1125 jongeren in beeld in 225 uur	Per gelopen ronde, notities over route, voorvallen en personen	Per gelopen ronde, notities over welke jongeren zich waar bevinden.	Onbekend	Per gelopen ronde, notities over route, voorvallen en personen
Unieke jongeren	305	Onbekend	Onbekend	116 + 57	Onbekend
Nieuwe instroom	Onbekend	Onbekend	Onbekend	85	Onbekend
Informatie & advies (eenmalig)	Onbekend	Onbekend	Onbekend	10	Onbekend
Begeleiding	Onbekend	Onbekend	Onbekend	106 + 45	In verslagen is te lezen dat jongerenwerkers, jongeren begeleiding aanbieden om terug te gaan naar school of werk
Toeleiding stage, vrijwilligerswerk, LTB, arbeid, school	46	In verslagen is te lezen dat jongerenwerkers, jongeren wijzen op activiteiten in de buurt.	Jongerenwerkers vertellen jongeren te helpen met zoeken van werk of stageplaats	Onbekend	In verslagen is te lezen dat jongerenwerkers, jongeren wijzen op activiteiten in de buurt.
Groepsaankpak	150	Onbekend	Onbekend	Onbekend	Onbekend
Meiden	Onbekend	Onbekend	Onbekend	12	Onbekend
Deelname aan overleggen	46	Onbekend	Onbekend	Onbekend	Onbekend

Tabel 10: Overzicht van registratiegegevens per Ambulant Jongerenwerkpraktijk.

¹⁹ Deze cijfers zijn gebaseerd op de registratieformulieren van het jaar 2010 van de Ambulant Jongerenwerkpraktijk 1.

²⁰ Deze gegevens zijn gebaseerd op het registratiesysteem van Jongerenwerkpraktijk 2 waarin wordt beschreven: de datum, tijd, aantal uur, welke jongerenwerkers, de netwerkpartner, wat er is gezien tijdens een ronde, de wijk en het probleem/hanggroep.

²¹ Deze gegevens zijn gebaseerd op de registratieformulieren van Jongerenwerkpraktijk 3 waarin staat om welke jongeren het gaat, waar ze gezien zijn en door wie.

²² http://Jongerenwerkpraktijk4.nl/wp-content/uploads/2011/03/JONGERENWERKPRAKTIJK4-INSERT_CMYK_DEF.pdf, P. 14 Geraadpleegd op 15 december 2011.

²³ Deze gegevens zijn gebaseerd op het registratiesysteem van Jongerenwerkpraktijk 5 waarin wordt beschreven: de datum, tijd, aantal uur, welke jongerenwerkers, de netwerkpartner, wat er is gezien tijdens een ronde, de wijk en het probleem/hanggroep.

Wat opvalt in de resultaten van Ambulant Jongerenwerk volgens de registratiegegevens van de aanbieders is dat aanbieders verschillend registreren. De verschillen kunnen voor een gedeelte worden verklaard door het type opdracht die zij van de lokale overheid krijgen. Zo ligt bij jongerenwerkpraktijk 1 de nadruk op het volgen van hinderlijke, overlastgevende en criminele jeugdgroepen, bij jongerenwerkpraktijk 2, 3 en 5 op het contact maken met jongeren en hen toeleiden naar het jongerenwerk terwijl bij jongerenwerkpraktijk 4 de nadruk ligt op het begeleiden en toeleiden naar school, werk of hulpverlening. Door het combineren van de verschillende registraties, zijn er veel leemten in de tabel waardoor de indruk ontstaat dat er zeer summier informatie beschikbaar is.

De informatie die wel beschikbaar is, biedt weinig inzicht in wat het Ambulant Jongerenwerk betekent voor de individuele jongeren of de doelen van het Ambulant Jongerenwerk. Uit de informatie die wel wordt beschreven, kan worden afgeleid dat het Ambulant Jongerenwerk enerzijds in beeld brengt aan opdrachtgevers op welke manier en waar jongeren zich ophouden in de openbare ruimte en anderzijds jongeren informeert over mogelijkheden om te participeren in de samenleving (vrijtijdsactiviteiten in de buurt, mogelijkheid voor begeleiding). Niet wordt bijgehouden hoe vaak het Ambulant Jongerenwerk wordt ingezet bij meldingen over het gedrag van jongeren in de openbare ruimte en wat de impact is van de inzet van Ambulant Jongerenwerk op de doelen.

4.3 Resultaten van Ambulant Jongerenwerk volgens opdrachtgevers

De resultaten van het Ambulant Jongerenwerk volgens opdrachtgevers beschrijven wij op basis van diepte-interviews met beleidsmedewerkers van de stadsdelen. Dit omdat de stadsdelen in Amsterdam opdrachtgever zijn van het Ambulante Jongerenwerk. De opdrachtgevers van het Ambulant Jongerenwerk baseren hun beeld van de resultaten van het Ambulant Jongerenwerk op de halfjaarlijkse rapportages aan het stadsdeel²⁴, tussentijdse gesprekken met de opdrachtnemer²⁵ en informatie van derden zoals bijdragen aan het netwerkoverleg, informatie van wij coördinatoren, rol in de groepsaanpak of doorverwijzingen naar schuldhulpverlening die wel de verwijzende organisatie registreren²⁶. Aanvullend wordt door sommige beleidsmedewerkers meegelopen met het Ambulant Jongerenwerk op straat. Met deze informatie zijn de opdrachtgevers van mening dat zij voldoende zicht hebben op het functioneren van het Ambulant Jongerenwerk.²⁷

*'Aanbod en deelname zijn goed meetbaar; hoeveel jongeren zijn er bereikt en hoeveel jongeren zijn doorverwezen en waarheen. Deze gegevens worden bijgehouden door de jongerenwerkaanbieder. Het maatschappelijke effect is een veel ingewikkeldere kwestie. Hier wordt momenteel aan een nieuwe methode gewerkt om dit meer meetbaar te maken.'*²⁸

Opdrachtgevers beschouwen als kracht van het Ambulante Jongerenwerk: het benaderen van jongeren in hun leefwereld om hen vandaar uit te verbinden met de bredere samenleving. Veel jongeren weten niet hoe de samenleving werkt, en wat jongeren daar

²⁴ J. Ait Lamkadem (2011); Diepte interview beleidsmedewerker; 21 december 2011.

L.Hoogland, Diepte interview beleidsmaker, Amsterdam, 14-12-2011.

H. Guirguis, K. de Boer, N. van der Sluis, Interview beleidsmedewerker stadsdeel, februari 2012.

²⁵ J. Ait Lamkadem (2011); Diepte interview beleidsmedewerker; 21 december 2011.

L.Hoogland, Diepte interview beleidsmaker, Amsterdam, 14-12-2011.

²⁶ J. Ait Lamkadem (2011); Diepte interview beleidsmedewerker; 21 december 2011.

L.Hoogland, Diepte interview beleidsmaker, Amsterdam, 14-12-2011.

H. Guirguis, K. de Boer, N. van der Sluis, Interview beleidsmedewerker stadsdeel Nieuw-West, februari 2012.

²⁷ J. Ait Lamkadem (2011); Diepte interview beleidsmedewerker; 21 december 2011.

L.Hoogland, Diepte interview beleidsmaker, Amsterdam, 14-12-2011.

H. Guirguis, K. de Boer, N. van der Sluis, Interview beleidsmedewerker stadsdeel Nieuw-West, februari 2012.

Angelique, 12-12-2011, interview via e-mail met beleidsmedewerker stadsdeel West.

²⁸ Angelique, 12-12-2011, interview via e-mail met beleidsmedewerker stadsdeel West.

kunnen vinden. Het Ambulant Jongerenwerk maakt jongeren bewust van de mogelijkheden, voorzieningen en bijhorende spelregels.²⁹

*'De kracht van het Ambulant Jongerenwerk zit hem volgens de beleidsmaker in het feit dat de jongeren worden aangesproken in hun vertrouwde, eigen omgeving. Ook dwingen de jongerenwerkers de jongeren op een positieve manier contact te hebben met de samenleving omdat de jongeren soms niet weten wat ze allemaal kunnen doen in hun buurt. Ambulant Jongerenwerk is volgens de beleidsmaker erg belangrijk. Hij vindt een jongerencentrum ook erg belangrijk, omdat is gebleken dat doelgroepencentra erg goed werken.'*³⁰

Minder tevreden zijn beleidsmedewerkers over het inzicht in de maatschappelijke effecten van Ambulant Jongerenwerk. Zo is het nog maar de vraag of het dalen van jongerenoverlast het resultaat is van de inzet van Ambulant Jongerenwerk. Het kan ook het gevolg zijn van het weer, extra aandacht door de politie of dat jongeren met vakantie zijn. Een aantal beleidsmedewerkers hoopt dat het instrument Jongerenwijzer hierin verandering gaat brengen.³¹

Verbeterpunt voor het Ambulant Jongerenwerk is volgens de opdrachtgevers haar profilering. Hierbij gaat het enerzijds over de inzichtelijkheid van haar meerwaarde (resultaatmeting), en anderzijds over haar positionering ten aanzien van jongeren en de diverse netwerken.³²

*'Nog helderder naar de doelgroep jongeren uitdragen, dat zij [=Ambulant Jongerenwerk] onderdeel van het geheel zijn [=jeugd- en veiligheidsnetwerken], daarmee samenwerken en informatie delen.'*³³

*'We zijn bezig met 'buurtgericht werken' en frontlijnsturing'. Het Ambulant Jongerenwerk moet hier zijn plek in vinden. Dit vraagt een zekere mate van flexibiliteit en professionaliteit van de jongerenwerkers. Het grootste risico is dat de jongerenwerkers te diep in de doelgroep zitten, waardoor zij niet voldoende in staat zijn om een professionele afstand te bewaren.'*³⁴

Met de kanttekening van opdrachtgevers dat zij graag meer inzicht willen in de effecten van Ambulant Jongerenwerk, onderscheiden zij vier vormen van resultaat. Deze vormen komen overeen met de beoogde doelen van het Ambulant Jongerenwerk die staan beschreven in paragraaf 4.1.

Binding aan de samenleving

Volgens vier van de vijf opdrachtgevers draagt Ambulant Jongerenwerk bij aan de binding van jongeren aan de samenleving. Dit door jongeren in contact te brengen met het vrijetijdsaanbod enerzijds en publieke voorzieningen anderzijds. Dit wordt vooral belangrijk gevonden voor jongeren die vanuit thuis weinig stimulans ontvangen.³⁵

²⁹ J. Ait Lamkadem (2011); Diepte interview beleidsmedewerker; 21 december 2011.

H. Guirguis, K. de Boer, N. van der Sluis, Interview beleidsmedewerker stadsdeel Nieuw-West, februari 2012.

L.Hoogland, Diepte interview beleidsmaker, Amsterdam, 14-12-2011.

Angelique, 12-12-2011, interview via e-mail met beleidsmedewerker stadsdeel West.

J. Grobber, 14.12.2011. Interview met beleidsmedewerker stadsdeel Nieuw-west.

³⁰ L.Hoogland, Diepte interview beleidsmaker, Amsterdam, 14-12-2011.

³¹ L.Hoogland, Diepte interview beleidsmaker, Amsterdam, 14-12-2011.

H. Guirguis, K. de Boer, N. van der Sluis, Interview beleidsmedewerker stadsdeel Nieuw-West, februari 2012.

Angelique, 12-12-2011, interview via e-mail met beleidsmedewerker stadsdeel West.

³² J. Ait Lamkadem (2011); Diepte interview beleidsmedewerker; 21 december 2011.

Angelique, 12-12-2011, interview via e-mail met beleidsmedewerker stadsdeel West.

³³ J. Ait Lamkadem (2011); Diepte interview beleidsmedewerker; 21 december 2011.

³⁴ Angelique, 12-12-2011, interview via e-mail met beleidsmedewerker stadsdeel West.

³⁵ J. Ait Lamkadem (2011); Diepte interview beleidsmedewerker; 21 december 2011.

L.Hoogland, Diepte interview beleidsmaker, Amsterdam, 14-12-2011.

H. Guirguis, K. de Boer, N. van der Sluis, Interview beleidsmedewerker stadsdeel Nieuw-West, februari 2012.

*'Jongeren kennen en gekend worden; jongeren voelen zich behoren tot de maatschappij.'*³⁶

*'Het Ambulant Jongerenwerk zorgt ervoor dat jongeren worden betrokken bij hun buurt, de kans krijgen om hun talenten te ontwikkelen door mee te doen aan activiteiten of ondersteund worden in het zelf organiseren van activiteiten.'*³⁷

*'De Ambulant Jongerenwerkers hebben meer te maken met achterstand jongeren en jongeren met problemen die veroorzaken meer overlast en hangen meer op straat. Het is natuurlijk wel de bedoeling om die naar een niveau te trekken dat ze normaal mee doen.'*³⁸

Een van de opdrachtgevers voegt hieraan toe dat het Ambulant Jongerenwerk ook een functie heeft in het signaleren van de behoeften en het gedrag van jongeren en het doorspelen van deze informatie naar de diverse netwerkoverleggen en de lokale overheid met als doel dat er vanuit de instanties en de lokale overheid beter kan worden ingespeeld op de behoeften van de jongeren.³⁹

Verantwoordelijkheid

Vier van de vijf opdrachtgevers is van mening dat het Ambulant Jongerenwerk bijdraagt aan jongeren (te leren) om zelf -en als nodig ondersteund door anderen- verantwoordelijkheid te dragen voor het eigen leven, ook als er problemen zijn. Het Ambulant Jongerenwerk draagt hieraan bij door zelf praktische hulp en advies te bieden, jongeren toe te leiden naar gespecialiseerde hulpverlening of terug te leiden naar school en tenslotte te signaleren waardoor jongeren bovendien sneller de benodigde hulp krijgen.⁴⁰

*'Als de Ambulant Jongerenwerker de jongeren kent en hem kan doorverwijzen naar, dan zien wij wel dat die doorverwijzing gebeurt.'*⁴¹

*'Jongeren toeleiden naar instanties voor hulp of terugleiden naar school of werk.'*⁴²

*'Ook heeft het Ambulant Jongerenwerk een signalerende functie, zodat een jongere sneller de aandacht krijgt die deze nodig heeft.'*⁴³

Gedragsverandering

De opdrachtgevers zijn unaniem van opvatting dat de inzet van Ambulant Jongerenwerk bijdraagt aan het verminderen van overlast.⁴⁴

Angelique,12-12-2011, interview via e-mail met beleidsmedewerker stadsdeel West

³⁶ J. Ait Lamkadem (2011); Diepte interview beleidsmedewerker; 21 december 2011.

³⁷ Angelique,12-12-2011, interview via e-mail met beleidsmedewerker stadsdeel West.

³⁸ H. Guirguis, K. de Boer, N. van der Sluis, Interview beleidsmedewerker stadsdeel Nieuw-West, februari 2012.

³⁹ J. Ait Lamkadem (2011); Diepte interview beleidsmedewerker; 21 december 2011.

⁴⁰ J. Ait Lamkadem (2011); Diepte interview beleidsmedewerker; 21 december 2011.

H. Guirguis, K. de Boer, N. van der Sluis, Interview beleidsmedewerker stadsdeel Nieuw-West, februari 2012.

Angelique,12-12-2011, interview via e-mail met beleidsmedewerker stadsdeel West.

J. Grobbsen, 14.12.2011. Interview met beleidsmedewerker stadsdeel Nieuw-west.

⁴¹ H. Guirguis, K. de Boer, N. van der Sluis, Interview beleidsmedewerker stadsdeel Nieuw-West, februari 2012.

⁴² J. Ait Lamkadem (2011); Diepte interview beleidsmedewerker; 21 december 2011.

⁴³ Angelique,12-12-2011, interview via e-mail met beleidsmedewerker stadsdeel West.

⁴⁴ J. Ait Lamkadem (2011); Diepte interview beleidsmedewerker; 21 december 2011.

H. Guirguis, K. de Boer, N. van der Sluis, Interview beleidsmedewerker stadsdeel Nieuw-West, februari 2012.

L.Hoogland, Diepte interview beleidsmaker, Amsterdam, 14-12-2011.

Angelique,12-12-2011, interview via e-mail met beleidsmedewerker stadsdeel West.

J. Grobbsen, 14.12.2011. Interview met beleidsmedewerker stadsdeel Nieuw-west.

*'Als de gemeente contact opneemt met de jongerenwerkers omdat er overlast plaatsvindt door jongeren, gaan de jongerenwerkers hier direct op af en meestal is merkbaar dat de overlast daarna afneemt.'*⁴⁵

*'Zij helpen veel jongeren en de overlast in de wijken blijkt minder te worden.'*⁴⁶

Ontspanning en ontmoeting

Volgens twee van de vijf opdrachtgevers draagt het Ambulant Jongerenwerk bij aan de ontspanning en ontmoeting van jongeren. Het krijgt vorm in het toeleiden naar activiteiten voor vrijetijdsbesteding.⁴⁷

*'Het gaat erom dat iedereen op zijn eigen manier mee doet, ik wil niet zeggen dat iedere risicjongere afgestudeerd moet zijn of zo. Maar er zijn heel veel jongeren in dit stadsdeel die van huis niet zo veel meekrijgen of die thuis geen plek hebben of die thuis niet gestimuleerd worden om na te denken over wat ze met hun leven willen of wat voor studie keuze ze moeten maken, daar kan het jongerenwerk natuurlijk wel een rol in spelen om die plek te bieden waar ze thuis kunnen zijn en waar ze heen kunnen gaan om dingen te doen, iets anders dan hangen op straat.'*⁴⁸

Volgens de opdrachtgevers draagt het Ambulant Jongerenwerk volledig bij aan drie van de vier beoogde doelen, namelijk Binding aan de samenleving, (leren) om zelf -en als nodig ondersteund door anderen- verantwoordelijkheid te dragen voor het eigen leven, en het via gedragsverandering bijdragen aan het verminderen van overlast. Over de bijdrage van het Ambulant Jongerenwerk aan het vierde doel, Ontspanning en ontmoeting, zijn de opvattingen verdeeld. Bij het realiseren van de beoogde Binding aan de samenleving valt op dat dit zich niet beperkt tot het toeleiden van jongeren naar vrijetijdsbesteding en voorzieningen. Met het doorgeven van informatie over het gedrag en de behoeften van jongeren maakt het Ambulant Jongerenwerk het tevens mogelijk dat voorzieningen en overheden beter kunnen aansluiten bij de behoeften van jongeren.

Wanneer wij kijken naar de wijze waarop opdrachtgevers oordelen over het functioneren van Ambulant Jongerenwerk, wordt een paradox zichtbaar. Enerzijds zijn zij unaniem in (en positief over) hun opvattingen over de kracht en meerwaarde van het Ambulant Jongerenwerk. Anderzijds geeft het merendeel van de opdrachtgevers aan onvoldoende zicht te hebben op de effecten en spreekt een deel de behoefte uit dat het Ambulant Jongerenwerk zich beter positioneert.

4.4 Doelen en resultaten met elkaar vergeleken

Er is pas sprake van een doel van Ambulant Jongerenwerk als aannemelijk kan worden gemaakt dat Ambulant Jongerenwerk positief bijdraagt aan het realiseren van dat doel. Daarvoor is het nodig om te weten wat de resultaten van Ambulant Jongerenwerk zijn en dat te vergelijken met voor welke doelen Ambulant Jongerenwerk wordt ingezet. In deze laatste paragraaf vergelijken wij de beoogde doelen van Ambulant Jongerenwerk met de gerealiseerde resultaten. Voor het jongerenwerk in het algemeen geldt dat er weinig wetenschappelijk onderzoek is gedaan naar de impact en de resultaten (Baillergeau &

⁴⁵ L. Hoogland, Diepte interview beleidsmaker, Amsterdam, 14-12-2011.

⁴⁶ J. Grobben, 14.12.2011. Interview met beleidsmedewerker stadsdeel Nieuw-west.

⁴⁷ J. Ait Lamkadem (2011); Diepte interview beleidsmedewerker; 21 december 2011.

H. Guirguis, K. de Boer, N. van der Sluis, Interview beleidsmedewerker stadsdeel Nieuw-West, februari 2012.

⁴⁸ H. Guirguis, K. de Boer, N. van der Sluis, Interview beleidsmedewerker stadsdeel Nieuw-West, februari 2012.

Hoijtink, 2010). Over de werking en effecten van Ambulant Jongerenwerk is nog minder bekend. Dit betekent dat wij met dit onderzoek als één van de eersten meer inzicht verschaffen in de werking en betekenis van Ambulant Jongerenwerk. Waar mogelijk zoeken wij aansluiting met bestaande theorievorming. Per beoogd doel, zetten wij op een rij wat de resultaten zijn om op basis daarvan te constateren in hoeverre Ambulant Jongerenwerk bijdraagt aan het realiseren van dat doel.

Binding aan de samenleving

Het Ambulant Jongerenwerk kan op twee manieren bijdragen aan het binden van jongeren. Aan de ene kant gaat het om het toegankelijk en ontvankelijk maken van de gemeenschap voor de inbreng van jongeren. Anderzijds gaat het over motiveren en toeleiden van jongeren naar de samenleving. De doelgroep van het Ambulant Jongerenwerk erkent binding indirect als doel van het Ambulant Jongerenwerk. Maar liefst 42% van de jongeren is positief over de uitnodigingen van de jongerenwerker om deel te nemen aan activiteiten. Aansluiting vinden bij school, werk of contact met hulpverlening wordt door geen van de jongeren benoemd als doel van Ambulant Jongerenwerk. Minder dan 5% van de jongeren geeft aan op zoek te zijn naar leuke vrijetijdsbesteding.

Wanneer we kijken naar de resultaten van het Ambulant Jongerenwerk volgens de jongeren wordt via het vragenlijstonderzoek zichtbaar dat 60% van de jongeren via het Ambulant Jongerenwerk in contact komt met relevante voorzieningen in de samenleving. Omdat aanbieders van Ambulant Jongerenwerk doorverwijzingen en samenwerkingsafspraken niet monitoren, is hier geen informatie over beschikbaar vanuit het perspectief van de aanbieders. Opdrachtgevers zijn van opvatting dat het Ambulant Jongerenwerk via het benaderen van jongeren in de leefwereld, hen uit te nodigen voor activiteiten en het toeleiden naar de diverse voorzieningen zorgen voor de binding van jongeren aan de samenleving. Tevens geven opdrachtgevers aan dat het Ambulant Jongerenwerk via het doorgeven van informatie over jongeren en hun behoeften (signaleren) bijdragen het ruimte maken in de samenleving voor de behoeften van jongeren. Opdrachtgevers baseren hun oordeel op een diversiteit aan informatiebronnen, naast de (half)jaar rapportages betreft het tussentijdse gesprekken met de opdrachtnemer en informatie van derden. Onderstaande tabel vat dit samen.

Doel	Resultaat volgens Jongeren	Resultaat volgens aanbieder	Resultaat volgens opdrachtgever
Binding aan de samenleving	60% jongeren toegeleid naar voorzieningen, waarvan: 50% school 25% vrije tijd 10% werk 3% hulpverlening	Unieke aantallen jongeren niet geregistreerd Doorverwijzing niet geregistreerd Samenwerking niet geregistreerd ++ signaleren	++ kennen ++ verbinden ++ meedoen + signaleren

Tabel 11: Vergelijking doel en resultaat binding aan de samenleving
(+/- = neutraal / + = matig positief / ++ = zeer positief)

In de literatuur is zeer weinig bekend over de resultaten van Ambulant Jongerenwerk. Wat er bekend is over de binding aan de samenleving toont dat Ambulant Jongerenwerk daaraan een positieve bijdrage levert, maar op andere terreinen dan blijkt uit dit onderzoek. Zo is tot nu toe onvoldoende duidelijk in hoeverre het Ambulant Jongerenwerk erin slaagt jongeren toe te leiden naar school (Bernstein, 1964). Dit onderzoek laat zien dat het Ambulant

Jongerenwerk bij de helft van de jongeren bemiddelt met school. Daarentegen is de literatuur aanzienlijk positiever over de toeleiding naar werk (38%) en hulpverlening (50%) (Pollack et al., 2011) dan dit onderzoek laat zien met respectievelijk 10% en 3%. Een verklaring voor deze verschillen kan zijn dat succes sterk afhankelijk is van de economische omstandigheden enerzijds en gevoeligheid van instituties voor jeugdculturen en gedrag anderzijds (Bernstein, 1965).

Dit onderzoek wijst daarmee uit dat het Ambulant Jongerenwerk er in slaagt om jongeren in contact te brengen met de bredere samenleving. Vraag is nog wel in hoeverre en op welke terreinen dat leidt tot duurzame verbindingen.

Verantwoordelijkheid dragen voor het eigen leven

Het Ambulant Jongerenwerk heeft als doel om jongeren door middel van informatie en advies, lichte ondersteuning en toeleiden naar gespecialiseerde hulpverlening, (te leren) zelf -en als nodig ondersteund door anderen- verantwoordelijkheid te laten dragen voor het eigen leven, ook als er problemen zijn. Daar waar hulp nodig is bij het verantwoordelijkheid leren dragen hebben jongeren toegang nodig tot die hulp. Met het realiseren van die toegang wordt er tevens gewerkt aan binding van de samenleving. Hiermee is er enige overlap tussen de doelen binding aan de samenleving en verantwoordelijkheid leren dragen. Hoewel jongeren het leren verantwoordelijkheid dragen voor het eigen leven an sich niet als doel beschouwen, geven zij wel aan behoefte te hebben aan een luisterend oor, informatie en advies en ondersteuning bij het oplossen van problemen.

Wanneer we kijken naar de resultaten van het Ambulant Jongerenwerk volgens jongeren, blijkt uit het vragenlijstonderzoek dat 87% van de jongeren hulp krijgt wanneer zij daar behoefte aan hebben, van 35% de problemen werkelijk worden opgelost, 30% van de jongeren leert organiseren en 28% van de jongeren zelfvertrouwen heeft gekregen. Wel moet hierbij de kanttekening worden gemaakt dat het Ambulant Jongerenwerk dit niet beter doet dan vertrouwenspersonen uit de directe omgeving – mits die beschikbaar zijn. Omdat de aanbieders van Ambulant Jongerenwerk zeer beperkt registreren op welke manier zij jongeren ondersteuning bieden, is hier geen informatie over beschikbaar vanuit het perspectief van de aanbieders. Tenslotte geven opdrachtgevers aan dat het Ambulant Jongerenwerk bijdraagt aan de bewustwording van jongeren en het toeleiden naar hulpverlening. Onderstaande tabel vat dit samen.

Doel	Resultaat volgens Jongeren	Resultaat volgens aanbieder	Resultaat volgens opdrachtgever
Verantwoordelijkheid	87% krijgt hulp als nodig Waarvan* 60% luisterend oor 74% informatie en advies 28% dingen regelen 9% mee naar toe gaan 35% problemen opgelost 30% leren organiseren 28% zelfvertrouwen gekregen *meerdere antwoorden mogelijk	Begeleiding niet geregistreerd Doorverwijzing niet geregistreerd	++ bewustwording verantwoordelijkheid ++ toeleiden naar hulpverlening

Tabel 12: Vergelijking doel en resultaat Verantwoordelijkheid dragen voor het eigen leven
(+- = neutraal / + = matig positief / ++ = zeer positief)

Over de bijdrage van het Ambulant Jongerenwerk aan het leren verantwoordelijkheid dragen voor het eigen leven is in de literatuur niets bekend. Een verklaring hiervoor zou kunnen zijn dat het leren verantwoordelijkheid dragen voor het eigen leven, een relatief nieuw doel is voor het jongerenwerk. Pas met de invoering van de Wmo in 2007 is dat de inzet van welzijn geworden (J W Metz, 2009). Dit onderzoek laat zien dat het Ambulant Jongerenwerk jongeren met een luisterend oor bieden, informatie en advies, praktische hulp en doorverwijzen helpt om zelf verantwoordelijkheid te dragen voor het eigen leven. Aandachtspunt is wel dat het Ambulant Jongerenwerk dit niet beter doet dan vertrouwenspersonen uit de directe omgeving van de jongere. Niet duidelijk is of alle jongeren over een vertrouwenspersoon in de eigen omgeving beschikken en in hoeverre deze vertrouwenspersonen de benodigde steun kunnen bieden.

Via gedragsverandering bijdragen aan voorkomen en vermindering van overlast

Ervaren overlast van jongeren op straat is vaak reden om Ambulant Jongerenwerk in te zetten. Door enerzijds jongeren en/of buurtbewoners en andere betrokkenen *bewust te maken van gewenst gedrag* en anderzijds in dialoog met alle betrokkenen, waaronder jongeren, buurtbewoners, ondernemers, gemeente en woningcorporaties naar alternatieven te zoeken beoogt het Ambulant Jongerenwerk de overlast te voorkomen en te verminderen. Voor jongeren zelf is het bijdragen aan het voorkomen en verminderen van overlast geen reden om contact te zoeken met het Ambulant Jongerenwerk. Wel onderkennen zij dat het Ambulant Jongerenwerk voor de omgeving deze functie heeft. Volgens het vragenlijstonderzoek is de directe bijdrage van het Ambulant Jongerenwerk aan de beoogde gedragsverandering van jongeren beperkt: 15% van de jongeren leert sociaal wenselijk gedrag en 10% leert het beheersen van agressie. Vertrouwenspersonen uit de directe omgeving scoren hier minstens zo goed. Met het bieden van alternatieven voor hangen op straat en overlast gevend gedrag, draagt het Ambulant Jongerenwerk indirect wel bij aan de vermindering van overlast (zie daarvoor ontspanning). De opdrachtgevers zijn unaniem van opvatting dat de inzet van Ambulant Jongerenwerk bijdraagt aan het

verminderen van overlast. Zij baseren zich hiervoor op politieregistraties (wij hebben daar geen separaat onderzoek naar gedaan). Onderstaande tabel vat dit samen.

Doel	Resultaat volgens Jongeren	Resultaat volgens aanbieder	Resultaat volgens opdrachtgever
Gedragsverandering	15% sociaal wenselijk gedrag 10% beheersen agressie	Niet geregistreerd	++ verminderen overlast [politieregistraties]

Tabel 13: Vergelijking doel en resultaat via gedragsverandering bijdragen aan het voorkomen en verminderen van overlast

(+- = neutraal / + = matig positief / ++ = zeer positief)

Literatuuronderzoek bevestigt de bijdrage van het Ambulant Jongerenwerk aan het voorkomen en verminderen van overlast (J.W. Metz, 2011). Politieregistraties wijzen uit dat na de inzet van het Ambulant Jongerenwerk de overlast in de buurt afneemt (Barquioua et al., 2010; Bernstein, 1964; Otten & Jongerenwerkteam Iriszorg Nijmegen, 2007; Verhagen, 2008). Wel is het nog de vraag of de inzet van Ambulant Jongerenwerk leidt tot een structurele daling van de overlast, of dat er sprake is van een verplaatsing van de overlast (waterbedeffect). Ambulant Jongerenwerk draagt zeker bij aan voorkomen dat jongeren die het risico lopen te vervallen in antisociaal, overlastgevend en/of crimineel gedrag, daadwerkelijk vervallen in dat gedrag. Minder succesvol is het Ambulant Jongerenwerk bij jongeren die al overlastgevend en crimineel gedrag vertoonden, daar was sprake van wat reductie, maar niet van beëindigen van gedrag (Gandy, 1959). Een van de verklaringen voor het relatieve succes van Ambulant Jongerenwerk is dat jongeren er zelf ook bij te winnen hebben: namelijk niet meer bedreigd worden of te maken hebben met arrestaties, boetes en gevangenisstraf. Wel staat de Ambulant Jongerenwerker voor de opdracht om met goede alternatieven te komen voor de spanning en kick die overlastgevend en crimineel gedrag de jongeren oplevert (Bernstein, 1964).

Dit onderzoek wijst opnieuw uit dat Ambulant Jongerenwerk bijdraagt aan het voorkomen en verminderen van overlast. Daar waar het individuele gedragsbeïnvloeding betreft, scoort het Ambulant Jongerenwerk niet beter dan vertrouwenspersonen uit de eigen omgeving. Echter, eerder is al opgemerkt dat het de vraag is of alle jongeren over een vertrouwenspersoon in de eigen omgeving beschikken en in hoeverre deze vertrouwenspersonen de benodigde steun kunnen bieden. De meerwaarde van het Ambulant Jongerenwerk in de overlastbestrijding, ligt in het bijsturen van groepsgedrag, het afstemmen met de omgeving (inclusief politie) en het bieden van alternatieven.

Ontspanning en ontmoeting

Diverse groepen jongeren hebben behoefte aan ontspanning en ontmoeting. Ambulant Jongerenwerk beoogt daaraan bij te dragen door samen met jongeren activiteiten te organiseren of jongeren toe te leiden naar het vrijetijdsaanbod van het jongerenwerk. Daar waar jongeren via Ambulant Jongerenwerk in contact komen met vrijetijdsbesteding buiten het jongerenwerk, is hierin overlap met het doel binding aan de samenleving. Uit het vragenlijstonderzoek blijkt dat ontspanning en ontmoeting belangrijke redenen zijn waarom jongeren bij het Ambulant Jongerenwerk aankloppen: gezelligheid (24,5%), verveling (26,4%) en uitnodigen voor activiteiten (41,5%). Voor een kleine groep jongeren (10%) is het contact met andere jongeren bovendien een reden om zich te melden bij het Ambulant Jongerenwerk.

Uit de resultaten volgens de jongeren blijkt dat 42% van de jongeren vrijetijdsbesteding vindt en 15% van de jongeren vrienden maakt via het Ambulant Jongerenwerk. Hierin onderscheidt het Ambulant Jongerenwerk zich positief ten opzichte van steun van vertrouwenspersonen uit de eigen omgeving. Ook volgens de aanbieders heeft Ambulant Jongerenwerk een functie in ontspanning. In de schriftelijke verslagen melden jongerenwerkers dat zij (groepen) jongeren wijzen op activiteiten in de buurt. Opdrachtgevers verschillen van mening over de bijdrage van Ambulant Jongerenwerk aan ontspanning. Volgens twee van de vijf opdrachtgevers leidt het Ambulant Jongerenwerk toe naar activiteiten voor vrijetijdsbesteding. Onderstaande tabel vat dit samen.

Doel	Resultaat volgens Jongeren	Resultaat volgens aanbieder	Resultaat volgens opdrachtgever
Ontspanning en ontmoeting	24,5% gezelligheid 26% verveling 41,5% uitnodigen voor activiteiten 42% vrijetijdsbesteding 15% vrienden maken	Melding jongeren wijzen op activiteiten in de buurt	+/- toeleiden naar vrijetijdsbesteding

Tabel 14: Vergelijking doel en resultaat ontspanning en ontmoeting
(+- = neutraal / + = matig positief / ++ = zeer positief)

Hoewel opdrachtgevers twijfelen aan de resultaten op dit terrein (of dit een minder relevant doel vinden van het Ambulant Jongerenwerk), geven jongeren op diverse manieren en bij herhaling aan dat het Ambulant Jongerenwerk een belangrijke rol speelt in het vinden van vrijetijdsbesteding en ontmoeting. De ervaring van jongeren wordt bevestigd door vijftig jaar oud onderzoek uit de Verenigde Staten. Groepswork binnen het Ambulant Jongerenwerk draagt bij aan het verbeteren van de interpersoonlijke relaties tussen jongeren. Er komt een einde aan negatief groepsgedrag zoals pesten, domineren (onderdrukken) en uitlachen. Soms voor het eerst in hun leven leren jongeren ervaren wat waardevol sociaal persoonlijk contact kan bieden: plezier, vertrouwen, gezamenlijkheid (Bernstein, 1964). Dit onderzoek wijst uit dat het Ambulant Jongerenwerk bijdraagt aan de ontspanning en ontmoeting van jongeren.

Vorming

Jong zijn is een aparte levensfase, wat betekent dat jongeren de kans moeten krijgen om datgene te leren wat nodig is om later als volwassene goed te kunnen functioneren in de samenleving. Vorming kent twee componenten. Enerzijds bestaat ze uit aanvullend onderwijs, bedoeld voor jongeren die om welke reden dan ook geen gebruik van het regulier onderwijs kunnen maken. Dit is tegenwoordig bekend onder de noemer educatie. Anderzijds bestaat ze uit aandacht voor de sociaalculturele ontwikkeling van de jongere (persoonlijke ontwikkeling). Deze component wordt ook wel aangeduid onder de noemer talentontwikkeling. Vorming wordt noch door aanbieders, noch door opdrachtgevers beschouwd als doel van het Ambulant Jongerenwerk. Daarentegen wijst 25% van de jongeren naar de bijdrage aan persoonlijke ontwikkeling en het vinden van toekomst perspectief als een van de twee belangrijkste redenen om gebruik te maken van het Ambulant Jongerenwerk. Volgens het vragenlijst onderzoek leert 45% van de jongeren via het Ambulant Jongerenwerk sociaal communicatieve vaardigheden en heeft 20% jongeren zelfinzicht opgedaan. Omdat de aanbieders van Ambulant Jongerenwerk niet registreren op welke manier jongeren zich ontwikkelen, is hier geen informatie over beschikbaar vanuit het

perspectief van de aanbieders. Opdrachtgevers zien geen resultaten op het gebied van vorming. Onderstaande tabel vat dit samen.

Doel	Resultaat volgens Jongeren	Resultaat volgens aanbieder	Resultaat volgens opdrachtgever
Vorming	45% sociaal communicatieve vaardigheden 20% zelfinzicht	Niet geregistreerd	

Tabel 15: Vergelijking doel en resultaat vorming
(+- = neutraal / + = matig positief / ++ = zeer positief)

Over de bijdrage van het Ambulant Jongerenwerk aan vorming is in de literatuur niets bekend. Een verklaring hiervoor zou kunnen zijn dat vorming niet als primair doel van het Ambulant Jongerenwerk wordt beschouwd. Dit onderzoek wijst uit dat het Ambulant Jongerenwerk bij een deel van de jongeren een bijdrage levert aan het leren van vaardigheden die jongeren nodig hebben om als volwassenen zelfstandig te kunnen functioneren in de maatschappij.

Vanuit de literatuur wordt erop gewezen dat Ambulant Jongerenwerk een gelaagde doelstelling kent (J.W. Metz, 2011). Ambulant Jongerenwerk kan bijdragen aan zowel de persoonlijke doelen van jongeren als aan de algemene doelen van het jongerenwerk. Hoe kan dit? Kenmerkend voor Ambulant Jongerenwerk is dat jongerenwerkers werken vanuit de leefwereld van jongeren, en aansluiten bij de behoeften en wensen van de doelgroep. Dit impliceert dat de doelgroep van het Ambulant Jongerenwerk in eerste instantie bepaalt wat de inzet van het Ambulant Jongerenwerk is. Doordat jongeren met begeleiding van jongerenwerkers werken aan hun persoonlijke doelen, wordt er tegelijkertijd bijgedragen aan de algemene doelen van het jongerenwerk. Wanneer de doelen en resultaten volgens de jongeren, vergeleken worden met de doelen en resultaten volgens opdrachtgevers en aanbieders (opdrachtnemers), blijkt dat hierin accentverschillen bestaan. Jongeren hechten meer dan opdrachtgevers en opdrachtnemers aan de bijdrage van Ambulant Jongerenwerk aan ontmoeting en ontspanning en aan vorming, en minder dan opdrachtgevers en opdrachtnemers aan het verminderen en voorkomen van overlast. Over de betekenis van Ambulant Jongerenwerk voor binding aan de samenleving en verantwoordelijkheid (leren) dragen voor het eigen leven, zijn alle betrokkenen het eens. Dit onderzoek bevestigt zowel de gelaagde doelstelling van het Ambulant Jongerenwerk als de bijdrage van het Ambulante Jongerenwerk aan de algemene, maatschappelijke doelen.

5. Doelgroepen

In dit hoofdstuk brengen wij in beeld voor welke doelgroepen het Ambulant Jongerenwerk een geschikte werkwijze is. Dit doen wij door de beoogde doelgroepen van het Ambulant Jongerenwerk te vergelijken met de deelnemers van het Ambulant Jongerenwerk. Met beoogde doelgroepen bedoelen wij de groep(en) jongeren waar de onderzochte Ambulant Jongerenwerkpraktijken zich op richten. Onder deelnemers worden de jongeren verstaan die daadwerkelijk bereikt worden met het Ambulant Jongerenwerk. Om te voorkomen dat een bepaalde groep jongeren (die behoefte heeft aan Ambulant Jongerenwerk maar er geen gebruik van maakt) niet als doelgroep zichtbaar wordt, corrigeren wij deze vergelijking met een korte beschrijving van de jongeren die geen gebruik maken van het Ambulant Jongerenwerk en waarom dat zo is.

5.1 Beoogde doelgroepen

Een algemeen kenmerk van de beoogde doelgroep van alle Ambulant Jongerenwerkpraktijken is dat het jongeren ongeveer tussen de 12 en 23 jaar zijn. Daarnaast maakt dit onderzoek zichtbaar dat de vijf onderzochte Ambulant Jongerenwerkpraktijken zich op maximaal vier specifieke groepen jongeren richten, waarbij sommige praktijken zich op één doelgroep richten en andere op meerdere. Hieronder staan de beoogde doelgroepen beschreven, waarbij de groepsindeling van het handboek van Ambulant Jongerenwerkpraktijk 2 & 5 ongeveer is aangehouden, omdat de doelgroepen van de onderzochte jongerenwerkorganisaties allen verwoord worden in deze doelgroepindeling.⁴⁹

Doelgroep 1 Jongeren met wie het goed gaat

De doelgroep waar tenminste drie Ambulant Jongerenwerkpraktijken zich op richten (Ambulant Jongerenwerkpraktijk 2, 3 en 5), zijn jongeren tussen de 12 en 23 jaar met wie het goed gaat. Deze jongeren hebben geen grote problemen op school of thuis en doen aan/zijn op zoek naar vrijetijdsbesteding/zijn gemotiveerd hun vrije tijd zinvol te besteden.⁵⁰

Doelgroep 2 Jongeren met lichte problemen

De tweede doelgroep zijn jongeren met lichte problemen die nog geen zichtbare overlast veroorzaken, maar kunnen afglijden als de problemen niet worden opgelost. Er wordt hier ook wel gesproken van de 'preventiegroep', omdat deze jongeren hun problemen internaliseren en zich terug trekken. Zij zoeken niet uit zichzelf hulp op. Ambulant Jongerenwerk 2 en 5 richt zich op deze doelgroep.⁵¹

Doelgroep 3 Jongeren met meervoudige problemen

Een derde doelgroep waar drie van de vijf praktijken (Ambulant Jongerenwerk 2, 4 en 5) zich op richten, zijn jongeren die problemen hebben op meerdere levensgebieden. Ze veroorzaken overlast en maken zich af en toe schuldig aan licht crimineel gedrag.⁵²

Doelgroep 4 Harde kern

Bij Ambulant Jongerenwerk 4 valt ook de harde kern van jongeren met zwaardere problematiek en crimineel gedrag onder de doelgroep.⁵³ Bij Ambulant Jongerenwerk 2 en 5 hoort deze groep specifiek niet tot de doelgroep, omdat zij:

⁴⁹ XXX (2009) Handboek jongerenwerk, Amsterdam: Ambulant Jongerenwerkpraktijk 5.

⁵⁰ XXX (2009) Handboek jongerenwerk, Amsterdam: Ambulant Jongerenwerkpraktijk 5. Jongerenwerkpraktijk 3, inhoudelijke offerte jongerenwerk stadsdeel xxx, p1 t/m p7 2011.

⁵¹ XXX (2009). Handboek jongerenwerk, Amsterdam: Ambulant Jongerenwerkpraktijk 5, p. 12.

⁵² XXX (2009). Handboek jongerenwerk, Amsterdam: Ambulant Jongerenwerkpraktijk 5, p. 12. XXX (2010). Methodische uitgangspunten Ambulant Jongerenwerkpraktijk 4.

*'De harde kern van jongeren met zwaardere problematiek en crimineel gedrag behoren niet tot de doelgroep. Jongeren uit deze categorie hebben te veel problemen om actief deel te kunnen nemen aan de activiteiten van jongerenwerk zoals dat wordt georganiseerd bij Ambulant Jongerenwerk 5. Ze zouden jeugdigen uit de andere categorieën kunnen afschrikken en alle aandacht van de jongerenwerker opeisen.'*⁵⁴

*'Voorbeeld van een situatie: Ambulant Jongerenwerk 5 heeft een activiteit aangeboden aan een harde kern jongeren, in de hoop dat hij positief beïnvloed zou worden door de deelnemende groep jongeren. Dit bleek niet het geval, het tegenovergestelde gebeurde. Deze harde kern jongeren trok de "goede" jongeren mee het slechte pad op.'*⁵⁵

Van Ambulant Jongerenwerkpraktijk 1 is niet geformuleerd op welke van onderstaande groepen zij zich specifiek richten.⁵⁶

Het verschilt per Ambulant Jongerenwerkpraktijk hoe nauwkeurig de doelgroep wordt omschreven en hoe de doelgroepbepaling tot stand komt. Opvallend is dat de Ambulant Jongerenwerkpraktijken in de formulering van de doelgroep weinig tot geen uitspraken doen over jeugdcultuur, het opleidingsniveau en/of etniciteit van jongeren.⁵⁷ Bij drie Ambulant Jongerenwerkpraktijken (2,4 en 5) komt de doelgroep beschrijving voor Ambulant Jongerenwerk overeen met de doelgroep beschrijving van de organisatie breed.⁵⁸ Bij een andere praktijk is de doelgroep beschrijving vastgesteld in een algemene offerte.⁵⁹ De exacte leeftijdsgrenzen verschillen per praktijk. Over het algemeen richt het Ambulant Jongerenwerk zich op jongeren tussen de 12 en 23 jaar. Bij één praktijk (Ambulant Jongerenwerk 1) vallen jongeren van 10 en 11 jaar ook onder de beoogde doelgroep, omdat zij op straat zijn binnen het bereik van deze praktijk.⁶⁰

Wanneer de beoogde doelgroepen worden vergeleken met de doelgroepen uit de literatuur dan wordt zichtbaar dat de vijf onderzochte praktijken zich op maximaal vier doelgroepen richten, terwijl er in de literatuur vijf doelgroepen worden onderscheiden (J.W. Metz, 2011). Bij nadere bestudering hiervan zien we dat de in de literatuur onderscheiden doelgroepen onzichtbare jongeren en afwezige jongeren door de Amsterdamse praktijken voor Ambulant Jongerenwerk niet als doelgroep worden erkend. Daar tegenover staat dat de beoogde doelgroep 'jongeren met wie het goed gaat' niet als doelgroep wordt onderscheiden in de literatuur. De hinderlijke jeugdgroepen, overlast gevende jeugdgroepen en criminele jeugdgroepen, doelgroep aanduidingen conform de shortlist-methodiek (Ferweda & Kloosterman, 2006) , zijn vergelijkbaar met de omschrijvingen zoals die binnen het Amsterdamse jongerenwerk worden gehanteerd: jongeren met lichte problemen, de risicogroep en de harde kern. Het verschil is dat in de literatuur meer de nadruk wordt gelegd op de overlast die de verschillende groepen jongeren veroorzaken, terwijl Amsterdamse jongerenwerkpraktijken meer nadruk leggen op de problemen van de jongeren.

⁵³ XXX (2010). Methodische uitgangspunten Ambulant Jongerenwerkpraktijk 4.

⁵⁴ XXX (2009). Handboek jongerenwerk, Amsterdam: Ambulant Jongerenwerkpraktijk 5, p. 12.

⁵⁵ Verslag focusgroepsbijeenkomst, van Ambulant Jongerenwerkpraktijk 5, 30 januari 2012

⁵⁶ J. Supheert (2011, 06 okt). Formeel gesprek met teamleider Ambulant Jongerenwerk, Ambulant Jongerenwerkpraktijk 1.

⁵⁷ J. Supheert (2011, 06 okt). Formeel gesprek met teamleider Ambulant Jongerenwerk, Ambulant Jongerenwerkpraktijk 1.

XXX (2009). Handboek jongerenwerk, Amsterdam: Ambulant Jongerenwerkpraktijk 5, p. 12.

Jongerenwerkpraktijk 3, inhoudelijke offerte jongerenwerk stadsdeel XXX, p1 t/m p7 2011.

XXX (2010). Methodische uitgangspunten Ambulant Jongerenwerkpraktijk 4.

⁵⁸ XXX (2009). Handboek jongerenwerk, Amsterdam: Ambulant Jongerenwerkpraktijk 5, p. 12.

Jongerenwerkpraktijk 3, inhoudelijke offerte jongerenwerk stadsdeel XXX, p1 t/m p7 2011.

XXX (2010). Methodische uitgangspunten Ambulant Jongerenwerkpraktijk 4.

⁵⁹ Jongerenwerkpraktijk 3, inhoudelijke offerte jongerenwerk osdorp/nieuw west, p1 t/m p7 2011.

⁶⁰ J. Supheert (2011, 06 okt). Formeel gesprek met teamleider Ambulant Jongerenwerk, Ambulant Jongerenwerkpraktijk 1.

5.2 Deelnemers

In de vorige paragraaf is besproken welke jongeren (doelgroepen en kenmerken) de praktijken trachten te bereiken. In deze paragraaf wordt beschreven welke jongeren daadwerkelijk bereikt worden met Ambulant Jongerenwerk. De beschrijving van deelnemers aan Ambulant Jongerenwerk is gebaseerd op de jongeren die hebben meegewerkt aan het vragenlijstonderzoek. Dit betekent dat deze beschrijving een indicatie geeft van de bereikte doelgroep omdat niet vastgesteld kan worden of de geïnterviewde deelnemers een representatieve afspiegeling van de doelgroep van Ambulant Jongerenwerk zijn.

Demografische kenmerken

Een grote meerderheid van de deelnemers (N=53) van Ambulant Jongerenwerk is jongen (86,6%). Onder de groep jongeren die niet deelneemt aan Ambulant Jongerenwerk ligt dit percentage lager (65,2%). Deelnemers zijn in de leeftijd van 8 tot en met 21 jaar. De gemiddelde leeftijd is 15.7 jaar.

Geslacht	Deelnemer	Geen deelnemer	Totaal
Jongen	46 (86,6%)	43 (65,2%)	89 (74,8%)
Meisje	7 (13,2%)	22 (33,3%)	29 (24,4%)
Onbekend		1 (1,5%)	1 (0,8%)
Totaal	53 (100%)	66 (100%)	119 (100%)

Tabel 16: Geslacht respondenten

Iets meer dan de helft van de deelnemers is van Marokkaanse afkomst (54,7%) en ruim een kwart is van Turkse afkomst (28,3%). Een kleine 10% heeft een Nederlandse achtergrond. Surinaamse of Antilliaanse deelnemers zijn zeer gering (1,9% en 3,8%). De samenstelling van afkomst verschilt tussen de deelnemers en de jongeren die niet deelnemen. Onder deze laatste groep is het percentage met een Nederlandse afkomst beduidend groter (23,1%) en het percentage met een Marokkaanse en Turkse afkomst kleiner (36,9% en 18,5%).

Afkomst	Deelnemer	Geen deelnemer	Totaal
Nederland	5 (9,4%)	15 (23,1%)	20 (16,9%)
Turkije	15 (28,3%)	12 (18,5%)	27 (22,9%)
Marokko	29 (54,7%)	24 (36,9%)	53 (44,9%)
Suriname	1 (1,9%)	8 (12,3%)	9 (7,6%)
Antillen	2 (3,8%)	1 (1,5%)	3 (2,5%)
Anders niet-westers	0 (0%)	3 (4,6%)	3 (2,5%)
Anders westers	1 (1,9%)	2 (3,1%)	3 (2,5%)
Totaal	53 (100%)	65 (100%)	118 (100%)

Tabel 17: Culturele afkomst van de respondenten

Wanneer we de culturele achtergronden van jongeren die met Ambulant Jongerenwerk bereikt worden, vergelijken met de etnische samenstelling van de buurten waar het Ambulant Jongerenwerk actief is, valt op dat de bereikte jongeren qua niet-Nederlandse etniciteit een redelijke afspiegeling zijn van de samenstelling van de buurt (zie tabel 19 overzicht indicatie type deelnemers per Ambulant Jongerenwerkpraktijk). Ambulant Jongerenwerk heeft aanzienlijk meer contact met jongeren met een niet-Nederlandse achtergrond dan met jongeren met een Nederlandse achtergrond.

Hoeveel jongeren er per jaar bereikt worden is van twee van de vijf praktijken bekend en deze verschillen onderling sterk. Waar Ambulant Jongerenwerkpraktijk 1 305 jongeren per jaar bereikt, bereikt Ambulant Jongerenwerkpraktijk 4 er 151.

Praktijken	Leeftijd doelgroep	Leeftijd deelnemers	Unieke jongeren per jaar	Geslacht deelnemers	Culturele achtergrond deelnemers*	Culturele samenstelling buurt ⁶¹
Praktijk 1	10-11 jaar/12-23 jaar	12-21 jaar	305	Merendeel jongens	Nederlands Marokkaans Surinaams Antilliaans	Autochtonen, Westerse allochtonen, Surinamers
Praktijk 2	12-16 jaar/16-23 jaar	15-16 jaar	Onbekend	Merendeel jongens	Turks Marokkaans	Autochtonen, Westerse allochtonen, Marokkanen
Praktijk 3	12+	14-17 jaar	Onbekend	Merendeel jongens	Turks Marokkaans	Autochtonen, Marokkanen, Turken
Praktijk 4	12-23 jaar	17-20 jaar	151	Jongens en meisjes	Marokkaans	Autochtonen, Marokkanen, Turken
Praktijk 5	12-23 jaar	8-16 jaar	Onbekend	Merendeel jongens	Turks Marokkaans Antilliaans anders Westers	Autochtonen, Marokkanen, Turken

Tabel 19: Overzicht indicatie type deelnemers per Ambulant Jongerenwerkpraktijk.

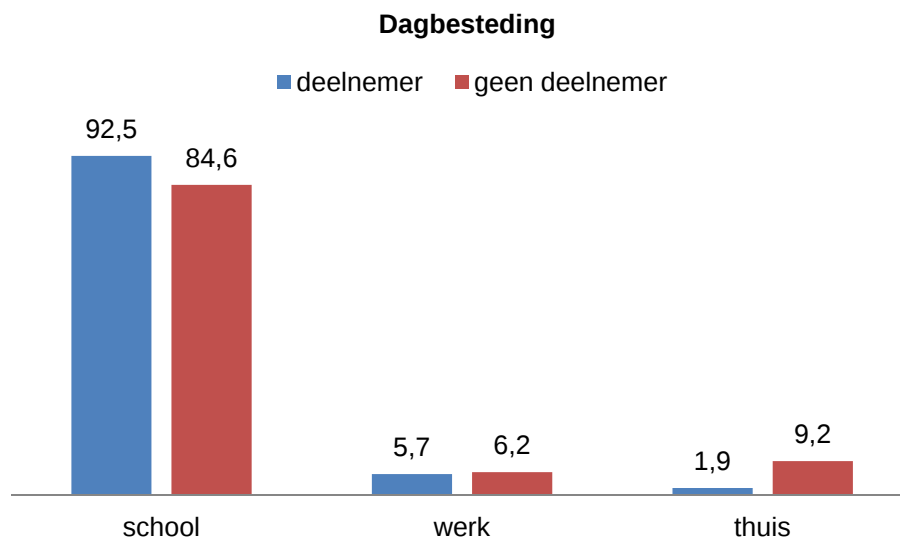
* niet representatief, op basis van vragenlijstonderzoek.

Dagbesteding

In dit onderzoek is ook gekeken naar de dagbesteding van jongeren die wel deelnemen aan Ambulant Jongerenwerk en jongeren die hier niet aan deelnemen. Allereerst is aan de jongeren gevraagd of zij op een doordeweekse dag naar school gaan, werken of thuis zitten. Vervolgens is gevraagd naar hun opleidingsniveau. Het overgrote deel van de deelnemers gaat overdag naar school (92,5%), 5,7% werkt en 1,9% zit thuis overdag. De groep niet-deelnemers verschilt niet opvallend van de groep deelnemers, behalve bij het aantal thuiszitters, dat hoger is bij de niet-deelnemers (1,9% deelnemers versus 9,6% niet-deelnemers). Van de deelnemers zit 12,2% op de lagere school, volgt één derde het Vmbo (34,7%), bijna de helft het MBO (48,9%), 4,1% Havo of VWO en geen enkele deelnemer het HBO of WO. Het opleidingsniveau van de niet-deelnemers ligt enigszins anders; 5,4% zit op de basisschool (lager dan bij deelnemers), ongeveer de helft volgt Vmbo (48,2%, hoger dan bij deelnemers), een kleine derde MBO (30,4%, lager dan bij deelnemers), 10,7% Havo of VWO (hoger dan bij deelnemers) en 5,4% HBO of WO (hoger dan bij deelnemers).

⁶¹ Drie grootse herkomstgroepen in de buurt van het Ambulant Jongerenwerk. Groep overige niet-westerse allochtonen buiten beschouwing gelaten.

O + S Amsterdam, 2011, Amsterdam in cijfers, Jaarboek 2011, Gemeente Amsterdam, tabel 2.1.15 (p.68)

Figuur 18: Dagbesteding respondententen

Opleiding	Deelnemer	Geen deelnemer
Basisschool	6 (12,2%)	3 (5,4%)
Vmbo	17 (34,7%)	27 (48,2%)
MBO niveau 1 of 2	11 (22,4%)	7 (12,5%)
MBO niveau 3 of 4	13 (26,5%)	10 (17,9%)
Havo of VWO	2 (4,1%)	6 (10,7%)
HBO of WO	0 (0%)	3 (5,4%)
Totaal	49 (100%)	56 (100%)

Tabel 20: Opleidingsniveau van de respondenten die naar school gaan

De vrijetijdsbesteding van de jongeren die deelnemen aan het Ambulant Jongerenwerk wijkt niet af van die van de niet-deelnemers. *Chillen*, sporten, computeren, uitgaan of afspreken met vriend(inn)en zijn door beide groepen veelgenoemde antwoorden.

5.3 Wie niet?

Naast jongeren die bereikt worden met Ambulant Jongerenwerk is er in dit onderzoek ook gekeken naar welke jongeren niet bereikt worden met Ambulant Jongerenwerk. Het vergelijken van niet-deelnemers met de deelnemers aan Ambulant Jongerenwerk maakt zichtbaar welke (groepen) jongeren er geen gebruik van maken terwijl zij er mogelijk wel behoefte aan hebben. Hierbij wordt er van uit gegaan dat de geïnterviewde jongeren die niet deelnemen aan Ambulant Jongerenwerk representatief zijn voor de hele groep jongeren die niet deelneemt aan Ambulant Jongerenwerk.

Twee derde van de jongeren die niet bereikt worden door het Ambulant Jongerenwerk heeft daar geen behoefte aan (67,7%). De helft hiervan geeft als reden voor het gebrek aan behoefte aan dat ze geen interesse hebben in contact met een jongerenwerker (56,8%). Ongeveer een kwart van de jongeren die aangeven geen behoefte te hebben, noemt als

reden daarvoor dat ze niet weten wat het jongerenwerk inhoudt en wat de jongerenwerker ze kan bieden (22,7%). 13,6% heeft het te druk voor contact met een jongerenwerker.

Wens om deel te nemen	Aantal
Ja	21 (32,3%)
Nee	44 (67,7%)
Totaal	65 (100%)

Tabel 21: Aantal niet-deelnemers dat geen behoefte heeft aan contact met het Ambulant Jongerenwerk.

Redenen waarom niet	Aantal
Geen interesse	25 (56,8%)
Geen tijd / te druk	6 (13,6%)
Weet niet wat jongerenwerker kan bieden	10 (22,7%)
Durf niet / niet veilig	1 (2,3%)
Anders	2 (4,5%)
Totaal	44 (100%)

Tabel 22: Redenen waarom jongeren geen behoefte hebben aan contact met ambulant jongerenwerker.

Ongeveer een derde van de jongeren die niet bereikt worden met Ambulant Jongerenwerk heeft wel behoefte aan contact (32,3%). De voornaamste redenen voor behoefte aan contact zijn dat jongeren behoefte hebben aan het luisterende oor van de jongerenwerker (75%) en aan gezelligheid (33%). Meedoen met activiteiten en toeleiden naar leuke vrijetijdsbesteding (respectievelijk 8% en 12%) blijken voor niet-deelnemers veel minder belangrijk te zijn.

Redenen waarom wel	Aantal
Voorkomen overlast in de buurt	6 (12,5%)
Luistert naar problemen	36 (75%)
Biedt hulp bij administratieve zaken	8 (16,7%)
Nodigt uit voor activiteiten	4 (8,3%)
Toeleiding naar leuke vrijetijdsbesteding	6 (12,5%)
Helpt met het organiseren van activiteiten	1 (2,1%)
Gezelligheid	16 (33,3%)
Uit verveling	2 (4,2%)
Andere reden	4 (8,3%)

Tabel 23: Redenen waarom jongeren wel contact met ambulant jongerenwerker willen (meerdere antwoorden mogelijk)

Van de jongeren die wensen bereikt te worden door het jongerenwerk, is een kleine helft ooit benaderd door een jongerenwerker (43,5%) maar heeft er desondanks geen gebruik gemaakt. Hier zijn twee mogelijke verklaringen voor. Ten eerste kan het zijn dat het Ambulant Jongerenwerk zich op andere doelen richten dan de jongeren zelf. De voornaamste redenen voor contact van jongeren zijn het luisterende oor (75%) en gezelligheid (33%) terwijl een belangrijk deel van het Ambulant Jongerenwerk zich richt op activering en toeleiding naar vrijetijdsbesteding. Een tweede verklaring kan zijn dat niet-deelnemers ondersteund worden door een vertrouwenspersoon in de directe omgeving. Dit onderzoek wijst namelijk uit dat driekwart van de niet-deelnemers iemand heeft die hen helpt en stimuleert bij problemen zoals een jongerenwerker een deelnemer kan helpen en stimuleren (72,7%). Vervolgonderzoek is nodig om meer duidelijkheid te krijgen over de

beweegredenen van de jongeren die aangeven wel behoefte te hebben aan Ambulant Jongerenwerk, maar er geen gebruik van maken en wat er nodig is hen wel te bereiken.

Wens om contact te hebben	Wel benaderd	Niet benaderd	Totaal
Ja	10 (43,5%)	11 (26,2%)	21 (32,3%)
Nee	13 (56,5%)	31 (73,8%)	44 (67,7%)
Totaal	23 (100%)	42 (100%)	65 (100%)

Tabel 24: Aantal niet deelnemers die wel/niet de wens hebben om contact te hebben met jongerenwerker en wel/niet zijn benaderd door een ambulant jongerenwerker.

5.4 Doelgroepen en deelnemers van Ambulant Jongerenwerk met elkaar vergeleken

Wie de doelgroep van het Ambulant Jongerenwerk is, brengen wij in beeld door de beoogde doelgroepen te vergelijken met de deelnemers van Ambulant Jongerenwerk en wat er bekend is over de doelgroep in de literatuur. Met beoogde doelgroepen bedoelen wij de groep(en) jongeren waar de onderzochte Ambulant Jongerenwerkpraktijken zich op richten. Onder deelnemers worden die jongeren verstaan die daadwerkelijk gebruik maken van Ambulant Jongerenwerk. Om te voorkomen dat jongeren (die behoefte hebben aan Ambulant Jongerenwerk maar er geen gebruik van maken of erkend worden als potentiële doelgroep) niet als doelgroep zichtbaar worden corrigeren wij deze vergelijking met een korte beschrijving van de jongeren die niet naar Ambulant Jongerenwerk gaan.

Leeftijd is een veel gebruikte manier om de doelgroepen van het jongerenwerk aan te duiden. Het Ambulant Jongerenwerk beoogt zich te richten op jongeren van 12 tot en met 23 jaar. In de literatuur is dit 10 tot en met 23 jaar. De deelnemers aan het Ambulant Jongerenwerk hebben de leeftijd van 8 tot en met 21 jaar. De jongere deelnemers die bereikt worden, zijn verbonden aan één jongerenwerkpraktijk (Ambulant Jongerenwerk 5). Geen van de vijf Ambulant Jongerenwerkpraktijken geeft aan zich specifiek op jongens te richten, waarmee ze aangeven dat de Ambulant Jongerenwerkpraktijken zich zowel op jongens als op meiden richten. Toch is bijna 90% (86,6%) van de deelnemers van deze vijf Ambulant Jongerenwerkpraktijken jongen. Ambulant Jongerenwerk 4 lijkt zowel jongens als meiden te bereiken, maar bij nader inzien is dit gebaseerd op een zeer kleine steekproef (N=3), waardoor er geen conclusies kunnen worden getrokken. Ook over culturele achtergrond, opleiding en dagbesteding worden in de doelgroep bepalingen van de jongerenwerkorganisaties geen uitspraken gedaan. In de praktijk hebben de deelnemers van het grootstedelijk Ambulant Jongerenwerk relatief vaak een niet Europees-Nederlandse etniciteit, volgen zij vooral laag en middelbaar beroepsonderwijs. Dit betekent dat de primaire doelgroep van het Ambulant Jongerenwerk vooral jongens zijn in de leeftijd van 10 tot en met 23 jaar, met een niet-Nederlandse etniciteit en een lager opleidingsniveau.

Wanneer we de werkelijke deelnemers aan Ambulant Jongerenwerk vergelijken met de beoogde doelgroepen, wordt duidelijk dat het lastig is de deelnemers te categoriseren in een van de beoogde doelgroepen. De beoogde doelgroepen onderscheiden zich van elkaar in de problematiek die de jongeren hebben, terwijl van de deelnemende jongeren niet bekend is wat de aard en ernst is van hun vragen en problemen. Hier is in de vragenlijsten niet direct naar gevraagd. Wel is het mogelijk om de beoogde doelgroepen te vergelijken met de redenen waarom jongeren gebruik maken van het Ambulant Jongerenwerk. Immers, de redenen waarom jongeren gebruik maken van het Ambulant Jongerenwerk vormen een indicatie van de behoeften van de doelgroep. Onderstaande tabel biedt inzicht in wat de

beoogde doelgroepen van het Ambulant Jongerenwerk zijn, en hoe die zich mogelijk verhouden tot de redenen waarom jongeren deelnemen aan Ambulant Jongerenwerk.

Beoogde doelgroepen	Jongeren met wie het goed gaat	Lichte problemen	Meervoudige problemen	Harde kern
Redenen deelname*	Gezelligheid	Toeleiden vrijetijdsbesteding	Hulp bij administratie	
	Uitnodigen activiteiten	Verveling	Voorkomen overlast	
	Hulp bij organiseren	Luisteren naar problemen		

Tabel 25: Beoogde doelgroepen in relatie gebracht met redenen voor deelname. * Deze gegevens zijn afkomstig uit de figuur 5:: Redenen voor contact met Ambulant jongerenwerker volgens jongeren in paragraaf 4.2 Resultaten van Ambulant Jongerenwerk volgens jongeren.

De vergelijking van de beoogde doelgroepen met de redenen waarom jongeren deelnemen aan het Ambulant Jongerenwerk, doet vermoeden dat het Ambulant Jongerenwerk zich primair richt op drie doelgroepen namelijk: (1) Jongeren met wie het goed gaat; (2) Jongeren met lichte problemen en (3) Jongeren met meervoudige problemen. Niet duidelijk is of het Ambulant Jongerenwerk zich richt op de harde kern jongeren. De informatie die nodig is om deze vraag te beantwoorden ontbreekt. Dit doet vermoeden dat de jongerenwerkorganisaties enigszins bereiken wie ze trachten te bereiken. Echter moet opgepast worden met categoriseren van jongeren. Uiteindelijk is elke jongere een uniek wezen met een eigen problematiek en situatie. De doelgroepen moeten daarom als richtlijn worden gebruikt en niet als statische waarheid.

Ten slotte wijst dit onderzoek uit dat er een groep jongeren bestaat, die wel behoefte heeft aan Ambulant Jongerenwerk, maar er geen gebruik van maakt. Een kleine helft (43,5%) van deze jongeren (die wel willen, maar toch geen gebruik maken van Ambulant Jongerenwerk) heeft wel eens contact gehad met het jongerenwerk en is uitgenodigd door een Ambulant Jongerenwerker. Qua achtergronden lijken deze jongeren niet sterk van degenen die deelnemen aan Ambulant Jongerenwerk of geen behoefte hebben aan Ambulant Jongerenwerk te verschillen (zie paragraaf 5.2). Niet deelnemers zitten wel iets vaker thuis dan deelnemers (9,6% versus 1,9%, zie paragraaf 5.2)), wat zou kunnen betekenen dat zij de Ambulant Jongerenwerker minder snel tegenkomen. De redenen waarom deze jongeren uiteindelijk geen jongerenwerkactiviteiten bezoeken, behoeft nader onderzoek.

*'Kijk mijn functie is gewoon jongerenwerker, is gewoon soort 2e vader, 2e opvoeder. Je bent bezig met opvoeden, je bent bezig met corrigeren, je bent bezig met de samenleving te veranderen, je bent bezig met leuke dingen doen. Je moet niet alleen maar leuke dingen doen, vroeger deden wij alleen maar leuke activiteiten. Nu doen we leuke dingen doen maar wij leren ze ook iets. Weet je, dat doen wij bewust.'*⁶²

6. Pedagogische opdracht

Het Ambulant Jongerenwerk richt zich op jongeren van 10 tot en met 23 jaar en heeft dus te maken met een doelgroep die zich bevindt in de overgang van jeugd naar volwassenheid. Omdat het Ambulant Jongerenwerk een rol heeft in het opvoeden van jongeren, heeft zij een *pedagogische* opdracht. Invulling van die opdracht vraagt een visie op de rol van het Ambulant Jongerenwerk in die opvoeding. Het volwassen worden impliceert wel dat variatie in manieren van begeleiding gewenst is, naarmate jongeren ouder zijn, zijn zij meer volwassen en krijgt de pedagogische begeleiding een ander karakter.

De pedagogische opdracht van het jongerenwerk in het algemeen heeft recent meer aandacht gekregen. Aanleiding voor die aandacht is het inzicht dat kinderen en jongeren onvoldoende leren wat wel of niet kan, wat wel of niet belangrijk is en daardoor op oudere leeftijd vastlopen in de samenleving (Hermanns, 2007). Normoverschrijdend gedrag hangt samen met het onvermogen van mensen in de samenleving om een plaats te veroveren of erkenning te verkrijgen (WRR, 2003). Het falen tijdens de opvoeding van kinderen en jongeren is reden om expliciet de aandacht te vestigen op pedagogische processen. In vergelijking met een jaar geleden, beschikken nu alle vijf de onderzochte praktijken over een visie op de manier waarop zij als (ambulant) jongerenwerk bijdragen aan de opvoeding van jongeren terwijl dat een jaar geleden slechts voor een van de vijf gold (J W Metz & Sonneveld, 2012). Wel zijn de praktijken niet gewend om zich daarmee te profileren, zo heeft slechts een praktijk deze pedagogische visie expliciet gemaakt.⁶³ Een verklaring voor de onwennigheid is dat de pedagogische opdracht recent op de agenda van het jongerenwerk is komen te staan (J W Metz, 2011).

De hedendaagse pedagogische opdracht voor het jongerenwerk in het algemeen is enerzijds jongeren te leren mee te doen met en invloed te hebben op de samenleving en anderzijds de samenleving te leren om zich open te stellen voor de aanwezigheid van jongeren en de inbreng die jongeren hebben (participatie als wederzijds proces) (Du Bois - Reymond, Poel, & Ravesloot, 1998; Winter, 2000, 2007). Het jongeren leren meedoen met en invloed hebben op heeft zowel een aspect van zelfontwikkeling als een aspect van aanpassing in zich. Bij zelfontwikkeling gaat het om jongeren helpen om hun talenten te ontdekken, te ontwikkelen en uit te vinden hoe zij die willen en kunnen inzetten in allerlei samenlevingsverbanden. Bij aanpassing gaat het over dat jongeren zich bewust worden van de sociale codes en de vaardigheden leren om daarmee om te gaan. Deze spanning tussen individu en samenleving komt ook terug in het open stellen van de samenleving voor het ontwikkelingsproces van jongeren. Hierbij is het belangrijk dat er enerzijds ruimte gemaakt wordt voor de leefwereld van jongeren, – incl. jeugdcultuur – en anderzijds daarbij aangesloten wordt zodat jongeren de overgang naar volgende ontwikkelingsstadia tot en met de volwassenheid kunnen maken (Oenen, Metz, Hoorik, Bakker, & Hilverdink, 2011).

⁶² Van Dijk (2011) Diepte-interview methodisch handelen met jongerenwerker 3 van praktijk 2.

⁶³ Ambulant Jongerenwerkpraktijk 3, inhoudelijke offerte jongerenwerk osdorp/nieuw west, p1 t/m p7 2011.

De pedagogische opdracht van het Ambulante Jongerenwerk komt tot uiting in alle aspecten en onderdelen van het ambulante werken. Omdat Ambulant Jongerenwerk over het algemeen plaatsvindt in de leefomgeving van de jongeren, zijn de middelen vanuit het jongerenwerk beperkt tot de persoon van de jongerenwerker. Wel kan gebruik gemaakt worden van de behoefte van de jongere(n) enerzijds en wat in de omgeving van de jongere(n) aanwezig is anderzijds. De jongere zelf, is weliswaar het subject van het Ambulant Jongerenwerk, maar ook een bron van motivatie, ervaring en een middel om te leren. De omgeving biedt mogelijkheden tot leren, rolmodellen en praktische hulpbronnen zoals een stageplaats, een zaal voor ontmoeting of een open ruimte waar activiteiten georganiseerd kunnen worden. Het is evenwel de Ambulant Jongerenwerker die als sociaalagogische professional het initiatief neemt, contact maakt met de jongere en verbindingen legt met de omgeving. Dit vraagt van werkers dat zij zich bewust zijn van hun pedagogische rol, inzicht hebben in de leerstijlen van jongeren en de behoeften van jongeren en van hun omgeving.

Dit hoofdstuk onderzoekt de pedagogische opdracht van het Ambulant Jongerenwerk. Paragraaf 6.1 beschrijft de rol die het Ambulant Jongerenwerk voor zichzelf ziet weg gelegd in relatie tot de andere pedagogische instituties zoals ouders en school. Paragraaf 6.2 zoomt in op de pedagogische relatie, het belangrijkste opvoedmiddel waarover de Ambulant Jongerenwerkers beschikken. Paragraaf 6.3 beschrijft het pedagogisch concept van het Ambulant Jongerenwerk, de visie van het Ambulant Jongerenwerk op de opvoeding van jongeren. Deze visie bestaat uit drie uitgangspunten voor het handelen in het contact met jongeren.

6.1 Rol Ambulant Jongerenwerk in volwassen worden van jongeren

Welke rol heeft het Ambulant Jongerenwerk in de opvoeding van kinderen en jongeren? En hoe verhoudt zich dat tot de andere pedagogische instituties? Het jongerenwerk heeft een pedagogische taak in aanvulling op de rol van ouders of verzorgers thuis en de rol van leraren en andere opvoeders op school.⁶⁴

*'Jongerenwerkers vervullen een belangrijke pedagogische rol in de wijk, ter aanvulling op de opvoeding thuis en op school.'*⁶⁵

Hiermee is de pedagogische taak van het jongerenwerk gepositioneerd in het publieke domein, hetgeen vaak geografisch afgebakend met wijk of de straat.⁶⁶

*'Ambulant Jongerenwerkers zien zichzelf als de opvoeders in de wijk.'*⁶⁷

In het publieke domein zijn geen vanzelfsprekende en geaccepteerde opvoeders aanwezig, terwijl dat thuis (ouders) en op school (leraren) wel het geval is. Micha de Winter's pedagogische civil society is een pleidooi voor het investeren in de publieke opvoeding omdat daar vanuit kinderen en jongeren veel behoefte aan is, terwijl daar in de hedendaagse

⁶⁴ Marie Jane & Angelique, <http://www.jongerenwerkpraktijk2.nl/> 24-09-2011

Inhoudelijke offerte jongerenwerk osdorp/nieuw west, p1 t/m p7 2011.

Kempenaar (2011) Informele gesprek met Jongerenwerker 3 van Ambulant Jongerenwerkpraktijk 5 op maandag 27 oktober 2011.

⁶⁵ Inhoudelijke offerte jongerenwerk osdorp/nieuw west, p1 t/m p7 2011.

⁶⁶ Marie Jane & Angelique, <http://www.jongerenwerkpraktijk2.nl/> 24-09-2011

Inhoudelijke offerte jongerenwerk osdorp/nieuw west, p1 t/m p7 2011.

Kempenaar (2011) Informele gesprek met Jongerenwerker 3 van Ambulant Jongerenwerkpraktijk 5 op maandag 27 oktober 2011.

⁶⁷ Kempenaar (2011) Informele gesprek met Jongerenwerker 3 van Ambulant Jongerenwerkpraktijk 5 op maandag 27 oktober 2011.

samenleving weinig aandacht voor is (Winter, 2011). Het jongerenwerk is eind negentiende eeuw ontstaan om de leemte in de pedagogische begeleiding van jongeren in het publieke domein in te vullen (J W Metz, 2011).

Wat wil het Ambulant Jongerenwerk jongeren in hun ontwikkeling naar volwassenheid meegeven? Met andere woorden: wat zijn de opvoedingsdoelen van het Ambulant Jongerenwerk in het publieke domein? Het algemene opvoedingsdoel is het overdragen van de sociale en culturele codes van de volwassen-samenleving zodat jongeren wanneer zij volwassen zijn, er van op de hoogte zijn en over de relevante vaardigheden beschikken om hun gedrag (eventueel kritisch, beïnvloedend) daarop te kunnen afstemmen.⁶⁸ De sociale en culturele codes verwijzen naar de specifieke omgangsvormen en gemeenschappelijke waarden van een samenleving. Samenleven met andere mensen is eigenlijk alleen mogelijk wanneer deelnemers de sociale en culturele regels kennen zodat mensen enerzijds begrijpen wat de ander(en) bedoel(t)(en) en anderzijds zelf in staat zijn om zo te handelen en spreken dat het door anderen wordt begrepen. Hierbij kan het letterlijk gaan over het spreken van dezelfde taal, maar ook over het gebruiken van symbolen, lichaamstaal, sociale regels of culturele waarden.

Wel wordt door de diverse Ambulant Jongerenwerkpraktijken het concrete doel verschillend geformuleerd. Bij de ene organisatie gaat het om de overdracht van normen en waarden terwijl de andere organisatie inzet op de overdracht van de gewenste omgangs- en communicatie vormen:

‘..... gaat het er om de jongeren (..) en de normen en waarden van de buurt en samenleving bij te brengen.’⁶⁹

‘Bij elke activiteit wordt de versterking van sociale vaardigheden als doel gezien, doorlopend wordt gelet op goede omgangsvormen, normale communicatie en samenwerkingsaspecten.’⁷⁰

‘Een praktijk voor Ambulant Jongerenwerk voegt daaraan toe dat het tevens kan gaan om de correctie van gedrag in een specifieke situatie.’⁷¹

Wat opvalt aan de visie op de pedagogische taak is dat het eenzijdig inzet op het zich eigen maken van de sociale en culturele codes van de volwassenenwereld. Dit vormt een contrast met de brede pedagogische opdracht zoals die in de literatuur voor het jongerenwerk is geformuleerd: enerzijds jongeren te leren om mee te doen met en invloed te hebben op de samenleving en anderzijds de samenleving te leren om zich open te stellen voor de aanwezigheid van jongeren en de inbreng die jongeren hebben (participatie als wederzijds proces) (Du Bois - Reymond et al., 1998; Winter, 2000, 2007). De onderzochte Ambulant Jongerenwerkpraktijken legitimeren hun inzet op de overdracht van (en toezicht op) de sociale en culturele codes van de samenleving met dat een deel van de jongeren thuis niet leert wat de normen en waarden van de samenleving zijn, het gebrekkige toezicht op het leven van hun kinderen buitenshuis en het bieden van tegenwicht tegen de straatcultuur. Ofwel: het Ambulant Jongerenwerk probeert een tekort in de maatschappelijke opvoeding van jongeren te repareren.

⁶⁸ J. Supheert (2011, 06 okt). Formeel gesprek met teamleider Ambulant Jongerenwerk, Ambulant Jongerenwerkpraktijk 1. Offerte Jongerenwerk Stadsdeel xxx 2012.

Marie Jane & Angelique, <http://www.dock.nl/> 24-09-2011. Bron: <http://www.AmbulantJongerenwerk.nl/index.php?wk=&dg=&ru=29&st=1&co=1> bezocht op 16 september 2011.

⁶⁹ J. Supheert (2011, 06 okt). Formeel gesprek met teamleider Ambulant Jongerenwerk, Ambulant Jongerenwerk praktijk 1.

⁷⁰ Offerte Jongerenwerk Stadsdeel xxx 2012.

⁷¹ J. Supheert (2011, 06 okt). Formeel gesprek met teamleider Ambulant Jongerenwerk, Ambulant Jongerenwerk praktijk 1.

*'Ze brengen normen en waarden bij aan jongeren die dit niet van huis uit mee krijgen.'*⁷²

*'Nog te vaak is het zo dat ouders in Stadsdeel XXX zich om allerlei redenen als gezinsdrukte en gebrekkige kennis van de Nederlandse samenleving en taal, afzijdig houden van het leven van hun kinderen op school en buitenshuis. Jongeren raken daardoor eerder ontworteld en ontheemd en lopen een grotere kans mee te gaan met verkeerde invloeden van de straat. Teveel jongeren en ouders leven in een gescheiden wereld en isolement ten opzichte van elkaar.'*⁷³

*'Jongerenwerkaanbieder 3 stuurt de jongeren in een 'andere' richting dan dat zij gewend zijn. Sommige jongens zijn door de straat opgevoed en zijn hierdoor bepaalde gedragingen en manier van handelen gewend.'*⁷⁴

Opvallend is dat geen enkele opmerking wordt gemaakt over de opvoedkwaliteiten van de tweede pedagogische pijler in het leven van jongeren: het onderwijs.

6.2 Pedagogische relatie

De pedagogische relatie verwijst naar de relatie van de jongerenwerker met de jongere. Deze relatie is het belangrijkste middel dat het Ambulant Jongerenwerk kan inzetten in de opvoeding van jongeren. Omdat het Ambulant Jongerenwerk plaatsvindt in de leefwereld van jongeren, is er geen vaste tijd, plaats of binnenruimte dat in het contact bemiddelt. De pedagogische relatie wordt door de jongerenwerkers zelf omschreven met twee paradoxen: (1) gelijkwaardig zijn en er boven staan en (2) meebewegen en streng zijn. Dat de pedagogische verhouding wordt uitgedrukt in paradoxen is kenmerkend voor alle pedagogische relaties. Dit is het gevolg van het werken met een doelgroep die zich bevindt tussen kind-zijn en volwassen-zijn, en dus vanuit een afhankelijke positie bezig is met zelfstandig te worden. In Hoofdstuk 8, paragraaf 8.3.1 Betekenisrelatie werken wij uit welke rol het contact met de jongerenwerker heeft in de begeleiding van jongeren.

Gelijkwaardig zijn en er boven staan

Zowel gelijkwaardig zijn als het boven de jongeren staan is nodig in het contact met de jongeren. Gelijkwaardigheid is nodig om aansluiting te vinden bij de leefwereld van de jongeren. De gelijkwaardigheid maakt dat jongeren zich open stellen voor het contact met de jongerenwerker, dat in de kern een hiërarchische relatie is.

*'Misschien wel, ik denk dat het verschillende aspecten zijn. Enerzijds is het natuurlijk dat ik met ze heb mee gesport, dat doe ik gewoon heel graag. Dat geeft als voordeel dat er een soort van binding is, omdat er toch een soort van hiërarchie is hebben ze toch een idee van hé, hij doet met ons mee! Het is niet iemand die ons bekijkt of beoordeelt. En in sport kun je winnen en verliezen. Ik kan ook verliezen. Het is iemand die gelijkwaardig is.'*⁷⁵

*'Je moet ze dus ook niet gaan bevaderen of bemoederen. Je moet ze ook gelijkwaardig behandelen en zien. De relatie moet ook op gelijkwaardigheid berusten. Het moet niet zo zijn dat ik alleen maar kritiek heb of aangeef hoe dingen moeten. Nee, je moet je kwetsbaar opstellen. Ik maak ook fouten. En dat kan zijn op allerlei gebieden.'*⁷⁶

⁷² Kempenaar (2011) Informele gesprek met Jongerenwerker 3 van Ambulant Jongerenwerkpraktijk 5 op maandag 27 oktober 2011.

⁷³ Ambulant Jongerenwerkpraktijk 3, Inhoudelijke offerte jongerenwerk osdorp/nieuw west, p1 t/m p7 2011.

⁷⁴ <http://www.jongerenwerkaanbieder3.nl/index.php?wk=&dg=&ru=29&st=1&co=1> bezocht op 16 september 2011.

⁷⁵ Grobben (2011) Diepte-interview methodisch handelen met jongerenwerker 2 van praktijk 4, 17 november 2011.

⁷⁶ Grobben (2011) Diepte-interview methodisch handelen met jongerenwerker 2 van praktijk 4, 17 november 2011.

Er boven staan is nodig om jongeren te laten ervaren dat de jongerenwerker, als beroepskracht eindverantwoordelijk is en optreedt wanneer dat nodig is. Dit is vooral belangrijk in situaties waar jongeren grenzen overschrijden of moeten leren om met grenzen om te gaan.

'Dus je hebt een soort van opvoedtaak, misschien is dat een te groot woord, maar je zegt wel wat niet en wel mag. Je leert ze wel een beetje grenzen stellen.'

*'Ja, ik denk dat jongeren eerst altijd hun grenzen opzoeken, kijken hoe ver ze kunnen gaan en je moet duidelijk zijn tot hoever ze mogen gaan.'*⁷⁷

Het combineren van het gelijkwaardig zijn met het boven de jongeren staan is niet eenvoudig. Idealiter staat de jongerenwerker naast de jongere, en gaat die alleen boven de jongeren staan als blijkt dat jongeren het niet zelf kunnen. Per jongere, situatie en jongerenwerker verschilt het hoe hieraan invulling gegeven wordt. Dit betekent dat van de jongerenwerkers verwacht wordt dat zij zelf steeds opnieuw een inschatting te maken:

*'Ik zeg altijd, een goede jongerenwerker is vrienden van zijn doelgroep, die kan er midden in staan, maar op de juiste momenten moet je er boven kunnen staan en dat is op het moment dat je autoriteit moet uitstralen, respect moet krijgen en verdienen. Maar over het algemeen moet je gewoon een van hun zijn. Dat wil zeggen dat je actief meedoet.'*⁷⁸

Meebewegen en streng zijn

Meebewegen en streng zijn is de tweede paradox die de pedagogische relatie kenmerkt. Meebewegen is nodig omdat jongeren in hun ontwikkeling naar zelfstandigheid, niet luisteren jongeren wanneer zij zich er niet in kunnen vinden.

*'Nee laat ze maar een paar keer tegen die deur aanlopen en dan tot ze op een keer zeggen hoe zou jij het doen. Dat is veel beter dan iets aandragen, want ik bedenk altijd bij mezelf me eigen: je kon toen ook roepen wat je wilt, maar ik luisterde toch niet.'*⁷⁹

Bovendien komen jongeren vrijwillig bij het jongerenwerk en als het hen niet bevalt, blijven zij weg.

*'Je moet flexibel zijn en je moet ook hoog staan. Je moet niet zeggen ik ben flexibel dus ik laat ze toe, want ze gaan je bekijken en dan zeggen ze hé die is echt makkelijk. Dat moet je ook dus niet toelaten. Je hoeft niet altijd serieus te zijn, maar wanneer het serieus moet dan ben je serieus. Je moet geven en nemen, zo zeg ik het altijd. Je kan niet zeggen nee ik ben de baas en ik doe alles wat ik wil en je moet daarnaar luisteren. Dat gaat niet bij het jongerenwerk, dan lopen de jongeren uiteindelijk weg. Dan sta je de volgende keer in je eentje.'*⁸⁰

Tegelijkertijd is het nodig om streng te zijn. Bij streng zijn gaat het er om dat de jongerenwerker helderheid geeft over wat de bedoeling is, en daaraan vast houdt. Dit is belangrijk om jongeren de gelegenheid krijgen om te leren om rekening te houden met elkaar en hun omgeving en te voorkomen dat de jongerenwerker zijn autoriteit verliest.

'Ja je moet weten waar je voor staat en wat ze willen en hoe ze denken. Ja natuurlijk hoor je weleens dat het moeilijk is om jongerenwerker te zijn, maar eh ja jongeren testen je gewoon

⁷⁷ Hoogland (2011) Diepte-interview methodisch handelen met jongerenwerker 2 van praktijk 3, 14 november 2011.

⁷⁸ Hoogland (2011) Diepte-interview methodisch handelen met jongerenwerker 2 van praktijk 3, 14 november 2011.

⁷⁹ Adelina (2011) Diepte-interview methodisch handelen met jongerenwerker 4 van praktijk 4, 22 november 2011.

⁸⁰ Guirguis (2011) Diepte-interview methodisch handelen met jongerenwerker 3 van praktijk 5, 1 december 2011.

*.... en ja als je eruit kan komen dan sta je gewoon sterk in je schoenen en dan kan je de volgende keer aan.*⁸¹

Ook voor het combineren van meebewegen en streng zijn geldt dat dit niet eenvoudig is. Tegelijkertijd is het omgaan met deze spanning een kern van het werken met jongeren. De flexibiliteit is noodzakelijk om jongeren te binden, terwijl de strengheid jongeren veiligheid en structuur biedt die waar zij naar zoeken en nodig hebben als ankerpunt in ontwikkeling naar volwassenheid.

*'Ja die flexibiliteit waar ik het eerder over had. Je hebt met jongeren te maken en je weet dat dit soort dingen kunnen gebeuren en daar moet je dan niet al te moeilijk in zijn. Als ze een dag geen zin hebben om te koken dan laat je dat maar. Maar wel communiceren naar ze dat we dit niet hadden afgesproken. Zodat de groep dat ook weet voor de volgende keer, maar daar moet je niet al te strak of star in zijn. Maar enige structuur is wel nodig, want dat is ook iets wat je jongeren probeert te leren. Dus het is geen ramp als je een keer ervan afwijkt, maar je moet wel blijven communiceren naar de groep dat het niet op die manier is afgesproken. Dus je pikt het maar de volgende keer doe je het als hoe het was afgesproken.'*⁸²

6.3 Pedagogisch concept

Het pedagogische concept bestaat uit de visie van het jongerenwerk op de wijze waarop zij bijdraagt aan de opvoeding van jongeren. In Ambulant Jongerenwerk bestaat de visie uit drie uitgangspunten voor het contact met de jongere(n) (J.W. Metz, 2011). Het eerste uitgangspunt is dialogiserend opvoeden. Bij dialogiserend opvoeden gaat het om het aangaan van een open gesprek met de jongere(n) over hun functioneren en hun toekomst. Dit heeft als inzet om jongeren bewust te laten worden van hun kwaliteiten, hun gedrag in relatie tot hun omgeving en hun ambities voor hun toekomst. De jongere heeft de regie is het tweede uitgangspunt. Hierbij gaat het erom dat de jongere eigenaar is van wat er gebeurt binnen Ambulant Jongerenwerk en zo kan leren om verantwoordelijkheid te nemen voor het eigen leven. Bij het positief benaderen van jongeren gaat het ten slotte om het erkennen, waarderen en respecteren van jongeren zoals zij zijn en om wie zij zijn als tegenwicht voor de negatieve spiraal van uitsluiting waar veel jongeren mee geconfronteerd worden. Hieronder werken wij de drie uitgangspunten uit.

Dialogiserend opvoeden

Bij dialogiserend opvoeden gaat het om het aangaan van een open gesprek met de jongere(n) over hun functioneren, hun verwachtingen en hun toekomst (Schellekens, 1998). Kenmerkend van dat gesprek is dat het plaatsvindt op basis van gelijkwaardigheid en als inzet heeft om de jongeren bewust te laten worden van hun kwaliteiten, hun gedrag in relatie tot hun omgeving, hun waarden en hun ambities voor hun toekomst (Milburn, Forsyth, Stephen, & Woodhouse, 2000; Oliveira, 2000).

Concrete voorvallen, uitspraken of gedrag van jongeren op straat of in het contact met de jongerenwerker grijpen jongerenwerkers aan als opening voor een gesprekje dat gericht is op bewustwording. Onderstaande citaten illustreren hoe jongerenwerkers het gedrag van jongeren in de openbare ruimte gebruiken als ingang voor een gesprek. De gesprekken zelf hebben een verschillende functie. In het eerste citaat gaat het over het bewust maken van alternatieven voor hun gedrag terwijl het in het tweede voorbeeld gaat over het bewust maken van de indruk die hun optreden op hun omgeving heeft:

⁸¹ Guirguis (2011) Diepte-interview methodisch handelen met jongerenwerker 3 van praktijk 5, 1 december 2011.

⁸² Haagstam (2011) Diepte-interview methodisch handelen met jongerenwerker 2 van Ambulant Jongerenwerkpraktijk 2.

*'Dus dan ga ik op straat lopen en dan als ik jongens tegen kom en ze zijn aan het hangen ja dan maak ik met ze praatje zeg ik goh wat doen jullie hier? Waarom hangen jullie hier? Ja en dan zeggen ze waarom ze hier hangen en ja meestal zeggen ze ja we hebben niets te doen en dan zijn ze soms aan het blowen. En ja dan zeg ik dit is zonde voor je tijd weetje en dan geef ik ze alleen maar meer advies.'*⁸³

'Maar wat zeg je tegen die jongeren die daar stoeien?'

*'Dat ze zich bewust moeten zijn van hun omgeving. Hoe kijkt men naar jullie? Je bent altijd met anderen, het is publiek domein.'*⁸⁴

Een andere jongerenwerker grijpt het verschil in beleving aan als onderwerp voor gesprek in de hoop zo te werken aan de bewustwording bij jongeren voor het bestaan van verschillende waarden en normen.

*'Maar ik probeer wel dingen die ik niet vind kunnen, zoals kanker, af te keuren. Ik probeer met jongeren ook in gesprek te raken over dat woord. En over wat voor een nare ziekte dat is. En die jongere zegt: het is algemeen geaccepteerd dus we gebruiken dat gewoon. En dat begrijp ik ook wel, maar ik vraag dan ook of zij zich kunnen voorstellen dat er net iemand langsloopt terwijl jij dat woord zegt die net iemand verloren heeft aan kanker. Kan je je dat voorstellen? Als je individueel dat gesprek voert dan geef je hen een soort van besef. En ook aangeven dat alles wat ze doen een gevolg heeft.'*⁸⁵

Afhankelijk van het getoonde gedrag en de relatie met de jongeren, reageren jongerenwerkers direct op het getoonde gedrag. Zij maken hierin de afweging of zij open het gesprek aangaan of jongeren met een directe opmerking wijzen op de invloed van hun handelen:

'Wat zou jij doen als jongeren ziet op een plek die een beetje gekke dingen aan het doen zijn?'

*'Je moet praten, praten is heel belangrijk. Want als jij het positief uitlegt dan heb ik wel het idee dat jongeren het snappen. (...) Ja, happy weet je.. ik heb tabakkas hier weet beetje hier.. zo doe ik het weet je.'*⁸⁶

*'"Jongens het moet nu ophouden, mensen hebben last van jullie". Ik geef grenzen en consequenties aan. De manier waarop ik jongeren aanspreek hangt samen met de relatie die er is tussen mij als werker en de jongeren.'*⁸⁷

Dat jongerenwerkers open het gesprek blijven aangaan, ook wanneer zij gedrag afkeuren betekent niet dat jongerenwerkers geen grenzen hebben. Als jongeren de persoonlijke grenzen van de jongerenwerker overschrijden, worden zij daar op aangesproken. Onderstaand citaat illustreert dat:

'Komt het weleens voor dat ze tegen jou uitvallen?'

*'Oh tuurlijk ja. Maar ja.. dat hoort er ook bij, op zo'n moment. Is het gewoon the heat of the moment, maar twee dagen later zijn ze wel weer rustig en relaxed. Maar dan kan je ook met ze in gesprek daarover, van zo behandel je iemand niet.'*⁸⁸

⁸³ Van Dijk (2011) Diepte-interview methodisch handelen met jongerenwerker 3 van praktijk 2.

⁸⁴ Grobben (2011) Diepte-interview methodisch handelen met jongerenwerker 2 van praktijk 4, 17 november 2011.

⁸⁵ Grobben (2011) Diepte-interview methodisch handelen met jongerenwerker 2 van praktijk 4, 17 november 2011.

⁸⁶ Ait Lamkadem (2011) Diepte-interview methodisch handelen met jongerenwerker 3 van praktijk 1, 14 december 2011.

⁸⁷ Sonneveld & Koops (2013) Leesgroep, 24 april 2013.

Dialogiserend opvoeden wordt ook in de literatuur genoemd als een van de uitgangspunten voor pedagogisch handelen in contact met jongeren (J.W. Metz, 2011). De Ambulant Jongerenwerker kan jongeren uitnodigen om na te denken over hun dromen, hun waarden, hun huidige leefstijl en (de consequenties van) hun daden (Veenbaas et al., 2011). Hiervoor maakt de Ambulant Jongerenwerker verbinding tussen de leefwereld van jongeren, de samenleving en eventueel van de jongerenwerker zelf (Goetschius & Tash, 1967; Schellekens, 1998). Inzet is jongeren bewust maken van de verschillende werkelijkheidsopvattingen die er zijn en wat de impact van die verschillen zijn op hen zelf en voor hun omgeving (Goetschius & Tash, 1967; Milburn et al., 2000).

Voorwaarde voor dialogiserend opvoeden is dat de jongerenwerker voor de jongere een serieuze gesprekspartner is (zie daarvoor Hoofdstuk 8 – Stap 3 Opbouwen relatie (§ 8.2.3) en Methodisch principe 1 Betekenis relatie (§ 8.3.1). Uit dit onderzoek komt naar voren dat het van belang is dat de jongerenwerker een opening weet te vinden voor een gesprek en tijdens het gesprek een open houding heeft, ook wanneer de jongerenwerker het gedrag afkeurt. Een bekend spanningsveld in het Ambulant Jongerenwerk is de vraag hoe jongerenwerkers de relatie met de jongere goed kunnen houden zonder het ongewenste gedrag goed te keuren (Schellekens, 1998; Veenbaas et al., 2011). Oplossing is dan het gesprek aangaan over wat de jongere doet en wat daarvan de consequenties zijn (Oliveira, 2000).

Jongere heeft regie

Dat de jongere regie heeft impliceert dat jongere eigenaar is van wat er gebeurt in het contact met Ambulant Jongerenwerk. Immers, als jongeren volwassen zijn worden zij verondersteld voor zichzelf te kunnen zorgen. Jongeren de regie te geven is voor het Ambulant Jongerenwerk een manier om jongeren bewust te maken van hun eigen verantwoordelijkheid en de kans te geven om te leren hoe daar praktisch invulling aan te geven.

*'Uiteindelijk moeten ze het zelf doen. Het is niet de bedoeling dat je jongeren meegeeft; ik sta altijd klaar voor jou. Op een gegeven moment moeten jongeren ook leren om hand in eigen boezem te steken en dan kom je weer op confronteren.'*⁸⁹

Vraag is wel hoe jongeren de regie (te leren) nemen. Een van de aanleidingen waarom jongeren gebruik maken van het Ambulant Jongerenwerk is dat zij daar (nog) niet zo handig in zijn. De meest gebruikte manier in het Ambulant Jongerenwerk om jongeren de regie te geven is door jongeren zelf het initiatief te laten nemen en door jongeren het zelf te laten doen. Naast het leren regie voeren over het eigen leven, leren jongeren hiervan ook praktische vaardigheden.

*'Ik leg het ook altijd bij de jongeren neer als zij bepaalde afspraken niet nakomen. Ik geef dan heel nadrukkelijk aan van: ik zit hier voor jou. Je moet het ook zelf gaan doen, je moet zelf de kar trekken.'*⁹⁰

'Ik kan hem ook helpen aan een stage begrijp je, maar dan ga ik samen met hem achter de computer zitten, heeft ie stage nodig, heeft ie school nodig, dan ga ik samen met hem achter

⁸⁸ Adelina (2011) Diepte-interview methodisch handelen met jongerenwerker 4 van praktijk 4, 22 november 2011.

⁸⁹ Markiet (2011) Diepte-interview methodisch handelen met jongerenwerker 3 van praktijk 4, 24 november 2011.

⁹⁰ Markiet (2011) Diepte-interview methodisch handelen met jongerenwerker 3 van praktijk 4, 24 november 2011.

*de computer zitten en gaan we daar werk van maken. Het is niet dat ik hem alleen ga helpen, hij moet ook zelf dingen doen zeg maar.*⁹¹

Dit gaat overigens niet vanzelf en dat is de kern van de pedagogische paradox: bijna volwassenen voorbereiden op hun volwassen bestaan. Veel jongeren willen graag dat de jongerenwerker alles voor hen regelt. Dit komt enerzijds doordat het wel zo gemakkelijk is wanneer alles kant en klaar wordt aangeboden en anderzijds omdat zij niet weten hoe het moet of bang zijn dat het misgaat.

*'... ik heb liever dat ze er bij zijn als ik bel. Dan hoort hij ook wat ik zeg en op een gegeven moment wil ik de telefoon ook gewoon aan jou kunnen geven. Dat jij de gesprekken voert.'*⁹²

*'Er zijn een heleboel jongeren die een angst hebben om te bellen naar hele simpele instanties. Ze zijn bang dat ze niet begrijpen wat er gezegd wordt of wat er bedoeld wordt. Dan zeggen ze: regel jij het maar. Dan zeg ik nee: ik ga bellen voor je maar jij gaat er bij zitten. Je gaat goed luisteren wat ik te zeggen heb en wat de ander te zeggen heeft. En wat we daarmee kunnen doen.'*⁹³

Ook ervaren jongerenwerkers dat jongeren er niet altijd aan toe zijn om zelf de regie te nemen.

*'Kijk op een gegeven moment moet je hem los laten, maar ik merk wel heel vaak, dat zodra je zo een jongere los laat, dat ik dat misschien dan te vroeg doe. Ik laat heel snel los. Ik denk dan, je heb dat, je weet wat je moet doen. Succes. En dan laat ik hem los en dan hoor ik later weer, ja, hij is niet komen opdagen, hij is niet dit, hij is dat. En dat is dan iets waarvan ik denk, ja, misschien had je hem niet los moeten laten en had je hem nog iets meer moeten pushen daar naar toe. Of iets meer....'*⁹⁴

Inzet is om jongeren te leren om zelf verantwoordelijkheid te nemen voor hun eigen leven. Als jongeren ervaren dat ze het zelf kunnen en de regie in eigen handen hebben, vergroot dit het zelfvertrouwen en het besef dat zij verantwoordelijk zijn voor hun eigen leven.

*'Ik heb liever jongeren die niet enthousiast zijn, daar is drempel ook heel hoog voor om bijvoorbeeld een cv te maken, motivatiebrief te schrijven of een telefoontje te plegen. Deze jongeren dat een duwtje in de rug te geven, waardoor de jongere zelf op gang komt en trots op zichzelf kan zijn.'*⁹⁵

*'Nou.. dat is altijd een praatje maken, dat is altijd super leuk. Dan zie je hoe blij ze zijn, dat ze eigenlijk zover zijn gekomen, maar ik zeg ze ook ik heb het niet gedaan.. Je hebt jezelf zover geholpen.'*⁹⁶

De jongere heeft de regie wordt in de literatuur benoemd als het belangrijkste pedagogische uitgangspunt van het Ambulant Jongerenwerk (J.W. Metz, 2011). Wanneer jongeren gevraagd worden naar hun wensen en behoeften, en de realisatie daarvan in hun eigen handen wordt gelegd kunnen jongeren leren verantwoordelijk te zijn voor hun eigen leven en hun eigen omgeving te dragen (Barquioua, Mossel, & Paulides, 2010; Paulides & Thijs, 1996; Veenbaas et al., 2011). Wel wordt ook in de literatuur onderkend dat dit geen

⁹¹ Kaynak (2011) Diepte-interview methodisch handelen met jongerenwerker 3 van praktijk 3, 15 december 2011.

⁹² Grobbsen (2011) Diepte-interview methodisch handelen met jongerenwerker 2 van praktijk 4, 17 november 2011.

⁹³ Grobbsen (2011) Diepte-interview methodisch handelen met jongerenwerker 2 van praktijk 4, 17 november 2011.

⁹⁴ Kempenaar (2011) Diepte-interview methodisch handelen met jongerenwerker 1 van praktijk 5, 18 november 2011.

⁹⁵ Markiet (2011) Diepte-interview methodisch handelen met jongerenwerker 3 van praktijk 4, 24 november 2011.

⁹⁶ Adelina (2011) Diepte-interview methodisch handelen met jongerenwerker 4 van praktijk 4, 22 november 2011.

eenvoudige opdracht is. Met name laagopgeleide jongeren en jongeren die opgroeien in achterstand krijgen niet vaak de kans om zelf verantwoordelijkheid te nemen en moeten veel drempels overwinnen om dit wel te doen (Milburn et al., 2000; Veenbaas, Noorda, Borsjes, & Westerhoff, 1986). Juist dat veel jongeren deze kansen niet krijgen, toont het belang van het sturen op de zelfregie van jongeren in het Ambulant Jongerenwerk. Tegelijkertijd maakt het ook zichtbaar waarom het een moeizaam proces is dat veel tijd en aandacht vraagt. Het is erg belangrijk om deze tijd wel te nemen. Handelen, activiteiten of oplossingen opdringen ondermijnt dit ontwikkelingsproces bij jongeren, hetgeen extra schadelijk is omdat sommige jongeren niet de gelegenheid krijgen om dit ergens anders te leren (Milburn et al., 2000; Veenbaas et al., 2011; Whelan, 2010).

Positieve benadering

Een positieve benadering van jongeren verwijst naar het erkennen, waarderen en respecteren van jongeren zoals zij zijn en om wie zij zijn. Hierbij gaat het over algemene persoonlijke en sociale ontwikkeling vanuit het perspectief van de persoon zelf. Ben ik een voeler of juist een denker? Hoe kan ik er voor zorgen dat mensen beter naar mij luisteren? Hoe weet ik waar ik goed in ben? zijn vragen die hierbij aan de orde zijn.

Ambulant Jongerenwerkers gebruiken een positieve benadering van jongeren als strategie om jongeren in hun kracht te zetten. Een voorbeeld hiervan is dat het positief aanspreken van jongeren maakt dat zij zich ook positief gaan gedragen.

*'Ik geloof erin dat mensen niet slecht zijn. Meestal hoor je dingen van buurtbewoners dat bepaalde jongens grote monden of bepaalde dingen hebben maar ik geloof niet dat mensen uit het niets een grote bek gaan geven tegen oude opa of oma. Ik geloof in het goeie van de mens. Als ik dat weet te filteren en dat stukje weet te pakken dan heb je geen overlast.'*⁹⁷

Daarnaast lijkt het positief benaderen van jongeren ook bij te dragen aan dat jongeren zich open opstellen, waarmee het mogelijk wordt om met jongeren het gesprek aan te gaan over hun leven en hun toekomst:

*'Het positieve maakt ons sterker en anders dan de rest. En dat is het contact en de hele cirkel van afspraken, bij maatschappelijk werk moet je op een bepaald tijdstip komen. En als je niet komt heb je pech. Bij ons is het laagdrempelig maar ook serieus, jongens zijn niet bang hun verhaal te vertellen. Het positieve is geen schaamte. En als ik iets hoor dat kan ik dit vertalen richting de hulpverlening.'*⁹⁸

Tenslotte lijkt het focussen op wat wel kan, in plaats van op wat niet mogelijk is voor jongeren nieuwe perspectieven te creëren. Het schokkende hierbij is overigens wel dat sommige jongeren niet de kans hebben gehad om te ervaren waar zij dan wel goed in zijn.

*'Ja, precies, maar je komt niet meer van het label af. Bijvoorbeeld met dyslexie. Het betekent dat je niet zo goed kan lezen en schrijven, maar je kan wel gewoon werken. Met je handen bijvoorbeeld. Zo hebben we het er ook met die cliënt over gehad. Ik heb gevraagd: wat vind je leuk om te doen? Hij zegt ik weet het niet. Dus ik vroeg: denk je dingen te kunnen? Nee, ik kan niets zegt ie. Dat is een signaal.'*⁹⁹

⁹⁷ Domingos Costa & Jetten (2011) Diepte-interview methodisch handelen met jongerenwerker 2 van praktijk 1, 25 november 2011.

⁹⁸ Domingos Costa & Jetten (2011) Diepte-interview methodisch handelen met jongerenwerker 2 van praktijk 1, 25 november 2011.

⁹⁹ Grobben (2011) Diepte-interview methodisch handelen met jongerenwerker 2 van praktijk 4, 17 november 2011.

Volgens de literatuur is een positieve benadering van jongeren een belangrijk uitgangspunt van Ambulant Jongerenwerk (J.W. Metz, 2011; Milburn et al., 2000). Deze positieve benadering is nodig om de negatieve spiraal van uitsluiting te doorbreken en het (zelf)vertrouwen van gemarginaliseerde jongeren te herstellen (Barquioua et al., 2010; Kelderman, 2002). Het geven van vertrouwen is nodig om jongeren weer te leren om in zichzelf te geloven (Stam, 2005). Daarnaast kan een positieve benadering ook bijdragen aan het oplossen van problemen. Als jongeren zich kunnen richten op iets wat zij leuk vinden en graag willen leren, kan dit ook de energie en kracht geven om aan eventuele problemen te werken (Kooijmans, 2009).

7. Ambulant Jongerenwerk aan de slag

In dit hoofdstuk wordt beschreven hoe Ambulant Jongerenwerk in de praktijk – in het handelen van de jongerenwerkers in interactie met jongeren en hun omgeving – vormgegeven wordt. Hoe ziet een werkdag van een Ambulant Jongerenwerker er uit, hoe bereiken ze jongeren, met wie werken zij samen en hoe bereiden de werkers zich voor, zijn enkele vragen die in dit hoofdstuk beantwoord worden. De uitvoeringspraktijk geeft ons een beeld of en hoe de doelstellingen omtrent Ambulant Jongerenwerk in de praktijk tot uiting komen. De beschrijving van de uitvoeringspraktijk is gebaseerd op de portretten die studenten hebben gemaakt op basis van hun observaties van de vijf onderzochte praktijken aangevuld met informatie uit beleidsplannen, werkplannen, handboeken, focusgroepen, gesprekken met teamleiders en jongerenwerkers en de leesgroep.

De uitvoeringspraktijk van Ambulant Jongerenwerk wordt thematisch beschreven. Aan de hand van 12 verschillende aspecten belichten wij de dagelijkse gang van zaken van Ambulant Jongerenwerk. Hierbij houden wij rekening met overeenkomsten en verschillen tussen de vijf onderzochte praktijken. Aan bod komen de duur, locatie, deelname, voorbereiding, evaluatie, bereiken van jongeren, dienstverlening, jongerenparticipatie, teamwork en samenwerking binnen de eigen organisatie, samenwerking buiten de organisatie, betrokkenheid van ouders en vrijwilligers. Voor meer informatie over de methodische verantwoording, zie hoofdstuk 3.

7.1 Systematisch portret van het Ambulant Jongerenwerk

Duur (tijden en dagen)

Ambulant Jongerenwerk is bij alle praktijken van structurele aard, wat betekent dat de jongerenwerkers wekelijks rondes doen in hun buurt. Of er op vaste dagen rondes worden gedaan en op welke dagen verschilt tussen de praktijken. Meestal vinden de rondes in de (na)middag of 's avonds plaats, omdat dit de tijdstippen zijn dat de jongeren op straat te vinden zijn. De tijdstippen liggen niet altijd vast, soms wordt er ingespeeld op de behoefte van de jongeren wanneer de ronde plaatsvindt. Ook zijn voor sommige jongerenwerkers de weersomstandigheden van invloed; bij slecht weer wordt er weleens een ronde overgeslagen omdat er dan weinig jongeren op straat zijn. Hoe lang een ronde gemiddeld duurt is weinig bekend, maar wel geeft Ambulant Jongerenwerk 3 aan dat de duur van een ronde variabel is. Bij Ambulant Jongerenwerk 1 vinden 20 van de 28 werkuren op straat plaats.¹⁰⁰

Locatie (materiële context, faciliteiten, omgeving)

Een belangrijk kenmerk van Ambulant Jongerenwerk is dat de dienstverlening niet op één vaste plek plaatsvindt. Ambulant betekent letterlijk 'zonder vaste plaats, heen en weer trekkend'.¹⁰¹ Jongerenwerkers doen vaak rondes door de buurt of verblijven in een openbare gelegenheid. Wel heeft elke Ambulant Jongerenwerkpraktijk toegang tot ruimtes waar zij met jongeren kunnen afspreken voor informatie, hulp, advies en activiteiten waarnaar zij jongeren kan doorverwijzen. In sommige gevallen beschikt een Ambulant Jongerenwerkpraktijk zelf over een kantoorje om af te spreken met jongeren. Daarnaast hebben de jongerenwerkers zelf wel een ruimte waar zij hun eigen papierwerk kunnen afhandelen of kunnen vergaderen.

¹⁰⁰ J. Ait Lamkadem (2011), Formeel kennismakingsgesprek met jongerenwerker 1 van Ambulant Jongerenwerkpraktijk 1, 22 september 2011

¹⁰¹ <http://www.encyclo.nl/begrip/ambulant>

Voorbereiding

De rondes die worden gelopen, worden niet of nauwelijks voorbereid. Bij drie van de vijf Ambulant Jongerenwerkpraktijken lijkt geen voorbereiding plaats te vinden. De jongerenwerker kent de rondes die hij loopt en kijkt tijdens de ronde wie hij tegenkomt. Daar is geen voorbereiding voor nodig. Bij de andere twee praktijken is er soms voorbereiding als er via het stadsdeel een melding binnenkomt van een nieuwe plek waar jongeren overlast geven. De melding wordt dan bekeken voor de jongerenwerker op pad gaat om te observeren.

Voorbereiding binnen het Ambulant Jongerenwerk in het algemeen kan zijn dat het weekschema wordt doorgenomen (Ambulant Jongerenwerkpraktijk 3), waarin staat beschreven welke jongerenwerker waar is geweest, welke groepen ze hebben ontmoet en of er overlast is geweest. Ook kan voorbereiding in het Ambulant Jongerenwerk in het algemeen zijn dat tijdens een teamoverleg problemen waar men tegen aanloopt, worden besproken (Ambulant Jongerenwerkpraktijk 5). Er wordt samen naar een oplossing gezocht, waarbij er wordt gekeken of er een protocol is voor de situatie of er een plan moet worden bedacht hoe er het best gehandeld kan worden.

Bereiken van jongeren

Vaste ronde

De jongerenwerkers zoeken jongeren op door zijn vaste ronde door de wijk te doen, waarbij zij weten op welke plekken de jongeren te vinden zijn. De plekken die onderdeel zijn van de ronde en waar de jongeren zich ophouden kunnen variëren van speeltuintjes, tunnels (bij slecht weer), bankjes, in de buurt van snoepwinkels of internetcafés, eigenlijk overal waar de jongeren graag rondhangen. Omdat jongerenwerkers geregeld hun ronden doen, kennen zij de meeste jongeren die rondhangen in de buurt wel en zij hen. Hoe de jongerenwerkers de jongeren (wanneer zij hen jongeren tegenkomen) vervolgens benaderen, is per jongerenwerker verschillend, hangt af van de situatie en is vaak geleid door intuïtie.

Ambulant Jongerenwerk 5 bereikt ook jongeren door middel van een bus die elke week op verschillende plekken in de buurt staat. Tevens heeft Ambulant Jongerenwerk 5 hiermee meer bekendheid vergaard, door meer zichtbaar te zijn op verschillende plekken binnen de buurt.

Contact maken met nieuwe jongeren

Ook bij het contact maken met jongeren die de jongerenwerkers nog niet kennen, verschillen de jongerenwerkers in aanpak. Sommige jongerenwerkers stappen direct op nieuwe jongeren af en doen hun zegje. Zij stellen zich daarbij voor, vertellen wat ze doen en stellen eventueel enkele, algemene vragen aan de jongeren. Andere jongerenwerkers zijn voorzichtiger en tasten eerst de sfeer af, lopen een paar keer langs zonder wat te zeggen en spreken de jongeren dan pas aan.

Melding

Het kan ook zijn dat de jongerenwerker meldingen uit de buurt krijgt over overlastgevende groep jongeren, zoals bij Ambulant Jongerenwerk 5. De jongerenwerker gaat dan naar de buurt om te kijken of die jongeren er zijn om het gesprek aan te gaan.

Ook kan het zijn dat de jongerenwerker door klachten uit de buurt in opdracht van het stadsdeel een nieuwe groep moet opzoeken en 'observeren', zoals bij Ambulant Jongerenwerkpraktijk 1. Naar aanleiding van de observatie besluit het stadsdeel of de jongerenwerker daadwerkelijk de opdracht krijgt om contact te gaan leggen met de jongeren.

Sleutelfiguren

Jongeren benaderen jongerenwerk zelf, wanneer zij van vriend(in), familielid of burens gehoord hebben dat zij goed geholpen zijn. Ook krijgen jongerenwerkers signalen via samenwerkingspartners, waaronder winkeliers en buurtbewoners.

Dienstverlening

De dienstverlening van Ambulant Jongerenwerk is vraaggericht en inhoudelijk beperkt. De jongerenwerker kan de jongere informatie bieden, advies geven, bemiddelen, toeleiden naar activiteiten, activiteiten opzetten samen met de jongeren en toeleiden naar externe partners (hulpverlening, school, werk). Het aanbod dat de jongerenwerker een jongere biedt is afhankelijk van de behoefte van de jongere(n). De intensiteit van het contact verschilt, omdat de ene keer de vraag eenvoudiger is dan de andere keer. Daarnaast zorgt de jongerenwerker ervoor beschikbaar te zijn mochten jongeren hem of haar willen benaderen. De jongerenwerker doet dat door met een zekere regelmaat zijn rondes te lopen en informatie achter te laten over hoe hij of zij te bereiken is.

Jongerenparticipatie

Binnen het primaire aanbod van Ambulant Jongerenwerk is er geen sprake van jongerenparticipatie in de betekenis van zeggenschap of actieve participatie van jongeren in de inzet van het Ambulant Jongerenwerk. Een jongere loopt geen ronde met de jongerenwerker mee, woont geen teamoverleg bij en heeft geen stem in de opdracht van het Ambulant Jongerenwerk. Dit gezegd hebbende kun je Ambulant Jongerenwerk zien als een middel tot jongerenparticipatie.¹⁰² Daarnaast hebben jongeren wel een stem in de praktische uitvoering van het Ambulant Jongerenwerk, omdat het aanbod hen wel moet aanspreken en ze anders afhaken.

Wat doen vrijwilligers?

Vier van de vijf Ambulant Jongerenwerkpraktijken hebben geen vrijwilligers. De redenen die Ambulant Jongerenwerk 4 hiervoor geeft, zijn dat met het inzetten van vrijwilligers de professionaliteit van het Ambulant Jongerenwerk niet gegarandeerd is. Beroepskrachten doen veel moeite om een vertrouwensband te creëren met de jongeren op straat en gaan voorzichtig om met deze banden. Een vrijwilliger of een onbekende zou deze band (onbedoeld) bijvoorbeeld vanwege gebrek aan kennis in één gesprek kunnen beschadigen. De andere reden die Ambulant Jongerenwerk 4 noemt, is dat zij het belangrijk vinden dat jongeren veel dezelfde gezichten zien. Alleen op deze manier kunnen de jongerenwerkers een goede band opbouwen met de jongeren op straat. Vrijwilligers komen en gaan en jongeren zouden daardoor dan regelmatig te maken hebben met nieuwe gezichten. Het is moeilijk om met die gedachte een vertrouwensband op te bouwen met de jongeren. De enige keer dat er bij Ambulant Jongerenwerkpraktijk 4 gebruik gemaakt wordt van vrijwilligers is wanneer er een grote activiteit georganiseerd wordt. In dat geval komt het wel eens voor dat jongeren uit doelgroep gevraagd worden mee te helpen met de uitvoering van activiteiten binnen die grote activiteit.

Bij Ambulant Jongerenwerkpraktijk 2 zijn wel twee vrijwilligers actief, waarvan er één op contractbasis werkt en de andere een gepensioneerd medewerker is. Zij lopen mee en ondersteunen de jongerenwerkers tijdens hun rondes. Bij de selectieprocedure van vrijwilligers wordt gelet op opleidingsniveau (minimaal MBO niveau vereist) en affiniteit met de doelgroep. Op sekse en etniciteit wordt niet gelet. De vrijwilligers worden additioneel

¹⁰² Verslag focusgroepbijeenkomst Ambulant Jongerenwerkpraktijk 1, 19 dec. 2011

ingezet, maar worden ondanks dat gezien als een volwaardige collega. Op verzoek krijgen zij begeleiding.

Wat doen de ouders?

De mate waarin ouders betrokken zijn binnen het Ambulant Jongerenwerk verschilt per praktijk, maar over het algemeen is dit weinig. Bij alle jongerenwerkers staat de jongere en de betekenisrelatie met de jongere voorop, wat inhoudt dat vaak in overeenstemming met de jongere en naar aanleiding van de behoefte van de jongere wel of geen contact wordt opgenomen met de ouders. Daarnaast zijn de situatie, achtergrond en de leeftijd van de jongere van invloed op het wel of niet betrekken van de ouders. Bij jongeren jonger dan 18 jaar wordt bijvoorbeeld eerder contact met ouders gezocht dan met oudere jongeren. Ook wordt rekening gehouden met de veronderstelde openheid van ouders naar het jongerenwerk: soms wordt een gesprek over de opvoeding als een belediging gezien. Ook verschillen de praktijken voor Ambulant Jongerenwerk in hoe belangrijk zij ouderbetrokkenheid vinden. Waar de ene praktijk probeert in elk geval één keer de ouders te ontmoeten om zo een beeld van de thuissituatie te krijgen, transparant te zijn naar de ouders toe over hun werkwijze of met ouders een praatje maakt wanneer zij hun ronde doen, neemt de andere praktijk enkel contact op met ouders wanneer een jongere zich misdraagt binnen het jongerencentrum (wat zelden tot nooit gebeurt). Daarbij is de ervaring soms dat ouders zelf ook vaak een weinig betrokken houding tonen. In het hoofdstuk Methodisch handelen staat verder beschreven waarom Ambulant Jongerenwerk de ouders erbij wil betrekken.

Teamwork

Bij 3 van de 5 Ambulant Jongerenwerkpraktijken lopen jongerenwerkers soms met een collega van dezelfde organisatie in duo's de ronde door de buurt. Dit doen zij veelal vanwege veiligheidsoverwegingen. Bij Ambulant Jongerenwerk 1 is het wel het streven samen met een collega een ronde te lopen, maar is dit als gevolg van een te lage bezetting praktisch niet haalbaar.

Een andere vorm van teamwork die in elk geval bij 3 van de 5 praktijken plaatsvindt is het teamoverleg. Het wisselt per praktijk hoe vaak dit plaatsvindt en het dient als moment om te bespreken en te reflecteren. Bij Ambulant Jongerenwerk 3 vindt dit overleg plaats met alle teams van de jongerenwerkorganisatie in dat stadsdeel, waaronder ook jongerenwerkers die niet ambulant werken.¹⁰³ Een jongerenwerker van Ambulant Jongerenwerk 4 geeft aan dat hij de teamleider ook benadert wanneer hij daar behoefte aan heeft.¹⁰⁴

Samenwerking binnen de eigen organisatie

Over de samenwerking binnen de eigen organisatie is in de praktijkbeschrijvingen gering informatie te vinden. Wel wordt bij navraag duidelijk dat jongerenwerkers wel degelijk samenwerken binnen de organisatie. Jongerenwerkers verwijzen door naar en stimuleren deel te nemen aan het bredere jongerenwerkaanbod. Een jongerenwerker verwijst jongeren geregeld door naar een ander onderdeel van de organisatie, bijvoorbeeld een inloop of een plek waar zij beter geholpen kunnen worden.¹⁰⁵ Vooral bij Ambulant Jongerenwerk 2 en 5 worden jongeren doorgeleid naar de

¹⁰³ Sonneveld & Koops (2013) Leesgroep, 24 april 2013.

¹⁰⁴ Sonneveld & Koops (2013) Leesgroep, 24 april 2013.

¹⁰⁵ Sonneveld & Koops (2013) Leesgroep, 24 april 2013.

zelforganiserende activiteiten binnen de organisatie. Ook komt het voor dat Ambulant Jongerenwerkers proberen om een stageplek te regelen voor een jongeren bij een ander onderdeel van de organisatie.¹⁰⁶

Samenwerking met externe partners

Alle onderzochte praktijken voor Ambulant Jongerenwerk werken samen met vaste partners waaronder de politie, het stadsdeel, jeugdzorg, DWI, schuldhulpverlening en verslavingszorg. De jongerenwerker leidt de jongeren naar deze instanties wanneer hij dat nodig acht. Volgens Ambulant Jongerenwerkpraktijk 4 is het aanbod van partners echter wel te beperkt of zijn de wachtlijsten te lang, wat de geboden hulp aan de jongere belemmert.¹⁰⁷ Omdat veel jongeren een schuld hebben en zij nergens terecht konden, heeft Ambulant Jongerenwerkpraktijk 4 dit onder de aandacht gebracht waardoor nu jeugd schuldhulpverlening is opgezet.

Voor jongeren met ernstige problemen bestaat er samenwerking met die Ambulant Jongerenwerk organisatie die gespecialiseerd is in het werken met kwetsbare groepen.¹⁰⁸ Soms verwijzen jongerenwerkers van andere Ambulant Jongerenwerkpraktijken de jongeren door (als de jongere daarvoor open staat), maar het komt ook voor dat een jongerenwerker met een jongerenwerker van de specialistische organisatie als duo een ronde loopt, de zogenaamde combinatieteams. Deze combinatieteams hebben meerdere voordelen. Hierdoor leren de gespecialiseerde jongerenwerkers en de jongeren elkaar kennen, wat de stap naar hulp vragen kleiner maakt. Andersom kan de werkwijze van de gespecialiseerde praktijk de andere Ambulant Jongerenwerkpraktijken helpen dichter bij de 'harde kern' te komen, wat eerder niet lukte. Vervolgens kunnen ook broertjes en zusjes van de harde kern benaderd worden voor activiteiten, wat preventief kan werken. Omgekeerd kan het gespecialiseerde op hun beurt de jongeren die zij kennen toeleiden naar de activiteiten van de andere organisaties. De combinatieteams lopen wekelijks samen een ronde en bespreken wekelijks wat ze doen met de meldingen in de buurt.

Verder wonen alle Ambulant Jongerenwerkpraktijken het Netwerk 12+ overleg bij, waar zij in samenwerking met organisaties op het gebied van hulpverlening, welzijn, arbeidstoeleiding, vrije tijdsbesteding en sport, een sluitende aanpak opstellen voor jongeren met problemen op het gebied van school/werk, gezin, straat en vrije tijd.¹⁰⁹¹¹⁰ Problemen met jongeren kunnen hier eveneens besproken worden.

De jongerenwerkers onderhouden tevens graag contact met de buurt, zodat ze weten wat er speelt en snel kunnen handelen bij een melding. Dit kunnen onder andere buurtbewoners, winkeliers, wijkmanagers en buurtcoördinatoren zijn.¹¹¹¹¹²¹¹³¹¹⁴¹¹⁵

Soms zijn er samenwerkingen op projectbasis, zoals bij Ambulant Jongerenwerk 3 waar jongeren binnen het project 'track the talent' langs bedrijven gaan om kennis op te doen over

¹⁰⁶ Sonneveld & Koops (2013) Leesgroep, 24 april 2013.

¹⁰⁷ XXX (2011) Onderzoek naar het primaire proces van het veldwerk van Ambulant Jongerenwerkpraktijk 4, p. 10.

¹⁰⁸ M. Domingos Costa en J. Supheert (2011) Formeel gesprek met jongerenwerker 1, Ambulant Jongerenwerkpraktijk 1, 14 oktober 2011.

¹⁰⁹ Dagelijks bestuur stadsdeel X, (2010). *Evaluatierapport Jeugd en Veiligheid*, blz. 3

¹¹⁰ Gesprek Géniva Markiet met jongerenwerker 1 van Ambulant Jongerenwerk 4, 20 oktober 2011.

¹¹¹ J. Supheert (2011) Formeel gesprek met teamleider van Ambulant Jongerenwerkpraktijk 1, 6 oktober 2011.

¹¹² <http://AmbulantJongerenwerkpraktijk4.nl/wp-content/uploads/2011/03/BROCHURE-2011.pdf> geraadpleegd op 13 december 2011.

¹¹³ <http://AmbulantJongerenwerkpraktijk4.nl/bijlagen/jaarverslag-AmbulantJongerenwerkpraktijk4-2009.pdf> Geraadpleegd op 13 december 2011.

¹¹⁴ J. Ait Lamkadem (2011) Formeel kennismakingsgesprek met jongerenwerker 1 van Ambulant Jongerenwerk 1, 22 september 2011.

¹¹⁵ Offerte Jongerenwerk Stadsdeel XXX 2012

solliciteren en zichzelf presenteren.¹¹⁶

Evalueren

Alle Ambulant Jongerenwerkpraktijken maken dagelijks gebruik van een registratiesysteem om de jongeren die zij tegenkomen te registreren. Het soort registratiesysteem verschilt per Ambulant Jongerenwerkpraktijk, maar de informatie die de registratie oplevert niet. Onder andere datum, tijd, welke jongeren of welke groep jongeren de jongerenwerker heeft gezien, leeftijd, groepsdynamica, problemen en gemaakte afspraken worden genoteerd.^{117 118119 120}

De registratiegegevens kunnen de basis zijn voor een maandelijks verslag, evaluatie van het werk tijdens een teamoverleg en kan het team doen besluiten een bepaalde groep jongeren meer aandacht te geven. Per aanbieder verschilt het wanneer en hoe vaak er geëvalueerd wordt.

Vaak is het registratiesysteem niet zodanig dat gemakkelijk cijfers beschikbaar zijn die inzicht geven in resultaten. In het hoofdstuk Doelen en Resultaten wordt hier verder op ingegaan.

¹¹⁶ Website Ambulant Jongerenwerkpraktijk 3, <http://www.AmbulantJongerenwerkpraktijk3.nl/activiteiten/track-the-talent>, bezocht op 4 november 2011.

¹¹⁷ Registratieformulier t.b.v. Ambulant Jongerenwerk, Ambulant Jongerenwerkpraktijk 1, 2011.

¹¹⁸ Timmer (2011) Diepte-interview methodisch handelen met jongerenwerker 3, 21 november 2011.

¹¹⁹ Focusgroepbijeenkomst bij Ambulant Jongerenwerkpraktijk 4, 19 december 2011.

¹²⁰ Naomi Kempenaar Informeel gesprek met afdelingshoofd, Ambulant Jongerenwerkpraktijk 5 en verkregen registratie formulieren.

8 Methodisch handelen

Dit hoofdstuk beschrijft de methodische uitgangspunten van het Ambulante Jongerenwerk. Methodisch handelen houdt in dat professionals doelgericht (weloverwogen en welbewust), systematisch en tegelijk ethisch en maatschappelijk verantwoord handelen (Alert en ondernemend 2.0). Methodische uitgangspunten zijn de uitgangspunten die ten grondslag liggen aan het methodisch handelen van de individuele jongerenwerkers in contact met jongeren. Het Ambulant Jongerenwerk werkt daarbij zowel individueel als groepsgericht. Uit gesprekken met de jongerenwerkers blijkt dat er twee typen uitgangspunten in het werken met jongeren te onderscheiden zijn. Zo is er enerzijds een bepaalde volgordelijkheid van handelen, de methodische stappen van het Ambulante Jongerenwerk. Anderzijds zijn er principes die inhoudelijk invulling geven aan het contact met jongeren (J W Metz & Sonneveld, 2012). In paragraaf 8.2 wordt uiteengezet welke methodische stappen jongerenwerkers zetten in het contact met jongeren tijdens het uitvoeren van het Ambulante Jongerenwerk. De methodische principes vormen de kern van het handelen in contact met de jongeren. Deze principes worden uiteengezet in paragraaf 8.3. Het hoofdstuk begint met een beknopte beschrijving van de aard van het methodisch werken binnen het Ambulante Jongerenwerk. Dit leert op basis van welke factoren jongerenwerkers in de praktijk hun handelen vorm en inhoud geven.

De beschrijving is gebaseerd op 18 diepte-interviews met jongerenwerkers over wat zij doen in contact met jongere(n) tijdens het Ambulante Jongerenwerk en die volgens de *grounded theory* zijn geanalyseerd. Waar mogelijk is de relatie gelegd met bestaande literatuur. Voor meer over de methodische verantwoording, zie hoofdstuk 3.

8.1 Aard van het methodisch werken binnen Ambulant Jongerenwerk

In deze paragraaf beschrijven wij kort het karakter van het methodisch werken binnen het Ambulant Jongerenwerk. Achtereenvolgens komen aan de orde: het gebruik van uitgeschreven methodieken, impliciet handelen en intuïtie.

Beschikbaarheid methodieken

Onderzoek naar vijf praktijken maakt zichtbaar dat de methodische uitgangspunten van het Ambulant Jongerenwerk summier door de organisaties beschreven zijn. Ambulant Jongerenwerkpraktijk 4 beschikt over een beschrijving van het werkproces, waarin in een schema de methodische stappen (buurtanalyse, contact leggen, band opbouwen etc.) en de belangrijke aandachtspunten hierbinnen (vindplaatsen zoeken, overleg met partners, rapport schrijven etc.) uiteen zijn gezet.¹²¹ Twee praktijken beschikken over een handboek jongerenwerk waarin wel aandacht is voor de aanleiding, doelen, doelgroep en kledingvoorschriften, maar waarin aanwijzingen voor het concrete handelen van de Ambulant Jongerenwerkers ontbreken.¹²² Voor de overige twee praktijken geldt dat er niets over het Ambulant Jongerenwerk door de organisaties is beschreven.¹²³

‘Ja, kijk we werken er zo lang, kijk vanuit ambulant... we hebben nooit echt een werkprotocol weet je.. van wat moeten we nou precies doen en wat niet.’¹²⁴

¹²¹ Adelina, Grobben, Markiet, Timmer & Zaad (2012) Bijlage 1 van Praktijkbeschrijving Ambulant Jongerenwerk praktijk 4. Amsterdam: Youth Spot.

¹²² XXX (2009) Handboek Jongerenwerk, Jongerenwerkorganisatie 2, paragraaf 5.5 Ambulant Jongerenwerk. XXX (2009) Handboek Jongerenwerk, Jongerenwerkorganisatie 5, paragraaf 5.5 Ambulant Jongerenwerk.

¹²³ Supheert, Domingos Costa, Jetten & Ait Lamkadem (2012) Praktijkbeschrijving Ambulant Jongerenwerk praktijk 1. Amsterdam: Youth Spot.

Hoogland, Kaynak, Huisraad, Bouali & Albers (2012) Praktijkbeschrijving Ambulant Jongerenwerk praktijk 3. Amsterdam: Youth Spot.

¹²⁴ Albers (2011) Diepte-interview methodisch handelen met jongerenwerker 1 van praktijk 3, 23 november 2011.

Organisaties bieden de jongerenwerkers dus weinig materiaal dat hen inzicht kan bieden in de methodische uitgangspunten van het Ambulant Jongerenwerk. Wel blijkt uit de praktijkbeschrijvingen dat binnen sommige organisaties bestaande methodieken als achtergrond worden gebruikt door jongerenwerkers. Zo geeft een jongerenwerker aan dat zijn werkwijze is gebaseerd op het werk van Jan Schellekens uit 1998.¹²⁵ In zijn boek *Hoeklijnen Ambulant Jongerenwerk* worden de patronen in de doelgerichte communicatie beschreven waarbij de vaardigheid om contacten te leggen en relaties te beheren een vereiste is (Schellekens, 1998). Binnen praktijk 1 is de Shortlist-methode een kader waar vanuit het Ambulant Jongerenwerk vorm en inhoud krijgt.¹²⁶ De 'Shortlist-methode' ook bekend onder de naam 'Groepsaanpak' houdt in dat problematische jeugdgroepen aan de hand van een vragenlijst in beeld worden gebracht en onderverdeeld in hinderlijk, overlastgevend of crimineel. Op basis van de analyse wordt vervolgens een maatwerk aanpak ontwikkeld die bestaat uit combinatie van een groepsgerichte aanpak, een situatieve aanpak en een persoonsaanpak (Ferweda & Kloosterman, 2006). Tot slot zijn er jongerenwerkers die methodische handboeken gebruiken die zij aangereikt hebben gekregen binnen hun opleiding.

*'De Gereedschapskist van maatschappelijk werker heb ik wel altijd bij me, ook tijdens mijn stage dat je gewoon bewust bent van elke handeling. Het heeft zeker wel een grote bijdrage geleverd.'*¹²⁷

Impliciet handelen

Wanneer aan jongerenwerkers wordt gevraagd om hun methodisch handelen toe te lichten, blijkt dat de meesten van hen het in eerste instantie lastig vinden om de kern van hun methodisch werken in contact met jongeren te formuleren omdat wat zij doen, voor hen vanzelfsprekend is.

'En als jij zeg maar contact legt met de jongeren in het begin. Hoe hou je er rekening mee dat je de jongeren benadert? Ga je er meteen op af? Of....?'

*'Ik weet het niet bij mij gaat het automatisch. Ik ga gewoon naar ze toe en dan maak ik een praatje met ze en ik heb geen methode daar voor. Ik gebruik daar geen methode.'*¹²⁸

*'Het is raar om uit te leggen maar voor mij is het automatisme, het is zo makkelijk op een gegeven moment om het contact te leggen.en soms doe je dingen, die voor mij zo makkelijk zijn dat je dingen soms op papier moet zetten of weet ik veel wat dat het voor jou gewoon automatisme is dat het gewoon zoals Ambulant Jongerenwerk heel makkelijk is maar voor iemand anders kan het heel moeilijk zijn.'*¹²⁹

Het moeilijk onder woorden kunnen brengen van wat sociale professionals doen in contact met hun doelgroep is in de literatuur bekend als het handelen op basis van impliciete kennis. Impliciete kennis ofwel *'tacit knowledge'* houdt in dat de kennis voor de professionals zelf zo vanzelfsprekend is dat zij zich niet meer bewust zijn dat zij over deze kennis beschikken (Polanyi, 1966). Deze impliciete kennis is het resultaat van soms jarenlange praktijkervaring met wat wel en wat niet werkt in specifieke situaties (Schon 1983). Ervaren professionals weten heel vaak wat zij wel en niet moeten doen in bepaalde situaties, terwijl het veel

¹²⁵ Kempenaar (2011) Informeel gesprek met jongerenwerker 3 van Ambulant Jongerenwerk praktijk 5, 27 oktober 2011.

¹²⁶ Supheert, Domingos Costa, Jetten & Ait Lamkadem (2012) Praktijkbeschrijving Ambulant Jongerenwerk praktijk 1. Amsterdam: Youth Spot.

¹²⁷ Timmer (2011) Diepte-interview methodisch handelen met jongerenwerker 1 van praktijk 4, 21 november 2011.

¹²⁸ Van Dijk (2011) Diepte-interview methodisch handelen met jongerenwerker 3 van praktijk 2.

¹²⁹ Kaynak (2011) Diepte-interview methodisch handelen met jongerenwerker 3 van praktijk 3, 15 december 2011.

moeilijker voor hen is om aan te geven wat ze nu precies doen en waarom (expliciteren). Expliciete kennis daarentegen is kennis die geformaliseerd en gecodeerd is en die gemakkelijk overdraagbaar is (Nonaka en Takeuchi, 1995).

Intuïtie

De geïnterviewde Ambulant Jongerenwerkers geven aan dat hun intuïtie een grote rol speelt in contact met jongeren. Vrijwel alle jongerenwerkers benoemen dat 'voelsprietten' nodig zijn, bijvoorbeeld om te weten of je in een specifieke situatie jongeren kunt aanspreken en op welke manier je dat het beste kunt doen.

*'Maar op straat is het wel echt je **eigen ingeving**, met een leeg hoofd ga ik er gewoon heen en dan zie ik wel hoe het gaat.'*¹³⁰

*'De kern? Nou ik ga op mijn **intuïtie** af.'*¹³¹

*'Kijk, als je aan het werk bent, dan **vaak proef je** en merk je wel wanneer je op een groep moet afstappen en wanneer niet.'*¹³²

*'Je moet wel **aanvoelen** op welke manier je praat, je kan op een hele zachte manier praten, op een autoritaire manier. Het hangt er maar net van af, ik denk dat je dat moet voelen.'*¹³³

De eigen ervaring met jong-zijn is voor veel jongerenwerkers een belangrijke inspiratiebron. Ze zijn zelf ook vroeger het type jongere geweest waarmee zij nu contact hebben. Daardoor hebben ze een idee van wat mogelijkheden zijn in het contact met deze jongeren.

*'Mijn aanpak..? Uhm.. ja je bent zelf ook jong geweest dus je weet zelf ook wel hoe die jongeren een beetje in elkaar steken. Dus ja.. uh.. dan weet je wel ongeveer beetje hoe je met ze moet omgaan.'*¹³⁴

*'Dat is wat ik belangrijk vind en ik denk dat ik jongeren genoeg begrijp, omdat ik zelf ook dingen heb meegemaakt. Uit het verleden dus ja.'*¹³⁵

Tot slot heeft ook (de soms jarenlange) praktijkervaring bijgedragen aan de ontwikkeling van het professionele handelen.

*'Na zoveel ervaring weet je ongeveer wel welke jongens eeh.. waar je op af kunt stappen en die je met rust moet laten.'*¹³⁶

Dat richtlijnen voor het methodisch werken binnen het Ambulant Jongerenwerk beperkt aanwezig zijn en jongerenwerkers moeite hebben met het verwoorden van hun methodisch handelen is geen verrassing. Kenmerkend voor de hedendaagse *body of knowledge* van het jongerenwerk is dat die impliciet is (Spierts 2005). Dit geldt bovendien niet alleen voor het jongerenwerk. Veel sociaalagogische professionals vinden het moeilijk om datgene te benoemen wat in hun professionele handelen vanzelfsprekend is, en zich eigen hebben gemaakt via opleiding, ervaring en intuïtie (Sennett, 2008 & Gladwell, 2005). Behoeftte aan meer inzicht in de werking en de resultaten van Ambulant Jongerenwerk is juist de

¹³⁰ Timmer (2011) Diepte-interview methodisch handelen met jongerenwerker 1 van praktijk 4, 21 november 2011.

¹³¹ Duif (2011) Diepte-interview methodisch handelen met jongerenwerker 4 van praktijk 2.

¹³² Albers (2011) Diepte-interview methodisch handelen met jongerenwerker 1 van praktijk 3, 23 november 2011.

¹³³ Hoogland (2011) Diepte-interview methodisch handelen met jongerenwerker 2 van praktijk 3, 14 november 2011.

¹³⁴ Van der Sluis (2011) Diepte-interview methodisch handelen met jongerenwerker 2 van praktijk 5, 18 november 2011.

¹³⁵ Van Dijk (2011) Diepte-interview methodisch handelen met jongerenwerker 3 van praktijk 2.

¹³⁶ Albers (2011) Diepte-interview methodisch handelen met jongerenwerker 1 van praktijk 3, 23 november 2011.

aanleiding voor dit onderzoek. In dit hoofdstuk trachten wij bij te dragen aan het creëren van meer helderheid over het methodisch werken in het Ambulant Jongerenwerk door op een rij te zetten welke uitgangspunten jongerenwerkers hanteren in het contact met jongeren.

8.2 Methodische stappen

In deze paragraaf beschrijven wij de vijf methodische stappen van het werken met jongeren binnen het Ambulant Jongerenwerk. De methodische uitgangspunten van het Ambulant Jongerenwerk kunnen naast een vijftal methodische stappen aangevuld worden met een vijftal methodische principes (zie paragraaf 8.3). Methodische principes geven inhoudelijk invulling aan het contact met jongeren en vormen de kern van het handelen. Uit wat Ambulant Jongerenwerkers vertellen over hun handelen in contact met jongeren komt naar voren dat er een vaste volgorde in het handelen zit. Er zijn een vijftal stappen te onderscheiden. Deze stappen zijn:

1. Oriënteren
2. Contact leggen
3. Relatieopbouw
4. Signaleren
5. Perspectief bieden: informatie & advies, activeren en doorleiden

8.2.1 Stap 1 Oriënteren

Voordat de jongerenwerker contact legt met de jongeren in de openbare ruimte, brengt hij of zij eerst globaal de doelgroep en de omgeving waar jongeren verblijven in kaart. Het oriënteren gebeurt vooral als jongerenwerkers in een nieuwe wijk of buurt gaan werken of als zij opdracht krijgen om een nieuwe groep jongeren of buurt te gaan benaderen.

*'Ik neem nu het voorbeeld van het K., want daar gaan we binnenkort beginnen. Het is een andere locatie dus dat betekent dat we ons moeten oriënteren op de doelgroep die daar komt en die daar woont.'*¹³⁷

*'Als wij signalen krijgen dat er ergens overlast is dan ja dan ga je eerst kijken natuurlijk weet je. Met anderen bespreken, met mensen die er last van hebben, politie en met je leidinggevende overleggen. De groep observeren in 30 dagen.'*¹³⁸

In de oriëntatiefase gaat het om het observeren van jongeren, het verkennen van locaties of ruimtes waar jongeren fysiek verblijven en het contact leggen met de lokale gemeenschap (Metz, 2011). Uit de interviews blijkt dat jongerenwerkers vooral oriënteren door de jongeren te observeren. Dat gebeurt vooral door langs de groep te lopen en proberen om op deze manier informatie te verzamelen. Jongerenwerkers letten daarbij op uiterlijke kenmerken, wat jongeren praktisch doen en welk gedrag ze daarbij vertonen.

'Kijk het is ook.. het is niet altijd maar aanspreken, soms is het ook gewoon observeren.'

'Wat moet ik mij daarbij voorstellen?'

*'Ja, langslopen en kijken wat ze doen. Kun je vaak ook heel veel informatie uit halen. Zijn ze aan het blowen, zijn ze aan het drinken? Vallen ze elkaar lastig, vallen ze andere mensen lastig? Zijn ze heel erg luid?'*¹³⁹

*'Ja inderdaad, als je langsloopt kijk je van hoe staan ze en wie is het meest aan het woord, wat doen ze, praten ze veel,.....'*¹⁴⁰

¹³⁷ Duif (2011) Diepte-interview methodisch handelen met jongerenwerker 4 van praktijk 2.

¹³⁸ Domingos Costa & Supheert (2011) Diepte-interview methodisch handelen met jongerenwerker 1 van praktijk 1, 24 november 2011.

¹³⁹ Albers (2011) Diepte-interview methodisch handelen met jongerenwerker 1 van praktijk 3, 23 november 2011.

Uit de interviews komt naar voren dat vindplaatsen voor jongens en meisjes verschillen. Jongens kunnen bijvoorbeeld gevonden worden op straat, in een coffeeshop of bij de snackbar.

*'Als je hier wegloopt...dan loop je in de buurt waar de hangjongeren zijn. In coffeeshops, in de buurt, voor de huizen, voor hun huis, dat zijn de plekken waar de jongeren zijn.'*¹⁴¹

In vergelijking tot jongens zijn meisjes veel minder op straat te vinden. De school en horecagelegenheden zijn onder andere vindplaatsen voor meiden.

*'Wat ik weet, heel vaak van de meiden is zo dat als ze naar Shishalounge gaan dat in Rotterdam is of in Utrecht want je gaat niet hier zitten want je broer kan je zien. ...die meiden zitten dan in Utrecht...'*¹⁴²

Naast het observeren van jongeren, leggen jongerenwerkers contact met de lokale gemeenschap om informatie te verzamelen. Dit doen zij bijvoorbeeld door een gesprekje te voeren met buurtbewoners of de sigarenboer. Ook de formele instellingen en het netwerkoverleg zijn van belang. In §8.3.4 Methodisch principe Werken met de omgeving wordt dit verder uitgewerkt.

*'Stel je voor er is overlast, dan kan je ook buurtbewoners benaderen. Het is niet alleen de jongeren maar ook de hele omgeving. Dan bel je bijvoorbeeld bij iemand aan om pols hoogte te nemen.'*¹⁴³

*'Zo'n coördinator krijgt een melding van overlast bij bijvoorbeeld een sigarenwinkel. .. Wij gaan in gesprek met die jongeren en met de sigarenboer. .. Je zegt tegen de sigarenboer, bel me als ze er weer zijn, want dan kom ik even langs.'*¹⁴⁴

Vanuit de literatuur is bekend dat jongerenwerkers binnen de oriënteringsfase ook locaties of ruimtes verkennen waar jongeren zich ophouden en achtergrondinformatie verzamelen over de buurt. De geïnterviewde jongerenwerkers vertellen uit zichzelf minder over het verkennen van locaties of ruimtes en het verzamelen van informatie over de lokale gemeenschap. Tijdens een observatie in de praktijk is wel duidelijk geworden dat jongerenwerkers plekken waar jongeren verblijven in de openbare ruimte verkennen. Zij letten zoal op afvalmateriaal zoals bierflesjes, wietzakjes, lege pizzadozen, sigaretten en brandsporen. Deze sporen geven jongerenwerkers inzicht in het type groep dat op die plek verblijft.¹⁴⁵ De literatuur bevestigt de observatie. Het verkennen van locaties en ruimtes waar jongeren zich ophouden, zoals hangplekken, supermarkten en scholen vindt bij voorkeur overdag plaats en op een moment dat de groep er niet aanwezig is. De jongerenwerker kan op deze momenten enerzijds kijken naar zwerfvuil en graffiti en anderzijds naar bronnen van vermaak. Het is belangrijk om deze plekken lopend of met de fiets te bezoeken, want vanuit de auto of het openbaar vervoer zie je als jongerenwerker niet zoveel. Ook ben je als jongerenwerker op deze manier zichtbaarder voor de buurt (Veenbaas et al., 2011). Paulides & Thijs merken op dat het ook van belang is om te constateren welke jongeren niet komen

¹⁴⁰ Adelina (2011) Diepte-interview methodisch handelen met jongerenwerker 4 van praktijk 4, 22 november 2011.

¹⁴¹ Ait Lamkadem (2011) Diepte-interview methodisch handelen met jongerenwerker 3 van praktijk 1, 14 december 2011.

¹⁴² Adelina (2011) Diepte-interview methodisch handelen met jongerenwerker 4 van praktijk 4, 22 november 2011.

¹⁴³ Timmer (2011) Diepte-interview methodisch handelen met jongerenwerker 1 van praktijk 4, 21 november 2011.

¹⁴⁴ Grobden (2011) Diepte-interview methodisch handelen met jongerenwerker 2 van praktijk 4, 17 november 2011.

¹⁴⁵ Kempenaar (2011) Observatie tijdens het meelopen met jongerenwerker 3 van Ambulant Jongerenwerk praktijk 5, 27 oktober 2011.

op bepaalde locaties, terwijl het logisch zou zijn als zij er wel bij zouden zijn (bijvoorbeeld meisjes) (Paulides & Thije, 1996).

Voor het in kaart brengen van de gemeenschap kan achtergrondinformatie worden verzameld over de leeftijdsopbouw, inkomen, de formele en informele infrastructuur en de behoeftes en problemen van de buurt. De gemeente (of het stadsdeel) is een belangrijke leverancier van deze gegevens (Schellekens, 1998; Veenbaas et al., 2011).

De volgende vragen kunnen als leidraad dienen bij het in beeld brengen van de groep:

- Hoe groot is de groep?
- Wat is de samenstelling?
- Welke leeftijd hebben de groepsleden?
- Wat zijn de gemeenschappelijke kenmerken?
- Waar verblijft de groep?
- Is er informatie beschikbaar over de achtergrond van deze groep en de groepscultuur?
- Wat zijn de verschijningsvormen?
- Door welke jeugdcultuur voelt deze groep zich aangetrokken?
- Wat zijn eventuele aanknopingspunten voor contact?

Verslaglegging

Een praktisch aandachtspunt in de oriënteringsfase is het maken van aantekeningen en verslagen.

*'Dan maak je een rapportage over wat voor groep het is, jongens/meisjes, leeftijd enzo. Waarom hangen ze daar? Wat is de oorzaak? .. Je maakt gewoon een rapportage met wat je ziet, observeren.'*¹⁴⁶

*'Ja we hebben wel formulieren van 'groepsanalyse', ik zelf heb er nog niet echt mee gewerkt maar dat ga ik wel doen. Vragen als: wat voor groep is het? Wat is de leeftijdscategorie van de jongeren? Dus dat is wel echt een goede handleiding, om vooral na veldwerk bij je te hebben. Dat je dat zo een aantal maal in kaart kan brengen. Wat is er veranderd? Dus dat soort dingen hebben we wel en wordt door sommige collega's wel gebruikt.'*¹⁴⁷

In aantekeningen en verslagen noteren jongerenwerkers zowel feitelijke gegevens waaronder afspraken, observaties, namen en bijnamen als intuïties, gedachten, mogelijkheden, onderbuikgevoelens en vermoedens (Veenbaas et al., 2011). De situaties tijdens het veldwerk lenen zich niet altijd voor het maken van notities. Dan is het zaak om dit zo snel mogelijk achteraf te doen. Verslaglegging helpt de werker begrijpen wat er speelt, hoe processen zich ontwikkelen en wat mogelijke kansen zijn. De informatie vormt tevens een belangrijke basis voor (tussen)evaluaties voor opdrachtgevers. Voor de werker zelf biedt het een basis voor intercollegiaal advies en supervisie (Goetschius & Tash, 1967).

8.2.2 Stap 2 Contact leggen

Na het oriënteren is het leggen van contact met jongeren de volgende stap. Contact leggen met nieuwe jongeren is een belangrijk moment voor de jongerenwerkers. Dit is de gelegenheid waarin de verhouding tussen de jongerenwerker en de jongere(n) worden

¹⁴⁶ Domingos Costa & Supheert (2011) Diepte-interview methodisch handelen met jongerenwerker 1 van praktijk 1, 24 november 2011.

¹⁴⁷ Timmer (2011) Diepte-interview methodisch handelen met jongerenwerker 1 van praktijk 4, 21 november 2011.

geregeld. Staan de jongeren open om met de jongerenwerker in gesprek te gaan? De interviews met de jongerenwerkers maken inzichtelijk dat het contact leggen met jongeren meestal begint met het in beeld komen bij jongeren. Daarna gaan de jongerenwerkers daadwerkelijk kennis maken.

In beeld komen

De meeste geïnterviewde jongerenwerkers kiezen ervoor om eerst (vanaf een afstand) in beeld te komen bij jongeren in plaats van direct op jongeren af te stappen voor een praatje. Dit doen zij door een paar keer langs de groep te lopen en hen te groeten. De onderstaande citaten geven weer dat sommige jongerenwerkers dit doen om af te tasten of deze groep goed aanspreekbaar is en wat het juiste moment is om met de jongeren in gesprek te gaan. Hoeveel keer ze langs de groep lopen en groeten varieert en hangt samen met de aard en de bezigheden van de groep. Bij een groep die moeilijk aanspreekbaar lijkt, kan het beter werken om eerst een aantal keer langs te lopen. Soms is dit twee keer, maar het kan ook tien keer zijn.

*'Als ik een groep jongeren zie, dan zou ik niet de eerste keer erop afstappen. Maar dan zou ik er een paar keer langs lopen en dan groeten. Dus dan zeg ik alleen maar "hoi" en dan loop ik door. Soms kan het tien keer zijn en soms is het gewoon drie keer. Want ik loop langs totdat ik een ingang zie of een mogelijkheid zie om ze aan te spreken of om gebruik te maken van de mogelijkheid.'*¹⁴⁸

*'Het ligt er ook aan wat voor groep. Je loopt niet op elke groep af. Als jij een groep jongeren ziet waarvan je denkt, dat is niet zo.. . Dan pak je het anders aan weet je wel. Je groet ze een paar keer tot ze je herkennen. En sommige jongens ja, dat zie je gewoon dat ze aanspreekbaar zijn. Dus ja, daar loop je gewoon op af.'*¹⁴⁹

Anderen lopen allereerst langs en groeten met het doel om de nieuwsgierigheid van jongeren te wekken. Soms met het resultaat dat jongeren zelf initiatief nemen om met de jongerenwerker in gesprek te gaan.

*'Als ze je gezicht maar vaak genoeg zien, op een gegeven moment gaan ze zich ook afvragen; waarom loopt ze de hele tijd rond en dan meestal vragen ze jou. Dus in plaats van dat ik ze benader, benaderen zij jou van wie ben jij eigenlijk want je loopt hier vaak rond. Dan heb je eigenlijk dus al een ingang.'*¹⁵⁰

*'In eerste instantie is het gewoon: je hebt elkaar gezien. Visueel contact, we hebben elkaar gezien. Nou, de volgende keer kom je weer en dan denken zij: dat is een bekend gezicht. Op een gegeven moment worden ze ook nieuwsgierig. Dat is ook mijn persoonlijke methodiek. Kort maar krachtig er op af en dan weer weggaan. Dan hebben de jongeren de volgende keer ook een link, van hij gaat ook weer snel weg. Hij blijft niet hangen ofzo. Hij gaat op een gegeven moment, dus als hij er is moet ik mijn kans pakken. Bij heel veel jongeren geldt, als je ze twee of drie keer hebt gezien dan vragen ze er wel na.'*¹⁵¹

Tot slot blijkt uit de interviews dat de leeftijd van jongeren van invloed is voor het wel of niet direct in gesprek gaan met jongeren. Volgens een jongerenwerker benader je een jongere doelgroep gemakkelijker dan de oudere doelgroep.

¹⁴⁸ Kempenaar (2011) Diepte-interview methodisch handelen met jongerenwerker 1 van praktijk 5, 18 november 2011.

¹⁴⁹ Ter Steege (2011) Diepte-interview methodisch handelen met jongerenwerker 1 van praktijk 2.

¹⁵⁰ Adelina (2011) Diepte-interview methodisch handelen met jongerenwerker 4 van praktijk 4, 22 november 2011.

¹⁵¹ Grobden (2011) Diepte-interview methodisch handelen met jongerenwerker 2 van praktijk 4, 17 november 2011.

*'Ja het verschilt wel hoor, met de jongere kinderen is het anders. Ik denk dat ik bij de jonge jongeren wacht op seinen van hun, maar je kunt toch makkelijker contact maken met hun, bij oudere jongeren heb je vaak te maken met status of macho gedrag, dan is het toch beter dat ze jouw richting op komen in plaats van dat jij ze achterna loopt. Bij jongere kinderen kun je er makkelijker zelf initiatief nemen en erop af stappen.'*¹⁵²

Vanuit de literatuur wordt bevestigd dat het benaderen van jongeren kan leiden tot eerste reacties. Jongeren zien iemand aankomen en vragen zich af wie degene is die op hen afkomt en wat degene van hen moet (Schellekens, 1998). Ook wordt onderschreven dat het belangrijk is dat jongerenwerkers hun gevoel serieus nemen bij bijvoorbeeld het contact leggen met een groep. Wanneer je als jongerenwerker de indruk krijgt dat jongeren niet benaderbaar zijn, is het beter om de groep gedag te zeggen, door te lopen en een volgende keer terug te komen. Het kan zijn dat jongeren bezig zijn met illegale activiteiten of dat er spanningen zijn onderling en er geen ruimte is voor een inbreuk op hun activiteiten (Veenbaas et al., 2011).

De kennismaking

Het tweede aspect van het contact leggen met jongeren is dat de jongerenwerker op de jongeren afstapt om persoonlijk kennis te maken met de jongeren. Het belangrijkste doel van het eerste contact (kennismaking) voor de jongerenwerker is om zichzelf te introduceren, te vertellen wat hij/zij als jongerenwerker voor jongeren kan betekenen en te peilen wat er onder jongeren leeft.

*'Je voorstellen, dat is het belangrijkste. Ik ben Ambulant Jongerenwerker, kan ik wat voor jullie betekenen? Ik werk daar en daar en daar en dan ga je van zelf wel ehhh vragen krijgen of ehh maar dat hangt ook puur van hoe de groep is, dat is ook heel belangrijk.'*¹⁵³

*'Uiteindelijk is ons werk zodanig dat we ze niet actief benaderen met hulp maar juist met kennismaken. Dit zijn wij, dat kunnen wij bieden aan jongeren, niet specifiek aan jou, want dat is te confronterend, aan jongeren en je weet ons te vinden.'*¹⁵⁴

Uit de interviews blijkt dat jongerenwerkers verschillende ingangen gebruiken om kennis te maken met jongeren:

1. door ruilmiddelen (warme thee / activiteiten) aan te bieden;
2. via een sleutelfiguur; of
3. door aan te sluiten bij wat jongeren op dat moment aan het doen zijn.

Veel jongerenwerkers bieden jongeren tijdens het eerste contact iets concreets aan, wat de jongerenwerkers een aanleiding geeft om met de jongeren in gesprek te gaan. Dit kan bijvoorbeeld warme thee zijn als het buiten koud is, een flyer waarop activiteiten staan vermeld die door het jongerenwerk worden georganiseerd of een verwijzing naar een activiteitenbudget waarmee jongeren zelf een activiteit kunnen gaan organiseren. Naast dat jongerenwerkers deze ruilmiddelen inzetten als smeermiddel om met elkaar in gesprek te raken (voor meer over Ruilmiddelen zie methodisch principe 5) proberen jongerenwerkers hiermee jongeren ook te activeren (zie hiervoor stap 5 – Perspectief bieden). Door de inzet van ruilmiddelen maken jongerenwerkers richting jongeren zichtbaar dat zij van betekenis willen

¹⁵² Braas (2011) Diepte-interview methodisch handelen met jongerenwerker 5 van praktijk 2, 24 november 2011.

¹⁵³ Kaynak (2011) Diepte-interview methodisch handelen met jongerenwerker 3 van praktijk 3, 15 december 2011.

¹⁵⁴ Grobбен (2011) Diepte-interview methodisch handelen met jongerenwerker 2 van praktijk 4, 17 november 2011.

zijn voor jongeren. Een veelgehoorde vakterm onder jongerenwerker voor deze ruilmiddelen is 'wisselgeld'.¹⁵⁵

*'Ik heb ook weleens gewoon een fles cola mee genomen of warme thee, omdat het dan koud is. En dan heb ik warme thee en dan zeg ik hé boys ik heb warme thee meegenomen. En dan staan we dan en dan gaat het contact zo. En dan is het gewoon, hé luister heb je geen baan, heb je dit niet?'*¹⁵⁶

*'Kijk de beste manier om op een groep af gaan .. vaak moet je een groep wel wat te bieden hebben. Wij hebben een activiteitenbudget, dus als we een groep echt niet kennen, dan probeer ik op die manier binnen te komen.'*¹⁵⁷

Een tweede ingang om met jongeren in gesprek te komen is via een sleutelfiguur. Dit kan een jongere (peer) zijn of bijvoorbeeld een collega. Scholen zijn ook vaak een goede manier om in contact te komen met jongeren. De reeds opgebouwde betekenisrelatie tussen de groep jongeren en de desbetreffende sleutelfiguur maakt het gemakkelijker om als 'buitenstaander' in gesprek te raken met de groep. Deze ingang blijkt heel geschikt te zijn wanneer de jongerenwerker weerstand verwacht vanuit de groep die hij wil gaan benaderen.

*'.. er zit altijd wel een verdwaalde in die je wat beter kent dan de rest en als zo iemand dan in zo'n groep zit dan loop je vaak toch naar hem toe om een babbeltje met hem te maken. En op die manier probeer je via hem dan een ingang te creëren. Dus je gebruikt hem eigenlijk als sleutelfiguur, zonder dat hij het weet.'*¹⁵⁸

*'Als het een moeilijke groep is, dan is het best wel vervelend. Als je pas aan het werk bent, dan denk ik dat je iemand er bij moet trekken die de groep al kent. Misschien is dat het makkelijkste voor een jongerenwerker. Of een collega die het allang doet die je dan voorstelt, dat is het makkelijkste. Maar om alleen naar een moeilijke groep te gaan is lastig.'*¹⁵⁹

'Gaan jullie ook wel eens naar de scholen toe en houden jullie een praatje?'
*'Sommige scholen willen niet dat we de klas in gaan en nemen de posters zelf mee, dan kiezen we ervoor om na 3 uur op het plein te gaan flyeren en bij andere scholen mogen we vijf minuten van de tijd gebruiken.'*¹⁶⁰

Ook voor het benaderen van meisjes geldt dat de inzet van een sleutelfiguur een werkzame manier is om makkelijker met andere meiden in contact te komen.

*'Maar echt groepen meiden zie ik niet, maar je merkt vaak wel dat als je eentje helpt dan komt de rest dus ook, die in hun netwerk zitten. Dan is de schaamte voorbij dus dan gaat het allemaal net iets relaxter.'*¹⁶¹

Een derde manier om met jongeren in gesprek te komen is door aan te sluiten bij wat jongeren op dat moment aan het doen zijn. Zoals het meedoen met een potje voetbal.

'Meestal als ik zo'n groep voor me zie, dan zeg ik gewoon "hoi" tegen iedereen en dan krijg je van de hele groep "hoi". En op een gegeven moment als een van hun bijvoorbeeld een bal

¹⁵⁵ Sonneveld & Koops (2013). Leesgroep, 24 april 2013.

¹⁵⁶ Kempenaar (2011) Diepte-interview methodisch handelen met jongerenwerker 1 van praktijk 5, 18 november 2011.

¹⁵⁷ Albers (2011) Diepte-interview methodisch handelen met jongerenwerker 1 van praktijk 3, 23 november 2011.

¹⁵⁸ Albers (2011) Diepte-interview methodisch handelen met jongerenwerker 1 van praktijk 3, 23 november 2011.

¹⁵⁹ Kaynak (2011) Diepte-interview methodisch handelen met jongerenwerker 3 van praktijk 3, 15 december 2011.

¹⁶⁰ Duif (2011) Diepte-interview methodisch handelen met jongerenwerker 4 van praktijk 2.

¹⁶¹ Adelina (2011) Diepte-interview methodisch handelen met jongerenwerker 4 van praktijk 4, 22 november 2011.

*heeft of iets heeft waar ik denk van daar kan ik mee binnen komen, dan zeg ik, tik eens die bal dan en dan tik ik hem terug en dan heb ik gewoon het gesprek.*¹⁶²

Als we de ingangen voor het contact volgens de respondenten vergelijken met de ingangen die beschreven zijn in de literatuur valt op dat alleen de inzet van een sleutelfiguur (iemand die al wel contact met de groep heeft) overeenkomt. De jongeren zijn dan sneller geneigd om de jongerenwerker als nieuwkomer het voordeel van de twijfel te geven (Veenbaas et. Al, 2011). Vanuit de literatuur worden nog twee anderen 'ingangen' genoemd die jongerenwerkers inzetten om met een groep jongeren in gesprek te raken. Ten eerste wordt beschreven dat de jongerenwerker een enquête kan uitvoeren. Met de introductie van het onderzoek en de lijst met vragen in de hand, is zowel de persoon van de jongerenwerker gedekt, als de opdracht en is er reden tot het verzamelen van informatie (Schellekens, 1998). Daarnaast wordt het maken van foto's als mogelijke ingang genoemd. Een foto-inventarisatie van omgevingen waarin jongeren verblijven, waarbij de jongerenwerker vraagt of degene een foto van de groep mag maken. Het eerste contact is op deze manier gelegd, en er is ruimte voor vervolgesprek over jongeren en de openbare ruimte (Schellekens, 1998). Tot slot bevestigt de literatuur dat voor het contact leggen met meisjes en jonge vrouwen een andere benadering noodzakelijk is. Meiden zijn minder benaderbaar in de publieke ruimte. Alternatieve routes voor contact zijn: mond tot mond reclame, informele ontmoetingen, sms'jes, sociale media en spreekuren (Kelderman & Jezek, 2010).

Aandachtpunten

De interviews maken inzichtelijk dat er drie aandachtspunten zijn voor het contact leggen met een nieuwe groep. Dit zijn: 1) peilen of jongeren openstaan voor het contact; 2) het gesprek 'open' en laagdrempelig voeren en 3) gegevens bij jongeren achterlaten voor bereikbaarheid.

Ten eerste is het belangrijk om ook tijdens het contact te blijven peilen of jongeren open staan. Als dat niet zo is dan is het beter om het gesprek kort te houden, weg te gaan en het een volgende keer nog eens te proberen. Met het leggen van het eerste contact breek je als jongerenwerker in, in de ruimte en de tijd van jongeren. Het kan zijn dat dat niet goed uitkomt of dat jongeren argwanend zijn, omdat de jongerenwerker een onbekende is.

'Njaa.. ik heb ook weleens meegemaakt dat ik op een groep afstapte van "hé, alles goed?" Dit was een groep van 6, 7, 8 jongens en op het moment dat je erbij komt staan dat er 4, 5 jongens weglopen. En dat die anderen, uit beleefdheid willen ze dan niet weglopen. Die blijven dan heel vaag staan, willen eigenlijk niet met je praten. Ze zeggen dan net niet "ga weg", maar ze doen zo kortaf, dat ze je een hint geven dat je weg moet.'

'En wat doe je dan?'

*'Dan zeg ik 'jongens, als ik iets voor jullie kan doen dan kunnen jullie altijd bij me aankloppen'. Dan hou ik het ook heel kort en ga ik ook weg. De volgende keer denk ik wel 2 keer zo goed na voor ik op die groep afstap.'*¹⁶³

Vanuit de literatuur wordt de ervaring van Amsterdamse jongerenwerkers bevestigd. Het eerste contact mag nooit te lang zijn (Veenbaas et al., 2011). Vaak verstomt het gesprek vanzelf en wil de groep overgaan tot de orde van de dag. Langer blijven levert ongemakkelijke situaties op, jongeren verliezen interesse en de jongerenwerker staat er verloren bij. Beter is afscheid nemen en toezeggen binnenkort terug te komen (Schellekens, 1998).

¹⁶² Kempenaar (2011) Diepte-interview methodisch handelen met jongerenwerker 1 van praktijk 5, 18 november 2011.

¹⁶³ Albers (2011) Diepte-interview methodisch handelen met jongerenwerker 1 van praktijk 3, 23 november 2011.

Het tweede aandachtspunt, zo blijkt uit de interviews, is om ervoor te zorgen dat het eerste gesprek 'open' en 'laagdrempelig' is. Dit houdt in dat de jongerenwerker zich in het gesprek beperkt tot het stellen van uitnodigende en onschuldige vragen. Jongerenwerkers geven aan dat je moet voorkomen om het eerste gesprek in te gaan op persoonlijke problemen of onderwerpen met een negatieve lading zoals overlast of problemen. Dit kan te confronterend zijn of leiden tot weerstand vanuit jongeren wat het vervolgcontact in de weg staat. Het is eerst zaak om een betekenisrelatie op te bouwen voordat jongerenwerkers verdiepende gesprekken kunnen gaan voeren met jongeren.

*'Kijk je moet je voorstellen wanneer je naar een groep toe loopt en het is een nieuwe groep dat je als je met informatie komt aanlopen of je probeert informatie te winnen of wat dan ook, dan heeft dat bijna geen nut. .. Ik zeg meestal alleen mijn naam en dan vraag ik niet eens, dan zeg ik, ik ben ...'*¹⁶⁴

*'Ja, ehh je moet gewoon kort je hoeft niet een lange verhaal te houden en dan ga je weg en dan kom je de volgende keer en dan bouw je zo een band op niet de eerste dag alle informatie krijgen.'*¹⁶⁵

Ook uit de literatuur komt naar voren dat het belangrijk is dat de jongerenwerker niet wordt ervaren als 'uithoorder'. Ook is het nodig om te voorkomen dat jongeren het gevoel krijgen dat er van alles moet. Eerst moeten jongeren de kans krijgen om de Ambulant Jongerenwerker te leren kennen en voor zichzelf te bepalen wat zij met de jongerenwerker willen. Onderwerpen voor het eerste gesprek zijn kwesties als: het weer, iets in de inrichting van de buurt of een voorval op straat. Moeilijke onderwerpen moeten in het eerste contact worden vermeden, zoals thuis, school, werk, middelengebruik en politie (Schellekens, 1998). Een kort gesprek op gelijke voet biedt meer kans op vervolggesprekken en vertrouwen dan hooghartig of belerend aanspreken met het opgeheven vingertje (Groeneweg, 1993). Het derde aandachtspunt is om bij het afscheid een kaartje met gegevens van de jongerenwerker en de organisatie waarvoor hij/zij werkt bij de jongeren achter te laten. Dit is een manier om aan jongeren duidelijk te maken dat zij bij de jongerenwerker van harte welkom zijn met vragen.

*'Ik geef alle jongeren een kaartje. En daar loop je ook mee en die deel je uit aan de jongeren waarvan je denkt dat zij het nodig hebben.'*¹⁶⁶

*'.. dan geef ik mijn visitekaartje, zo van "Hey, ik werk daar en daar, dit is wat ik doe en dit is mijn baan. Mocht je hulpvragen hebben dan kan je altijd bij mij terecht en je gaat mij vaker zien.'*¹⁶⁷

De literatuur maakt duidelijk dat het achterlaten van gegevens ook een manier is om het contact te bevestigen. Sommige jongerenwerkers schrijven die op een papiertje of bierviltje, en vragen dan aan de jongere of het te lezen is. Dit is persoonlijker dan een visitekaartje (Schellekens, 1998).

8.2.3 Stap 3 Relatie opbouwen

De derde stap van het Ambulant Jongerenwerk is het investeren in vervolgcontact met de bedoeling om elkaar te leren kennen en een betekenisrelatie op te bouwen. Deze relatie is nodig om als jongerenwerker te onderzoeken wat de behoeftes en problemen van jongeren

¹⁶⁴ Kempenaar (2011) Diepte-interview methodisch handelen met jongerenwerker 1 van praktijk 5, 18 november 2011.

¹⁶⁵ Guirguis (2011) Diepte-interview methodisch handelen met jongerenwerker 3 van praktijk 5, 1 december 2011.

¹⁶⁶ Ter Steege (2011) Diepte-interview methodisch handelen met jongerenwerker 1 van praktijk 2.

¹⁶⁷ Markiet (2011) Diepte-interview methodisch handelen met jongerenwerker 3 van praktijk 4, 24 november 2011.

zijn, om vervolgens perspectief te kunnen bieden waarmee er gewerkt wordt aan de doelen van het Ambulant Jongerenwerk: binding gemeenschap, verantwoordelijkheid dragen voor eigen leven, gedragsverandering en vorming (zie ook methodisch principe 1 – Betekenisrelatie).

*'Eigenlijk wat je moet doen is een band proberen te creëren of in die zin een relatie proberen op te bouwen waar vanuit je verder kunt bouwen.'*¹⁶⁸

Er zijn drie redenen waarom jongerenwerkers investeren in het contact met jongeren: (1) de jongerenwerker heeft de opdracht om te interveniëren in een overlastsituatie, (2) de jongerenwerker signaleert individuele of collectieve problemen onder jongeren, (3) de jongerenwerker wil jongeren begeleiden bij participatie, zoals deelname aan bestaande activiteiten, activeren tot zinvolle vrijetijdsbesteding of jongeren motiveren om zelf iets te organiseren. Aanleiding om verder te investeren in het contact komt niet altijd vanuit jongeren, soms vormt de omgeving van jongeren de noodzaak om een relatie met jongeren op te bouwen. Bijvoorbeeld als er sprake is van een overlastsituatie waarbinnen een groep jongeren partij is voor het vinden van een oplossing.

*'Maar ook krijgen we signalen door vanuit het stadsdeel, waar wij heel nauw mee samenwerken. Die sturen bijvoorbeeld naar ons een mail van we hebben een mail van een bewoner gekregen dat daar overlast is, zou je daar even willen kijken?'*¹⁶⁹

Soms maken jongerenwerkers de keuze om niet te investeren in vervolcontact met een groep jongeren. Dit gebeurt om twee redenen. Ten eerste kan het zijn dat de groep jongeren niet past binnen de doelgroep waarop het Ambulant Jongerenwerk zich richt en de bijbehorende doelen die met de werkwijze voor die doelgroep worden beoogd. Bijvoorbeeld als het gaat om criminele jongeren of jongeren met een afwijkende leeftijdscategorie (kinderen of 23 +). Daarnaast is er niet altijd een concrete aanleiding (zie bovenstaande) om te investeren in het contact met jongeren. Het contact tussen de Ambulant Jongerenwerker en de jongeren kan dan worden beperkt tot het groeten van elkaar op straat.

'Op een soort van harde kern groep.. ja daar stap ik niet op af. Dat hoeft niet van mij, want als ik dan zeg maar jongens van 23, 24 jaar tegenkom die daar jointjes zitten te roken of zo, daar heb ik niks aan, snap je?'

'Maar hoezo heb je daar dan niks aan?'

*'... al stap je op hun af en je zegt kom uh hebben jullie zin om naar een buurthuis te gaan om een beetje te gaan playstationen of beetje te gaan babbelen of weet ik veel wat, dan zeggen ze gewoon tegen je "Nee, ik blijf liever hier".'*¹⁷⁰

*'Er is een groepje die hier voor de deur staat vaak in het weekend. Een gemende groep met meisjes en jongens. Weet je ik ga niet ingrijpen als er niemand er last van heeft. Ik ken je, als ik langsliep dan groet ik ze. Maar ik denk zo van ja als de burens er geen last van hebben en wijkagent geen signalen afgeeft dan denk ik dan ga ik die jongens niet aanspreken.'*¹⁷¹

Anderzijds komt het ook voor dat een jongerenwerker de stap om te investeren in het contact met jongeren overslaat. Bijvoorbeeld als er door de jongerenwerker omvangrijke of urgente

¹⁶⁸ Kempenaar (2011) Diepte-interview methodisch handelen met jongerenwerker 1 van praktijk 5, 18 november 2011.

¹⁶⁹ Timmer (2011) Diepte-interview methodisch handelen met jongerenwerker 1 van praktijk 4, 21 november 2011.

¹⁷⁰ Van der Sluis (2011) Diepte-interview methodisch handelen met jongerenwerker 2 van praktijk 5, 18 november 2011.

¹⁷¹ Domingos Costa & Supheert (2011) Diepte-interview methodisch handelen met jongerenwerker 1 van praktijk 1, 24 november 2011.

individuele problemen bij een jongere worden gesignaleerd waarbij directe hulp of doorverwijzing van de Ambulant Jongerenwerker noodzaak is.

‘Want hoe kwam hij hier dan terecht?’

‘Van de straat af, hij was vrij gelaten en er was geen nazorg voor hem geregeld, dus hij stond gewoon op straat in principe. Ik heb toen gewoon gelijk mee naar kantoor toegenomen en dan ga je gewoon het gesprek met hem aan.’¹⁷²

Voor het opbouwen van een betekenisrelatie, hebben jongerenwerkers twee dingen nodig: 1) herhaaldelijk (laagdrempelig) contact met jongeren en 2) ruilmiddelen die de mogelijkheid bieden om jongeren beter te leren kennen.

Herhaling van het contact

Jongerenwerkers geven aan dat het enige tijd in beslag neemt om een betekenisrelatie op te bouwen. Jongeren kunnen in eerste instantie argwanend zijn richting de jongerenwerker en niet direct vragen en problemen met de jongerenwerker delen. Door herhaald, laagdrempelig (algemeen) contact met de groep wordt langzaam een relatie opgebouwd waarbinnen sprake is van elkaar kennen en gekend worden.¹⁷³ Door permanent de reactie van de jongeren te peilen, tast de jongerenwerker af of de relatie voldoende sterk is om een volgende stap te zetten – bespreken wat de behoeften van jongeren zijn.

‘Je gaat bijvoorbeeld met zo’n jongen een sigaretje roken en na 5 keer heb je het over het dagelijks leven van die jongere. Zit hij wel of niet op school en daar probeer je dan op te anticiperen. Als je die band eenmaal hebt dan kun je heel veel met de jongere.’¹⁷⁴

‘Bij heel veel jongeren geldt, als je ze twee of drie keer hebt gezien dan vragen ze er wel naar. Bij het eerste contact, je groet en je vraagt hoe het gaat, wat heb je gisteren gedaan wat heb je vandaag gedaan? Wat ben je hier aan het doen? Vaak beginnen ze na een tijdje te vertellen: “Ik heb schulden, ik heb dit, kan je me helpen?” Wij zijn gewoon al wat verder in het contactleggen en op een gegeven moment komen ze gewoon op je af. Je weet als ze je gaan knuffelen en groeten, dan willen ze iets van je.’¹⁷⁵

Vanuit de literatuur wordt erop gewezen dat het belangrijk is dat jongerenwerkers duidelijk zijn over wat het Ambulant Jongerenwerk wel en niet kan bieden en wat grenzen zijn. Dit om verkeerde verwachtingen en dus teleurstelling van jongeren te voorkomen (Milburn et al., 2000; Veenbaas et al., 2011).

Ruilmiddelen

Ten slotte blijkt ook voor het opbouwen van een relatie met jongeren het beschikken over ruilmiddelen belangrijk. Ruilmiddelen worden ingezet om regelmatig in contact te zijn met de jongeren, zodat er de gelegenheid is om een betekenisrelatie op te bouwen. Vooral het uitnodigen van jongeren voor het bestaande aanbod in het jongerencentrum (georganiseerde activiteit of vrijblijvend naar De Inloop) blijkt een succesvolle en snelle manier te zijn.

¹⁷² Timmer (2011) Diepte-interview methodisch handelen met jongerenwerker 1 van praktijk 4, 21 november 2011.

¹⁷³ Sonneveld & Koops (2013) Focusgroep 22 april 2013.

¹⁷⁴ Hoogland (2011) Diepte-interview methodisch handelen met jongerenwerker 2 van praktijk 3, 14 november 2011

¹⁷⁵ Grobbs (2011) Diepte-interview methodisch handelen met jongerenwerker 2 van praktijk 4, 17 november 2011.

*'...om een goede band te krijgen moeten ze toch ergens bij jou binnenkomen. Als ik ze iedere keer op straat zie, kan het misschien 2 of 3 jaar duren voordat je een band met ze hebt.'*¹⁷⁶

*'Ja je zit toch in een buurthuis, weet je, en dan ga je samen even een spel doen of even kletsen of PLaystationen..... dan komen ze ook wat sneller los en op straat is het, ja toch wel de straat.'*¹⁷⁷

Het beschikken over ruilmiddelen is ook van belang voor het in contact komen (stap 2) en het perspectief bieden (stap 5). Als methodisch principe 5 - Ruilmiddelen wordt dit verder uitgewerkt.

De literatuur bevestigt het belang van een relatie opbouwen als stap in het Ambulant Jongerenwerk. Jongeren hebben de gelegenheid nodig om de kat uit de boom te kijken (Schellekens, 1998). Bovendien moet een betekenisrelatie kunnen groeien. Dat kan zowel door activiteiten aan te reiken, als door oprecht geïnteresseerd te zijn in wat de jongeren bezighoudt (Barquioua et al., 2010; Milburn et al., 2000; Paulides & Thije, 1996; Veenbaas et al., 2011; Verhagen, 2008). Het opbouwen van een betekenisrelatie vraagt geduld. Voor veel jongerenwerkers (en opdrachtgevers) is het moeilijk te accepteren dat het lang duurt voordat het contact zich heeft ontwikkeld tot een betekenisrelatie waarin jongeren een stap verder komen. Vertrouwen opbouwen kost tijd, maakt deel uit van de verkenningsfase, die noodzakelijk is om verder te kunnen op basis van vertrouwen (Milburn et al., 2000; Veenbaas et al., 2011). Hierbij is het belangrijk dat een jongerenwerker zich betrouwbaar opstelt: als een jongerenwerker belooft iets te doen, is het van belang dat hij/zij het vervolgens ook daadwerkelijk doet (Schellekens, 1998). Overigens verschilt het per jongere, doelgroep en omstandigheid hoeveel er geïnvesteerd moet worden in het opbouwen van een goede betrekking (Schellekens, 1998). De investering in relatieopbouw kan minder worden als de partijen van elkaar weten wie ze zijn, wat ze voor elkaar kunnen betekenen en waar zij elkaar kunnen bereiken. De jongerenwerker zal hierbij moeten zoeken naar een relatie die met zo min mogelijk investering, een optimaal rendement opbrengt (Schellekens, 1998).

8.2.4 Stap 4 Signaleren

Signaleren is de vierde methodische stap van het Ambulant Jongerenwerk. Signaleren houdt in dat jongerenwerkers een inventarisatie maken van de wensen, behoeften en problemen van individuen en groepen. Inzicht hierin is enerzijds nodig om jongeren te kunnen stimuleren en ondersteunen om met deze wensen, behoeften en/of problemen aan de slag te gaan (stap 5 – perspectief bieden). Anderzijds om jongeren tijdig te kunnen doorverwijzen naar vormen van ondersteuning of hulpverlening.

Hoewel signaleren als vierde methodische stap wordt beschreven zijn er ook al eerder momenten in het contact met jongeren waarop gesignaleerd wordt. Bijvoorbeeld als jongerenwerkers groepen jongeren observeren tijdens de oriëntatie of tijdens de eerste gesprekken die plaatsvinden tussen jongeren en jongerenwerker. Een jongerenwerker beschikt ten alle tijden over zijn/haar oren en ogen, dus signaleren is wat dat betreft een handeling die continu uitgevoerd wordt in het contact met jongeren.¹⁷⁸

Ambulant Jongerenwerkers, zo blijkt uit de interviews, signaleren door (1) oog te hebben voor de uiterlijke kenmerken en gedragingen van jongeren, (2) aandacht te hebben voor opvallende opmerkingen van jongeren en (3) door met jongeren in gesprek te gaan en door

¹⁷⁶ Hoogland (2011) Diepte-interview methodisch handelen met jongerenwerker 2 van praktijk 3, 14 november 2011.

¹⁷⁷ Timmer (2011) Diepte-interview methodisch handelen met jongerenwerker 1 van praktijk 4, 21 november 2011.

¹⁷⁸ Sonneveld & Koops (2013) Leesgroep 24 april 2013.

te vragen. Binnen het signaleren wordt bovendien onderscheid gemaakt tussen groep, subgroep en individu. Hieronder werken wij dit nader uit:

Ten eerste letten Jongerenwerkers op uiterlijke kenmerken van jongeren zoals kleding en verzorging van jongeren, hun gedrag en hun houding. Is een jongere bijvoorbeeld stil of teruggetrokken? Ziet iemand er onverzorgd uit?

*'Het eerste wat je ziet is toch het uiterlijk. Dus of iemand wel of niet verzorgd is .. Iemand die heel veel problemen heeft en als dat lang duurt dan gaat hij zich een beetje terugtrekken. Beetje gesloten, teruggetrokken, weinig praten, altijd chagrijnig kijken dat soort dingen. Als je daar goed naar kijkt zijn het bepaalde dingen waarop je moet letten.'*¹⁷⁹

Een tweede manier waarop jongerenwerkers signaleren is door tijdens de eerste korte onbenullige gesprekjes met jongeren alert te zijn op opvallende opmerkingen van jongeren die kunnen duiden op een behoefte of een probleem. Dit kunnen opmerkingen zijn die geplaatst worden door de jongere die een behoefte of probleem heeft.

*'Meestal geven ze ook signalen heel klein, die moet je zien op te pakken. Bijvoorbeeld iemand die geen geld heeft. Die begint met "heb jij wat te roken voor mij" bijvoorbeeld. Het zijn hele kleine dingen.'*¹⁸⁰

*'Laatst vroeg iemand mij, wat voor afkomst heb je? Dus ik zei Surinaams, toen zei hij: "geen Somaliër hé, ik heb een hekel aan Somaliërs." Dan denk je oké waar komt dit vandaan,'*¹⁸¹

Ook komt het geregeld voor dat jongeren binnen de groep opmerkingen plaatsen over een ander groepslid met een behoefte of probleem. De groep is op deze manier een belangrijke informatiebron voor de jongerenwerker. Zo vertelt een jongerenwerker tijdens de focusgroep dat hij via de groep te horen kreeg dat de vader van een jongere in de gevangenis zat.¹⁸²

Een derde manier om te signaleren is door met de jongeren in gesprek te gaan. Dit is vooral aan de orde als de jongerenwerker het gevoel heeft dat jongeren met problemen kampen. Individueel of op (sub)groep niveau probeert de jongerenwerker daar meer over te weten te komen. Het is belangrijk dat dit inwinnen van informatie gebeurt op subtiele wijze. Dit houdt onder andere in dat de jongerenwerker niet (ver)oordeelt en de dat de jongerenwerker oog heeft voor de reactie van de jongere(n). Jongere(n) bepalen wat zij wel en niet willen zeggen tegen de jongerenwerker. Soms hebben zij wat tijd nodig om zelf na te denken hoe zij verder willen en of ze de kwestie wel met de jongerenwerker willen bespreken. Immers, deelname aan het Ambulant Jongerenwerk is vrijwillig en onderdeel van de pedagogische aanpak van het Ambulant Jongerenwerk is dat jongeren zelf de regie voeren omdat zij daardoor ervaren hoe het is om grip op hun leven te hebben (Selen, 1989).

*'Maar als je erdoor heen bent dan komt de rest. Dan is het de keuze van door te vragen op de juiste subtiele manier, want als je te veel doorvraagt dan krijg je ook dat ze een beetje achterdochtig worden. Dan denken ze wat wil je hiermee. Het vooral balanceren, het meegaan met jongeren. Soms moet je wat minder gas geven en de andere keer moet je juist doorzetten en echt doorvragen tot je bij de kern komt.'*¹⁸³

¹⁷⁹ Haagstam (2011) Diepte-interview methodisch handelen met jongerenwerker 2 van praktijk 2.

¹⁸⁰ Haagstam (2011) Diepte-interview methodisch handelen met jongerenwerker 2 van praktijk 2.

¹⁸¹ Braas (2011) Diepte-interview methodisch handelen met jongerenwerker 5 van praktijk 2, 24 november 2011.

¹⁸² Sonneveld & Koops (2013) Leesgroep 22 april 2013.

¹⁸³ Haagstam (2011) Diepte-interview methodisch handelen met jongerenwerker 2 van praktijk 2.

*'En ik vraag of ze veel drinken. Als zij willen drinken ga je niet veroordelen en beoordelen en afkeuren, nee. Hoeveel drink jij dan? 8. Hoeveel drink jij dan? 5. Aah, mietje zeg ik dan. Weetje, dan spreek je een beetje hun taal. Dan vraag ik hoe het komt dat hij er 5 drinkt. En dan vertelt die jongen dat hij zich niet goed voelt als hij er meer drinkt. En dan vraag ik aan die ander en jij dan? Ik drink er 8 en dan voel ik niets. En ga jij wel naar school vraag ik dan. Ja, soms kom ik mijn bed uit maar vaak verslaap ik me. Ik ben te moe. Maar dan kom je steeds te laat op school, heb je daar al over nagedacht?'*¹⁸⁴

Zoals al eerder staat genoemd is in het signaleren belangrijk om onderscheid te maken tussen de drie niveaus: groep, subgroep en individu. Inzet van het Ambulant Jongerenwerk is het versterken van de weerbaarheid van individuele personen. Waar mogelijk wordt daarbij gebruik gemaakt van de kracht van de groep (zie methodisch principe 3 - Groepswerk), maar het kan ook betekenen dat jongeren worden losgeweekt van de groep (Veenbaas et al., 2011). Als jongerenwerkers binnen een groep problemen bij een individu signaleren zetten zij in op het organiseren van een individueel gesprek met deze jongere. Het bespreken van persoonlijke problemen in groepsverband kan ertoe leiden dat de reputatie van deze jongere in de groep wordt beschadigd.¹⁸⁵

*'Individueel vind ik heel belangrijk. Ik bedoel ik heb heel veel met jongeren die echt problemen hebben en dan vind ik het fijner als we even met zijn tweeën praten. Dan durft ie ook meer, wat dingen te zeggen. Individueel vind ik heel belangrijk weet je.'*¹⁸⁶

*'De meeste jongeren in de groep zijn toch terughoudend, ze gaan niet hun problemen bij de groep bespreken. Soms neem je er eentje apart of als je er een apart ziet staan ga je daar mee praten.'*¹⁸⁷

Uitkomsten uit het vragenlijstonderzoek onder jongeren die contact hebben met Ambulant Jongerenwerkers bevestigen dat Ambulant Jongerenwerkers aandacht hebben voor individuen binnen de groep. Ruim driekwart van de jongeren die contact hebben met Ambulant Jongerenwerkers geeft aan 1-op-1 gesprekjes te voeren met de jongerenwerker.

Frequentie 1-op-1 gesprek	Aantal
Altijd	2 (3,8%)
Vaak	9 (17%)
Soms	30 (56,6%)
Nooit	12 (22,6%)

Tabel 26: Frequentie 1-op-1-gesprekjes tussen jongerenwerker en jongeren.

Jongerenwerkers spreken jongeren individueel door de betreffende jongeren buiten de groep aan te spreken, door hem/haar uit te nodigen op hun kantoor of door contact te hebben via social media. Ze laten weten dat ze bereikbaar zijn en graag een luisterend oor willen bieden. Een enkele keer wordt er een afspraak voor een gesprek gepland (bijvoorbeeld in de vorm van een huisbezoek), maar vaker bepalen jongeren zelf wat voor hun het juiste moment is om met de jongerenwerker over hun problemen en behoeften in gesprek te gaan. De privacy die de jongerenwerker voor een jongere creëert draagt ertoe bij dat een jongere zich meer uitgenodigd voelt om zijn/haar verhaal te doen.

¹⁸⁴ Grobben (2011) Diepte-interview methodisch handelen met jongerenwerker 2 van praktijk 4, 17 november 2011.

¹⁸⁵ Sonneveld & Koops (2013) Focusgroep 24 april 2013

¹⁸⁶ Ait Lamkadem (2011) Diepte-interview methodisch handelen met jongerenwerker 3 van praktijk 1, 14 december 2011.

¹⁸⁷ Timmer (2011) Diepte-interview methodisch handelen met jongerenwerker 1 van praktijk 4, 21 november 2011.

*'Wij gaan op huisbezoek als dat nodig is. Soms doen wij huisbezoeken niet gelijk om te bemiddelen, maar gewoon om een helder beeld te krijgen van de jongeren.'*¹⁸⁸

*'Maar ik voer ook MSN-gesprekken via de computer. Het contact via MSN met jongeren waar ze vragen aan me stellen dan. Het is dus niet alleen specifiek op straat maar ik kan ook op zondag achter de computer contact hebben met de jongeren. ... Dit als ik er tijd voor heb en als ik het belangrijk vind.'*¹⁸⁹

Naast het signaleren van problemen van jongeren signaleren jongerenwerkers ook wensen en behoeften van zowel individuen als groepen. Hierbij zijn jongerenwerkers bezig met het ontdekken van talenten van jongeren en peilen welke ideeën of wensen jongeren hebben. Het onderstaande citaat geeft weer hoe een jongerenwerker de wens van jongeren om te voetballen heeft gesignaleerd en van hieruit samen met de jongeren aan de slag is gegaan om een voetbalteam op te richten.

*'Tijdens het veldwerk, ben ik ook wel jongeren tegengekomen in de leeftijd 16, 17, 18 jaar die altijd hebben gevoetbald maar die nu niet meer voetballen op een of andere manier. Omdat ze het niet kunnen vinden met de trainer, met de club of het niet naar hun zin hebben. Samen hebben we bedacht... waarom gaan we geen voetbalclub oprichten. ...waardoor we nu een heel voetbalteam hebben opgezet. Dat nu ook echt in competitie deelneemt als voetbalclub.'*¹⁹⁰

8.2.5 Stap 5 Perspectief bieden

Het bieden van perspectief is de laatste methodische stap binnen het Ambulant Jongerenwerk. Doel van deze stap is om jongeren te ondersteunen bij het zelfstandig verder gaan of door te leiden naar andere voorzieningen. Kernexpertise van het Ambulant Jongerenwerk is immers het contact maken met jongeren in de publieke ruimte en verbindingen te leggen met derden. Zodra de verbindingen zijn gelegd, kan het Ambulant Jongerenwerk loslaten en weer contact leggen met nieuwe jongeren. In stap 5 biedt het Ambulant Jongerenwerk jongeren perspectief door jongeren (1) informatie en advies te geven, (2) te activeren en (3) door te leiden.

Informatie & advies

Geven van informatie en advies gebeurt op verzoek van jongeren zelf. Jongeren stellen vragen als zij de jongerenwerker tegenkomen. Jongerenwerker informeert of adviseert de jongeren. Dit kan bijvoorbeeld gaan over dagbesteding, huisvesting, vrijetijdsbesteding, seksualiteit, verzekeringen, relaties of schuldenproblematiek.

'En wat voor soort vragen gaat het dan om?'

*'Met hele praktische vragen. Bijvoorbeeld de jongere is net 18 weet niet wat hij nou moet aanvragen. Ze moeten een verzekering gaan betalen waar ze niet van op de hoogte zijn dus dat soort dingen gewoon informeren.'*¹⁹¹

*'Ze kunnen natuurlijk bij mij terecht met de vraag over sport. Waar kunnen we sporten? Waar kunnen we voetballen? Is het mogelijk om een sportfonds aan te vragen.'*¹⁹²

¹⁸⁸ Grobбен (2011) Diepte-interview methodisch handelen met jongerenwerker 2 van praktijk 4, 17 november 2011.

¹⁸⁹ Domingos Costa & Jetten (2011) Diepte-interview methodisch handelen met jongerenwerker 2 van praktijk 1, 25 november 2011.

¹⁹⁰ Albers (2011) Diepte-interview methodisch handelen met jongerenwerker 1 van praktijk 3, 23 november 2011.

¹⁹¹ Timmer (2011) Diepte-interview methodisch handelen met jongerenwerker 1 van praktijk 4, 21 november 2011.

¹⁹² Grobбен (2011) Diepte-interview methodisch handelen met jongerenwerker 2 van praktijk 4, 17 november 2011.

Activeren

Activeren bestaat uit jongeren stimuleren en motiveren om oplossingen te vinden voor problemen, om te werken aan zinvolle vrijetijdsbesteding of om jongeren te binden aan de gemeenschap. Activeren van jongeren binnen het Ambulant Jongerenwerk richt zich op zowel groepen als individuen. Uit de interviews blijkt dat activering van individuen vooral vorm krijgt door individuen te ondersteunen bij het oplossen van problemen. Het activeren van groepen gebeurt vooral door jongeren (praktische) ondersteuning te geven bij organiseren van activiteiten en projecten.

Voor individuen biedt de Ambulant Jongerenwerker individuele begeleiding bij het grip krijgen op het eigen leven en het vinden van oplossingen voor problemen. Jongerenwerkers maken daarbij gebruik van het ruilmiddel praktische hulp. Dit kan zijn: helpen met aanvragen indienen, inschrijvingen regelen, samen een brief schrijven of meegaan naar afspraken. Jongerenwerkers bieden de praktische hulp om de drempel voor jongeren, om bijvoorbeeld zelf contact op te nemen met instanties, te verlagen. Zij geven met de hulp de jongeren een 'duwtje in de rug'.

'Ja omdat wij toch wel de brug zijn naar de hulpverlening en weer zelf aan de slag gaan. De drempel is vaak heel hoog voor ze.'

'En jullie willen deze drempel juist...?'

*'Ja verlagen jazeker. Zoveel mogelijk naar afspraken meegaan. Weet je als ze ergens willen werken, sollicitatiebrief samen maken, gesprek voorbereiden dus wat wij doen is eigenlijk heel breed.'*¹⁹³

Belangrijk aandachtspunt bij het activeren is dat jongeren zelf de regie hebben (zie ook Hoofdstuk 6: Pedagogische opdracht). Jongerenwerkers maken dit duidelijk richting de jongeren door aan te geven dat zij voor hen klaar staan en willen helpen, maar dat ze het uiteindelijk zelf moeten doen.

*'Ik leg het ook altijd bij de jongeren neer als zij bepaalde afspraken niet nakomen. Ik geef dan heel nadrukkelijk aan van: "ik zit hier voor jou, maar op een gegeven moment houdt het ook op natuurlijk. Je moet het ook zelf gaan doen, je moet zelf de kar trekken."'*¹⁹⁴

Jongerenwerkers activeren groepen jongeren door ze te ondersteunen bij het organiseren van activiteiten, activeringsprojecten te starten en jongeren in contact te brengen met de lokale gemeenschap. Zij willen hiermee bereiken dat jongeren kennismaken met andere vormen van vrijetijdsbesteding, in contact komen met andere mensen en issues, en gaan participeren in de samenleving.

*'Soms zijn er ook bepaalde dingen die misschien heel saai zijn hé.. als er een bijeenkomst is ofzo. Maar vanuit het stadsdeel willen ze heel graag dat er jongeren bij zijn. Ik weet dat jongeren daar vaak niet op zitten te wachten, maar je probeert ze toch duidelijk te maken dat het interessant is voor hun dat ze er zijn en dat ze hun stem laten horen, ik ga met ze mee.'*¹⁹⁵

*'Wat ik heb gedaan in het verleden is ik een voetbal toernooi georganiseerd. Tussen jongeren en de politie en dat vonden de jongens leuk. .. samen gegeten saamhorigheid.'*¹⁹⁶

Het activeren van groepen vraagt van jongerenwerkers om: het uitvoeren van praktische organisatieklussen, het bieden van structuur aan de groep (afspraken en overleggen

¹⁹³ Timmer (2011) Diepte-interview methodisch handelen met jongerenwerker 1 van praktijk 4, 21 november 2011.

¹⁹⁴ Markiet (2011) Diepte-interview methodisch handelen met jongerenwerker 3 van praktijk 4, 24 november 2011.

¹⁹⁵ Albers (2011) Diepte-interview methodisch handelen met jongerenwerker 1 van praktijk 3, 23 november 2011.

¹⁹⁶ Van Dijk (2011) Diepte-interview methodisch handelen met jongerenwerker 3 van praktijk 2.

plannen, concrete opdrachten geven en het terugkomen op gemaakte afspraken) en het tot stand brengen van verbindingen met derden.

*'Maar enige structuur is wel nodig, want dat is ook iets wat je jongeren probeert te leren. Dus het is geen ramp als je een keer ervan afwijkt, maar je moet wel blijven communiceren naar de groep dat het niet op die manier is afgesproken. Dus je pikt het maar de volgende keer doe je het als hoe het was afgesproken.'*¹⁹⁷

De praktijkervaring leert dat het een lastige klus is om groepen jongeren activiteiten of projecten zelfstandig te laten organiseren en dat dit veel tijd en begeleiding vraagt van de jongerenwerker.¹⁹⁸ Een beloning na afloop voor de inzet van de jongeren biedt een stukje waardering en draagt bij aan het betrokken en actief houden van jongeren voor eventuele vervolgactiviteiten. Beloningen kunnen zijn: met elkaar gaan bowlen, een referentie schrijven voor op hun C.V. of een vrijwilligersvergoeding.

*'Een goede beloning is belangrijk om jongeren voor een volgend project/activiteit te motiveren om mee te doen. 'Je maakt deeltjes, zo werkt het... ondertussen worden ze zich bewust en activeer ik ze.'*¹⁹⁹

Als het Ambulant Jongerenwerk steeds dezelfde signalen, vragen of wensen hoort, kan dat reden zijn om vanuit het Ambulant Jongerenwerk een project te starten, vaak in samenwerking met de jongeren en met de omgeving (Groeneweg, 199). Op termijn is het de bedoeling dat anderen het project overnemen. Het Ambulant Jongerenwerk heeft dan weer haar handen vrij voor de kern van haar professionaliteit: vinden, binden, motiveren en doorleiden. Potentiële anderen zijn: de buurt, het verenigingsleven, het jongerenwerk, brede welzijnsorganisaties, jongerenloket of de jongeren zelf (Verhagen, 2008).

In het realiseren van projecten heeft het Ambulant Jongerenwerk twee rollen: (1) belangenbehartiging van jongeren richting de gemeenschap; (2) het praktisch ondersteunen van jongeren in het realiseren van die projecten. Bijvoorbeeld door gemeentelijke stukken en procedures uit te leggen, vergaderingen te beleggen, groepsvorming te stimuleren en het plannen en verdelen van de werkzaamheden (die vervolgens door jongeren zelf worden gedaan). Jongeren kunnen zich dan inzetten op overzichtelijke taken en sneller resultaat behalen, hetgeen stimulerend werkt (Adema, 1995).

Doorleiden

Ambulant Jongerenwerk is in principe tijdelijk. Dit betekent dat het de inzet is van Ambulant Jongerenwerk om jongeren zelfstandig verder te laten gaan of door te leiden naar andere voorzieningen. De wijze en moment van doorleiden kunnen sterk verschillen. Het toeleiden naar vrijetijdsactiviteiten georganiseerd voor jongeren is aanzienlijk eenvoudiger dan het doorleiden van jongeren naar specialistische hulp.

Het komt vaak voor dat Ambulant Jongerenwerkers jongeren toeleiden naar een project of activiteit binnen de eigen organisatie. Deze projecten of activiteiten richten zich op het versterken van toekomstperspectief of zinvolle vrijetijdsbesteding. Het toeleiden van jongeren binnen het 'interne aanbod' gebeurt vooral door jongeren op straat uit te nodigen om een keer naar het jongerencentrum te komen om deel te nemen aan activiteiten. Soms kan dit al in het eerste gesprek met jongeren en is het uitreiken van een flyer voldoende.

¹⁹⁷ Haagstam (2011) Diepte-interview methodisch handelen met jongerenwerker 2 van praktijk 2.

¹⁹⁸ Sonneveld & Koops (2013) Leesgroep 24 april 2013.

¹⁹⁹ Sonneveld & Koops (2013) Interview tijdens leesgroep met jongerenwerker 1 van praktijk 3, 24 april 2013.

*'Hmm nah ik ga gewoon de straat op en kijken waar de jongeren een beetje rondhangen en dan stap ik gewoon op ze af. Ik vraag wat ze aan het doen zijn, praatje maken, vertellen over de activiteiten, over de mogelijkheden wat zij allemaal in de buurt kunnen doen en dan kijk ik verder wat ze ervan vinden.'*²⁰⁰

*'We flyeren veel tijdens onze ambulante rondes. 'We hebben dit en dit. Lijkt het je leuk.' Een beetje zo.'*²⁰¹

Jongeren doorleiden naar meer specifieke projecten binnen het jongerenwerk vraagt al meer aandacht. Daarvoor is het nodig jongeren uitgebreid te informeren over de mogelijkheden binnen het jongerenwerk en door jongeren persoonlijk in contact te brengen met een collega die verantwoordelijk is voor projecten waarbinnen jongeren kunnen participeren.

*'En mijn collega die doet ook stagiaires. Dus allerlei dingen ehh stage dan stuur ik ze hier naartoe en dan kunnen ze alles vragen wat ze willen en dan worden ze geholpen. Meestal krijgen ze wel een stageplek en meestal zeggen ze ja ik wil wel een aantal uren voor mijn school, dan doen we dat dus dat is het eigenlijk.'*²⁰²

Als jongerenwerkers inschatten (vaak in afstemming met de jongere zelf of collega's) dat een jongere een bepaalde vorm van hulpverlening of wens voor andere vorm van vrijetijdsbesteding nodig heeft die het Ambulant Jongerenwerk niet kan bieden, dan verwijzen jongerenwerkers door naar andere organisaties zoals bijvoorbeeld Streetcornerwork, Schuldhulpverlening, het Jongerenservicepunt of een reguliere sportvereniging. De jongerenwerker neemt dan contact op met de betreffende organisatie om aan te kondigen dat de jongere binnenkort langskomt. Soms komt het ook voor dat de jongerenwerker de eerste keer meegaat met de jongere. Dan spreekt men over 'warme doorverwijzing' (Metz & Sonneveld, 2012). Na het doorverwijzen onderhouden jongerenwerkers dikwijls contact met de betreffende partner over de voortgang.

*'En dan geef ik meestal mijn nummer en dan zeg ik bel me dan gaan we met zijn tweetjes daar naar toe of dan gaan we kijken wat we kunnen doen.'*²⁰³

*'Hij zei problemen te hebben dus ik stuurde hem door naar het Jongerenservicepunt en vroeg of ik even met hem mee moest lopen.'*²⁰⁴

*'Ja doorverwijzen is, ja als iemand schuld heeft of problemen, dan verwijs ik ze door ... dan neem ik ook contact op Goh is die gene bij jou gekomen hoe gaat die?'*²⁰⁵

Vanuit de literatuur wordt erop gewezen dat doorleiden naar reguliere instellingen niet eenvoudig is. De jongere heeft zijn vertrouwen, en energie in het jongerenwerk geïnvesteerd, en niet in de formele hulpverleningsinstellingen. Individuen – ook jongeren – selecteren bewust mensen die zij om advies vragen, en maken vervolgens de afweging wat de waarde van dat advies voor hen is (McLeod, 2010). Omgekeerd zijn hulpverleningsinstellingen vaak niet afgestemd op de leefwereld, ritmes en omgangsvormen van jongeren. Er kan snel sprake zijn van een mismatch. Daarom moet er ten eerste met de grootste zorg doorgeleid worden. Daarnaast zal het jongerenwerk kwartier moeten maken in de instellingen voor jongeren en de belangen van de jongeren ten opzichte van de instellingen behartigen. Soms

²⁰⁰ Van der Sluis (2011) Diepte-interview methodisch handelen met jongerenwerker 2 van praktijk 5, 18 november 2011.

²⁰¹ Ter Steege (2011) Diepte-interview methodisch handelen met jongerenwerker 1 van praktijk 2.

²⁰² Guirguis (2011) Diepte-interview methodisch handelen met jongerenwerker 3 van praktijk 5, 1 december 2011.

²⁰³ Kempenaar (2011) Diepte-interview methodisch handelen met jongerenwerker 1 van praktijk 5, 18 november 2011.

²⁰⁴ Albers (2011) Diepte-interview methodisch handelen met jongerenwerker 1 van praktijk 3, 23 november 2011.

²⁰⁵ Van Dijk (2011) Diepte-interview methodisch handelen met jongerenwerker 3 van praktijk 2.

op individueel niveau en soms op collectief niveau. (Groeneweg, 1993; Kelderman & Jezek, 2010; Schellekens, 1998; Verhagen, 2008).

Overdracht is een kwestie van maatwerk en timing. Bij een te snelle overdracht bestaat de kans dat de groep zich te weinig hecht aan de nieuwe situatie terwijl zij niet meer kan terugvallen op de oude situatie. Bij te langzame overdracht blijft de groep te lang gehecht aan de jongerenwerker waardoor de overdracht nog lastiger wordt (Otten & Jongerenwerkteam Iriszorg Nijmegen, 2007; Schellekens, 1998). Als het probleem meer omvat dan een eenvoudige vraag, is het zaak tijdig een andere instantie in te schakelen. Dit is niet eenvoudig omdat veel jongeren nadrukkelijk voor de jongerenwerker hebben gekozen als vertrouwenspersoon en zelf hebben geïnvesteerd in die relatie. Zeker in het begin vinden jongeren het vaak niet leuk als de jongerenwerker doorverwijzing voorstelt (Otten & Jongerenwerkteam Iriszorg Nijmegen, 2007; Veenbaas et al., 2011).

Een serieus probleem bij doorleiden en overdracht is het bestaan van wachtlijsten. Voornamelijk dit laatste is heel vervelend omdat bij jongeren de motivatie verdwijnt op het moment dat het te lang duurt. Tips om wachtlijsten enigszins te omzeilen zijn: doorleiden naar het algemeen maatschappelijk werk voor laagdrempelige ondersteuning, het actief inschakelen van netwerken om wachtlijsten te omzeilen en zorgadviesteams op scholen inschakelen om jeugdzorg in actie te laten komen (Veenbaas et al., 2011; Verhagen, 2008).

‘Waar je ook tegenaan loopt zijn sommige wachtlijsten bij bepaalde instanties zoals schuldhulpverlening etc. Eigenlijk zijn het obstakels waardoor de kans groter wordt dat je de cliënt gewoon kwijt raakt. Want de jongeren willen in het algemeen meteen geholpen worden. Ik heb nu problemen die nu opgelost moeten worden. Als je dan realistisch bent en je weet dat schuldhulpverlening een wachtlijst van drie maanden heeft. Dus dat er drie maanden nog weinig aan de schulden gedaan kan worden, dan alleen het in kaart brengen en schuldeisers een brief sturen.’²⁰⁶

²⁰⁶ Markiet (2011) Diepte-interview methodisch handelen met jongerenwerker 3 van praktijk 4, 24 november 2011.

8.3 Methodische principes

In deze paragraaf beschrijven wij de vijf methodische principes van het werken met jongeren binnen het Ambulant Jongerenwerk. De methodische uitgangspunten van het Ambulant Jongerenwerk bestaan naast een vijftal methodische stappen (die verwijzen naar de volgorde van het methodisch handelen en chronologisch worden doorlopen) (8.2) uit een vijftal methodische principes. Methodische principes geven inhoudelijk invulling aan het contact met jongeren en vormen de kern van het handelen.

De methodische principes bestaan naast elkaar en worden afhankelijk van de jongere(n), de situatie, de doelen, de persoon van de jongerenwerker en de beschikbare middelen door de jongerenwerker ingezet. In tegenstelling tot de methodische stappen, zit er geen volgorde in het toepassen van de methodische principes. Een tweede verschil met de methodische stappen is dat niet alle methodische principes worden ingezet.

Jongerenwerkers maken van datgene gebruik wat op dat moment nodig en passend is. De gereedschapskist van de timmerman is een metafoor voor de methodische principes van Ambulant Jongerenwerk. De gereedschapskist is goed gevuld, maar de concrete klus bepaalt welk type gereedschap nodig is. Om een schilderij aan de muur te hangen, gebruikt de timmerman een hamer met spijker, of een boormachine, schroevendraaier, pluggen en schroeven. Andere gereedschappen zoals de zaag, een inbussleutel en de nijptang zijn niet nodig. De vijf methodische principes van Ambulant Jongerenwerk zijn:

1. betekenisrelatie
2. aansluiten bij de leefwereld
3. groepswerk
4. werken met de omgeving
5. ruilmiddelen (wisselgeld)

In de onderstaande paragrafen worden de principes uitgewerkt en onderbouwd met citaten en waar nodig met literatuur.

8.3.1 Principe 1 Betekenisrelatie

Het eerste methodische principe dat inhoudelijk richting geeft aan het contact met jongeren is de betekenisrelatie. Volgens de literatuur drukt het begrip 'betekenisrelatie' uit dat het contact tussen de jongerenwerker en jongeren van dermate belang, open en diepgaand is dat het verschil maakt in het leven van de jongere(n) (Idema et al., 2010; Montfoort et al., 2010). De aanwezigheid van een betekenisrelatie is van belang voor het met jongeren in gesprek kunnen zijn over hun behoeften, dromen en problemen en mogelijkheden voor verandering. Nodig is dat jongeren zich open stellen voor de jongerenwerker en omgekeerd de inbreng van de jongerenwerker serieus nemen.

*'Wat ik voornamelijk in het begin doe met de meiden is een soort vertrouwen creëren, dus een relatie opbouwen. Maar daar staat eigenlijk de hulp- en dienstverlening op, als je die band niet hebt met meiden, kan je eigenlijk weinig bieden uiteindelijk'*²⁰⁷

*'Kijk als jij open bent en je wilt wat voor de jongeren doen en die jongeren weten, als ze je 100% mogen en je kennen en weten wie je bent, dan gaan ze door het vuur voor je, begrijp je.'*²⁰⁸

In de dagelijkse praktijk wordt in plaats van het begrip betekenisrelatie vaak gesproken over een vertrouwensrelatie of vertrouwensband. Wij kiezen hier voor het begrip 'betekenisrelatie' omdat dit benadrukt dat het om een breed, betekenisvol contact gaat. Vertrouwen is een

²⁰⁷ Adelina (2011) Diepte-interview methodisch handelen met jongerenwerker 4 van praktijk 4, 22 november 2011.

²⁰⁸ Kaynak (2011) Diepte-interview methodisch handelen met jongerenwerker 3 van praktijk 3, 15 december 2011.

belangrijk onderdeel van de betekenisrelatie, maar niet het enige. Schellekens (2013) waarschuwt voor het misbruiken van de term vertrouwensrelatie. Volgens hem heeft de jongerenwerker geen betrekking met jongeren die berust op onderling vertrouwen. Hij houdt op zijn hoogst de jongere in de waan om de relatie productief te kunnen maken. In die zin is de vertrouwensrelatie als onderdeel van de betekenisrelatie een professioneel handigheidje. Uit de onderzoek naar de normale en positieve ontwikkeling van kinderen en jongeren komt steeds naar voren dat het hebben van persoonlijke en emotionele bindingen met anderen een voorwaarde is voor een gezonde en positieve ontwikkeling van jongeren (Larson et al., 2005; Dubois et al., 2011). De verklaringen over het belang van die verbindingen verschillen overigens.

In contact met jongeren werken jongerenwerkers langzaam toe naar een betekenisrelatie. Tijdens de eerste contactmomenten worden vooral de betrekkingen geregeld (zie ook stap 2 en 3 in paragraaf 8.2 Methodische stappen). Is de jongerenwerker aardig? Heeft hij/zij iets zinnigs te melden? Is de jongerenwerker oprecht geïnteresseerd? (Schellekens, 1998). Naarmate meerdere ontmoetingen plaatsvinden, kan de betekenisrelatie tussen jongerenwerker en jongeren zich ontwikkelen. Het onderstaande citaat bevestigt dat de betekenisrelatie een voorwaarde is om jongeren in beweging te brengen. Hiermee bedoelen wij dat jongeren zelf de stap te zetten richting een hulpverleningsinstantie of om zich aanmelden voor een activiteit.

'Denk jij dat het kunnen activeren en doorleiden te maken heeft met de relatie die je dan heb opgebouwd met de jongeren?'

*'Ja, dat is zo. Want je gaat niet iemand mee kunnen krijgen die wantrouwend is sowieso naar alles en naar alle instellingen, die krijg je niet mee als je geen contact met hem hebt.'*²⁰⁹

Vertrouwen, gelijkwaardigheid en beschikbaarheid zijn drie kernelementen van de betekenisrelatie.

Vertrouwen

Zoals hierboven al staat beschreven speelt vertrouwen tussen de jongerenwerker en jongeren een belangrijke rol in de betekenisrelatie. Jongeren willen zeker weten dat jongerenwerkers handelen in het belang van en vanuit het perspectief van de jongere. Vertrouwen geeft jongeren de garantie dat jongerenwerkers hen niet zullen benadelen.

*'Het is een, weet je kijk ... die jongeren zijn niet dom, die jongeren weten dat ...kijk je kent ze goed en ze vertrouwen je echt, dan is vertrouwen echt het belangrijkste.'*²¹⁰

Als jongeren de jongerenwerker vertrouwen is hij/zij een persoon waarbij zij terecht kunnen met hun problemen, dromen, behoeften en geheimen. Het vertrouwen in de jongerenwerker kan jongeren de kracht geven om de eerste stap te zetten om zichzelf positief te ontwikkelen of problemen aan te pakken.

*'Je bent vaak de eerste die weet dat ze zwanger zijn en de eerste die weet dat ze uit huis zijn of dat ze gemept worden.'*²¹¹

²⁰⁹ Kempenaar (2011) Diepte-interview methodisch handelen met jongerenwerker 1 van praktijk 5, 18 november 2011.

²¹⁰ Kaynak (2011) Diepte-interview methodisch handelen met jongerenwerker 3 van praktijk 3, 15 december 2011.

²¹¹ Adelina (2011) Diepte-interview methodisch handelen met jongerenwerker 4 van praktijk 4, 22 november 2011.

*'Ik heb een voorbeeld van een jongen die vroeger bij ons kwam. De jongen was altijd heel stil weet je. Een keer kwam hij als eerste en zei ik tegen hem: "wat is er met jou? Je bent altijd heel terughoudend, stil en zo weet je. Is er wat aan de hand?" Hij zei: "Ja klopt, ik heb veel problemen, ik heb een schuld van 32 duizend."*²¹²

Gelijkwaardigheid

Een tweede kernelement van de betekenisrelatie is gelijkwaardigheid. Dit houdt in dat de jongerenwerker jongeren die hij/zij wil bereiken respecteert en serieus neemt, inclusief hun maatschappelijke en culturele achtergronden en leefstijlen. Daarbij is het belangrijk dat jongeren ook de tijd en ruimte krijgen om kennis te maken met de bedoelingen van de jongerenwerker (Spierts, 1994). Belangstelling voor wie de jongeren zijn en wat hen beweegt is noodzakelijk. Jongerenwerkers geven aan dat zij werken aan gelijkwaardigheid door begrip te hebben voor de situatie van jongeren, door zichzelf zo nu en dan kwetsbaar op te stellen (ik heb zelf ook problemen gehad) en zichzelf hiërarchisch niet hoger te plaatsen dan jongeren. Jongerenwerkers stellen zich op deze manier op als een gelijkwaardige gesprekspartner en zorgen dat jongeren zich veilig genoeg voelen om hun verhaal te doen aan de jongerenwerker.

*'Ja het is ook wel echt het gevoel dat je ze geeft, dat je hun echt gelooft omdat hun waarheid ook echt hun waarheid is. Beetje in hun schoenen verplaatsen, beetje meegaan in hun wereldje en dan denken ze van 'hey die begrijpt mij wel' en dan geeft geen weerstand.'*²¹³

*'Ja omdat ik, ik weet niet maar bij mij komen ze altijd heel makkelijk over. Ze vertellen mij meteen al hun problemen. Ik kom tenminste als, oké het is een jongen die ons begrijpt die heeft dit vroeger ook moeilijk gehad. Weet je, het is geen verrader.....En dan vertrouwen zij je meer.'*²¹⁴

*'Je moet ze dus ook niet gaan bevaderen of bemoederen. Je moet ze ook gelijkwaardig behandelen en zien. De relatie moet ook op gelijkwaardigheid berusten. Het moet niet zo zijn dat ik alleen maar kritiek heb of aangeef hoe dingen moeten. Nee, je moet je kwetsbaar opstellen.'*²¹⁵

Het Edinburgh streetwise project heeft richtlijnen ontwikkeld voor het opbouwen van een gelijkwaardige relatie:

- erken dat je zelf ook vooroordelen hebt, en dat iedereen het vermogen heeft om te veranderen;
- wees voorzichtig met het doen van aannamen die andere kunnen schaden;
- oordeel mensen op basis van wat zij werkelijk doen, in plaats van op ongefundeerde opvattingen of stereotypen;
- vermijd handelingen, commentaren of grappen die beledigend voor anderen kunnen zijn;
- moedig anderen aan om hun vooroordelen te onderzoeken. (Milburn et al., 2000)

²¹² Domingos Costa & Supheert (2011) Diepte-interview methodisch handelen met jongerenwerker 1 van praktijk 1, 24 november 2011.

²¹³ Timmer (2011) Diepte-interview methodisch handelen met jongerenwerker 1 van praktijk 4, 21 november 2011.

²¹⁴ Van Dijk (2011) Diepte-interview methodisch handelen met jongerenwerker 3 van praktijk 2.

²¹⁵ Grobden (2011) Diepte-interview methodisch handelen met jongerenwerker 2 van praktijk 4, 17 november 2011.

Beschikbaarheid

Een laatste kernelement van de betekenisrelatie is beschikbaar zijn voor jongeren. Hierbij gaat het om emotionele en fysieke toegankelijkheid. Met emotionele toegankelijkheid gaat het om dat jongerenwerkers zich kunnen verplaatsen in de situatie van jongeren en begrijpen wat hetgeen voor een jongere werkelijk betekent en jongeren zich vrij voelen om te praten over wat er speelt. Daarnaast is het van belang dat het contact met de jongerenwerker praktisch mogelijk is qua locatie en timing. Jongerenwerkers geven contactgegevens en bieden jongeren bijvoorbeeld de mogelijkheid om op korte termijn een afspraak te maken.

*'Dan weten de jongeren dat jij ook weet waar je over praat. Dus bij hem/haar kan ik gewoon terecht. Ik maak ook altijd duidelijk van; ik ben er voor jou, het maakt niet uit wat er is, ...'*²¹⁶

*'En als iemand op mij afstapt met de vraag: mag ik even met je praten? Dan zeg ik kom maar even langs, wanneer kan je? Vandaag of morgen? Hier heb je mijn nummer. Ik zie je morgen.'*²¹⁷

*'Maar ook het moment dat ze het gevoel hebben dat ze op het kantoor kunnen komen of jou bellen. Ik ben bijna altijd telefonisch bereikbaar.'*²¹⁸

Aandachtspunt: Omgaan met vertrouwelijkheid

De verhalen van de jongerenwerkers wijzen uit dat een zorgvuldige omgang met vertrouwelijke informatie belangrijk is voor het onderhouden / in stand houden van de betekenisrelatie. De ervaring is dat met name het vertrouwen in de jongerenwerker broos is en makkelijk geschaad kan worden. Doorspelen van vertrouwelijke informatie naar derden, zonder dat een jongere het weet kan fataal zijn voor de betekenisrelatie (Metz & Sonneveld, 2012). Vooral de samenwerking met politie is een aandachtspunt voor Ambulant Jongerenwerkers. Zodra de samenwerking met politie onzorgvuldig verloopt kan de betekenisrelatie tussen jongerenwerker en jongeren in het geding komen.

*'Ja politie is wel een gevoelig onderwerp. Wij zijn er voor de jongeren en als de jongeren ons associëren met politie dan is dat geen goed teken.....Wah politie is toch niet helemaal te vertrouwen volgens hun, volgens de jongeren.'*²¹⁹

Een aantal jongerenwerkers vertelt dat het schaden van de betekenisrelatie voorkomen kan worden door discreet om te gaan met informatie. Dit houdt in dat ze duidelijk communiceren richting jongeren wat ze met de informatie die jongeren willen delen doen en op welke manier zij samenwerken met netwerkpartners waaronder de politie. Blijft het tussen beiden of deel je belangrijke informatie met samenwerkingspartners zoals politie of de school?

*'Ook als ik informatie aan derden moet verstrekken, vraag ik daar toestemming voor aan de jongere. Ik werk echt open en transparant. Zelfs als ik een mailtje naar bepaalde instanties moet sturen over een jongere, laat ik het eerst door de jongere lezen en vraag ik of hij/zij het er mee een is en verzend ik het waar de jongere bij staat.'*²²⁰

²¹⁶ Markiet (2011) Diepte-interview methodisch handelen met jongerenwerker 3 van praktijk 4, 24 november 2011.

²¹⁷ Grobden (2011) Diepte-interview methodisch handelen met jongerenwerker 2 van praktijk 4, 17 november 2011.

²¹⁸ Grobden (2011) Diepte-interview methodisch handelen met jongerenwerker 2 van praktijk 4, 17 november 2011.

²¹⁹ Timmer (2011) Diepte-interview methodisch handelen met jongerenwerker 1 van praktijk 4, 21 november 2011.

²²⁰ Markiet (2011) Diepte-interview methodisch handelen met jongerenwerker 3 van praktijk 4, 24 november 2011.

*'...heel vaak zeg ik tegen ze: "ik werk gewoon samen en de politie is gewoon mijn netwerkpartner, dus het is misschien ook slim, om niet alles tegen mij te zeggen, want ik ben verplicht om dat te melden." Dus de jongeren weten ook wel, waar de grens van mij ligt.'*²²¹

De literatuur bevestigt dat het delen van informatie ingewikkeld is. Veel van wat de jongerenwerker (maar ook politie, school, hulpverlening) weet is in vertrouwen verteld en Europa/Nederland kent – terecht – een strenge privacy wetgeving. De meeste instellingen die samenwerken hebben daar onderling afspraken over gemaakt. Ook staan er in cao's en in gedragscodes afspraken over het delen van informatie (Veenbaas et al., 2011). In Amsterdam hebben uitvoeringsorganisaties door het gezamenlijk opstellen van een Gedragscode Jongerenwerk vastgelegd hoe er door jongerenwerkers wordt omgegaan met het delen van vertrouwelijke informatie (OSA, 2012). Het is van belang dat een jongerenwerker op de hoogte is van de afspraken rondom het delen van informatie en dat hij/zij deze tijdig communiceert richting de jongeren. Jongeren weten dan hoe het jongerenwerk met informatie omgaat (Veenbaas et al., 2011). Een alternatief is dat de jongerenwerker vooraf met de betrokkenen bespreekt wat hij/zij wel en niet wilt vertellen over de jongeren aan anderen, zoals ouders of school (Veenbaas et al., 2011). Desondanks kunnen er situaties voorkomen waarin de ambulant werker de regie overneemt en in het uiterste geval zonder overleg met de jongere vertrouwelijke informatie deelt of ingrijpt. Hier kan sprake van zijn in situaties waarin de wet, het publieke belang of de persoonlijke veiligheid en/of gezondheid in gevaar zijn. Voorbeelden daarvan zijn crimineel gedrag, verspreiding van Hiv of TBC, of slachtofferschap van (seksuele) mishandeling (Milburn et al., 2000). Gezien de ernst van de situatie en het schenden van het vertrouwen is het verstandig om deze stappen (als jongerenwerkers) nooit op eigen houtje te nemen, maar altijd vooraf te bespreken in het team en met de teamleider. In veel organisaties zijn ook hier afspraken over gemaakt.

8.3.2 Principe 2 Aansluiten bij leefwereld

Aansluiten bij de leefwereld is het tweede methodische principe in het contact met jongeren. Het Ambulant Jongerenwerk is een werkwijze waarbinnen jongerenwerkers jongeren benaderen in hun eigen leven en ruimte. Om vanuit hier een relatie met jongeren aan te kunnen gaan en hen in beweging te krijgen vereist dat de jongerenwerker werkt vanuit het perspectief van de jongeren. Vooral bij het contact leggen (stap 2), het opbouwen van een relatie (stap 3) en het bieden van perspectief (stap 5) is het noodzakelijk dat het jongerenwerk de leefwereld van jongeren als vertrekpunt neemt. Vanuit de literatuur wordt bevestigd dat het aansluiten bij de leefwereld een belangrijk uitgangspunt is van de Ambulant Jongerenwerk (Milburn et al., 2000; Paulides & Thijs, 1996; Veenbaas et al., 2011).

Streetwise

Uit de verhalen van jongerenwerkers komt naar voren dat zij via culturele uitingen en aandacht voor interesses van jongeren aansluiten bij de leefwereld van jongeren. Dit vraagt van jongerenwerkers om kennis te hebben over gewoontes en gebruiken van jongeren en weet wat hen bezighoudt en aanspreekt. Dit wordt ook wel getypeerd als 'Streetwise' zijn.

*'Je speelt in op veel dingen, op hun gevoel, belevingswereld. Je moet daar niet te ver vandaan staan anders kan je niet met hen in gesprek raken.'*²²²

²²¹ Kempenaar (2011) Diepte-interview methodisch handelen met jongerenwerker 1 van praktijk 5, 18 november 2011.

²²² Grobbs (2011) Diepte-interview methodisch handelen met jongerenwerker 2 van praktijk 4, 17 november 2011.

*'Het is gewoon (dat is mijn mening he) ik vind dat je sowieso streetwise moet zijn. Je moet weten wat er zich onder jongeren afspeelt, je moet weten wat jongeren meemaken. Dat kun je heel goed gebruiken in je werk. Als jij weet wat er onder jongeren afspeelt, omdat je zelf jong bent of omdat je zelf bepaalde dingen heb meegemaakt dan kun je dat heel goed gebruiken in je werk.'*²²³

Buurt

Een aantal jongerenwerkers geeft aan dat het opgegroeid zijn of wonen in dezelfde buurt als de jongeren bevorderlijk is voor het aansluiten bij de leefwereld. In dit geval is de jongerenwerker naast professional, onderdeel van de lokale gemeenschap. Deze werkers geven aan dat ze hierdoor nauwelijks meer hoeven te investeren in de relatie met jongeren. Zij kennen de jongeren al en de jongeren kennen hem al. Voor de jongeren maakt de jongerenwerker deel uit van hun leefomgeving en is er snel respect voor de jongerenwerker.

*'... ik woon hier 34 jaar, ik woon hier om het hoekje dus voor mij het makkelijk om met jongeren te praten want ik heb ze vanaf jongs af aan zien opgroeien. We hebben wederzijds respect en dat maakt het wel makkelijker.'*²²⁴

Culturele uitingen

Een veel gebruikte strategie om aan te sluiten bij de leefwereld is om aandacht te hebben voor bepaalde culturele uitingen van jongeren. Jongerenwerkers doen dit vooral door taal. Enerzijds gebeurt dit door in het contact met jongeren de taal van de straat te spreken.

*'...als ik een groep jongeren zie, ga ik niet in ABN met ze praten, je gooit er express wat straattaal tussen door.'*²²⁵

Anderzijds sluiten jongerenwerkers met taal aan door in het Arabisch jongeren te begroeten. In dit geval wordt het delen van dezelfde culturele achtergrond gebruikt om aansluiting te vinden bij de jongeren.

*'Als ik bijvoorbeeld jongeren spreek en begin met de groet: Salaam Aleikum, dat is Shalom of vrede zij met je, dat zorgt er voor dat ze weten wat mijn religie is en daar zit vaak de gemeenschappelijkheid in met jongeren. En het is voor mij een ingang om het gesprek te beginnen.'*²²⁶

*'Vaak wordt er in het Islamitisch gegroet, uit respect maar gaat het verder in het Amsterdamse straattaalje.'*²²⁷

Hoewel het spreken van dezelfde 'taal' een manier is om aan te sluiten bij de leefwereld van jongeren en dus positief werkt in het contact met jongeren, gaan jongerenwerkers niet volledig mee met de straatcultuur. Twee jongerenwerkers leggen uit dat zij straattaal gebruiken om aansluiting te maken, en daarbinnen jongeren bewust te maken van hun omgangsvormen en taalgebruik.

'Met taalgebruik probeer ik straattaal te praten, maar als iemand in een normaal Nederlandse zin een fout maakt corrigeer ik dat wel. Als iemand iemand anders uitscheldt met het k- woord

²²³ Markiet (2011) Diepte-interview methodisch handelen met jongerenwerker 3 van praktijk 4, 24 november 2011.

²²⁴ Domingos Costa & Supheert (2011) Diepte-interview methodisch handelen met jongerenwerker 1 van praktijk 1, 24 november 2011.

²²⁵ Kaynak (2011) Diepte-interview methodisch handelen met jongerenwerker 3 van praktijk 3, 15 december 2011.

²²⁶ Grobden (2011) Diepte-interview methodisch handelen met jongerenwerker 2 van praktijk 4, 17 november 2011.

²²⁷ Braas (2011) Diepte-interview methodisch handelen met jongerenwerker 5 van praktijk 2, 24 november 2011.

of iets over zijn moeder kap ik dat gelijk af. Terwijl ik dan wel tegelijkertijd straattaal praat “hee mattie”, snap je?”²²⁸

‘Gebruik jij dan ook grof taalgebruik in gesprek met jongeren?’

‘Ja, waarom niet? Het kan. Om in contact te komen met jongeren is het soms nodig. Ik probeer er wel rekening mee te houden en sommige dingen vind ik ook echt niet kunnen.’²²⁹

Culturele uitingen kunnen een effectief hulpmiddel zijn om aan te sluiten bij de leefwereld, mits deze uitingen passen bij de persoonlijkheid en identiteit van de jongerenwerker. Als dit niet het geval is dan is het behouden van authenticiteit (de mate waarin iemand trouw is aan zijn eigen persoonlijkheid, geest, of karakter, ondanks externe impulsen) een belangrijk goed. Als het spreken van straattaal bijvoorbeeld niet past bij de persoonlijkheid van de jongerenwerker, kan het toepassen van straattaal in contact met jongeren juist een averechts effect hebben. In het onderstaande citaat vertelt een jongerenwerker dat het aansluiten via culturele uitingen wellicht bij kan dragen aan het sneller opbouwen van een betekenisrelatie, maar dat het de kwaliteit van de betekenisrelatie niet hoeft te beïnvloeden.

‘Als je niet Streetwise bent, dan moet je het ook niet toepassen. Je hebt het of je hebt het niet.. als je het niet hebt heb je soms meer tijd nodig om een relatie op te bouwen. Uiteindelijk hoeft het voor de kwaliteit niet uit te maken.’²³⁰

Aandacht voor interesses van jongeren

Naast het aansluiten bij culturele uitingen van jongeren spelen jongerenwerkers in op interesses van jongeren om aan te sluiten bij hun leefwereld. Bezigheden van jongeren in de publieke ruimte worden hiervoor als aanknopingspunt gebruikt:

‘... Als je bijvoorbeeld een jongen tegen komt en hij heeft een vette scooter en hij rijdt vaak langs, dan kan je bijvoorbeeld een bindmiddel hebben als jij ook echt iets met scooters hebt weetje. Dan spreek je hem aan en zeg je “Hey ik zie je vaak langs rijden, je hebt wel een vette scooter.” Nah dan vertel je “ik heb ook een scooter gehad etc...”’²³¹

‘Ik kijk altijd naar het moment, als iemand bijvoorbeeld bij het water zit en het is mooi weer dan zeg ik “Ja kijk maar lekker, ik had liever ook gewild dat dit een mooi strand was.” Is het bijvoorbeeld een Turkse jongen, dan begin je over je vakantie in Turkije en voor je het weet heb je gewoon een interessant gesprek met zo een jongen.’²³²

Soms kan het positief werken voor de aansluiting om de eigen interesses iets aan te dikken of bij te stellen, zoals het onderstaande citaat illustreert.

‘Het kan van alles zijn, bijv een wedstrijd, kijk hier speelt Barca-real heel erg, als ik weet dat hij voor Barca is, dan denk ik ook ik kan ook voor Real zijn maar ik ga dan ook voor Barca zijn, dan zeg je ewa hoe vind je die speler, hij is goed he etc weetje het is eh, het is eh, hoe zeg je zo iets, het is raar om uit te leggen maar voor mij is het automatisme, het is zo makkelijk op een gegeven moment om die contact te leggen.’²³³

²²⁸ Hoogland (2011) Diepte-interview methodisch handelen met jongerenwerker 2 van praktijk 3, 14 november 2011

²²⁹ Grobden (2011) Diepte-interview methodisch handelen met jongerenwerker 2 van praktijk 4, 17 november 2011.

²³⁰ Sonneveld & Koops (2013) Interview tijdens focusgroep met jongerenwerker 1 van praktijk 3, 24 april 2013.

²³¹ Markiet (2011) Diepte-interview methodisch handelen met jongerenwerker 3 van praktijk 4, 24 november 2011.

²³² Markiet (2011) Diepte-interview methodisch handelen met jongerenwerker 3 van praktijk 4, 24 november 2011.

²³³ Kaynak (2011) Diepte-interview methodisch handelen met jongerenwerker 3 van praktijk 3, 15 december 2011.

Vanuit de leesgroep²³⁴ en de literatuur kan worden aangevuld dat jongerenwerkers ook aansluiting zoeken bij de leefwereld van jongeren door het gebruik van humor. Naast dat het gebruik van humor werkt als smeermiddel is het een belangrijk middel om de sfeer in een groep te beïnvloeden. Daarnaast kan de kleding en uiterlijke verzorging van de jongerenwerker bij jongeren dienen als herkenning (Veenbaas et al., 2011). In de interviews met jongerenwerkers zijn deze aspecten, op enkele citaten na, weinig ter sprake gekomen.

*'Ik maak eigenlijk bij iedereen wel een grapje. Maar bij de lolbroeken hou ik er extra rekening mee dat ze lollig zijn.'*²³⁵

Dilemma van distantie en nabijheid

Een aandachtspunt bij het aansluiten bij de leefwereld is het dilemma distantie en nabijheid. Zeker als relatieopbouw een langdurig proces is, bestaat er het risico dat de jongerenwerker onderdeel wordt van de leefwereld van de jongere, en nog sterker: zelf het perspectief van de leefwereld van de jongeren gaat overnemen. Wat dit versterkt is dat de Ambulant Jongerenwerkers zich met de (groepen) jongeren aan de onderkant van de samenleving bevinden en samen met de jongeren moeten vechten voor toegang tot de dominante samenleving (Oliveira, 2000). Het dilemma van distantie en nabijheid wordt door de geïnterviewde jongerenwerkers herkend. Vooral in het contact met jongeren die omvangrijke persoonlijke problemen hebben, bestaat het risico dat jongerenwerkers te betrokken raken waardoor de relatie professional en jongere(n) verstoord kan raken.

*'Hele moeilijke zaken. Dit zijn bijvoorbeeld dames of jongeren die dakloos zijn.Ik ben bang dat ik bij het doen van zo'n zaak dat ik geen jongerenwerker meer ben. Maar dat ik dan te veel begaan ben. Dat ik als een soort broer ga fungeren en tot het gaatje ga om iets voor die persoon te betekenen.'*²³⁶

Om dit te voorkomen dat jongerenwerkers te betrokken raken, zoeken zij naar een goede balans tussen distantie en nabijheid.

*'.... Ik denk dat ik er wel tegen kan om zover te gaan, want ik ben wel een professional, maar ik denk wel dat ik mijn grenzen moet vinden op dat gebied.'*²³⁷

*'Ik laat ze niet echt dicht bij komen want dan, wordt het echt persoonlijk en dan is die verhouding professional en jongere er niet meer.'*²³⁸

*'Ik zeg altijd, een goede jongerenwerker is vrienden van zijn doelgroep, die kan er midden in staan, maar op de juiste momenten moet je er boven kunnen staan en dat is op het moment dat je autoriteit moet uitstralen, respect moet krijgen en verdienen.'*²³⁹

Daarnaast is een aantal jongerenwerker er alert op zijn dat zij privé en werk zo goed mogelijk van elkaar scheiden. Door bijvoorbeeld alleen een zakelijke telefoon te gebruiken en zo min mogelijk contact te hebben met jongeren in de vrije tijd.

*'Soms als ik naar Marokko ga dan geven ze hun nummers van he kom. Ik bel ze nooit en vragen ze van he waarom bel je niet? Ik zeg ik zie jullie elke dag in Nederland, ik wil andere mensen zien als ik op vakantie ben.'*²⁴⁰

²³⁴ Sonneveld & Koops (2013) Leesgroep 24 april 2013.

²³⁵ Braas (2011) Diepte-interview methodisch handelen met jongerenwerker 5 van praktijk 2, 24 november 2011.

²³⁶ Grobbs (2011) Diepte-interview methodisch handelen met jongerenwerker 2 van praktijk 4, 17 november 2011.

²³⁷ Grobbs (2011) Diepte-interview methodisch handelen met jongerenwerker 2 van praktijk 4, 17 november 2011.

²³⁸ Timmer (2011) Diepte-interview methodisch handelen met jongerenwerker 1 van praktijk 4, 21 november 2011.

²³⁹ Hoogland (2011) Diepte-interview methodisch handelen met jongerenwerker 2 van praktijk 3, 14 november 2011.

*'Dan leg ik het uit: "ik ben geen vriendin, ik ondersteun je bij de dingen waar ik kan". Ook heel vaak zien ze dat ik een Blackberry heb en dan vragen ze m'n Ping. En dan zeg ik gewoon: "nee", heel straight, daar ben ik ook heel streng in.'*²⁴¹

Anderen hechten minder waarde aan de scheiding tussen werk en privé en staan ook in hun vrije tijd open voor het contact met jongeren.

*'Nee kijk wat ik net al aangaf, als ik zelfs vrij ben en ik kom ze tegen in de Albert Hein bijvoorbeeld dan is het automatisch, die click is er of ze lopen naar mij toe of ik naar hun toe, voor mij is het automatisch geworden.'*²⁴²

Vanuit de literatuur wordt gewezen op het belang van distantie, juist in het werken vanuit de leefwereld van jongeren. Distantie is nodig om op een professionele manier de jongere of de jongere groep te ondersteunen, een spiegel voor te houden, te confronteren en te motiveren: 'Jongeren willen rolmodellen, niet iemand die zich met hen identificeert. Ze verwachten niet dat je hun seksistische taalgebruik gaat overnemen of hun racistische leuzen goedkeurt. Ze zoeken de confrontatie. En daarin moet de jongerenwerker zijn of haar positie kiezen op een zodanige manier dat de jongere niet wordt afgewezen, maar wel duidelijk wordt gemaakt wanneer zij grenzen overschrijden. Het is mogelijk om jongeren in hun waarde te laten, en tegelijkertijd afkeuring laten blijken wanneer zij antisociaal gedrag vertonen' (Paulides & Thije, 1996, p17-18).

8.3.3. Principe 3 Groepswork

Het derde methodische principe van Ambulant Jongerenwerk is groepswork. Vooral in de adolescentiefase is binding aan de *peer group* heel belangrijk. Het brein van pubers is hypergevoelig voor sociale uitsluiting (Crone, 2008). Vandaar dat jongeren erop uit trekken en sociale relaties aangaan (Hoorik, 2011). Groepsvorming komt voort uit een vorm van gezamenlijkheid, zoals buurt, school, vrijetijdsbesteding of voorkeuren voor culturele uitingen (jeugdculturen, in muziek, kledingstijl, sieraden, taalgebruik, dans en middelengebruik) (Schellekens, 1998). Groepen zijn geen massieve en statische eenheden, maar bestaan uit drie niveaus: groep, subgroep en individuen (Schellekens, 1998; Veenbaas et al., 2011). Tegenwoordig maken jongeren vaak deel uit van meerdere groepen (Veenbaas et al., 2011). De groep waarin jongeren zich bevinden, heeft een sterke invloed op hun ontwikkeling. Omgekeerd bepalen jongeren met hun eigen ontwikkeling de dynamiek binnen de groep. Met andere woorden; jongeren zijn binnen een groep een middel voor elkaar om zich verder te ontwikkelen. De Ambulant Jongerenwerker heeft een belangrijke agogische functie om ervoor te zorgen dat deze ontwikkelkansen zich in positieve zin kunnen waarmaken (Remmerswaal, 1992; Abdallah, 2013). Om dit te kunnen doen is het van belang dat hij/zij in staat is om groepsdynamische processen te herkennen, hierop kan anticiperen en deze kan begeleiden. In deze paragraaf wordt uitgewerkt hoe binnen het Ambulant Jongerenwerker groepsdynamica een rol speelt om 1) aansluiting te vinden bij de groep; om 2) invloed uit te oefenen op (leden van) de groep en 3) om de groep perspectief te bieden (activeren).

²⁴⁰ Domingos Costa & Supheert (2011) Diepte-interview methodisch handelen met jongerenwerker 1 van praktijk 1, 24 november 2011.

²⁴¹ Timmer (2011) Diepte-interview methodisch handelen met jongerenwerker 1 van praktijk 4, 21 november 2011.

²⁴² Kaynak (2011) Diepte-interview methodisch handelen met jongerenwerker 3 van praktijk 3, 15 december 2011.

Aansluiting vinden bij de groep

Bijzonder binnen het Ambulant Jongerenwerk is dat de groepen waarmee de jongerenwerker werkt in de meeste gevallen al gevormd en genormeerd zijn. De groepsleden kennen elkaar, de omgangsvormen (normen & waarden), gedragingen en symbolen binnen de groep zijn grotendeels bepaald en de verschillende rollen binnen de groep worden vervuld. Kortom: de groep heeft haar eigen identiteit en interactierituelen gevormd (Remmerswaal, 1992; Abdallah, 2013; Luitjes & De Zeeuw-Jans, 2011). De Ambulant Jongerenwerker legt dus contact met bestaande groepen wat betekent dat hij als 'buitenstaander' aansluiting probeert te vinden bij groepen en richt zich in principe dus niet op het vormen van groepen.

In het proces van aansluiting zoeken zet de jongerenwerker in op het leren kennen van de van de groep. Hij/zij gaat op zoek naar de relaties en onderlinge verhoudingen in de groep, welke gebruiken en omgangsvormen er zijn binnen de groep, wat leeft er binnen de groep (waar wordt over gepraat?), welke spanningen er zijn en wie de dominante personen zijn. Interviews met jongerenwerkers maken duidelijk dat zij als buitenstaander aansluiting proberen te vinden bij een groep door in eerste instantie contact te leggen met de dominante jongeren in de groep. Dit kunnen jongens zijn met een grote mond of de leiders van een groep.

*'... vaak merk je dat je eigenlijk eerst met de jongens gaat praten die niet zo heel erg leiderachtig zijn, want die staan vaak vooraan en hebben vaak de grootste bek. Terwijl een leider iedereen een beetje dimt, maar dan heb je natuurlijk ook een ingang, als je zo'n jongen binnen haalt dan heb je vaak dat de rest denkt dat er geen problemen zijn.'*²⁴³

Drie jongerenwerkers benoemen dat zij heel bewust investeren in het contact met de leiders van een groep. Het investeren in het contact met de leider van de groep kan voorkomen dat zij in een groep zich negatief uitlaten over de bedoelingen van de jongerenwerker.

*'Wat we doen, als ik merk in een groep dat er bepaalde leiders zijn dan focus ik mijn aandacht heel vaak op die leidertjes. Ik praat veel met ze en probeer ook een beetje grappig met hun te zijn, te lachen. Ik probeer een band met hem op te bouwen.'*²⁴⁴

Daarnaast wordt zichtbaar dat voor het opbouwen van de relatie met jongeren (methodische stap 3) het van belang is dat de Ambulant Jongerenwerker vervolgens aansluiting zoekt bij alle niveaus van de groep. Immers, om werkelijk met alle jongeren te kunnen werken is het nodig dat de jongerenwerker een betekenisrelatie met alle jongeren opbouwt. De onderstaande citaten geven weer hoe jongerenwerkers bewust contact maken met subgroepen en individuen binnen de groep om de betekenisrelatie op te bouwen.

*'Wat ik meestal doe is kijk als ik een groep voor me heb Kijk je hebt meelopertjes, je hebt jongens die niet weten wat ze willen en je hebt de leider figuren. Ik haal ze uit elkaar en dan maak ik met ieder een apart gesprek weet je en dan praat ik met ze meestal.'*²⁴⁵

²⁴³ Adelina (2011) Diepte-interview methodisch handelen met jongerenwerker 4 van praktijk 4, 22 november 2011.

²⁴⁴ Albers (2011) Diepte-interview methodisch handelen met jongerenwerker 1 van praktijk 3, 23 november 2011.

²⁴⁵ Van Dijk (2011) Diepte-interview methodisch handelen met jongerenwerker 3 van praktijk 2.

*'Ik stel mij in ieder geval voor aan al die jongens en dan probeer je gewoon een gesprek aan te knopen met die jongeren. Je zal dan zien dat als je bijvoorbeeld een groep van vijftien jongens aanspreekt, ze niet allemaal aandacht naar je zullen luisteren, bijvoorbeeld dat sommige de andere kant op kijken. Dat maakt helemaal niet uit. Al heb je maar een luisterend oor bij die jongeren en maakt contact met ze. Dan zal je zien dat die jongere die de vorige keer wegkeek of die je de vorige keer een verrader noemde bijvoorbeeld, de volgende keer ineens wel met je lacht. Blijkt het gewoon een aardige jongen te zijn en heeft hij misschien ook hulpvragen.'*²⁴⁶

De volgende rollen zijn in een groep te onderscheiden:

- leiders, ze staan niet altijd zichtbaar op de voorgrond, maar hebben wel een groot aandeel in de regie van de groep;
- randfiguren, jongeren die zich afzijdig houden in de groep;
- meelopers, jongeren die helemaal opgaan in de groep, vaak bij gebrek aan alternatieven. Nogal eens betreft dit jongeren die sociaal kwetsbaar zijn, weinig sociaal geworteld zijn en het risico lopen zich te laten opjatten tot ongewenst en grensoverschrijdend gedrag;
- opjutters, jongeren die staan te fluisteren en continu proberen de boel (te laten) verstieren;
- volgers, jongeren die actief leiders steunen en namens hen diverse taken uitvoeren;
- zielenpoten of losers, jongeren die nog wel getolereerd worden door de groep, maar het zwaar te verduren hebben en (het risico lopen) getreiterd te worden;
- niet-geaccepteerde jongeren, jongeren die graag bij een groep willen horen maar er niet bij horen (Veenbaas et al., 2011).

De literatuur bevestigt het belang om te ontdekken hoe de groep is opgebouwd en de noodzaak om contact op te bouwen met alle lagen van en rollen in de groep (Schellekens, 1998); (Veenbaas et al., 2011). Hierbij is het tevens van belang om een goede ingang in de groep te kiezen, door bijvoorbeeld te beginnen met de (hulp) leiders of de onafhankelijken. (Veenbaas et al., 2011). Werken met groepen heeft als aandachtspunt dat de groeps cultuur boven de individuele werkelijkheid wordt geplaatst. De jongerenwerker kan de groeps cultuur – onbedoeld – bestendigen, en aspiraties en mogelijkheden van individuele jongeren niet herkennen.

Beïnvloeden van de groep

Binnen een groep vinden allerlei socialisatieprocessen plaats die positieve of negatieve invloed kunnen hebben op individuen binnen de groep of op de samenleving. Als de jongerenwerker eenmaal aansluiting heeft gevonden bij een groep zet hij/zij vervolgens in op het beïnvloeden van het groepsproces en de culturele waarden, normen, opvattingen en gedragingen. De jongerenwerker probeert hier een brug te slaan tussen de waarden, normen en opvattingen van de volwassen-samenleving en die van groepen jongeren. De inzet van deze beïnvloeding is om bij te dragen aan een positieve ontwikkeling van jongeren. Dit onderzoek maakt inzichtelijk dat jongerenwerker de groep probeert te beïnvloeden door (1) jongeren aan te spreken op hun gedrag en (2) gebruik te maken van rolmodellen.

²⁴⁶ Markiet (2011) Diepte-interview methodisch handelen met jongerenwerker 3 van praktijk 4, 24 november 2011.

Aanspreken op gedrag

Het zwaartepunt van het werken met groepen in het Ambulant Jongerenwerk is gericht op het voorkomen en oplossen van jongerenoverlast of intimidatie en pestgedrag binnen de groep. Uit de interviews met jongerenwerkers komt naar voren dat jongerenwerkers geregeld met de groep in gesprek gaan over negatief gedrag, zoals het gooien van afval op straat, lawaai, het gebruik van alcohol of het gebruik van scheldwoorden.

*'Maar ik probeer wel dingen die ik niet vind kunnen, zoals kanker, af te keuren. Ik probeer met jongeren ook in gesprek te raken over dat woord.'*²⁴⁷

De wijze waarop jongerenwerkers de groep aanspreken is afhankelijk van de stijl van de jongerenwerker, de aard van het gedrag van de groep en de relatie tussen de jongerenwerker en de groep.²⁴⁸ Zo komt het voor dat de boodschap voorzichtig wordt gebracht, de jongerenwerker meebeweegt met de groep of veel humor gebruikt.

*'Dus dan ga ik op straat lopen en dan als ik jongens tegen kom en ze zijn aan het hangen ja dan maak ik een praatje met, zeg ik goh wat doen jullie hier? Waarom hangen jullie hier? Ja en dan zeggen ze waarom ze hier hangen en ja meestal zeggen ze ja we hebben niets te doen en dan zijn ze soms aan het blowen. En ja dan zeg ik dit is zonde van je tijd weetje en dan geef ik ze alleen maar meer advies.'*²⁴⁹

Een andere keer vraagt de situatie om een serieuzer gesprek en is het nodig om de consequenties en eventuele sancties (door politie) bespreekbaar te maken.²⁵⁰ Zie meer hierover in paragraaf 6.2: Pedagogische relatie.

Vanuit de leesgroep kan worden aangevuld dat bij het aanspreken van groepen jongeren het kan werken om niet te veel ruimte voor discussie te bieden en goed te monitoren hoe de situatie zich ontwikkelt na het aanspreken van de jongeren op hun gedrag. Het kan nodig zijn om het aanspreken van jongeren op hun gedrag te herhalen.²⁵¹ Een belangrijk aandachtspunt is om jongeren binnen een groep niet persoonlijk aan te spreken op zijn/haar gedrag, omdat dit kan leiden tot gezichtsverlies van deze jongere in de groep.²⁵² De literatuur bevestigt dat het groepsgewijs aanspreken op negatief groepsgedrag risicovol is, omdat de kans aanwezig is dat de groep het interessant vindt om op deze wijze bejegend te worden, en de jongerenwerker onbedoeld het negatieve gedrag oproept. Een tweede risico is dat jongeren zich niet persoonlijk aangesproken voelen, en zich verschuilen achter de anonimiteit van de groep (Veenbaas et al., 2011). Het is wel zinvol om een groep collectief aan te spreken, als (1) de groep gebruikt kan worden om een individuele jongere tot de orde te roepen en (2) als een groep negatieve invloed heeft op individuele leden, en je de groep ter verantwoording roept (Veenbaas et al., 2011).

Rolmodelwerking

Om invloed uit te kunnen oefenen op de groep wordt door jongerenwerkers veel gebruik gemaakt van de werking van rolmodelschap. Binnen het Ambulant Jongerenwerk blijkt uit diverse voorbeelden dat enerzijds jongerenwerkers zichzelf als rolmodel presenteren in contact met jongeren.

²⁴⁷ Grobben (2011) Diepte-interview methodisch handelen met jongerenwerker 2 van praktijk 4, 17 november 2011.

²⁴⁸ Sonneveld & Koops (2013) Leesgroep 22 april 2013.

²⁴⁹ Van Dijk (2011) Diepte-interview methodisch handelen met jongerenwerker 3 van praktijk 2.

²⁵⁰ Sonneveld & Koops (2013) Leesgroep 22 april 2013.

²⁵¹ Sonneveld & Koops (2013) Leesgroep 24 april 2013.

²⁵² Sonneveld & Koops (2013) Leesgroep 24 april 2013.

'Ja, dus je ziet jezelf toch ook eigenlijk wel als rolmodel voor de jongeren?'

*'Ik zie mezelf niet zo, maar je bent het wel. Ik ben er ook wel bewust van dat ik die rol heb en daar moet je ook gebruik van maken.'*²⁵³

Met hun verhaal ter inspiratie leren ze jongeren dat zij zelf verantwoordelijk zijn voor hun leven. Ook kunnen jongeren de jongerenwerker zien als belangrijk persoon in hun leven, waar zij graag aan laten zien dat zij hun best doen.²⁵⁴

'Misschien zien ze jou dan ook wel als voorbeeld?'

*'Precies ja en ik zeg ook zie je wel. Tuurlijk ik heb het ook moeilijk gehad je bent niet de enigste die het moeilijk heeft, maar je kan veranderen. Weet je veranderen, veranderen en ja dan kom ik geloofwaardig over. Dan iemand die nog nooit iets fout heeft gedaan die alleen maar heeft gestudeerd weet je.'*²⁵⁵

Een andere strategie om invloed uit te oefenen op de groep is om gebruik te maken van een ander rolmodel. Binnen het Ambulant Jongerenwerk is dit vaak een lid van de groep. Uit het onderstaande citaat wordt duidelijk hoe deze jongerenwerker investeert in de relatie met een jongere binnen de groep die een voorbeeld is voor anderen in de groep. Hij zet de kracht van het rolmodel in om het gedrag van de groep te veranderen.

*'Ik ga op zoek naar het rolmodel binnen de groep. Een jongere met status, een mooie scooter en dure spullen. Ik richt me op die jongere, voer diepgaande gesprekken, bouw aan een band... Als de band sterk genoeg is kan ik hem inzetten om taken uit te voeren, om gedrag van jongeren te veranderen en om jongeren te laten luisteren.'*²⁵⁶

Ook in de literatuur wordt de inzet van rolmodellen aangehaald als een strategie om jongeren te beïnvloeden. Onderzoek naar rolmodelschap binnen het jongerenwerk (Raven, 2013) maakt inzichtelijk dat het jongerenwerk dagelijks met rolmodelschap te maken heeft, door zelf een voorbeeld voor jongeren te zijn of door jongeren met andere rolmodellen (experts, vrienden, leeftijdgenoten) in contact te brengen. Jongeren die een voorbeeldfunctie voor andere jongeren hebben, kunnen anderen meenemen. Echter, om mee te gaan met de jongerenwerker, moet het betreffende rolmodel zich losmaken van de groep (Schellekens, 1998). De jongerenwerker is een belangrijke bekrachtiger van het gedrag en de vaardigheden die via andere rolmodellen wordt overgedragen; hij of zij schept de omgeving waarin jongeren elkaar tot voorbeeld kunnen zijn en positieve verworvenheden kunnen bekrachtigen. Het is van belang dat jongerenwerkers zich bewust zijn, zodat zij hun invloed gericht kunnen inzetten in hun werk (Raven, 2013).

Groep activeren

De laatste stap van Ambulant Jongerenwerk is om groepen jongeren in beweging te krijgen (zie ook 8.2.5 Stap 5 Perspectief bieden). Dit doen zij door de groep ontwikkelingsmogelijkheden aan te reiken. In het contact met groepen proberen jongerenwerkers om de groep bereid te krijgen om zich bijvoorbeeld in te zetten voor een gemeenschappelijk doel zoals: samen leven in de buurt of deelname zinvolle vrijetijdsbesteding (zie stap 5 (activeren)). Naar hoe jongerenwerkers gebruik maken van groepsdynamica om jongeren te activeren, is dringend meer onderzoek nodig. Uitspraken die hierover binnen dit onderzoek zijn gedaan geven enerzijds weer dat het contact met de

²⁵³ Albers (2011) Diepte-interview methodisch handelen met jongerenwerker 1 van praktijk 3, 23 november 2011.

²⁵⁴ Sonneveld & Koops (2013) Leesgroep 24 april 2013.

²⁵⁵ Van Dijk (2011) Diepte-interview methodisch handelen met jongerenwerker 3 van praktijk 2.

²⁵⁶ Sonneveld & Koops (2013) Interview tijdens focusgroep met jongerenwerker 3 van praktijk 4, 22 april 2013.

leider van de groep een belangrijke strategie is om een groep in beweging te krijgen. Leiders hebben status en een machtspositie in de groep. Jongerenwerkers gebruiken deze machtspositie om hun doelen te realiseren:

*'In een groep heb je altijd bepaalde leiders he. Je moet altijd proberen de leiders te prikkelen, want als je de leiders mee hebt dan komen de volgers vanzelf wel. Het is belangrijk dat je wel de hoofdrolspeler zeg maar naar je toe ziet komen.'*²⁵⁷

*'Kijk wat jij zegt is een hele goede, je hebt in groepen ook leiders, dat zien wij als jongerenwerkers ook dat die gene de leider is. Dan zorg je als eerst dat je daarmee goede contact hebt, dat zijn de jongens die de meeste aandacht nodig heeft. En vandaar uit ga je werken, je geeft hem een soort van gevoel dat hij belangrijk is in de groep zeg maar.'*²⁵⁸

Anderzijds zijn er jongerenwerkers die de groep bewust collectief aanspreken of juist jongeren aanspreken die welwillend zijn. Dit om de mogelijke negatieve invloed van leiders op de rest van de groep te omzeilen. Het collectief aanspreken van de groep kan bijvoorbeeld goed werken bij het uitnodigen van jongeren voor activiteiten in het jongerencentrum. Zie het onderstaande citaat.

*'Ja ja, we vragen het niet aan de groepsleiders weet je wel. Het is ook een vraag die voor de hele groep staat en bewust spreken we ze ook individueel allemaal aan. ...in groepsverband zie je ouderen meestal reageren van 'dat is niks' en de andere zeggen niks omdat de ouderen jongeren zo reageren en daar willen ze natuurlijk in meegaan. Stoer of groepshouding. En wat ik zeg, achteraf komen ze toch van 'he het lijkt me toch leuk.'*²⁵⁹

Vanuit de literatuur wordt onderkend dat het activeren van individuen makkelijker en kansrijker is dat het activeren van (sub)groepen. Echter, om mee te gaan met de jongerenwerker, moet de individuele jongere zich losmaken van de groep (Schellekens, 1998).

8.3.4 Principe 4 Werken met de omgeving van jongeren

*'Methodisch handelen is het hebben van goede contacten met alle sleutelfiguren in de wijk. En dat zijn niet alleen de jongeren maar ook de buurtbewoner, winkeliers, ketenpartners en samenwerkingspartners, ja. En op die manier kun je verschillende signalen horen.'*²⁶⁰

Een aantal praktische tips in werken met groepen:

- spreek leiders aan op irritant gedrag;
- houd opjutters in de gaten en spreek aan op stokend gedrag;
- erken de volgers, en nodig ze uit om ook zelfstandig initiatieven te nemen;
- versterk het zelfvertrouwen van meelopers;
- geef losers de kans hun kracht te laten zien aan de groep, en spreek ze niet in de groep aan op negatief gedrag;
- geef meelopers of losers een positie in de groep, door ze een specifieke taak toe te bedelen (Veenbaas et al., 2011).

²⁵⁷ Albers (2011) Diepte-interview methodisch handelen met jongerenwerker 1 van praktijk 3, 23 november 2011.

²⁵⁸ Kaynak (2011) Diepte-interview methodisch handelen met jongerenwerker 3 van praktijk 3, 15 december 2011.

²⁵⁹ Ter Steege (2011) Diepte-interview methodisch handelen met jongerenwerker 1 van praktijk 2.

²⁶⁰ Domingos Costa & Jetten (2011) Diepte-interview methodisch handelen met jongerenwerker 2 van praktijk 1, 25 november 2011.

Werken met de omgeving is het vierde methodische principe. De lokale gemeenschap, de school, *peergroup* en de thuissituatie vormen gezamenlijk de leefomgeving van jongeren. Deze leefomgeving kan enerzijds de bron zijn voor problemen waar jongeren mee kampen, anderzijds kan de leefomgeving steun en kansen bieden voor jongeren om hun leven verder vorm te geven. Vanuit het Ambulant Jongerenwerk wordt aansluiting gezocht bij de omgeving wanneer verwacht wordt dat het een positieve bijdrage levert aan het volwassen worden van jongeren. Dit betekent dat het situatieafhankelijk is welke vormen van samenwerking of aansluiting worden gezocht. Uit de verhalen van jongerenwerkers blijkt dat zij vooral contact hebben met 1) ouders, 2) informele netwerken waaronder bijvoorbeeld buurtbewoners en ondernemers, 3) formele sociale infrastructuur. De betrokkenheid met de *peergroup* is beschreven bij methodisch principe 3 Groepswerk en bij methodische stap 4 Signaleren.

Ouderbetrokkenheid

Ouders worden door Ambulant Jongerenwerkers betrokken om twee redenen. De eerste reden is om als jongerenwerker transparant te zijn richting ouders over wat het jongerenwerker doet. Transparantie over het jongerenwerk blijkt vooral van belang te zijn voor ouders van tieners en meiden. Deze transparantie wordt geboden door gesprekjes te hebben met ouders op straat of in bijvoorbeeld de moskee of door ouders uit te nodigen bij een activiteit.

*'Sommige ouders spreek je dan, terwijl je niet eens een activiteit met hun kind aan het doen bent. Maar die vragen inderdaad wie zijn jullie en wat doen jullie?'*²⁶¹

De tweede reden om als Ambulant Jongerenwerker ouders te betrekken is om ouders op de hoogte te stellen en te betrekken bij de ontwikkeling en eventuele problemen waar jongere(n) mee kampen. Het kan gaan om individuele problemen, maar ook om problemen die door een groep worden veroorzaakt, zoals overlast in een buurt.

'...ik ga ook naar de moskee dus ik kom in contact, ik kom ook sowieso in contact met de ouders van die jongens.'

'En vragen die ouders ook aan jou hoe het met hun kind gaat?'

*'Ja, ja zeker. Ja die komen naar mij toe en zeggen ze jag oh ik heb gehoord dat mijn zoon dat jij euuum'*²⁶²

*'Zoals een tijdje geleden was er heel veel overlast op het Jan-Woertman plein in de Aker. Dan gaan we met die jongeren om tafel en met ouders, wat speelt er? Dan leggen we uit dat er politiekachten waren en dan gingen we met de ouders om de tafel zitten en de klachten bespreken.'*²⁶³

*'Ik heb vaak meisjes van rond de 18 die dan zwanger raken en het huis uit worden gezet. Ik vind het gewoon belangrijk dat ook de ouders op de hoogte zijn, ook al hebben de ouders het kind dan uit huis gezet.'*²⁶⁴

Opvallend is dat in sommige situaties naast ouders ook broers of zussen worden betrokken bij problemen van jongeren.

²⁶¹ Braas (2011) Diepte-interview methodisch handelen met jongerenwerker 5 van praktijk 2, 24 november 2011.

²⁶² Van Dijk (2011) Diepte-interview methodisch handelen met jongerenwerker 3 van praktijk 2.

²⁶³ Albers (2011) Diepte-interview methodisch handelen met jongerenwerker 1 van praktijk 3, 23 november 2011.

²⁶⁴ Adelina (2011) Diepte-interview methodisch handelen met jongerenwerker 4 van praktijk 4, 22 november 2011.

*'Bij dit meisje was in eerste instantie ook de zus betrokken , de zus trok het op een gegeven moment niet meer, heel het gezin ging er aan kapot. Het meisje trok het op een gegeven moment ook zelf niet meer. Ja een zus komt bijvoorbeeld wel eens een aanmelding doen....'*²⁶⁵

*'Jongeren die neigen naar het criminele toe, proberen we binnen boord te houden door gesprekken met hun broers, zussen, ouders, het maakt me niet uit, zolang ze die stap maar niet maken.'*²⁶⁶

Voorwaarde om ouders (familie) te betrekken bij individuele problemen van jongeren is dat zij zelf ermee instemmen dat de jongerenwerker contact legt met zijn/haar ouders. Dit om te voorkomen dat het vertrouwen tussen de jongerenwerker en de jongere wordt geschaad.

*'We zijn er natuurlijk in eerste instantie voor de jongere , we geven geen informatie aan de ouders zonder dat een jongere dat wil. Maar als de ouders ervoor open staan en de jongere ook dan gaan we wel sowieso een soort 'systeemgesprek' voeren.'*²⁶⁷

Literatuur wijst eveneens uit dat steun en betrokkenheid van de directe omgeving bij de ontwikkeling van kinderen, ook voor jongeren heel belangrijk is (Bernstein, 1964; Brasil & Koller, 2008; Rikers, 2009; Rikers, 2009). Daarnaast biedt ouderbetrokkenheid inzicht in de thuissituatie van de jongere en kunnen ouders betrokken worden bij het oplossen van problemen van de jongeren (Barquioua et al., 2010; Veenbaas et al., 2011). Vooral voor meiden geldt dat zij de toestemming van ouders nodig hebben om deel te kunnen nemen aan bepaalde activiteiten of gebruik te kunnen maken van specifieke voorzieningen (Gemmeke et al., 2011; Kelderman & Jezek, 2010; Veenbaas et al., 2011). Over de wijze waarop vorm te geven aan de ouderbetrokkenheid in het Ambulant Jongerenwerk is weinig bekend. Dit kan er op duiden dat ouderbetrokkenheid in het Ambulant Jongerenwerk nog weinig vorm krijgt. Overigens is dit niet vreemd: een van de oorzaken dat jongeren zich in de openbare ruimte begeven is dat zij niet thuis kunnen of willen zijn. Ook zijn een gebrek van steun van thuis en de aanwezigheid van problemen thuis belangrijke redenen dat jongeren terecht komen bij het Ambulant Jongerenwerk (Goetschius & Tash, 1967; Kelderman, 2002; Milburn et al., 2000; Schellekens, 1998).

Contact met de buurt (bewoners en ondernemers)

De tweede groep waarmee Ambulant Jongerenwerkers samenwerken om positief bij te dragen aan het volwassen worden van jongeren zijn bewoners en ondernemers in de buurt waar jongeren zich ophouden. Ambulant Jongerenwerkers hebben enerzijds contact met bewoners en ondernemers om zich te oriënteren en zich te laten informeren over groepen jongeren. Vooral het contact onderhouden met lokale ondernemers waarbij jongeren vaak komen werpt vruchten af voor jongerenwerkers. Zij zijn de 'ogen en oren' als jongerenwerkers er zelf niet zijn.

*'Dan ga je als veldwerker niet je lunch halen bij de Albert Heijn, maar ga je bij het winkeltje naast de Febo zitten ...en in contact treden met de eigenaar en die mensen die daar werken of ook met de bloemist om de hoek. Echt waar, dat zijn mensen die je het meeste voorzien van informatie. Het is altijd goed om contact te hebben met mensen in de buurt, want dat zijn de ogen en oren die kan je allemaal nodig hebben.'*²⁶⁸

²⁶⁵ Timmer (2011) Diepte-interview methodisch handelen met jongerenwerker 1 van praktijk 4, 21 november 2011.

²⁶⁶ Hoogland (2011) Diepte-interview methodisch handelen met jongerenwerker 2 van praktijk 3, 14 november 2011

²⁶⁷ Timmer (2011) Diepte-interview methodisch handelen met jongerenwerker 1 van praktijk 4, 21 november 2011.

²⁶⁸ Markiet (2011) Diepte-interview methodisch handelen met jongerenwerker 3 van praktijk 4, 24 november 2011.

*'Bijvoorbeeld de mensen die een snackbar hebben of een belhuis, dat zijn wel de vaste contacten die zijn echt ook onze ogen als wij er niet zijn, kunnen ze later zeggen "hey er is dit of dat gebeurd". Want heel vaak...mensen die eigenaar van de snackbar zijn, jongeren hangen daar voor de deur, de hele dag, dat gebeurt wel heel vaak.'*²⁶⁹

Anderzijds onderhouden werkers contact met buurtbewoners en ondernemers om groepen jongeren te binden aan hun omgeving. Ambulant Jongerenwerker bemiddelen tussen beide partijen om te werken aan wederzijds begrip en respect. Ze stimuleren interacties tussen jongeren en de 'gewone' samenleving (Oenen e.a., 2011). Praktisch krijgt dit vorm door gesprekjes aan te gaan met bewoners en ondernemers in de buurt, door aan te haken bij buurt overleggen en door momenten/activiteiten te organiseren waarbij jongeren in contact komen met buurtbewoners of ondernemers.

*'Ik heb wel eens in een buurtvergadering met bewoners aan een oudere dame gevraagd: wat voelt u als u langs een groep jongeren loopt die met elkaar aan het stoeien zijn en de een zegt tegen de ander: ik maak je af! Wat voelt u dan?'*²⁷⁰

*'En wat ik ook doe, ik organiseer soms activiteit met bewoners en die jongeren. Dus gewoon ramadan dan heb ik toen Ital. georganiseerd, toen hadden we bewoners waren bij gekomen jongeren bij gekomen, want dat doe ik bewust om gewoon die jongeren en bewoners bij elkaar te brengen weet je. Om gewoon een praatje met elkaar te maken.'*²⁷¹

*'Uiteindelijk willen we inzetten op het met elkaar in gesprek gaan.....Natuurlijk niet bij het eerste contact, maar gedurende een aantal contacten leert de sigarenboer hoe hij de jongens kan aanspreken. Hij kan bijvoorbeeld zeggen: he, ik weet dat jullie allemaal lieve jongens zijn, maar mijn klanten kunnen jullie als bedreigend ervaren.'*²⁷²

Samenwerking met de formele sociale infrastructuur

Ten slotte geven jongerenwerkers aan samen te werken met relevante instellingen. Belangrijke samenwerkingspartners voor het Ambulant Jongerenwerk zijn politie, scholen, Jongerenservicepunt, overheid, hulpverleningsinstanties, jeugdzorg, Sportbuurtwerk, Streetcornerwork en Dienst Werk en Inkomen (DWI).

*'Tuurlijk heb je veel contact met scholen, bibliotheek, kinderdagverblijven waar ik natuurlijk ook over de vloer kom en zij ook hier. Het contact zit er wel in. En je hebt het over de buurt en wat er speelt. Dat gaat vrij makkelijk eigenlijk. Iedereen is met zijn vak bezig en het gaat om jongeren,...'*²⁷³

Een van de belangrijkste redenen om samen te werken met andere instelling is om informatie te delen over wat er speelt in een buurt of binnen een groep jongeren.

*'Wij hebben het geluk dat hier best wel de samenwerking tussen politie Streetcornerwork en het stadsdeel, zo wordt gecoördineerd. Dat wij gewoon kunnen zeggen, nou deze jongere heeft dit en dit als probleem, maar dat het niet wordt opgenomen in het rapport. ...'*²⁷⁴

²⁶⁹ Timmer (2011) Diepte-interview methodisch handelen met jongerenwerker 1 van praktijk 4, 21 november 2011.

²⁷⁰ Grobbsen (2011) Diepte-interview methodisch handelen met jongerenwerker 2 van praktijk 4, 17 november 2011.

²⁷¹ Van Dijk (2011) Diepte-interview methodisch handelen met jongerenwerker 3 van praktijk 2.

²⁷² Grobbsen (2011) Diepte-interview methodisch handelen met jongerenwerker 2 van praktijk 4, 17 november 2011.

²⁷³ Ter Steege (2011) Diepte-interview methodisch handelen met jongerenwerker 1 van praktijk 2.

²⁷⁴ Kempenaar (2011) Diepte-interview methodisch handelen met jongerenwerker 1 van praktijk 5, 18 november 2011.

Naast het uitwisselen van informatie wordt met elkaar afgestemd welke kansen er gecreëerd kunnen worden, welke interventies passend zijn en wie welke rol en/of verantwoordelijkheid daar in heeft.

*'Je merkt het wel in de buurt als er bijvoorbeeld 4 vrij komen, dan hangen die jongens ineens met die 4. We proberen daar wel bij te zijn. Dat doe je door middel van gesprekken met het stadsdeel, netwerkoverleg en dat soort dingen, maar ook met de jongens zelf.'*²⁷⁵

Tot slot maakt de samenwerking met relevante instellingen het mogelijk om jongeren vanuit het ambulante contact het best passende perspectief te bieden (informatie / advies / voorlichting / doorleiden).

*'Ik heb ook weleens meegemaakt dat ik bij een groep kwam en dat er heel veel werd geblowd in die groep en gedronken. Toen heb ik een afspraak gemaakt met Jellinek die voorlichting wilde geven bij de jongeren.'*²⁷⁶

Samenwerking met de formele infrastructuur krijgt praktisch vorm door deelname aan structurele netwerkoverleggen (Jeugd en Veiligheid of netwerk 12+), telefonisch of mailcontact, of door samen ambulante rondes te lopen (zogenaamde combiteams).

*'...als het een alarmsignaal is dan hebben we daarvoor het netwerkgesprek 12 plus en daar komen zeker dingen naar boven.'*²⁷⁷

Een aantal jongerenwerkers vertelt dat zij samen met werkers van een andere instelling hun ambulante rondes lopen, in de zogenoemde combinatieteams. Meerwaarde van deze speciaal samengestelde teams is dat de krachten worden gebundeld en ieder vanuit zijn eigen expertise kan werken. Zo kunnen bijvoorbeeld jongerenwerkers in het contact met jongeren inzetten op activering en hulpverleners op het bieden van hulpverlening aan jongeren. Tevens levert het samen optrekken op dat er meer preventief kan worden gewerkt.

*'We hebben ook Streetcornerwork waar we mee samen werken. Daar gaan we ook af en toe mee de straat op. Zij zijn op het gebied van hulpverlening natuurlijk wat actiever dan wij.'*²⁷⁸

*'Daarnaast draai ik het ambulante team, dit heeft ook ten doel om de samenwerking tussen andere stichtingen in dit geval Stichting Dock te bevorderen, zodat we een krachtige building kunnen worden en je ook preventief te werk kan gaan. Dus preventief jongeren in kaart brengen. Komt er als het ware op neer dat als er zich iets in de wijk afspeelt, moet een veldwerker daar op de hoogte van zijn.'*²⁷⁹

Een paar jongerenwerkers benoemt dat het hebben van vaste contacten binnen instellingen helpt om doorleiden van jongeren snel en gemakkelijk te maken.

*'Ik bedoel voor mij was het makkelijk omdat ik die vrouw kende weet je. Ik hoefde alleen een belletje te plegen, ik heb iemand voor je, dit en dat, makkelijker. Maar op dit moment ik heb geen contactpersoon bij Street, ...'*²⁸⁰

²⁷⁵ Hoogland (2011) Diepte-interview methodisch handelen met jongerenwerker 2 van praktijk 3, 14 november 2011

²⁷⁶ Albers (2011) Diepte-interview methodisch handelen met jongerenwerker 1 van praktijk 3, 23 november 2011.

²⁷⁷ Domingos Costa & Jetten (2011) Diepte-interview methodisch handelen met jongerenwerker 2 van praktijk 1, 25 november 2011.

²⁷⁸ Albers (2011) Diepte-interview methodisch handelen met jongerenwerker 1 van praktijk 3, 23 november 2011.

²⁷⁹ Markiet (2011) Diepte-interview methodisch handelen met jongerenwerker 3 van praktijk 4, 24 november 2011.

²⁸⁰ Ait Lamkadem (2011) Diepte-interview methodisch handelen met jongerenwerker 3 van praktijk 1, 14 december 2011.

De literatuur bevestigt dat toegang tot de formele sociale infrastructuur van belang is omdat daar de voorzieningen zijn zoals onderwijs, schuldhulpverlening, talentontwikkeling, inkomensondersteuning en professionele hulpverlening. Jongerenwerkers moeten ervoor zorgen dat zij met de relevante instellingen relaties hebben waardoor problemen van jongeren snel doorverwezen en opgelost kunnen worden (Groeneweg, 199; Paulides & Thije, 1996; Schellekens, 1998; Veenbaas et al., 2011; Verhagen, 2008).

Een relatief nieuwe samenwerkingspartner van het Ambulant Jongerenwerk zijn de scholen. Scholen zetten zich naast hun primaire taak, het bieden van onderwijs, steeds meer in voor maatschappelijke vraagstukken zoals het bestrijden van schooluitval, werken aan talentontwikkeling en het bieden van stages. Het jongerenwerk kan op deze gebieden met de school samenwerken en daarnaast biedt de school een belangrijke vindplaats van jongeren (Sonneveld, 2011; Verhagen, 2008).

De afgelopen jaren is er in de meeste steden en dorpen een vruchtbare samenwerking ontstaan tussen jongerenwerk en politie. Door het verschil in aanpak vullen het jongerenwerk en de politie elkaar goed aan. Jarenlange ervaring heeft geleid tot helderheid over de taak van de politie en de taak van het jongerenwerk, en hoe om te gaan met grenzen, het delen van informatie en de betekenisrelatie. Vaak zijn hierover concrete afspraken gemaakt tussen politie en jongerenwerk, soms binnen de diverse ketens (zie ook principe betekenisrelatie: omgaan met vertrouwelijkheid). Jongerenwerk en de politie weten elkaar via de diverse ketennetwerken snel te vinden (Barquioua et al., 2010; Ferweda & Kloosterman, 2006; Schellekens, 1998; Schellekens, 1998).

8.3.5 Principe 5 Ruilmiddelen

Het laatste methodische principe is het bieden van ruilmiddelen. In de praktijk wordt ook wel de term 'wisselgeld' gegeven aan dit principe.²⁸¹ Jongerenwerkers hebben de opdracht om jongeren te binden aan de samenleving en jongeren te leren om verantwoordelijkheid te dragen voor het eigen leven. Om dit te kunnen bereiken, zo geven jongerenwerkers aan, is het belangrijk dat zij jongeren iets kunnen bieden waarmee jongeren kunnen ervaren dat het ingaan op het aanbod voor hen persoonlijk een meerwaarde heeft, ofwel hen iets positiefs kan opleveren.

Veel jongeren in de doelgroep van het jongerenwerk hebben geen goede ervaring met de omliggende samenleving. Ze voelen zich vaak onheus bejegend, niet welkom en in een hoek gezet. Een andere reden waarom het misgaat is dat jongeren wel willen, maar niet in staat zijn om mee te doen door beperkingen (fysiek of cognitief) of sociale onhandigheid. Doordat het contact met de samenleving moeizaam verloopt, wordt de omgeving door de jongeren als vijandig ervaren. Als reactie op de vijandige omgeving hebben ze voor zichzelf een overlevingsstrategie ontwikkeld. Dit wordt vaak geuit in overbluffende straattaal, zwakheden van de ander blootleggen en dreigen. Jongeren voelen razendsnel aan wat gevaar inhoudt en hoe ze er het beste op kunnen reageren (Schellekens, 2013). Juist voor deze jongeren is het van belang dat de jongerenwerkers hen kunnen laten zien en ervaren dat het wel kan en jongeren daarbij ook iets te winnen hebben. Jongerenwerkers proberen de (dreigende) uitsluiting van jongeren te doorbreken door ze middelen te bieden die aansluiten bij hun belevingswereld. Daarmee overtuigen zij jongeren dat het wel (stapje voor stapje) mogelijk is om iets te kunnen bereiken binnen de samenleving en dat er wel mensen en organisaties zijn die open staan voor hun verhaal. Met het methodische principe 'ruilmiddelen' maken jongerenwerkers richting jongeren duidelijk dat zij er voor jongeren zijn en dat er voor hen in de samenleving veel te realiseren is.

²⁸¹ Sonneveld & Koops (2013) Leesgroep 22 april 2013.

'En voor sommige jongeren is het natuurlijk best wel moeilijk om zeg maar een soort van, nou ja wat jullie doen. Een soort van hulpverlening aan te nemen.'

'Ja'

'En hoe zorg jij er voor dat het laagdrempelig blijft, dat ze wel naar jullie of het buurthuis komen en dat ze jullie hulp wel accepteren?'

*'Door middel van leuke activiteiten te doen juist wat ze, leuk vinden. En ja ik zeg altijd komt naar de buurthuis en dan kunnen we dat verder af maken.'*²⁸²

De aard van het ruilmiddel is afhankelijk van de mate waarin de jongere al in contact is met het Ambulant Jongerenwerk, het type jongere en hun niveau van participatie. Ofwel, het kan per methodische stap en per type jongeren verschillen welk ruilmiddel ingezet wordt door jongerenwerkers. Bij een groep jongeren die in eerste instantie niets meer wil dan hangen op straat is in eerste instantie een 'zwaardere' ruilmiddel nodig (bijvoorbeeld een ruimte bieden om te chillen) dan voor een groep die gemotiveerd is om deel te nemen aan activiteiten. Dan kan een activiteitenbudget een geschikt ruilmiddel zijn om te bieden.²⁸³

Ruilmiddelen die worden ingezet tijdens het contact leggen met jongeren (stap 2) zijn bijvoorbeeld: uitdelen van warme thee als het koud is, het uitnodigen voor activiteiten of het aanbieden van een ruimte om te chillen.

*'Ik als Ambulant Jongerenwerker zou in de buurt kijken wat er wel in de buurt is om te bieden, welke activiteiten op welke dagen en dan zou ik dat dan allemaal samenvatten op een flyer. Voor een groep die je niet kent ofzo kan je misschien op die manier entree maken om even in contact te komen weet je. Je moet echt wat te bieden hebben en niet alleen hun gaan spreken op hun gedrag zoals een soort agentje weet je.'*²⁸⁴

*'Kijk het beste is met op een groep af gaan.. vaak moet je een groep wel wat te bieden hebben weet je. Wij hebben een activiteitenbudget, dus op die manier proberen we toch dan, als we een groep echt niet kennen, op die manier probeer je dan binnen te komen weet je. Om ze een activiteit aan te bieden.'*²⁸⁵

Ruilmiddelen die worden ingezet tijdens het opbouwen van de relatie (stap3) zijn bijvoorbeeld: het organiseren van een aansprekende activiteit voor jongeren of door jongeren uit te nodigen om zijn/haar verhaal te doen en een luisterend oor te bieden.

*'Kijk een activiteit, tegenwoordig mag je een activiteit niet zomaar doen want het moet educatief zijn, want ze moeten er van leren. Maar dan moet je je baas een keer aardig aan kijken van ik ben bezig met een groep en dan komt het meestal wel goed en dan doe je een activiteit die zij willen doen, zoals bijvoorbeeld eenmalig karten en dan doe je die activiteit en dan kom je zo een beetje in contact met die groep en zo zullen ze ook respect voor je krijgen en denken ze, eh wie is die gozer? Hij komt en heeft in 1 x een activiteit voor ons georganiseerd en zo kom je in contact met zo een groep en dichterbij zo een groep.'*²⁸⁶

*'Op een gegeven moment kom je hem op straat tegen, praat je met hem. Zo bouw je een band op en op een gegeven moment geef je je telefoonnummer iemand van "hier, als je vragen hebt kun je me altijd bellen." Zo gaat dat dan een beetje.'*²⁸⁷

²⁸² Van Dijk (2011) Diepte-interview methodisch handelen met jongerenwerker 3 van praktijk 2.

²⁸³ Sonneveld & Koops (2013) Focusgroep 22 april 2013.

²⁸⁴ Domingos Costa & Supheert (2011) Diepte-interview methodisch handelen met jongerenwerker 1 van praktijk 1, 24 november 2011.

²⁸⁵ Albers (2011) Diepte-interview methodisch handelen met jongerenwerker 1 van praktijk 3, 23 november 2011.

²⁸⁶ Kaynak (2011) Diepte-interview methodisch handelen met jongerenwerker 3 van praktijk 3, 15 december 2011.

²⁸⁷ Albers (2011) Diepte-interview methodisch handelen met jongerenwerker 1 van praktijk 3, 23 november 2011.

En ruilmiddelen die worden ingezet om jongeren perspectief te bieden (stap 5) zijn: het bieden van praktisch hulp, zoals jongeren ondersteuning bieden bij het zoeken naar werk of stage of hulp bieden bij schuldenproblematiek.

*'Ik kan hem ook helpen aan een stage begrijp je, dan ga ik samen met hem achter de computer zitten en gaan we daar werk van maken.'*²⁸⁸

*'Zo'n jongen komt naar mij toe en zegt: ik heb 3.000 euro schuld. Ik zeg dan: kom over een week terug, met alle brieven en je Digit code en dan gaan we alles uitzoeken.'*²⁸⁹

Jongere heeft regie

Een belangrijk aandachtspunt bij het inzetten van ruilmiddelen is dat de regie zoveel mogelijk bij de jongeren blijft. Dus jongeren ondersteuning bieden bij het oplossen van problemen of het verwezenlijken van ambities, maar tegelijkertijd de jongere(n) zelf eigenaar te laten zijn van wat er gebeurt. Immers, als jongeren volwassen zijn worden zij verondersteld voor zichzelf te kunnen zorgen. Jongeren de regie geven is voor het Ambulant Jongerenwerk een manier om jongeren bewust te maken van hun eigen verantwoordelijkheid en de kans te geven om te leren hoe daar praktisch invulling aan te geven (zie verder Hoofdstuk 6 Pedagogische opdracht).

*'Ik kan hem ook helpen aan een stage begrijp je, maar dan ga ik samen met hem achter de computer zitten .. en gaan we daar werk van maken. Het is niet dat ik hem alleen ga helpen, hij moet ook zelf dingen doen zeg maar.'*²⁹⁰

*'Jij moet niet gaan luieren op het moment dat ik bezig ben. Als ik instanties ga bellen dan zit je er bij. Het komt wel eens voor dat ik zo'n afspraak zonder de jongere maak, maar ik heb liever dat ze er bij zijn als ik bel. Dan hoort hij ook wat ik zeg en op een gegeven moment wil ik de telefoon ook gewoon aan jou kunnen geven. Dat jij de gesprekken voert.'*²⁹¹

Literatuur wijst erop dat het aanbieden van praktische hulp er bovendien aan kan bijdragen dat jongeren leren en dat hun zelfredzaamheid wordt gestimuleerd. Wanneer jongeren weten hoe ze dingen zelf kunnen aanpakken, zullen ze dat in de toekomst sneller en makkelijker doen (Idema et al., 2010).

Inzet van het bieden van ruilmiddelen moet niet zijn dat jongerenwerkers hiermee jongeren tevreden probeert te krijgen of te houden. Schellekens (2013) waarschuwt dat jongerenwerkers moeten oppassen dat zij zich niet laten verleiden zichzelf te verkopen aan jongeren (om de goede wil te tonen) en beloftes te doen richting jongeren met het risico dat deze later niet waargemaakt kunnen worden. Jongeren kunnen dit vervolgens tegen de jongerenwerker gaan gebruiken (je had toch beloofd dat we met zijn allen met de bus naar Walibi zouden gaan en dat jij dat zou regelen! En betalen!). Meer fundamenteel is het bezwaar dat het doel van het bieden van ruilmiddelen niet is het *pleasen* van de jongeren, maar het jongeren laten ervaren wat de positieve aspecten zijn van het deel zijn van de samenleving. Bij het bieden van ruilmiddelen is het van belang dat deze worden gegeven op basis van gelijkwaardigheid, zodat het positief bijdraagt bij het begeleiden van jongeren in het volwassen worden als deel van de samenleving.

²⁸⁸ Kaynak (2011) Diepte-interview methodisch handelen met jongerenwerker 3 van praktijk 3, 15 december 2011.

²⁸⁹ Grobbs (2011) Diepte-interview methodisch handelen met jongerenwerker 2 van praktijk 4, 17 november 2011.

²⁹⁰ Kaynak (2011) Diepte-interview methodisch handelen met jongerenwerker 3 van praktijk 3, 15 december 2011.

²⁹¹ Grobbs (2011) Diepte-interview methodisch handelen met jongerenwerker 2 van praktijk 4, 17 november 2011.

9. Randvoorwaarden

In dit hoofdstuk beschrijven wij de randvoorwaarden van Ambulant Jongerenwerk. Hiermee bedoelen we de voorwaarden in de organisatie, aansturing en samenwerking die bijdragen aan het uitvoeren van Ambulant Jongerenwerk. Inzicht in de randvoorwaarden van Ambulant Jongerenwerk is verkregen door in de voorgaande analyses te zoeken naar omstandigheden die hebben bijgedragen aan het welslagen dan wel mislukken van het Ambulant Jongerenwerk. Hiervoor is gebruik gemaakt van de volgende bronnen: formele documenten van organisaties, interviews met jongerenwerkers en teamleiders, observaties van de uitvoeringspraktijk door studenten en praktijkbeschrijvingen van studenten. De uitkomsten van dit onderzoek worden gekoppeld aan de (vak)literatuur. Dit onderzoek wijst op vier randvoorwaarden van Ambulant Jongerenwerk:

1. Ruilmiddelen (wisselgeld)
2. Externe samenwerking
3. Veiligheid
4. Kwaliteit

9.1 Ruilmiddelen

Ambulant Jongerenwerkers hebben de opdracht om jongeren te binden aan de samenleving en jongeren te leren om verantwoordelijkheid te dragen voor het eigen leven. Hoewel het Ambulant Jongerenwerk in principe een werkwijze is waarbinnen de mens achter de werker het enige instrument is (Goetschius & Tash, 1967), geeft het merendeel van de ambulant werkers aan in contact met jongeren ruilmiddelen te gebruiken. Het is belangrijk dat zij jongeren iets kunnen bieden waarmee jongeren kunnen ervaren dat het ingaan op het aanbod voor hen persoonlijk een meerwaarde heeft, ofwel hen iets positiefs kan opleveren (zie ook paragraaf 8.3.5 principe 5 Ruilmiddelen). Een belangrijke randvoorwaarde voor het Ambulant Jongerenwerk is dat jongerenwerkers gebruik kunnen maken van deze middelen. Voorbeelden van middelen zijn: een activiteitenaanbod, een activiteitenbudget, een ruimte om samen te komen, het (mee) organiseren van een activiteit, een luisterend oor bieden en hulp bij het aanpakken van problemen.

Het betekent overigens niet dat het Ambulant Jongerenwerk zelf over al deze middelen moet kunnen beschikken. Wel is het noodzakelijk dat dergelijke ruilmiddelen aanwezig zijn. Als zij er niet zijn, ligt er mogelijk een taak voor het Ambulant Jongerenwerk om deze middelen te gaan realiseren – mogelijk samen met jongeren. Met name het kunnen aanbieden van locaties waar jongeren kunnen samenkomen om te chillen of activiteiten kunnen doen, wordt door de Amsterdamse jongerenwerkers veel gebruikt voor het (versneld) opbouwen van een betekenisrelatie. Dit onderzoek maakt inzichtelijk dat alle vijf de praktijken voor de uitvoering van het Ambulant Jongerenwerk gebruik maken van jongerencentra om jongeren naar toe te leiden voor (zinvolle) vrijetijdsbesteding.²⁹²

'Als je jongerenwerker bent en helemaal in die combinatie vind ik dat eigenlijk het beste. Waarom, omdat je een plek hebt waar ze binnenkomen en ze kennen je en weten wie je bent

²⁹² Adelina, Grobben, Markiet, Timmer & Zaad (2012) Praktijkbeschrijving Ambulant Jongerenwerk praktijk 4. Amsterdam: Youth Spot.
Supheert, Domingos Costa, Jetten & Ait Lamkadem (2012) Praktijkbeschrijving Ambulant Jongerenwerk praktijk 1. Amsterdam: Youth Spot.
Van der Sluis, Kempenaar, Guirguis & De Boer (2012) Praktijkbeschrijving Ambulant Jongerenwerk praktijk 5. Amsterdam: Youth Spot.
Ter Steege, Haagstam, Van Dijke, Braas & Duif (2012) Praktijkbeschrijving Ambulant Jongerenwerk praktijk 2. Amsterdam: Youth Spot.
Hoogland, Kaynak, Huisraad, Bouali & Albers (2012) Praktijkbeschrijving Ambulant Jongerenwerk praktijk 3. Amsterdam: Youth Spot.

*en een vertrouwensband opbouwen en wanneer er een keer overlast is op straat en je wordt gebeld door wijkagenten of buurtbewoners dan kan je makkelijker met hun in gesprek gaan. Je bent bekend bij ze.*²⁹³

*'Ik vind dat die combinatie moet, het versnelt jouw kwaliteit van werken. Zoals ik net in mijn voorbeeld uitlegde. Zo'n groep die hier binnenkomt kom ik een paar keer op straat tegen, maar dan zie ik niet snel wat voor gedrag ze vertonen en waar ze mee bezig zijn.Als ze in het jongeren centrum binnen komen komt er een moment dat ze mij niet meer zien staan, maar ik ben er nog wel. En daarom vind ik dat het allebei nodig is, want als ik de jongens dan weer op straat tegenkom heb ik al een heel ander beeld van ze. Ze kennen me dan, en ik ken hun ook.*²⁹⁴

*'Als deze locatie dicht gaat dan hebben wij niets meer. Je hebt geen locatie waar de jongeren terecht kunnen, dan zijn ze weer op straat natuurlijk weet je. Voor mij kan ik mijn werk niet doen. Bijvoorbeeld ik kan wel Ambulant Jongerenwerk doen, maar wat heb ik hun aan te bieden... Wanneer ik activiteit heb, ik heb hier locatie, ik spreek ze hier aan. Ik zie ze hier, 20 jongeren, ik zeg he morgen heb ik dit, dan weten ze het. Begrijp je.*²⁹⁵

Uit onderzoek naar De Inloop komt naar voren dat een dergelijke plek jongerenwerkers een faciliteit biedt om jongeren uit te dagen en te stimuleren om zich te ontwikkelen en meer actief te worden (Metz & Sonneveld, 2012).

9.2 Externe samenwerking

Externe samenwerking is een tweede randvoorwaarde voor Ambulant Jongerenwerk. Samenwerking is om twee redenen van belang. Ten eerste om het doorleiden en toeleiden van jongeren mogelijk te maken.²⁹⁶ En ten tweede om informatie over (groepen) jongeren te kunnen geven en te kunnen ontvangen.²⁹⁷

Dit onderzoek maakt inzichtelijk dat binnen de vijf Ambulant Jongerenwerkpraktijken samengewerkt wordt met de formele sociale infrastructuur en met de informele lokale gemeenschap. Vaste partners in de formele sociale infrastructuur zijn onder andere de politie, justitie, scholen, overheid, DWI, schuldhulpverlening, leerplicht, sportbuurtwerk, maatschappelijk werk en jeugdhulpverlening.²⁹⁸ Samenwerking met de lokale gemeenschap vindt plaats met buurtbewoners en ondernemers.²⁹⁹ (zie paragraaf 8.3.4 principe 4 Werken met de omgeving).

²⁹³ Domingos Costa & Supheert (2011) Diepte-interview methodisch handelen met jongerenwerker 1 van praktijk 1, 24 november 2011.

²⁹⁴ Hoogland (2011) Diepte-interview methodisch handelen met jongerenwerker 2 van praktijk 3, 14 november 2011.

²⁹⁵ Ait Lamkadem (2011) Diepte-interview methodisch handelen met jongerenwerker 3 van praktijk 1, 14 december 2011.

²⁹⁶ Adelina, Grobбен, Markiet, Timmer & Zaad (2012) Praktijkbeschrijving Ambulant Jongerenwerk praktijk 4. Amsterdam: Youth Spot.

Ter Steege, Haagstam, Van Dijke, Braas & Duif (2012) Praktijkbeschrijving Ambulant Jongerenwerk praktijk 2. Amsterdam: Youth Spot.

Hoogland, Kaynak, Huisraad, Bouali & Albers (2012) Praktijkbeschrijving Ambulant Jongerenwerk praktijk 3. Amsterdam: Youth Spot.

²⁹⁷ Supheert, Domingos Costa, Jetten & Ait Lamkadem (2012) Praktijkbeschrijving Ambulant Jongerenwerk praktijk 1. Amsterdam: Youth Spot.

Van der Sluis, Kempenaar, Guirguis & De Boer (2012) Praktijkbeschrijving Ambulant Jongerenwerk praktijk 5. Amsterdam: Youth Spot.

²⁹⁸ Adelina, Grobбен, Markiet, Timmer & Zaad (2012) Praktijkbeschrijving Ambulant Jongerenwerk praktijk 4. Amsterdam: Youth Spot.

Supheert, Domingos Costa, Jetten & Ait Lamkadem (2012) Praktijkbeschrijving Ambulant Jongerenwerk praktijk 1. Amsterdam: Youth Spot.

²⁹⁹ Adelina, Grobбен, Markiet, Timmer & Zaad (2012) Praktijkbeschrijving Ambulant Jongerenwerk praktijk 4. Amsterdam: Youth Spot.

Supheert, Domingos Costa, Jetten & Ait Lamkadem (2012) Praktijkbeschrijving Ambulant Jongerenwerk praktijk 1. Amsterdam: Youth Spot.

Voor het onderhouden van structurele samenwerkingsverbanden nemen jongerenwerkers deel aan netwerkoeverleggen³⁰⁰ en lopen zij samen met partners hun ambulante rondes.³⁰¹ Binnen deze zogenoemde 'combiteams' lopen werkers wekelijks een ambulante ronde samen met een netwerkpartner. Deze intensieve samenwerking wordt ingezet om krachten te bundelen en snel en adequaat jongeren te kunnen doorleiden.³⁰² Om de meerwaarde van het werken in combiteams te laten gelden is het van belang dat geïnvesteerd wordt in de samenwerkingsrelatie. Dit houdt onder andere in dat zij elkaar leren kennen, dat zij helder voor ogen hebben hoe en op welke terreinen zij elkaar versterken en dat zij regelmatig de samenwerking evalueren.³⁰³

Een paar jongerenwerkers benoemt dat het hebben van vaste contacten binnen instellingen helpt om het doorleiden van jongeren snel en gemakkelijk te maken.

*'Ik bedoel voor mij was het makkelijk omdat ik die vrouw kende weet je. Ik hoefde alleen een belletje te plegen, ik heb iemand voor je, dit en dat, makkelijker. Maar op dit moment ik heb geen contactpersoon bij Street, ...'*³⁰⁴

Vanuit de literatuur wordt het belang van de samenwerking met externe partners onderschreven. Goede kennis van de sociale kaart en het beschikken over een groot netwerk is voor een Ambulant Jongerenwerker onontbeerlijk. Beiden zijn nodig om goed te kunnen doorverwijzen en toeleiden. Dit betreft de hulpverlenende netwerken, de ontwikkelingsnetwerken en de recreatieve netwerken (Barquioua et al., 2010; Schellekens, 1998). Door samenwerking succesvol vorm te geven zijn organisaties met elkaar tot meer in staat, dan wanneer iedere organisaties alleen haar eigen taken uitvoert. Goede samenwerking valt of staat met de persoonlijke binding van mensen aan elkaar (vertrouwen) en aan de samenwerking. Daarnaast is goede communicatie essentieel binnen externe samenwerkingsverbanden. Een goede communicatiestructuur (ver)bindt en kan bijdragen aan goede processen en duidelijkheid over rollen en verantwoordelijkheden. Dit vraagt enerzijds om een goede communicatiestructuur tussen verschillende organisatie (horizontaal). Anderzijds vraagt het van de eigen organisatie dat Ambulant Jongerenwerkers voldoende gefaciliteerd worden om een goede bijdrage te kunnen leveren aan externe samenwerkingsverbanden (verticaal) (Vonk, 2012).

9.3 Veiligheid

De derde randvoorwaarde is het waarborgen van de veiligheid van Ambulant Jongerenwerkers. Ambulant Jongerenwerkers kunnen in agressieve (verbaal en fysiek) en onveilige situaties belanden (Kreuger, 2000, Noorda et.al. 2011). Van organisaties wordt verwacht dat zij zorgen voor de veiligheid van haar medewerkers (Gedragscode jongerenwerk 2012, OSA). Het onderzoek naar de uitvoeringspraktijk van het Ambulant Jongerenwerk maakt inzichtelijk dat het Ambulant Jongerenwerk drie typen

³⁰⁰ Supheert, Domingos Costa, Jetten & Ait Lamkadem (2012) Praktijkbeschrijving Ambulant Jongerenwerk praktijk 1. Amsterdam: Youth Spot.

Adelina, Grobben, Markiet, Timmer & Zaad (2012) Praktijkbeschrijving Ambulant Jongerenwerk praktijk 4. Amsterdam: Youth Spot.

³⁰¹ Adelina, Grobben, Markiet, Timmer & Zaad (2012) Praktijkbeschrijving Ambulant Jongerenwerk praktijk 4. Amsterdam: Youth Spot.

Van der Sluis, Kempenaar, Guirguis & De Boer (2012) Praktijkbeschrijving Ambulant Jongerenwerk praktijk 5. Amsterdam: Youth Spot.

Hoogland, Kaynak, Huisraad, Bouali & Albers (2012) Praktijkbeschrijving Ambulant Jongerenwerk praktijk 3. Amsterdam: Youth Spot.

³⁰² Adelina, Grobben, Markiet, Timmer & Zaad (2012) Praktijkbeschrijving Ambulant Jongerenwerk praktijk 4. Amsterdam: Youth Spot.

³⁰³ Sonneveld & Koops (2013) Leesgroep 22 april 2013.

³⁰⁴ Ait Lamkadem (2011) Diepte-interview methodisch handelen met jongerenwerker 3 van praktijk 1, 14 december 2011.

veiligheidsmaatregelen kent: 1) het werken in koppels³⁰⁵, 2) nauwe samenwerking met politie, 3) het volgen van agressietrainingen³⁰⁶.

Werken in koppels

In de literatuur wordt genoemd dat Ambulant Jongerenwerkers bij voorkeur in teams van twee personen moeten werken (Milburn et al., 2000). Naast dat het werken in koppels de kwaliteit van het Ambulant Jongerenwerk kan versterken (zie ook randvoorwaarde 4, kwaliteit), is het een belangrijke veiligheidsmaatregel.

*'En misschien is het wel iemand die krankzinnig is. Dan is het niet eens verstandig om het gesprek 1 op 1 te voeren. Dan moet er misschien een collega bij zitten. Of in ieder geval nog een collega op kantoor zijn. Zodat die jongere weet: hé, er is nog iemand hier. Ik kan niet zomaar iets doen. Of ik heb bijvoorbeeld oogcontact met mijn collega. En als zij iets vraagt waarvan ik denk: oeei, dan kan ik dat naar haar gebaren.'*³⁰⁷

De praktijk laat zien dat er binnen 2 praktijken altijd in koppels wordt gewerkt op straat.³⁰⁸ Voor 1 praktijk geldt dat de afspraak is om in koppels de straat op te gaan, maar dat het qua capaciteit meestal niet haalbaar is om in koppels de ambulant rondes te lopen. Als de jongerenwerker een groep gaat benaderen die door de politie is gelabeld als 'mogelijk gevaarlijk' dan laat de teamleider de jongerenwerkers bij voorkeur niet alleen lopen.³⁰⁹ Een jongerenwerker van deze organisatie vertelt:

'Je mag niet alleen op straat lopen is de regel maar ik loop wel alleen op straat. ...Ik heb geen collega en dat komt ook door de bezuinigingen. Dus ik loop alleen.'
'En wat vind je daarvan?'
*'Omdat ik in een bekende buurt loop is het veilig maar je weet nooit wat de ontwikkelingen kunnen zijn. Momenteel ben ik niet bang om te lopen en er is gelukkig nooit iets ernstig meegemaakt.'*³¹⁰

Ook zijn er jongerenwerkers die ervoor kiezen om in het donker niet alleen de straat op te gaan.

*'Alleen ging ik niet na 8 uur, dan nam ik wel een collega mee, omdat ik het gewoon voor mezelf niet veilig vind als het zo donker is. Vooral wintertijd dan wil je na 5/6 uur niet in je eentje lopen. Niet omdat het zo eng is, maar ik voel me gewoon niet prettig. Stel je voor er gebeurt wat.'*³¹¹

³⁰⁵ Kempenaar (2011) Informeel gesprek met jongerenwerker 3 van Ambulant Jongerenwerk praktijk 5, 19 september 2011. Ter Steege, Haagstam, Van Dijke, Braas & Duif (2012) Praktijkbeschrijving Ambulant Jongerenwerk praktijk 2. Amsterdam: Youth Spot.

Supheert, Domingos Costa, Jetten & Ait Lamkadem (2012) Praktijkbeschrijving Ambulant Jongerenwerk praktijk 1. Amsterdam: Youth Spot.

³⁰⁶ Ter Steege, Haagstam, Van Dijke, Braas & Duif (2012) Praktijkbeschrijving Ambulant Jongerenwerk praktijk 2. Amsterdam: Youth Spot.

Kempenaar (2011) Informeel gesprek met jongerenwerker 3 van Ambulant Jongerenwerk praktijk 5, 19 september 2011.

³⁰⁷ Grobden (2011) Diepte-interview methodisch handelen met jongerenwerker 2 van praktijk 4, 17 november 2011.

³⁰⁸ Van der Sluis, Kempenaar, Guirguis & De Boer (2012) Praktijkbeschrijving Ambulant Jongerenwerk praktijk 5. Amsterdam: Youth Spot.

Ter Steege, Haagstam, Van Dijke, Braas & Duif (2012) Praktijkbeschrijving Ambulant Jongerenwerk praktijk 2. Amsterdam: Youth Spot.

³⁰⁹ Supheert, Domingos Costa, Jetten & Ait Lamkadem (2012) Praktijkbeschrijving Ambulant Jongerenwerk praktijk 1. Amsterdam: Youth Spot.

³¹⁰ Domingos Costa & Jetten (2011) Diepte-interview methodisch handelen met jongerenwerker 2 van praktijk 1, 25 november 2011.

³¹¹ Adelina (2011) Diepte-interview methodisch handelen met jongerenwerker 4 van praktijk 4, 22 november 2011.

Met jongerenwerkers die alleen lopen, zijn afspraken gemaakt over wat zij doen als zij (alleen op straat) in een onveilige situatie belanden. Binnen Ambulant Jongerenwerkpraktijk 4 is de afspraak gemaakt dat werkers bij een onveilige situatie weglopen van de groep.³¹² Binnen Ambulant Jongerenwerkpraktijk 1 is de afspraak gemaakt dat er bij een onveilige situatie direct contact wordt opgenomen met de teamleider.³¹³

Nauwe samenwerking met de politie

Samenwerking met de politie wordt niet standaard ingezet als veiligheidsmaatregel. Jongerenwerkers werken voornamelijk met de politie samen zodra zij een onveilige situatie verwachten of tegenkomen in het contact met jongeren. Jongerenwerkers onderhouden om de eigen veiligheid te waarborgen op drie manieren contact met de politie. Zo kan de politie vooraf door jongerenwerkers worden gewaarschuwd indien jongerenwerkers zich bij het benaderen van een groep onveilig voelen.³¹⁴ Daarnaast komt het voor dat jongerenwerkers, in geval van een mogelijk onveilige situatie, samen met de politie contact leggen met jongeren.

*'Vorige week nog samen een huisbezoek gedaan bij iemand en als ik denk dat het iets te gevaarlijk is dan neem ik de buurtregisseur mee.'*³¹⁵

En ten derde lopen sommige jongerenwerkers hun ronde met een rescue phone. Bij onveilige situaties kunnen jongerenwerkers door middel van een snelkeuzetoets in een onveilige situatie direct contact opnemen met de politie.³¹⁶

Volgen van agressietraining

Tot slot organiseren organisaties agressietrainingen georganiseerd waarbinnen jongerenwerkers handvatten aangereikt krijgen over omgaan met agressieve jongeren.³¹⁷

In de Amsterdamse Gedragscode jongerenwerk staat expliciet genoemd dat de veiligheid van medewerkers gewaarborgd wordt door de aanwezigheid van protocollen voor het omgaan met agressie, veiligheid en het doen van aangifte (Gedragscode jongerenwerk 2012, OSA). Uit dit onderzoek blijkt dat er binnen geen enkele organisatie formele protocollen aanwezig zijn over het waarborgen van de veiligheid van Ambulant Jongerenwerkers.³¹⁸

³¹² Adelina, Grobбен, Markiet, Timmer & Zaad (2012) Praktijkbeschrijving Ambulant Jongerenwerk praktijk 4. Amsterdam: Youth Spot.

³¹³ Ait Lamkadem (2011) Formeel kennismakingsgesprek met teamleider van Ambulant Jongerenwerk praktijk 1, 22 september 2011.

³¹⁴ Ait Lamkadem (2011) Formeel kennismakingsgesprek met teamleider van Ambulant Jongerenwerk praktijk 1, 22 september 2011.

³¹⁵ Timmer (2011) Diepte-interview methodisch handelen met jongerenwerker 1 van praktijk 4, 21 november 2011.

³¹⁶ Van der Sluis, Kempenaar, Guirguis & De Boer (2012) Praktijkbeschrijving Ambulant Jongerenwerk praktijk 5. Amsterdam: Youth Spot.

Ter Steege, Haagstam, Van Dijke, Braas & Duif (2012) Praktijkbeschrijving Ambulant Jongerenwerk praktijk 2. Amsterdam: Youth Spot.

³¹⁷ Adelina, Grobбен, Markiet, Timmer & Zaad (2012) Praktijkbeschrijving Ambulant Jongerenwerk praktijk 4. Amsterdam: Youth Spot.

³¹⁸ Adelina, Grobбен, Markiet, Timmer & Zaad (2012) Praktijkbeschrijving Ambulant Jongerenwerk praktijk 4. Amsterdam: Youth Spot.

Supheert, Domingos Costa, Jetten & Ait Lamkadem (2012) Praktijkbeschrijving Ambulant Jongerenwerk praktijk 1. Amsterdam: Youth Spot.

Van der Sluis, Kempenaar, Guirguis & De Boer (2012) Praktijkbeschrijving Ambulant Jongerenwerk praktijk 5. Amsterdam: Youth Spot.

Ter Steege, Haagstam, Van Dijke, Braas & Duif (2012) Praktijkbeschrijving Ambulant Jongerenwerk praktijk 2. Amsterdam: Youth Spot.

Hoogland, Kaynak, Huisraad, Bouali & Albers (2012) Praktijkbeschrijving Ambulant Jongerenwerk praktijk 3. Amsterdam: Youth Spot.

9.4 Kwaliteit

Tot slot de randvoorwaarde kwaliteit van Ambulant Jongerenwerk. Vanzelfsprekend is een goede kwaliteit van het jongerenwerk van belang. Om de kwaliteit van het Ambulant Jongerenwerk te waarborgen zetten organisaties in op: management, werken in een team, inzetten van opgeleide of ervaren (streetwise) jongerenwerkers en deskundigheidsbevordering.

Management

Het team van Ambulant Jongerenwerkers wordt in alle praktijken aangestuurd door een teamleider of manager.³¹⁹ Binnen 1 praktijk is er naast een manager ook een projectleider Ambulant Jongerenwerk werkzaam. Deze medewerker geeft sturing aan de teamleden, onderhoudt het contact met de samenwerkingspartners en heeft zelf ook contact met jongeren.³²⁰ De aansturing van Ambulant Jongerenwerkers gebeurt via het teamoverleg en individuele werkbegeleiding. De intensiteit van het contact tussen de teamleiders en jongerenwerkers is verschillend. Zo vinden er bij Ambulant Jongerenwerkpraktijk 4 naast de wekelijkse teamvergadering, twee tot drie keer per week korte bilaterale overleggen plaats tussen de teamleider en jongerenwerkers. Deze gesprekjes kunnen gaan over inhoudelijke casuïstiek of persoonlijke ontwikkeling van de jongerenwerker.³²¹ Binnen Ambulant Jongerenwerkpraktijk 1 is het contact met de manager minder intensief en wordt er naast de reguliere maandelijkse overleggen een afspraak voor individuele werkbegeleiding gepland als daar aanleiding voor is.³²²

In de literatuur wordt benadrukt dat het management van het Ambulant Jongerenwerk de taak heeft om te zoeken naar een balans tussen structuur en vrijheid (Kelderman, 2002). Enerzijds heeft ambulant werken een stevige verankering nodig in de organisatie. Als dat ontbreekt, moeten de Ambulant Jongerenwerkers zich ook nog eens intern permanent verantwoorden (Milburn et al., 2000; Paulides & Thije, 1996). Anderzijds hebben Ambulant Jongerenwerkers de ruimte (en het mandaat) nodig om zelf vorm te kunnen geven aan hun contact met jongeren, inclusief toegang tot de daarbij behorende middelen (Kelderman, 2002; Verhagen, 2008).

Werken in een team

Naast de aansturing en begeleiding van een manager maakt het werken in een team het mogelijk om de kwaliteit van het Ambulant Jongerenwerk te waarborgen. Werken in teamverband binnen het Ambulant Jongerenwerk krijgt op twee manieren invulling. Ten eerste lopen veel Ambulant Jongerenwerkers gezamenlijk hun rondes. Naast dat dit een veiligheidsmaatregel is, is het ook een manier om elkaar inhoudelijk ondersteuning te bieden, elkaar te motiveren en te ontwikkelen. Twee mensen zien en horen meer dan een. Jongerenwerkers kunnen elkaar aanvullen in het contact met jongeren en na afloop samen terugblikken (zie ook hoofdstuk 7 Ambulant Jongerenwerk aan de slag).

³¹⁹ Adelina, Grobben, Markiet, Timmer & Zaad (2012) Praktijkbeschrijving Ambulant Jongerenwerk praktijk 4. Amsterdam: Youth Spot.

Supheert, Domingos Costa, Jetten & Ait Lamkadem (2012) Praktijkbeschrijving Ambulant Jongerenwerk praktijk 1. Amsterdam: Youth Spot.

Van der Sluis, Kempenaar, Guirguis & De Boer (2012) Praktijkbeschrijving Ambulant Jongerenwerk praktijk 5. Amsterdam: Youth Spot.

Ter Steege, Haagstam, Van Dijke, Braas & Duif (2012) Praktijkbeschrijving Ambulant Jongerenwerk praktijk 2. Amsterdam: Youth Spot.

Hoogland, Kaynak, Huisraad, Bouali & Albers (2012) Praktijkbeschrijving Ambulant Jongerenwerk praktijk 3. Amsterdam: Youth Spot.

³²⁰ Van der Sluis, Kempenaar, Guirguis & De Boer (2012) Praktijkbeschrijving Ambulant Jongerenwerk praktijk 5. Amsterdam: Youth Spot.

³²¹ Sonneveld & Koops (2013) Leesgroep 22 april 2013.

³²² Sonneveld & Koops (2013) Leesgroep 22 april 2013.

*'Bewoners klaagden dit, dit, dit, kijk nu man hoe rustig het is. Het is heel rustig hier. Komt gewoon omdat wij al die tijd keihard hebben gewerkt. Kijk ik in mijn eentje kan het niet, ik moet wel een sterk team hebben. En wij hebben gelukkig een sterk team.'*³²³

Daarnaast bestaat het team vaak uit een groep werkers die samen de verantwoordelijkheid dragen voor het totale jongerenwerk (locatie gebonden / ambulant / individuele begeleiding) in een bepaald gebied. De basis van het team wordt gevormd door het delen van kantoorruimte, de tweewekelijkse team overleggen en het gezamenlijk uitvoeren van projecten of activiteiten. Het teamoverleg is een moment om als team elkaar te informeren over onder andere voortgang, casuïstiek, incidenten en de programmering. Daarnaast is het teamoverleg een moment waar jongerenwerkers reflecteren op het handelen.³²⁴

*'Wij vergaderen natuurlijk ook, de Ambulant Jongerenwerkers, 1 keer per twee weken. .. Wij vergaderen zeg maar van de buurt en bespreken alles. De gang van zaken. Onze leidinggevende krijgt te horen via het stadsdeel waar het meest overlast wordt veroorzaakt, dat krijgen we allemaal te zien. Hoe het gaat, cijferlijst, hoeveel jongeren heb je gedaan, activiteiten organiseren, zulk soort dingen.'*³²⁵

Het bespreken van persoonlijke observaties en reflecties in teamverband zijn noodzakelijk voor de kwaliteit van het Ambulant Jongerenwerk. De persoonlijke werkelijkheid (*preconcepties*) beïnvloedt zowel de waarnemingen, de interpretaties van de waarnemingen en ten slotte de positie die de jongerenwerker in het proces vervult (Goetschius & Tash, 1967). Zowel het samen lopen van rondes, als het bespreken van signalen en reflecties zijn belangrijk hulpmiddel om enerzijds bewust te zijn van de persoonlijke kleuring en anderzijds meer distantie te creëren.

En het werken in een team biedt de mogelijkheid om elkaar te ondersteunen in drukke tijden.

*'Nee als het zo dringend is dan kan ik hem samen met een collega helpen..... en de volgende dag pak ik hem weer op of pakken we hem samen op.'*³²⁶

Ook geeft het werken in een team jongerenwerkers motivatie, energie en mogelijkheden om zichzelf te ontwikkelen (zie ook deskundigheidsbevordering).

*'Het is gewoon we hebben een enthousiaste groep, enthousiaste veldwerkers en als je ziet hoe fanatiek jouw collega's met hun werk bezig zijn en ook jou fanatiek van informatie/advies voorzien...Dat werkt gewoon motiverend, dan kan je weer die volgende stap zetten.'*³²⁷

Nagenoeg binnen alle praktijken is er sprake van een divers team van jongerenwerkers qua culturele achtergrond en sekse.

*'We hebben een goede mix van man en vrouw en iedereen is anders in het team.'*³²⁸

De samenstellingen van de teams worden afgestemd op de culturele achtergronden en sekse van de groepen jongeren in de buurt die de organisaties beogen te bereiken.³²⁹

³²³ Van Dijk (2011) Diepte-interview methodisch handelen met jongerenwerker 3 van praktijk 2.

³²⁴ Van der Sluis, Kempenaar, Guirguis & De Boer (2012) Verslag focusgroepsbijeenkomst Ambulant Jongerenwerk praktijk 5, 30 januari 2012.

³²⁵ Ait Lamkadem (2011) Diepte-interview methodisch handelen met jongerenwerker 3 van praktijk 1, 14 december 2011.

³²⁶ Timmer (2011) Diepte-interview methodisch handelen met jongerenwerker 1 van praktijk 4, 21 november 2011.

³²⁷ Markiet (2011) Diepte-interview methodisch handelen met jongerenwerker 3 van praktijk 4, 24 november 2011.

³²⁸ Markiet (2011) Diepte-interview methodisch handelen met jongerenwerker 3 van praktijk 4, 24 november 2011.

Binnen 1 praktijk is het team eenzijdig qua samenstelling, terwijl de doelgroep divers is.³³⁰ Volgens de literatuur is de teamsamenstelling van invloed op het contact met de doelgroep. Een etnisch divers team is noodzakelijk om goed te kunnen werken met jongeren van verschillende herkomst (Kelderman, 2002; Otten & Jongerenwerkteam Iriszorg Nijmegen, 2007). Aanwezigheid van vrouwelijke werkers draagt bij aan de toegankelijkheid van het Ambulant Jongerenwerk voor meiden (Adema, 1995; Boonstra & Wonderen, 2009).

Opleidingsniveau

Binnen vier van de vijf organisaties werken Ambulant Jongerenwerkers met minimaal een mbo-diploma.³³¹ Binnen 1 organisatie is de minimale opleidingseis hbo. Overigens biedt deze organisatie ook de mogelijkheid om een hbo-diploma te gaan behalen als deze persoon al in dienst is van de organisatie.³³² Dit beeld wordt bevestigd door de opleidingsachtergronden van de jongerenwerkers die voor dit onderzoek zijn geïnterviewd: de meesten hebben een mbo (5) of een hbo (5) opleiding afgerond of volgen een opleiding (4). In de interviews vertellen jongerenwerkers dat zij door het volgen een relevante opleiding inzicht hebben verworven in de basis van het werk en beter in staat zijn om hun handelen te expliciteren.

*'Het is de basis, het is wat je leert. Je leert bepaalde grote lijnen. Kijk de praktijk is anders dan theorie, maar de basis van de opleiding is de snelweg naar bepaalde wegen, richting een bepaald doel en je woordenschat. . Het is je bagage. Zonder dat kun je niet werken en weet je niet met bepaalde methodieken te werken.'*³³³

*'Ja het is zeg maar nu wel zo nu ik naar school ga, dan zie je wel de theorie, je gaat veel op de theorie in. Ik ben zelf een praktijkmannetje. Dat is gewoon zo. Maar nou zie ik zelf toch wel een verschil. Hoe bepaalde methodische dingen, allemaal benamingen. Dat is toch wel wat anders als ik gewend ben, maar je kan wel dingen koppelen. Zoals nu, je bent onbewust bezig met bepaalde methodes zeg maar, terwijl je niet weet dat het een methode is. Je leert en denkt 'hé dat gebruik ik ook!'. Dan kan je er weer een naam aan gaat geven.'*³³⁴

*'Even denken...ja de opleiding...je krijgt heel veel theorie mee ik heb nu wel echt pas de waarde leren kennen van de theorie. nu sta ik er soms wel eens bij stil van: "hey ik heb dit gebruikt, ik heb dat gebruikt."'*³³⁵

³²⁹ Adelina, Grobben, Markiet, Timmer & Zaad (2012) Praktijkbeschrijving Ambulant Jongerenwerk praktijk 4. Amsterdam: Youth Spot.

Supheert, Domingos Costa, Jetten & Ait Lamkadem (2012) Praktijkbeschrijving Ambulant Jongerenwerk praktijk 1. Amsterdam: Youth Spot.

Van der Sluis, Kempenaar, Guirguis & De Boer (2012) Praktijkbeschrijving Ambulant Jongerenwerk praktijk 5. Amsterdam: Youth Spot.

Ter Steege, Haagstam, Van Dijke, Braas & Duif (2012) Praktijkbeschrijving Ambulant Jongerenwerk praktijk 2. Amsterdam: Youth Spot.

Hoogland, Kaynak, Huisraad, Bouali & Albers (2012) Praktijkbeschrijving Ambulant Jongerenwerk praktijk 3. Amsterdam: Youth Spot.

³³⁰ Supheert, Domingos Costa, Jetten & Ait Lamkadem (2012) Praktijkbeschrijving Ambulant Jongerenwerk praktijk 1. Amsterdam: Youth Spot.

³³¹ Supheert, Domingos Costa, Jetten & Ait Lamkadem (2012) Praktijkbeschrijving Ambulant Jongerenwerk praktijk 1. Amsterdam: Youth Spot.

Van der Sluis, Kempenaar, Guirguis & De Boer (2012) Praktijkbeschrijving Ambulant Jongerenwerk praktijk 5. Amsterdam: Youth Spot.

Ter Steege, Haagstam, Van Dijke, Braas & Duif (2012) Praktijkbeschrijving Ambulant Jongerenwerk praktijk 2. Amsterdam: Youth Spot.

Hoogland, Kaynak, Huisraad, Bouali & Albers (2012) Praktijkbeschrijving Ambulant Jongerenwerk praktijk 3. Amsterdam: Youth Spot.

³³² Adelina, Grobben, Markiet, Timmer & Zaad (2012) Praktijkbeschrijving Ambulant Jongerenwerk praktijk 4. Amsterdam: Youth Spot.

³³³ Domingos Costa & Jetten (2011) Diepte-interview methodisch handelen met jongerenwerker 2 van praktijk 1, 25 november 2011.

³³⁴ Ter Steege (2011) Diepte-interview methodisch handelen met jongerenwerker 1 van praktijk 2,

³³⁵ Timmer (2011) Diepte-interview methodisch handelen met jongerenwerker 1 van praktijk 4, 21 november 2011.

Drie praktijken benadrukken dat een mix van jongerenwerkers met een hbo-diploma en jongerenwerkers met ervaringskennis (streetwise) van grote meerwaarde kan zijn voor de kwaliteit van het werk.³³⁶ De ervaring van deze organisaties (en soms ook van jongerenwerkers zelf) is dat jongerenwerkers met ervaringskennis goed in staat zijn om aan te sluiten bij de leefwereld van jongeren en daarvan uit versneld een betekenisrelatie kunnen opbouwen met jongeren (zie ook paragraaf 8.3.1 principe 1 betekenisrelatie en paragraaf 8.3.2 principe 2 Aansluiten bij de leefwereld).³³⁷

Over het verschil tussen hbo- en mbo-professionals binnen de uitvoering van Ambulant Jongerenwerk zijn in dit onderzoek weinig uitspraken gedaan. Ook in de literatuur is er weinig terug te vinden over het onderscheid tussen hbo- en mbo-professionals en de specifieke opleidingseisen die worden gesteld voor het uitvoeren van Ambulant Jongerenwerk.

Wel wordt er in de literatuur voor het jongerenwerk in brede zin onderscheid gemaakt tussen de verschillende niveaus. Van professionals met een mbo werk- en denkniveau wordt verwacht dat zij verantwoordelijk zijn voor het zelfstandig uitvoeren en organiseren van activiteiten onder begeleiding of in overleg met andere beroepskrachten en van professionals met hbo werk- en denkniveau wordt verwacht dat zij zelfstandig hun functie uitvoeren. Deze functie richt zich meer op complexe problemen van de doelgroep en het ontwikkelen van nieuwe diensten en projecten (CAO Welzijn & Maatschappelijke Dienstverlening 2008-2011; Van Dam & Zwicker, 2008). Voor alle beroepsniveaus geldt dat deze zijn gericht op maatschappelijke activering en participatie van (diverse) doelgroepen en dat het stimuleren van de bewustwording van eigen normen, waarden en mogelijkheden, als het bijdragen aan de ontwikkeling van de sociale vaardigheden van de deelnemers belangrijke uitgangspunten zijn (CAO Welzijn & Maatschappelijke Dienstverlening 2008-2011).

In het beroepsprofiel Jongerenwerker is het werk van de jongerenwerker inzichtelijk gemaakt door het beschrijven van de kernkwaliteiten en competenties (generiek en vakspecifiek) van de jongerenwerker. Hierin wordt onderscheid gemaakt in verschillende niveaus: assistent jongerenwerker; jongerenwerker, senior jongerenwerker en coördinerend jongerenwerker (Van Dam & Zwicker, 2008). Recent is er een set Wmo-competenties beschreven voor sociaal werkers in de branche Welzijn en Maatschappelijke Dienstverlening, waaronder ook jeugd- en jongerenwerkers vallen. Deze Wmo-competenties vormen een aanscherping op het bestaande vastgestelde beroepsstructuur en zijn ervoor bedoeld om de beroepsuitoefening van sociaal werkers in de Wmo te versterken en te vernieuwen in de sterk veranderende maatschappelijke en organisatorische context waarin zij werkzaam zijn. Belangrijke aanscherpingen ten opzichte van het Beroepsprofiel Jongerenwerk (Van Dam & Zwicker, 2008)) zijn: het versterken van eigen kracht en zelfregie van de doelgroep, het verbinden van gezamenlijke en individuele aanpakken en het zich kunnen bewegen in uiteenlopende systemen (Vlaar, Kluft & Liefhebber, 2013). In dit competentieprofiel staat expliciet benoemd dat de competenties zijn beschreven op het niveau van vak volwassen beroepskrachten op hbo-niveau. Met daarbij het gegeven dat onder niveau-indicatoren (mbo 2, 3 en 4 of hbo bachelor/master) wordt verstaan: de mate van zelfstandigheid, verantwoordelijkheid, complexiteit en het vermogen tot transfer. En is er verschil tussen

³³⁶ Adelina, Grobben, Markiet, Timmer & Zaad (2012) Praktijkbeschrijving Ambulant Jongerenwerk praktijk 4. Amsterdam: Youth Spot.

Van der Sluis, Kempenaar, Guirguis & De Boer (2012) Praktijkbeschrijving Ambulant Jongerenwerk praktijk 5. Amsterdam: Youth Spot.

Ter Steege, Haagstam, Van Dijke, Braas & Duif (2012) Praktijkbeschrijving Ambulant Jongerenwerk praktijk 2. Amsterdam: Youth Spot.

³³⁷ Adelina, Grobben, Markiet, Timmer & Zaad (2012) Praktijkbeschrijving Ambulant Jongerenwerk praktijk 4. Amsterdam: Youth Spot.

beginnende en vak volwassen beroepskrachten, te weten: beginner, gevorderd beginner, vakbekwaam en vak volwassen (Vlaar, Kluft & Liefhebber, 2013).

Tot slot wordt in de vakliteratuur wel stilgestaan bij de vaardigheden waarover Ambulant Jongerenwerkers moeten beschikken. Zo is een uitgebreide belangstelling en een brede algemene kennis van de leefwereld van jongeren een absolute noodzaak. Inzicht in maatschappelijke ontwikkelingen enerzijds en inzicht in subculturen anderzijds is hierbij onmisbaar. Dit is nodig om op alle terreinen aan te kunnen sluiten bij de leefwereld van jongeren, om als gesprekspartner voor de jongeren te kunnen dienen, en breed signalen te kunnen oppikken. Jongerenwerkers die deze kennis ontberen lopen het risico jongeren te modelleren naar hun eigen belevingswereld en belangrijke kansen te missen (Schellekens, 1998; Verhagen, 2008).

Ook zijn analytisch ingesteldheid, communicatieve vaardigheden en taalvaardigheid belangrijke vaardigheden waarover een Ambulant Jongerenwerker moet beschikken. Deze vaardigheden zijn om drie redenen van belang. Ten eerste is het nodig om inzicht te verkrijgen in wat er speelt rondom personen en situaties. Ten tweede is het nodig om oplossingen, alternatieven en kansen te zien. Hoe meer een jongerenwerker ziet en kan bieden, des te meer kan de jongerenwerker voor de jongeren betekenen (zowel in het bieden van kansen als in het oplossen van problemen). Ten derde moet de Ambulant Jongerenwerker kunnen omgaan met verschillende groepen mensen: jongeren, professionals, (boze) buurtbewoners en de politie. Het vraagt van de jongerenwerker dat hij/zij zich kan afstemmen op de omgangsvormen en het taalgebruik van de verschillende groepen (Goetschius & Tash, 1967; Veenbaas et al., 2011; Verhagen, 2008).

Deskundigheidsbevordering

Deskundigheidsbevordering is een instrument dat wordt ingezet om de kwaliteit van Ambulant Jongerenwerk te waarborgen. Ambulant Jongerenwerk is zwaar en moeilijk werk. Om die reden is goede begeleiding van individuele werkers noodzakelijk (Milburn et al., 2000; Veenbaas et al., 2011). Binnen alle vijf de onderzochte praktijken wordt een vorm van deskundigheidsbevordering vanuit de organisaties georganiseerd.³³⁸

De vormen van deskundigheidsbevordering lopen uiteen van eendaagse of meerdaagse trainingen over bijvoorbeeld de Jan Schellekens methode³³⁹, seksuele diversiteit³⁴⁰, drugs, radicalisering, agressie en het omgaan met jongeren met een verstandelijke beperking³⁴¹, het bieden van de mogelijkheid om een volledige Mbo of Hbo opleiding te volgen³⁴² tot

³³⁸ Adelina, Grobben, Markiet, Timmer & Zaad (2012) Praktijkbeschrijving Ambulant Jongerenwerk praktijk 4. Amsterdam: Youth Spot.

Supheert, Domingos Costa, Jetten & Ait Lamkadem (2012) Praktijkbeschrijving Ambulant Jongerenwerk praktijk 1. Amsterdam: Youth Spot.

Van der Sluis, Kempenaar, Guirguis & De Boer (2012) Praktijkbeschrijving Ambulant Jongerenwerk praktijk 5. Amsterdam: Youth Spot.

Ter Steege, Haagstam, Van Dijke, Braas & Duif (2012) Praktijkbeschrijving Ambulant Jongerenwerk praktijk 2. Amsterdam: Youth Spot.

Hoogland, Kaynak, Huisraad, Bouali & Albers (2012) Praktijkbeschrijving Ambulant Jongerenwerk praktijk 3. Amsterdam: Youth Spot.

³³⁹ Van der Sluis, Kempenaar, Guirguis & De Boer (2012) Verslag focusgroepsbijeenkomst Ambulant Jongerenwerk praktijk 5, 30 januari 2012.

³⁴⁰ Supheert, Domingos Costa, Jetten & Ait Lamkadem (2012) Praktijkbeschrijving Ambulant Jongerenwerk praktijk 1. Amsterdam: Youth Spot.

³⁴¹ Adelina, Grobben, Markiet, Timmer & Zaad (2012) Praktijkbeschrijving Ambulant Jongerenwerk praktijk 4. Amsterdam: Youth Spot.

³⁴² Adelina, Grobben, Markiet, Timmer & Zaad (2012) Praktijkbeschrijving Ambulant Jongerenwerk praktijk 4. Amsterdam: Youth Spot.

deelname aan intervisie³⁴³. Binnen 1 organisatie volgen nieuwe medewerkers een 4-daagse cursus waarin zij onder meer leren hoe zij zich op straat moeten manifesteren.³⁴⁴ Naast dat jongerenwerkaanbieder hun werknemers bijscholing bieden, zijn sommige jongerenwerkers zelf bezig met het bijhouden van hun vak. Nieuwe kennis wordt vooral vergaard door uitwisseling met directe collega's.

*'Ik ga weleens in gesprekken met collega's of met mijn leidinggevende want die heeft ietsje meer ervaring.'*³⁴⁵

*'Ik zie wat ze doen en ik hoor wat ze bereiken... Ik deel hun successen maar ook de teleurstellingen, ik maak het eigen. Zodoende heb ik het gevoel van ik deel iets met die collega.....Ik kijk wat ik daar van kan leren.'*³⁴⁶

*'Ik heb me weg wel gevonden in de loop der jaren, maar dat kwam ook door ervaring die je met collega's deelt en zo.'*³⁴⁷

Een enkeling raadpleegt een boek over Ambulant Jongerenwerk.

*'Een tijd geleden had ik wel een ambulant boek gelezen, maar toen zat ik pas in het werk en toen had ik wel een boek gelezen, "Op straat" van Jaap Noorda. Dat is wel een tijd geleden hoor. Die heeft er een boek over geschreven, maar uiteindelijk moet je er zelf een draai aangeven. Want je moet oppikken wat je nodig hebt, maar je moet er voornamelijk ook je eigen draai aan geven. En wat voornamelijk bij jou past en wat voor jou werkt.'*³⁴⁸

Vanuit de literatuur wordt duidelijk dat supervisie een goede manier is om Ambulant Jongerenwerkers te begeleiden. Daarnaast is supervisie ook belangrijk voor de kwaliteit van het ambulant werken. De persoonlijke werkelijkheid (*preconceptions*) beïnvloedt zowel de waarnemingen, de interpretaties van de waarnemingen en ten slotte de positie die de jongerenwerker in het proces vervult (Goetschius & Tash, 1967). Beginnende jongerenwerkers hebben veel baat bij coaching door ervaren werkers (Schellekens, 1998; Veenbaas et al., 2011). Als begeleiding binnen de organisatie niet bij voorbaat geregeld is, kan de Ambulant Jongerenwerker zelf deze ondersteuning organiseren door bijvoorbeeld collega's of leidinggevendenden daarvoor te vragen (Veenbaas et al., 2011). Tot slot wijst onderzoek naar de wijzen waarop jongerenwerkers hun vak bijhouden uit dat jongerenwerkers zeer gemotiveerd zijn om hun professionaliteit verder te ontwikkelen. Zij nemen ruimschoots deel aan congressen, workshops en trainingen en raadplegen vaak allerlei media om bij te blijven. Het meest populair zijn het teamoverleg, het raadplegen van websites en tijdschriften voor jongeren en het lezen van vaktijdschriften en nieuwsbrieven. Wel wordt in dit zelfde onderzoek geconcludeerd dat zowel het aanbod aan relevante kennis als de ondersteuning voor het verwerven van die kennis (trainingen, cursussen) versnipperd is. De toegankelijkheid is niet optimaal, de informatie is verspreid over veel bronnen en aanbieders en een landelijk overzicht ontbreekt (Fabri 2009).

³⁴³ Van der Sluis, Kempenaar, Guirguis & De Boer (2012) Verslag focusgroepsbijeenkomst Ambulant Jongerenwerk praktijk 5, 30 januari 2012.

³⁴⁴ Adelina, Grobber, Markiet, Timmer & Zaad (2012) Praktijkbeschrijving Ambulant Jongerenwerk praktijk 4. Amsterdam: Youth Spot.

³⁴⁵ Domingos Costa & Jetten (2011) Diepte-interview methodisch handelen met jongerenwerker 2 van praktijk 1, 25 november 2011.

³⁴⁶ Grobber (2011) Diepte-interview methodisch handelen met jongerenwerker 2 van praktijk 4, 17 november 2011.

³⁴⁷ Albers (2011) Diepte-interview methodisch handelen met jongerenwerker 1 van praktijk 3, 23 november 2011.

³⁴⁸ Kempenaar (2011) Diepte-interview methodisch handelen met jongerenwerker 1 van praktijk 5, 18 november 2011.

Literatuur

- Abdallah, S.E. (te verschijnen) De emotionele energie van succeservaringen. In: Abdallah, S., M. Kooijmans en T. Raven (te verschijnen) *Perspectieven op Talentontwikkeling in het jongerenwerk. Succeservaringen, Rolmodellen en het Rechte Pad*. Amsterdam: Hogeschool van Amsterdam.
- Abvakabo FNV & CNV Publieke Zaak (2009) *CAO Welzijn & Maatschappelijke Dienstverlening 2008-2011*. Maarssen: Reed Business.
- Adema, M. (1995). Jongeren praten mee in hilversum. jongerenopbouwwerk, intermediair tussen jongeren en organisaties. *Tijdschrift Voor Jeugdhulpverlening En Jeugdwerk*, 7(10), 59-65.
- Baillergeau, E., & Hoijsink, M. (2010). Youth work and 'youth at risk' in the netherlands. *Sociétés Et Jeunesses En Difficulté, Social Intervention and Marginalised Youth in Europe*
- Barquioua, N., Mossel, B. v., & Paulides, H. (2010). *Adviseurs van de straat. werkwijze Ambulant Jongerenwerk*. Rotterdam: Stichting Welzijn Feijenoord / Jongerenwerk IJsselmonde (IJJ).
- Batsleer, J., & Davies, B. (Eds.). (2010). *What is youth work*. Exeter: Learning matters.
- Beck, U. (1992). *Risk society. towards a new modernity*. London: Sage.
- Bernstein, S. (1964). *Youth on the streets. work with alienated youth groups*. New York: Association Press.
- Berselaar, V. van den (2004) *De casus als basis. Theorie en methode bij het leren van casuïstiek*. Soest: Nelissen.
- Bertels, W. P. J., Kortering, G. J., & Both, G. P. (1986). *Randgroepjongeren uit de marge*. Den Haag: SGBO.
- Boonstra, N., & Wonderen, R. v. (2009). *Het goede voorbeeld. leefbare buurten door de inzet van 'jongeren van de straat'*. Utrecht: Verwey-Jonker Instituut.
- Boutellier, J. A. J., & Stokkum, B. A. M. v. (1995). Consumptie van veiligheid. van verzorgingsstaat tot veiligheidsstaat. *Justitiële Verkenningen*, 21(5), 96-111.
- Boutellier, J. C. J. (2007). *Nodale orde. veiligheid en burgerschap in een netwerksamenleving*. Amsterdam: Vrije Universiteit.
- Brasil, K. T., & Koller, S. H. (2008). Adolescence and youth at risk situation: Social network and protective factors. *Estudos De Psicologia*, 13(2), 165-174.
- Brinkgreve, C., & Regt, A. d. (1990). Het verdwijnen van de vanzelfsprekendheid. *Jeugd En Samenleving*, (11), 324-333.
- Bryman, A. (2004) *Social Research Methods*. London: Oxford University Press.
- Bude, H. (2008). *Die ausgeschlossenen. das ende vom traum einer gerechten gesellschaft*. Munchen: Carl Hansen Verlag.
- Burgerhout, J. (1991a). *Hulpverlening aan randgroepmeiden*. Katwijk: JAC.
- Burgerhout, J. (1991b). *Naar een methodiek van hulpverlening aan randgroepjongeren in het algemeen en randgroepmeiden in het bijzonder*. Katwijk: JAC.
- Campen, J. v., Hogenboom, P., Noyon, R., & Ouwehand, A. (2010). *Vooruit met de wijk. essaybundel*. Delft: Platform Corpovenista.
- Carr-Saunders, A. M., & P.M. Wilson (1933) *The professions*. London: Oxford University Press.
- Dam, C. van & N. Zwikker (2008) *Jongerenwerker*. Utrecht: Movisie.
- Castermans, E. (2004). Vindplaatsgericht werken. alle FAQ's op een rijtje. *Krax. Vakblad Van Het Jeugdwerk*, 4(3)
- Crimmens, D., Factor, F., Jeffs, T., Pitts, J., Pugh, C., Spence, J., & Turner, P. (2004). *Reaching socially excluded young people. A national study of street-based youth work*. Leicester: National Youth Agency.
- Crommelin, G. (2009). *Notitie pilot effectmeting jongerenopbouwwerk oost-watergraafsmeer*. Amsterdam: Afdeling Jeugd & Welzijn, Stadsdeel Oost-Watergraafsmeer.

- Crone, E. (2008). Het puberend brein. over de ontwikkeling van de hersenen in de unieke periode van de adolescentie.
- Daalen, R. v. (2010). *Het VMBO als stigma. lessen, leerlingen en gestrande idealen*. Amsterdam: Augustus.
- Dam, C. v., & Zwikker, N. (2008). *Jongerenwerker*. Utrecht: Movisie.
- Dewaele, C. (2009). Outreachend werken. straathoekwerk wijst de weg. *POW Alert*, 35(2)
- Dogan, G., Dijke, A. v., & Terpstra, L. (2000). *Wie zijn er 'moeilijk bereikbaar'?* *aanknopingspunten voor ondersteuning en begeleiding van 'moeilijk bereikbare' gezinnen en jongeren*. Utrecht: NIZW.
- Doorn, L. v., & Etten, Y. v.,. (2008). *Outreachend werken. handboek voor de werkers in de eerste lijn*. Bussum: Coutinho.
- Dronkers, J. (2008) Echte onderwijseigenaren blijven buiten schot. *Aob Onderwijsblad*, (5)
- Dronkers, G. (2008) Het is grondslagen van veranderen, naar een methodiek zonder keurslijf. Den Haag: Boom/Lemma
- Du Bois - Reymond, M., & Meijers, F. (1987). Inleiding. een oriëntatie. In F. Meijers, & Du Bois - Reymond, M (Eds.), *Op zoek naar een moderne pedagogische norm. beeldvorming over jeugd in de jaren vijftig: Het massajeugdonderzoek (1948-1952)* (). Amersfoort / Leuven: Acco.
- Du Bois - Reymond, M., Poel, Y. t., & Ravesloot, Y. (1998). *Jongeren en hun keuzes*. Bussum: Coutinho.
- Ewen, J. (1975). Youth and community work in england and wales 1960-1975. A personal view. *Paedagogica Europaea*, 10(2), 65-74.
- Ewijk, H. v. (1974). Iemand zijn. *Jeugd En Samenleving*, 4(12), 893-901.
- Ewijk, H. v. (1992). *Methodiek in het jeugdwerk. basisboek jeugd en jongerenwerk*. Houten: Bohn Stafleu Van Loghum.
- Fabri, W. (2009) Jongerenwerk moet voldoen aan steeds hogere eisen. In: *Jeugd&Co Kennis* 01, p. 17-26.
- Ferweda, H., & Ham, . (2010). *Problematische jeugdgroepen in nederland. omvang en aard in het najaar van 2010*. Arnhem: Bureau Beke.
- Ferweda, H., & Kloosterman, A. (2006). *Jeugdgroepen in beeld. stappenplan en randvoorwaarden voor de shortlistmethodiek*. Arnhem: Bureau Beke.
- Gandy, J. M. (1959). Preventive work with street-corner groups. hyde park youth project chigaco. *Annals of the American Academy of Political and Social Science*, 322(Preventive of juvenile delinquency), 107-116.
- Garfinkel, H. (1967) *Studies in ethnomethodology*. Englewood Cliffs, N.J.: Prentice-Hall
- Gemmeke, M., Hilverdink, P., Hoogenes, A., Valkestijn, M., Vink, C., & Smid, M. (2011). *De emancipatie van het jongerenwerk*. Utrecht: Nederlands Jeugdinstituut.
- Gerritsen, S. (1994). Van begin tot eind. 25 jaar alternatieve hulpverlening als beweging in de tijd. In S. Gerritsen, & T. Schrama (Eds.), *Hulp in nood. opbouw, groei en verantwoording in een kwart eeuw jeugdhulpverlening* (). Amsterdam: SWP.
- Giddens, A.(1984) *The Constitution of Society. Outline of the Theory of Structuration*. Cambridge : Polity
- Gilovich, T. (1993) *How we know what isn't so?*. New York: The free press.
- Gilsing, R. (2005). *Bestuur aan banden. lokaal jeugdbeleid in de greep van nationaal beleid*. Den Haag: SCP.
- Gladwell, M. (2005) *Blink. The power of thinking without thinking*. Brown: Back Bay Books.
- Glaser, B.G. & Strauss, A.L. (1967) *The discovery of grounded theory: Strategies for qualitative research*. Chicago: Aldine Publishing Company.
- Goetschius, G. W., & Tash, M. J. (1967). *Working with unattached youth. problem, approach, method* Routledge and Kegan Paul.
- Groeneweg, R. (199). *3Eigenwijs? eigenwijs!*. Rotterdam: Ambulant jongerenwernk Bloemhof-Hillesluis.

- Haan, I., & Duyvendak, W. G. J. (2002). *In het hart van de verzorgingsstaat: Het ministerie van maatschappelijk werk en zijn opvolgers (CRM, WVC en VWS), 1952-2002*. Zutphen: Walburg Pers.
- Hazekamp, J. (1976). Streetcornerwork. een plaatsbepaling. *Jeugd En Samenleving*, 6, 503-518.
- Hazekamp, J., & Zande, I. v. d. (1992). *Jongerenwerk in hoofdlijnen*. Amsterdam: Balans.
- Hermanns, J. M. S. (2007). Opvoeden en opgroeien: Een visie achter het beleid. In P. A. H. Lieshout, M. S. S. v. d. Meij & J. C. I. d. Pree (Eds.), *Bouwstenen voor een betrokken jeugdbeleid. WRR verkenningen* (). Amsterdam: Amsterdam University Press.
- Hoorik, I. v. (2011). *(Hoe) werkt talentontwikkeling bij "risicjongeren"? literatuuronderzoek*. Utrecht: Nederlands Jeugd Instituut.
- Hortulanus, R. P., Liem, P. P. N., & Sprinkhuizen, A. M. M. (1997). *Welzijnsbeleving en welzijnsbeleid in de jaren '90*. Den Haag: VUGA.
- Hueting, E. (1989). *De permanente herstructurering van het welzijnswerk*. Zutphen: Walburg Press.
- Huiskens, T. (1998). *Thuis op straat*. Rotterdam: PJ partners.
- Idema, W. S., Krooneman, P. S., & Rigter, J. A. E. (2010). *Evaluatie Bijzondere trajecten risicjongeren 2008 – 2009*. Amsterdam: Regioplan.
- Jacobs, G., R. Meij, H. Tenwolde, Y. Zomer (red.) (2008) *Goed werk; verkenningen van normatieve professionalisering*; Amsterdam, Uitgeverij SWP.
- JOS (2009). *Klassewerkers! een plan voor vakbekwaam jongerenwerk*. Rotterdam: Afdeling Jeugd, Onderwijs & Samenleving Gemeente Rotterdam.
- Kelderman, I. (2002). *Straathoekwerk*. Amsterdam: Stichting Streetcornerwork.
- Kelderman, I., & Jezek, R. (2010). *Sterk op straat. methodische uitgangspunten van streetcornerwork*. Amsterdam: Stichting Streetcornerwork.
- Kooijman, H. (2010). Weg met de straatcoaches? jeugdzorgers over hun breedgeschouderde concurrenten. *JeugdenCo*, 4(1), 22-23.
- Kooijmans, M. (2009). *Battle zonder knokken. talentcoaching van risicjongeren*. Amsterdam: SWP.
- Koopmans, R. (1992). Van provo tot rara. nieuwe sociale bewegingen en het nederlandse politieke systeem. In J. W. Duyvendak, & R. Koopmans (Eds.), *Tussen verbeelding en macht. 25 jaar nieuwe sociale bewegingen in nederland* (). Amsterdam: SUA.
- Krueger, M. (2000). Presence, fear, curiosity, and other themes in community youth work. *Applied Developmental Science*, 4(S1), 21-27.
- Kwakman, K. (2003) *Anders leren, beter werken. Lectorale rede*. Nijmegen: Hogeschool Arnhem en Nijmegen.
- Langhout, R. D. (2003). Reconceptualizing quantitative and qualitative methods: A case study dealing with place as an exemplar. *American Journal of Community Psychology*, 32(3), 229-244.
- Linden, A. P. v. d. (1990). *Jeugd en recht*. Houten: Bohn Stafleu Van Loghum.
- Luitjes, M. & I. de Zeeuw-Jans (2011) *Ontwikkeling in de groep. Groepsdynamica bij kinderen en jongeren*. Bussum: Coutinho.
- Marsh, P. (2007) *Developing an enquiring social practice. Practitioners, researchers and users as scientific partners*. Marie-Kamphuis-lezing 2007. Houten: Bohn, Stafleu & Van Loghum.
- Marsh, P. & M. Fisher (2005) *Developing evidence for social work and social care practice*. London: Social Care Institute for Excellence.
- Maso, I. & A. Smaling (2004) *Kwalitatief onderzoek: praktijk en theorie*. Den Haag: Boom Lemma Uitgevers.
- Masson, K., Karyotis, S., & Jong, W. d. (2002). *De straat aan de jeugd. een ontwikkelingsgericht onderzoek naar drie jaar 'thuis op straat'*. Amsterdam: Aksant.
- McLeod, G. (2010). Advising and mentoring. In T. Jeffs, & M. K. Smith (Eds.), *Youth work practices* (pp. 101-110). Hampshire: Palgrave, Macmillan.

- Metz, J. (2006) *De tweeledige werking van intermediairen voor burgerparticipatie*. Amsterdam: Humanistic University Press.
- Metz, J. (2009a) 'Shopping in answer to feminist-methodological dilemma's: the method practice description. In: *Feminist research methods, conference proceedings*. Stockholm: Centre for Genderstudies, Stockholm University.
- Metz, J. (2009b) *Zoeken naar zicht. Functioneren Dordtse sociale infrastructuur. Verdiepingsonderzoek Sociale Staat*. Zwijndrecht: Onderzoekcentrum Drechtsteden.
- Metz, J. (2011) *Ambulant Jongerenwerk. Vinden, binden, motiveren en doorleiden. De actuele relevantie van de klassieker*. Amsterdam: Youth Spot, Hogeschool van Amsterdam.
- Metz, J. W. (2011a). *Kleine stappen, grote overwinningen. jongerenwerk als historisch beroep met perspectief*. Amsterdam: SWP.
- Metz, J. W. (2011b). Molensteen of groeidiamant. over de waarde van talentontwikkeling voor het jongerenwerk. *Cultuur & Educatie*, 10(30)
- Metz, J. W. (2011c). *Welzijn in de 21ste eeuw. van sociale vernieuwing naar welzijn nieuwe stijl*. Amsterdam: SWP.
- Metz, J.W. & Sonneveld, J. (2012) *Het mooie is dat je er niet alleen voor staan. Individuele begeleiding van jongeren*. Amsterdam: SWP.
- Metz, J W, & Sonneveld, J. (2012). *De inloop als ingang. Onderzoeksrapport over de werking en de resultaten van De Inloop als werkwijze in het grootstedelijk jongerenwerk* (Vol. Aflevering). Amsterdam: Youth Spot.
- Milburn, T., Forsyth, B., Stephen, S., & Woodhouse, H. (2000). *Thinking on your feet. outreach and detached youth work with vulnerable young people*. Edinburgh: Prince Trust.
- Montfort, V., Opvoedhulp, S. J. en, & Schrikkergroep, W. (2010). NPT - LVB. Nieuwe perspectieven bij terugkeer. Nazorg en preventie van terugval voor jongeren met een lichtverstandelijke beperking na vrijheidsbeneming. Amsterdam. Retrieved from <http://www.williamschrikkergroep.nu/upload/pages/NPT-LVB.pdf>
- Nijenhuis, H. *Werken in de schaduw. club- en buurthuiswerk in nederland, 1892-1970*. Amsterdam: IISG.
- Nonaka, I. & H. Takeuchi, (1995). *The knowledge creating company: how Japanese companies create the dynamics of innovation*. New York: Oxford University Press.
- Noorda, J. (2009). *De staat van professioneel jeugd en jongerenwerk in nederland*. Utrecht: MO Groep.
- Noorda, J., Veenbaas, R., Vosskuhler, D., & Westerhoff, H. *Moet ik soms m'n bek houden. jongerenopbouwwerk, een manier van werken met jongeren*. Amsterdam: VUGA.
- Oenen, S., J. Metz, I. van Hoorik, P.P. Bakker & P. Hilverdink (2011) *De waarde van jeugdwelzijnswerk. Een werkveldbeschrijving van het kinder-, tiener- en jongerenwerk*. Utrecht: NJi.
- Oliveira, W. d. (2000). *Working with children on the streets of brazil. politics and practice*. England: Haworth Press.
- OSA (2012) *Gedragscode jongerenwerkers Amsterdam*. Amsterdam: OSA.
- Otten, J., & Jongerenwerkteam Iriszorg Nijmegen. (2007). *De liefde ligt op straat. over jongeren en straathoekwerk*. Nijmegen: Quixot.
- Paulides, H., & Thijs, N. t. (Eds.). (1996). *Bemoei je ermee! leefwereldgericht werken met groepen kwetsbare jongeren*. Utrecht: De Tijdstroom.
- Poel, J. te (1997) *De volwassenheid voorbij. Professionalisering van het jeugdwerk en de crisis in de pedagogische verhouding, 1945-1975*. DSWO Press.
- Polanyi, M. (1966) *The tacit dimension*. New York: Double day and company.
- Pollack, K. M., Frattaroli, S., Whitehill, J. M., & Strother, K. (2011). Youth perspectives on street outreach workers. results from a community-based essay. *Journal of Community Health*, (36), 469-476.
- Remmerswaal, J. (1992) *Begeleiden van groepen. Groepsdynamica in praktijk*. Houten: Bohn Stafleu Van Loghum.
- Raven, T. (te verschijnen) *Van volger tot voorbeeld: Hichams Traject*. In: Abdallah, S., M. Kooijmans en T. Raven (te verschijnen) *Perspectieven op Talentontwikkeling in het*

jongerenwerk. Succeservaringen, Rolmodellen en het Rechte Pad. Amsterdam: Hogeschool van Amsterdam.

- Rensen, P., Kooij, A. v. d., Booijink, M., Zwet, R. v. d., & Verduin, M. (2009). *Passend bewijs voor effectiviteit in de sociale sector. discussiestuk.* Utrecht: Movisie. Retrieved from http://www.movisie.nl/onderwerpen/effectieve_interventies/Discussiestuk_Passend_bewijs_vo_or_effectiviteit_in_de_sociale_sector.pdf
- Rikers, R. (2009). *Van dubbeltje tot kwartje. oratie.* Rotterdam: Erasmus Universiteit.
- Roggeveen, P., E. Bakker & P. Boersman (2010) *Praktijkboek Buurtbegericht Tienerwerk. Bouwstenen voor een resultaatgerichte en planmatige aanpak.* Amsterdam: Dynamo.
- Schatzki, T. S. (2001) Introduction. In T. S. Schatzki, K. Knorr Cetina & E. v. Savigny (Eds.), *The practice turn in contemporary theory* (pp. 1-14). London & New York: Routledge.
- Schellekens, J. (1998). *Hoeklijnen Ambulant Jongerenwerk.* Amsterdam: SWP.
- Schellekens, J. (2013) *De grote vergissing in het jongerenwerk: de Vertrouwensrelatie.* Retrieved from: <http://www.jeugdenjongerenwerk.nl/wp-content/uploads/2012/05/De-grote-vergissing-in-het-jongerenwerk-de-vertrouwensrelatie.pdf>
- Schön, D. (1983) *The reflective practitioner. How professionals think in action.* Aldershot: Ashgate.
- Schuyt, C. J. M. (2006). *Steunberen van de samenleving.* Amsterdam: Amsterdam University Press.
- Selen, P. (1989). *Een stap vooruit. evaluatieverslag van het tweede intertekstproject in '88/'89 van het Ambulant Jongerenwerk utrecht.* Utrecht: Vakgroep Ontwikkeling en Socialisatiestudies, sectie Jeugdstudies, Universiteit Utrecht.
- Selen, P. (1989) *Een stap vooruit. evaluatieverslag van het tweede intertekstproject in '88/'89 van het Ambulant Jongerenwerk Utrecht.* Utrecht: Vakgroep Ontwikkeling en Socialisatiestudies, sectie Jeugdstudies, Universiteit Utrecht.
- Sennet, R. (2008) *The craftsmen.* London: Penguin Books.
- Smith, D. (1987) *The everyday world as problematic. A feminist sociology.* Boston: Northeastern University Press.
- Smith, M. K. (2011). *Youth work - an introduction.* Retrieved 7/27, 2011, from <http://www.infed.org/youthwork/b-yw.htm>
- Sonneveld, J. (2011). Onbenutte kansen. mogelijkheden voor samenwerking tussen VOscholen en het jongerenwerk. *Pedagogiek in Praktijk*, (2), 23-25.
- Sonneveld, J., & Spierts, M. (2010). Jeugdige vredestiters. het charmeoffensief van jongerenbuurtbemiddeling. In I. Verhoeven, & M. Ham (Eds.), *Brave burgers gezocht. de grenzen van de activerende overheid* (Jaarboek TSS Tijdschrift voor sociale vraagstukken ed., pp. 129-141). Amsterdam: Van Genneep.
- Spierts, M. (1994), *Balanceren en Stimuleren. Methodisch handelen in het sociaal-cultureel werk.* Maarssen: Elsevier/ De Tijdstroom.
- Spierts, M. (2005) 'Een 'derde weg' voor sociaal-culturele professies'. In: G. van den Brink e.a. eds. *Beroepszeer, waarom Nederland niet goed werkt.* Amsterdam: Boom.
- Stam, C. (2005). Straatcoach in leeuwarden spoort risicojongeren op. 'ze zien de problemen, niet de strijd'. *Zorg & Welzijn*, 11(7), 22-23.
- Steege, G. ter (2003). Generaties in conflict. Een confronterende aanpak van jongerenoverlast. Utrecht: NIZW.
- Steyaert, J. & T. van den Biggelaar (2008) *Eigentijds verantwoord in de sociale sector: van zakelijker naar beter.* Eindhoven: Fontys Hogescholen.
- Steyaert, J., Biggelaar, T. v. d., & Peels, J. (2010). *De bijziendheid van evidence based practice. beroepsinnovatie in de sociale sector.* Amsterdam: SWP.
- Tebes, J. K. (2005). Community science, philosophy of science and the practice of research. *American Journal of Community Psychology*, 35(3), 213-230.
- The International Network of Social Street Workers. (2009). *Street work. an international handbook.* Bruxelles: Dynamo International.

- Tilanus, C. P. G. (1994). Jongerenadviescentra: Product van hun tijd? In S. Gerritsen, & T. Schrama (Eds.), *Hulp in nood. opbouw, groei en verwording in een kwart eeuw alternatieve hulpverlening* (). Amsterdam: SWP.
- Tilanus, C. P. G. (1997). *Jeugdbeleid*. Amsterdam: SWP.
- Tillekens, G. (1990). *Nuchterheid en nozems. de opkomst van de jeugdcultuur in de jaren vijftig*. Muiderberg: Coutinho.
- Tonkens, E. (2008). *Mondige burgers, getemde professionals: marktwerking, vraagsturing en professionaliteit in de publieke sector*. Amsterdam: Van Gennep.
- Tonkens, E. & J.W. Duyvendak (2001). *Themanummer: Accountability. Tijdschrift voor de Sociale Sector*, december.
- Torre, E. J., Kuppens, J., & Ferweda, H. (2007). *De kerntakendiscussie, verloop, opbrengsten en barrières*. Arnhem: Bureau Beke.
- Van Oostrom-Van der Meijden, S., & Stoffers, I. A. C. (2009). *Monitor Route 23*. Dordrecht.
- Veenbaas, R., Noorda, J., & Ambaum, H. (2011). *Handboek modern jongerenwerk. visie, methodiek en voorwaarden*. Amsterdam: VU Uitgeverij.
- Verhagen, R. (2008). *Ambulant Jongerenwerk maastricht en gulpen-wittem. praktijkvoorbeeld*. Utrecht: Movisie.
- Waal, V. d. (2008). *Uitdagend leren. culturele en maatschappelijke activiteiten als leeromgeving*. Bussum: Coutinho.
- Whelan, M. (2010). Detached youth work. In J. Batsleer, & B. Davies (Eds.), *What is youth work?* (pp. 47-60). Exeter: Learning matters.
- Wijk, A. v. (2010). *Geen werk voor watjes. een evaluatieonderzoek naar de inzet van straatcoaches in den bosch*. Arnhem: Bureau Beke.
- Winter, M. d. (2000). *Beter maatschappelijk opvoeden. hoofdlijnen van een eigentijdse participatiepedagogiek. oratie*. Assen:
- Winter, M. d. (2007). *Opvoeding, onderwijs en jeugdbeleid in algemeen belang. de noodzaak van een democratisch-pedagogisch offensief*.
- Winter, M. de (2011). *Verbeterde wereld begin, bij de opvoeding. Van achter de voordeur naar democratie en verbinding*. Amsterdam: SWP.
- Vlaar, P. , M. Kluft & S. Liefhebber (2013) *Competenties Maatschappelijke ondersteuning in de branche Welzijn en Maatschappelijke Dienstverlening*. Utrecht: Movisie.
- Vonk, D. (2012) *Ketenen of ontketenen? Onderzoek naar de (on)mogelijkheden van ketens in het maatschappelijk veld*. Dordrecht: Gemeente Dordrecht.
- Workers, T. I. N. of S. S. (2009). *Street work. An international handbook*. Bruxelles: Dynamo International.
- WRR. (2003). *Waarden, normen en de last van gedrag*. Amsterdam: Amsterdam University Press.
- WRR (2004) *Bewijzen van goede dienstverlening*. Amsterdam: Amsterdam University Press.
- Yperen, T.A. van & J.W. Veerman (2008). *Zicht op effectiviteit. Handboek voor praktijkgestuurd effectonderzoek in de jeugdzorg*. Delft: Eburon.

Bijlagen:

- Bijlage 1: Projecthandleiding Portfolio Jongerenwerk
- Bijlage 2: Vragenlijst voor diepte-interview met jongerenwerkers
- Bijlage 3: Vragenlijst voor interview met beleidsmedewerker
- Bijlage 4: Vragenlijst voor jongeren die contact hebben met een Ambulant jongerenwerker
- Bijlage 5: Vragenlijst voor jongeren die geen contact hebben met een Ambulant jongerenwerker
- Bijlage 6: Antwoorden vragenlijstonderzoek jongeren

Projecthandleiding

Portfolio jongerenwerk

Ambulant Jongerenwerk

Studiejaar
2011-2012

Youth Spot
Onderzoek- en praktijkcentrum jongerenwerk

Dr. Judith Metz
Jolanda Sonneveld, Msc

1. Inhoudsopgave

2.	Voorwoord	3	
3.	Inleiding	4	
4.	Aanleiding en doel Portfolio jongerenwerk	5	
5.	Onderzoeksopzet [structuur]	7	
6.	Rol student	10	
7.	Competenties	13	
8.	Programma	15	
9.	Personen en organisaties	28	
10.	Toetsing en beoordeling		30
11.	Startdatum	30	
12.	Literatuurlijst	31	
13.	Bijlagen:	32	
-	Bijlage 1 Verklaring van vertrouwelijkheid	33	
-	Bijlage 2 Format praktijkbeschrijving Portfolio jongerenwerk	34	

2. Voorwoord

Dit jaar is alweer het tweede jaar van Portfolio jongerenwerk. Portfolio jongerenwerk is een uniek project waarin verschillende jongerenwerkaanbieders samenwerken met studenten van diverse sociaal-agogische opleidingen en onderzoekers. Vorig jaar is de pilot positief geëvalueerd door studenten, docenten, jongerenwerkers en Youth Spot. Met wat kleine wijzigingen, wordt het succesvolle project vervolgd.

Deze samenwerking tussen de minor Jongerenwerk en Youth Spot is belangrijk voor de kwaliteitsverbetering en doorontwikkeling van de jongerenwerkpraktijk. Youth Spot staat voor *praktijkontwikkeling*, *professionalisering* en *profilering* van het jongerenwerk via onderzoekswerkplaatsen waarin professionals, studenten, docenten en onderzoekers samenwerken.³⁴⁹ De samenwerking met de minor Jongerenwerk in Portfolio jongerenwerk betekent dat Youth Spot over voldoende menskracht beschikt om wetenschappelijk onderzoek te doen naar de methodiek van het jongerenwerk. Dit is erg belangrijk omdat er bij jongerenwerkers, opleidingen, aanbieders en overheid dringend behoefte is aan inzicht in de werkzame delen en de resultaten van het jongerenwerk. Tot op heden is daar, om verschillende redenen, weinig van terecht gekomen.

Ook om andere redenen is de samenwerking tussen de minor jongerenwerk en Youth Spot relevant. Aankomende sociale professionals komen uitgebreid in contact met de jongerenwerkpraktijk en kunnen leren wat het jongerenwerk inhoudt. Sommigen van hen zullen in de toekomst in het jongerenwerk aan de slag gaan. De anderen zullen in hun toekomstige werkkringen het jongerenwerk weten te vinden als samenwerkingspartner. Ook kan de jongerenwerkpraktijk veel leren van de kritische blik en creativiteit van de nieuwe generatie sociale professionals. Ten slotte zal de gezamenlijke inspanning resulteren in een methodiekbeschrijving van het jongerenwerk die opleidingen gaan gebruiken voor het opleiden van weer volgende generaties jongerenwerkers.

Wij heten jullie welkom in de Amsterdamse jongerenwerkpraktijk,

Youth Spot
Combiwel
Stichting Streetcornerwork
IJsterk
Stichting Dock

³⁴⁹ Youth Spot is een officieel samenwerkingsverband van Combiwel, Streetcornerwork, IJsterk, Dock, Roc ASA, Roc van Amsterdam en de Hogeschool van Amsterdam.

3. Inleiding

Inzet van het onderzoeksproject Portfolio jongerenwerk is het inzichtelijk en overdraagbaar maken van de werkzame bestanddelen en de resultaten van het jongerenwerk. Met het project Portfolio jongerenwerk beschrijft Youth Spot jaarlijks van verschillende jongerenwerkaanbieders één activiteit of werkwijze aan de hand van een vaste systematiek. Door een vaste systematiek te hanteren wordt het mogelijk om op basis van de losse beschrijvingen, één methodiekbeschrijving te maken. Door dit project de komende jaren te herhalen voor diverse activiteiten of werkwijzen van het jongerenwerk, zal er een *body of knowledge* ontstaan die omvangrijk genoeg is om het samen te voegen in een handboek jongerenwerk.

Vorig jaar hebben 16 studenten van de minor onderzoek gedaan naar 'De Inloop'. Dit jaar staat het 'Ambulant jongerenwerk' op het programma. Via ambulant jongerenwerk worden jongeren opgezocht op plaatsen waar ze hun vrije tijd doorbrengen. De jongerenwerkers bekijken enerzijds of er mogelijkheden zijn om de jongeren te activeren en onderzoeken anderzijds of jongeren problemen hebben in hun persoonlijke omstandigheden waar ondersteuning bij nodig is (Schellekens, 1998). Ambulant jongerenwerk is van belang als vindplaats van jongeren die uitgevallen zijn, voor de ondersteuning van jongeren bij het oplossen van hun problemen, voor het voorkomen van overlast, voor de toegang tot talentontwikkeling (sportscouts; buurtscouts) en ten slotte voor het activeren van jongeren op straat. Het ambulant werken wordt dan ook ingezet voor verschillende doelgroepen en vanuit verschillende disciplines. Het is de moeite waard om deze verschillen te gaan verkennen.

Het project is onderdeel van de programmaliijn *Professionalisering* van Youth Spot. Een speerpunt van deze programmaliijn is het opbouwen van een eigen wetenschappelijk kennisdomein, de 'body of knowledge' van het jongerenwerk. Onderzoek naar de *tacit knowledge*, de werkstijlen en de strategieën van jongerenwerkers staat hierin centraal. Het project Portfolio jongerenwerk wordt uitgevoerd conform de richtlijnen van de landelijke programma's Effectieve Interventies van Movisie (<http://www.movisie.nl/120393/def/home/effectieve-interventies-in-de-sociale-sector>) en de Databank Methodieken Pedagogische Kwaliteit van het Nederlands Jeugd Instituut. (<http://www.nji.nl/eCache/DEF/1/25/350.html>)

In deze studiehandleiding vind je informatie over de aanleiding, het doel en de onderzoeksopzet van het project Portfolio jongerenwerk, de rol van studenten, het programma dat wordt aangeboden als onderdeel van de minor en praktische informatie zoals het rooster, de contactgegevens van de meewerkende organisaties en de literatuurlijst.

Literatuur

Schellekens, J. (1998). *Hoeklijnen ambulant jongerenwerk. Over doelgerichte communicatie met jongeren*. Amsterdam: SWP.

4. Aanleiding en doel Portfolio jongerenwerk

De noodzaak van professionalisering van het jongerenwerk wordt breed gedragen (Fabri, 2009). Jongerenwerkers willen graag terugkoppeling over de impact van hun handelen. Aanbieders hebben behoefte aan inzicht in de (on)mogelijkheden van hun aanbod en handvatten om hun producten door te ontwikkelen. Opleidingen hebben kennis nodig over jongeren en methodieken om de toekomstige jongerenwerkers goed op te kunnen leiden. De stadsdelen en centrale stad willen de besteding van publieke middelen aan het jongerenwerk kunnen verantwoorden.

Tot nu toe heeft het jongerenwerk, net als de andere werkvormen uit het *social work* een smalle wetenschappelijke fundering. De oorzaak daarvan is drieledig en geldt voor het vakgebied *social work* als geheel:

- Ten eerste is *social work* in vergelijking met andere professies zoals de geneeskunde, de advocatuur en het onderwijs een jonge professie (Jacobs e.a. 2008).
- Ten tweede is de wijze waarop de Nederlandse overheid sturing geeft aan het *social work* permanent in beweging (Huetink, 1989; Hortulanus e.a. 1997; Haan & Duyvendak, 2002; WRR 2004, Metz, 2009).
- Ten derde zijn in het *social work* de ervaringen met het in beeld brengen en meten van resultaten van interventies en *accountability* niet eenduidig positief (Steyaert & Biggelaar, 2008; Tonkens & Duyvendak, 2001; Tonkens, 2008; Spierts, 2005).

Doel

De doelstelling van dit onderzoek luidt:

In bestaande jongerenwerkpraktijken werkzame bestanddelen inzichtelijk en overdraagbaar maken om zo de kwaliteit en effectiviteit van het jongerenwerk te verbeteren.

Vraagstelling

Inzet van het project Portfolio jongerenwerk Amsterdam is het inzichtelijk en overdraagbaar maken van de werkzame bestanddelen en de resultaten van het jongerenwerk. Omdat vooraf niet duidelijk is wat de werkzame bestanddelen en de resultaten van de verschillende jongerenwerkpraktijken zijn start het project met het maken van een praktijkbeschrijving. De beschrijving geeft in ieder geval antwoord op de volgende vier vragen:

5. Waaruit bestaat het aanbod van de jongerenwerkpraktijk? [doel, doelgroep, activiteit, beoogde begeleiding]
6. Hoe verloopt de uitvoering van het aanbod? [bereikte doelgroep; instroom, doorstroom, uitstroom; geboden ondersteuning (methodisch handelen); taken, verantwoordelijkheden en competenties professionals]
7. Wat is het resultaat van het aanbod? [ervaring gebruikers (jongeren), ervaring sociale netwerk jongeren (opvoeders, school, *peers*), ervaring professionals, ervaring stakeholders en maatschappelijke effecten]
8. Hoe is het aanbod georganiseerd? [institutionele inbedding; aansturing, financiering, samenwerkingsrelaties, lokaal beleid]

Resultaten

De resultaten van dit project onderzoek zijn:

- Studenten, docenten en professionals doen ervaring op met onderzoek en met de praktijk van het jongerenwerk;
- Inzicht in de doelen, resultaten, krachten en kansen van ambulant jongerenwerk;
- Methodiekbeschrijving Ambulant jongerenwerk;
- Uitwisseling en deskundigheidbevordering van professionals en docenten over ambulant jongerenwerk.

Literatuur

- Haan, I. de & J.W. Duyvendak (2002). *In het hart van de verzorgingsstaat: het Ministerie van het Maatschappelijk Werk en zijn opvolgers (CRM, WVC en VWS), 1952–2002*. Zutphen: Walburg Pers.
- Hortulanus, R.P., P.P.N. Liem & A.M.M. Springhuizen (1997). *Welzijnsbeleving en welzijnsbeleid in de jaren '90*. Den Haag: VUGA.
- Hueting, E. (1989). *De permanente herstructurering van het welzijnswerk* [The permanent restructuring of the welfare work]. Zutphen: Walburg Pers.
- Jacobs, G., R. Meij, H. Tenwolde, Y. Zomer (red.) (2008) *Goed werk; verkenningen van normatieve professionalisering*; Amsterdam, Uitgeverij SWP.
- Metz, J. (2009b). *Zoeken naar zicht. Functioneren Dordtse sociale infrastructuur. Verdiepingsonderzoek Sociale Staat*. Zwijndrecht: Onderzoekcentrum Drechtsteden.
- Spierts, M. (2005). 'Een 'derde weg' voor sociaal-culturele professies'. In: G. van den Brink e.a. eds. *Beroepszeer, waarom Nederland niet goed werkt*. Amsterdam: Boom.
- Steyaert, J. & T. van den Biggelaar (2008). *Eigentijds verantwoorden in de sociale sector: van zakelijker naar beter*. Eindhoven: Fontys Hogescholen.
- Tonkens, E. (2008). *Mondige burgers, getemde professionals: marktwerking, vraagsturing en professionaliteit in de publieke sector*. Amsterdam: Van Gennep.
- Tonkens, E. & J.W. Duyvendak (2001). Themanummer: Accountability. *Tijdschrift voor de Sociale Sector*, december.
- WRR (2004). *Bewijzen van goede dienstverlening*. Amsterdam: Amsterdam University Press.

5. Onderzoeksofzet [structuur]

Voordat we kunnen beginnen met het onderzoek naar de werkzame bestanddelen en resultaten van het ambulant jongerenwerk moeten we eerst de vraag beantwoorden *welk type* kennis nodig is. Een klassieke fout in onderzoek is namelijk dat de gekozen onderzoeksofzet niet geschikt is om de onderzoeksvraag te beantwoorden. Welke kennis nodig is, is weer afhankelijk van de *beschikbare* kennis over het jongerenwerk. In het vorige hoofdstuk hebben jullie kunnen lezen dat op dit moment de beschikbare wetenschappelijke kennis over het jongerenwerk beperkt is. Met andere woorden, we moeten beginnen met het begin: het beschrijven van de jongerenwerkpraktijk. Sinds enkele jaren worden binnen en buiten het jongerenwerk concrete stappen ondernomen om enerzijds methodieken te ontwikkelen en anderzijds de effectiviteit van het sociale interventies te meten. Drie daarvan zijn van belang voor dit onderzoek: de *Partnership Approach*, de effectladder en de praktijkbeschrijving.

Partnership Approach

Ten eerste is daar de in Groot Brittannië ontwikkelde *Partnership Approach*. Het hedendaagse *social work* in Groot Brittannië heeft als uitgangspunt dat de cliënt een actieve rol speelt in de sociale dienstverlening, in plaats van dat de cliënt een passieve ontvanger is. De Britse hoogleraar *Social work* Peter Marsh heeft dit idee vertaald naar een benadering voor praktijkgericht onderzoek in de sociale sector. In de *Partnership Approach* vormen onderzoekers en professionals uit de onderzoekspraktijk samen een team dat verantwoordelijk is voor de formulering van de vraagstelling, de materiaalverzameling, de analyse en de uiteindelijke resultaten. De onderzoekers hebben dan direct toegang tot de in de praktijk aanwezige kennis, ervaringen en vragen. Omgekeerd profiteert de onderzoekspraktijk van de inzichten en de analytische vaardigheden van de onderzoekers, die kunnen helpen om enerzijds te achterhalen wat eigenlijk al bekend is en anderzijds onderscheid te maken 'tussen inzicht en de waan van de dag'.

In het Portfolio jongerenwerk werken we daarom in teams waarin jongerenwerkers, jongeren, docenten, studenten en medewerkers van Youth Spot zitting hebben. Globaal ziet de taakverdeling er als volgt uit:

- Studenten verrichten alle werkzaamheden: onderzoek doen [inclusief vraaggesprekken met jongerenwerkers, jongeren en beleidsmedewerkers], maken van de beschrijving, organiseren focusgroepsbijeenkomst, en formuleren van conclusies en aanbevelingen.
- Docenten begeleiden de studenten in hun leerproces en hebben daarin aandacht voor het, conform het format en tijdspad, organiseren en uitvoeren van de werkzaamheden, het contact leggen en onderhouden met de verschillende niveaus en personen van de jongerenwerkpraktijk en het reflecteren over de onderzochte praktijk.
- Youth Spot treedt op als opdrachtgever en zorgt voor de kwaliteit- en tijdbewaking. Omdat de uitkomsten van het onderzoek van belang zijn voor het werkveld, kan Youth spot optreden als co-auteur in die situaties dat de studenten er ook met ondersteuning niet alleen uitkomen.
- De contactpersonen in de jongerenwerkpraktijk zorgen voor de toegang van de studenten tot de onderzoekspraktijk, het leveren van de benodigde gegevens [beleidstukken organisatie, projectplannen, registraties etc]. Samen met collega jongerenwerkers en managers beantwoorden zij vragen van studenten en verlenen zij medewerking aan de interviews en de focusgroepsbijeenkomst.
- Jongeren worden via gestructureerde vragenlijsten geïnterviewd over de betekenis die 'Ambulant jongerenwerk' voor hen heeft. Enkel nemen deel aan de focusgroepsbijeenkomst.

Effectladder

Ten tweede is er de effectladder Van Yperen en Veerman. Uitgaande van de huidige uitvoeringspraktijk van de jeugdzorg en van de stand van zaken van wetenschappelijk onderzoek hebben Van Yperen en Veerman een kader ontwikkeld om de effectiviteit van interventies te meten. Concreet hebben zij rekening gehouden met (1) de mate waarin methodieken zijn beschreven, (2) de mate waarin theoretisch onderbouwing mogelijk is en (3) de mate waarin de praktijk klaar en de omgeving geschikt is voor een bepaalde onderzoeksstrategie. Onderstaand model vat de effectladder samen:

Soort effect	Omschrijving	Soorten onderzoek
4. Werkzaam	Als 1 t/m 3, maar nu is er evidentie dat positieve uitkomsten veroorzaakt worden door de interventie en is er zicht op de werkzame ingrediënten	• Experimenteel onderzoek • Herhaalde case studies (N=1 designs)
3. Doeltreffend	Als 1 en 2, maar nu kan empirisch worden aangetoond dat de gestelde doelen zijn bereikt, problemen afgenomen en competenties toegenomen, en cliënten tevreden zijn	• Quasi-experimenteel onderzoek • Veranderingstheoretisch onderzoek • Normgerelateerd onderzoek
2. Veelbelovend	Als 1, maar nu is er tevens een acceptabele interventietheorie die duidelijk maakt hoe de problemen van de doelgroep zijn ontstaan waarom de interventie de beoogde uitkomsten zal bereiken	• Meta-analyse • Literatuurstudie • Kennisontlokkend onderzoek
1. Potentieel	De kernelementen van een interventie (doelgroep, interventie, uitkomsten) en de personele, organisatorische en materiële randvoorwaarden zijn duidelijk en begrijpelijk beschreven	• Descriptief onderzoek • Observationeel onderzoek • Documentanalyse • Interviews

Figuur 1.1 Niveaus van onderzoek in praktijkgestuurd effectonderzoek voor zicht op effectiviteit

De effectladder leert dat als er weinig bekend is over een methodiek, je begint met het beschrijven van de kernelementen van een interventie (doelgroep, methodiek, uitkomsten) en de personele, organisatorische en materiële randvoorwaarden.

Praktijkbeschrijving

Ten derde is er de methode praktijkbeschrijving. Omdat wij het onderzoek naar het jongerenwerk volgens de Effectladder moeten beginnen met het beschrijven van de werkzame bestanddelen en resultaten van 'Ambulant jongerenwerk' maken wij in dit project gebruik van de methode praktijkbeschrijving. De methode praktijkbeschrijving is een instrument om diep in de huid van de praktijk te kruipen met als doel het tot op de bodem uitzoeken wat er in de desbetreffende praktijk gebeurt rond een zekere kwestie of vraag. Uitgangspunt van de methode is dat de complexiteit en dynamiek van het dagelijkse leven (praktijk) van invloed is op zowel de uiteindelijke vorm van de interventie als het resultaat van de interventie. De praktijkbeschrijving beoogt op handelingsniveau inzicht te geven in een interventie in een bestaande situatie in tijd en plaats vanuit het perspectief van in die situatie aanwezige actoren (Metz 2006; Metz 2009).

De praktijkbeschrijving wordt gemaakt volgens een *vaststaand* format, zie bijlage 2. Studenten werken samen in projectgroepen van minimaal drie personen. Iedere projectgroep maakt een praktijkbeschrijving over het Ambulant jongerenwerk binnen één jongerenwerkorganisatie in Amsterdam.

Voor Youth Spot is het belangrijk dat het format gebruikt wordt. Doordat de verschillende groepen studenten eenzelfde structuur hanteren, worden de uitkomsten van de praktijkbeschrijvingen onderling vergelijkbaar. Het format is ontwikkeld in samenwerking met het Nederlands Jeugdinstituut. Op basis van het onderzoek dat door de verschillende groepen wordt verricht, kan Youth Spot een methodiekbeschrijving maken van 'Ambulant jongerenwerk' die uiteindelijk zal worden opgenomen in de Databank Methodieken Pedagogische Kwaliteit van het NJI. (<http://www.nji.nl/eCache/DEF/1/25/350.html>)

Literatuur:

Marsh, P. & M. Fisher (2008). The development of problem-solving knowledge for social care practice. *British Journal of Social Work* 38 (5).

Marsh, P. (2007). *Developing an enquiring social practice. Practitioners, researchers and users as scientific partners*. Marie-Kamphuis-lezing 2007. Houten: Bohn, Stafleu & Van Loghum.

Marsh, P. & M. Fisher (2005). *Developing evidence for social work and social care practice*. London: Social Care Institute for Excellence.

Metz, J. (2006). *De tweeledige werking van intermediairen voor burgerparticipatie*. Amsterdam: Humanistic University Press.

Metz, J. (2009). 'Shopping in answer to feminist-methodological dilemma's: the method practice description. In: *Feminist research methods, conference proceedings*. Stockholm: Centre for Genderstudies, Stockholm University.

Yperen, T.A. van & J.W. Veerman (2008). *Zicht op effectiviteit. Handboek voor praktijkgestuurd effectonderzoek in de jeugdzorg*. Delft: Eburon.

6. Rol student

Als student werk je mee aan het project Portfolio jongerenwerk vanuit jouw eigen perspectief: de beginnende sociale professional die inzicht wil krijgen in de werkzame bestanddelen en resultaten van het jongerenwerk en de ambitie heeft om bij te dragen aan de professionalisering en het eigentijds houden van het jongerenwerk.

Meewerken aan het project Portfolio jongerenwerk betekent dat je:

- de jongerenwerkorganisatie bezoekt
- met de ambulant jongerenwerker meeloopt
- met jongeren spreekt
- bij het stadsdeel langsgaat
- in de buurt gaat kijken
- contact hebt met het management

Door voor het onderzoek gegevens te verzamelen leer je je bewegen door alle niveaus van het jongerenwerk: de institutionele organisatie, de uitvoeringspraktijk, het methodisch handelen en de resultaten. De verslaglegging dwingt je om concreet te zijn in je constatering en onderscheid te maken tussen eigen mening en wat er in de praktijk speelt. Het trekken van conclusies en het formuleren van aanbevelingen biedt je de mogelijkheid om te reflecteren op de jongerenwerkpraktijk om op basis daarvan bij te dragen aan de verdere ontwikkeling van het vakgebied. Het werken volgens een vast format, biedt je ten slotte de mogelijkheid om diep in de praktijk van het jongerenwerk door te dringen en je te concentreren op de hier bovengenoemde leermogelijkheden.

Voor het meewerken aan het project Portfolio Jongerenwerk zijn de volgende houdingsaspecten van belang:

Actief en zelfstandig

Gedurende het hele project wordt een actieve houding gevraagd. Het format fungeert als kader waarbinnen je het onderzoek uitvoert. Van jou als student wordt gevraagd dat je je eigen werkzaamheden organiseert, tijdig uitvoert en daarvan verslag doet. Daar staat tegenover dat het project zo is opgezet dat je klaar bent met het onderzoek en de verslaglegging als de minor Jongerenwerk is afgelopen.

Openheid, respect, doorvragen

Je vertegenwoordigt Youth Spot in de jongerenwerkpraktijk. Doel van je aanwezigheid is enerzijds zelf leren over die praktijk en anderzijds bijdragen aan het verbeteren van die beroepspraktijk. Het jongerenwerk als sociaal-agogisch beroep is sterk in ontwikkeling. Ook krijg je te maken met het verschil tussen theorie en praktijk. Een beroemde dichtregel van Elsschot luidt niet voor niets: *Tussen droom en daad staan wetten in de weg en praktische bezwaren*. Gedurende je theorie- en praktijkuren ga je dingen tegenkomen die voor verbetering vatbaar zijn. Van jou als student vragen wij om met respect om te gaan met de praktijk, open te staan voor wat je tegenkomt en je oordeel uit te stellen. Als je iets opvalt, positief of negatief, vraag dan door. Gebruik je intuïtie en mening om te achterhalen waarom iets is zoals het is. Daarmee help je Youth Spot om de dynamiek van het jongerenwerk te begrijpen, de jongerenwerkpraktijk om zich verder te ontwikkelen en verwerf jij als aankomende sociale professional inzicht in de eigen dynamiek van sociale interventiepraktijken.

Vertrouwelijkheid en anonimiteit

Meewerken aan het project Portfolio jongerenwerk betekent dat je als student in diverse rollen in aanraking komt met vertrouwelijke informatie. Door je aanwezigheid in de uitvoeringspraktijk, heb je informatie over de interne bedrijfsvoering. Ook krijg je te maken met de vertrouwelijkheid tussen professional en jongere(n). Doordat je informatie verzamelt voor Youth Spot geldt voor jou tenslotte de vertrouwelijkheid tussen respondenten en de onderzoeker. Wij vragen de studenten die meewerken aan het Portfolio jongerenwerk daarom om een verklaring te ondertekenen waarin je aangeeft vertrouwelijk met bovengenoemde informatie om te gaan.

De ervaring met het doen van onderzoek in concrete praktijken waarin bovendien kleine aantallen mensen werkzaam zijn is dat uitspraken en gebeurtenissen, ondanks dat zij geanonimiseerd zijn, herleidbaar zijn tot personen en situaties. Youth Spot gaat hier als volgt mee om:

1. In de praktijkbeschrijving zelf wordt gewerkt met pseudoniemen voor locaties, buurten en personen;
2. De praktijkbeschrijving is vertrouwelijk en wordt alleen ter beschikking gesteld aan de onderzochte organisatie en Youth Spot; de onderzochte organisatie kan zelf besluiten of zij de praktijkbeschrijving verder gaat verspreiden;
3. In gesprek met professionals vertellen wij wederom dat wij vertrouwelijk omgaan met de informatie en de daarop gebaseerde beschrijvingen maar dat onze ervaring is dat in onderzoek met kleine aantallen (<5) uitspraken en gebeurtenissen intern herleidbaar zijn. Dit herhalen is nodig omdat respondenten dan voor zichzelf kunnen beslissen wat zij wel en niet willen vertellen.

Transparantie en zorgvuldigheid

Transparantie is een belangrijke kwaliteitsnorm voor wetenschappelijk onderzoek.

Transparantie betekent dat het helder moet zijn waarop constatering en uitspraken zijn gebaseerd. De lezer van het onderzoek kan dan zelf achterhalen hoe de resultaten geïnterpreteerd kunnen worden. Is het, *uitzonderlijk*, *mogelijk*, *waarschijnlijk* of *waar*. Geldt het voor *sommige* personen (en voor wie dan?) of is het voor *alle* Amsterdammers het geval?

Een manier om transparantie van onderzoek te realiseren is door zorgvuldig te zijn in bronvermelding. Daarom geldt als richtlijn voor de praktijkbeschrijving: vermeld bij **alle** bevindingen, uitspraken en constatering en waarop deze gebaseerd zijn. Dit geldt voor literatuur, maar ook voor het aanhalen van informatie uit observaties, interviews of de dagboekantekeningen van de onderzoeker/student.

Voorbeelden van verwijzingen naar literatuur

- Literatuurverwijzingen in de tekst: (auteur, jaartal, paginanummer).
- Voorbeeld: (Tonkens, 1994, p. 5)
- Bij een verwijzing naar een artikel van twee auteurs: & ertussen.
- Dus niet Brouns en Tonkens, maar Brouns & Tonkens.
- Het is niet van Oost, maar Van Oost als de naam los staat.
- Volledige literatuurverwijzingen opnemen in een bibliografie (onder de kop: Literatuur) aan het eind van het artikel. Doe dit in alfabetische volgorde en op de volgende wijze:
 - Boek: Tucker, J.E. (1985). *Women in nineteenth-century Egypt*. Cambridge: Cambridge University Press.
 - Artikel in tijdschrift: Bóné, E. von & Combrink-Kuiters, L. (1995). Het juridisch gezag van vrouwen over hun minderjarige kinderen in historisch perspectief. *Tijdschrift voor Vrouwenstudies*, 16, 413-427.
 - Artikel in bundel: Vasterling, V. (1996). Van Alice Nahon naar Janis Joplin. Over de onvermoede actualiteit van Nahons werk. In R. van den Brandt (Ed.), *Alice Nahon 1896-1933. Kan ons lied geen hooglied wezen* (p. 105-114). Antwerpen: Houtekiet.

Verwijzingen naar andere bronnen:

- Bronvermeldingen in voetnoten.
- De basisvorm voor verwijzingen naar interviews, observaties, krantenartikelen, webpagina's en cd-roms is: Auteur/redacteur/spreker/respondent/observator. (jaar, dag, maand).

Titel (eventueel: titel van magazine of krant) (editie), [soort medium, interview, observatie, dagboek]. Maker (eventueel). URL: Protocol: Site/pad/file [datum].

Bijvoorbeeld:

- Mac 1, (2002, 20 juni). Informeel gesprek.
- Metz, J.W., (26 maart 2002). Observatieverslag kennismakingsgesprek tussen mac 2 en best A4.
- Jansen, G.G. (1998, 8 maart). Internetbronnen. NewMedia nr 54. [WWWdocument].
- URL: <http://www.piet.nl/newmedia/9-3-98/nm9-3-98o.html> [1998, 10 maart].
- Gebruik 'geen datum' wanneer die niet duidelijk is of alleen het jaar wanneer het om gegevens van een site gaat die niet als een elektronisch magazine of internetkrant is te herkennen.
- Naar krantenartikelen zonder auteur kan als volgt verwezen worden: VVD: extra inspectie tegen besnijdenis (2004). De Volkskrant , 22 januari.
- Naar krantenartikelen met auteur wordt op dezelfde manier verwezen als naar artikelen in tijdschriften.

7. Competenties

Voor dit onderdeel staan 14 studiepunten. Het project Portfolio jongerenwerk schept voor studenten de mogelijkheid om de onderstaande competenties te behalen. Deze competenties zijn een bewerking van het CMV-competentieprofiel en van de Dublin descriptoren.

Het competentieprofiel CMV

A. Agogisch handelen

1. Verkennen, onderzoeken en analyseren.

De student verkent, onderzoekt en analyseert maatschappelijke ontwikkelingen en situaties en zoekt daarbij het perspectief van mogelijkheden en kansen.

2. Contact leggen en begeleiden.

De student legt contact, bevraagt en werkt samen met groepen, individuen, organisaties en samenlevingsverbanden, zodat nieuwe mogelijkheden ontstaan tot leren, samenwerking en maatschappelijke participatie.

3. Ontwerpen en ontwikkelen.

De student ontwerpt in het kader van agogische dienstverlening (culturele, recreatieve, educatieve en sociale) programma's en activiteiten met en voor diverse groepen. Hij doet dat doelgericht en in dialoog met (potentiële) deelnemers. Hij verantwoordt het ontwerp inhoudelijk, instrumenteel-technisch en ethisch-normatief. In het ontwerpen zoekt hij een combinatie van persoonlijke ontwikkeling, beïnvloeding van bestaansvoorwaarden en vormgeving van het sociale en culturele leven.

4. Organiseren, netwerken en bemiddelen.

De student organiseert - veelal in samenwerking met de deelnemers - programma's en activiteiten. De jongerenwerker stemt tijd en ruimte, doelen en middelen op elkaar af en schept adequate voorwaarden, zodat programma's kunnen worden uitgevoerd en deelnemers in staat worden gesteld hun doelen te realiseren, die zij zich hebben gesteld. In het organiseren gebruikt de jongerenwerker relaties en netwerken om productieve verbindingen te leggen tussen verschillende actoren en deelnemersgroepen.

B. Ondernemend handelen

5. Bedrijfsmatig en organisatorisch handelen.

De student functioneert als ondernemende professional in en vanuit een organisatie en levert een bijdrage aan bedrijfsmatige aspecten van de organisatie.

6. Beleidsmatig en strategisch handelen.

De student levert een bijdrage aan het beleid van de organisatie, ontwikkelt als ondernemende professional nieuwe initiatieven en onderhoudt professionele netwerken.

C. Beroepsontwikkeling

7. Eigen professionaliteit ontwikkelen

De student ontwikkelt de eigen professionaliteit en stuurt de eigen loopbaan.

8. Het ontwikkelen van de beroepspraktijk en het beroepsmatig handelen.

De student levert een bijdrage aan de ontwikkeling en vernieuwing van het beroepsmatig handelen van het vak jongerenwerker.

9. Profileren, legitimeren en maatschappelijke steun verwerven.

De student levert een bijdrage aan de maatschappelijke profilering, en legitimering van het vak en weet daarvoor maatschappelijke steun te verwerven.

Niveau bachelor Dublin Descriptoren

A. Kennis en inzicht

Heeft aantoonbare kennis en inzicht van een vakgebied, waarbij wordt voortgebouwd op het niveau bereikt in het voortgezet onderwijs en dit wordt overtroffen; functioneert doorgaans op een niveau waarop met ondersteuning van gespecialiseerde handboeken, enige aspecten voorkomen waarvoor kennis van de laatste ontwikkelingen in het vakgebied vereist is.

B. Toepassen van kennis en inzicht

Is in staat om zijn/haar kennis en inzicht op dusdanige wijze toe te passen, dat dit een professionele benadering van zijn/haar werk of beroep laat zien, en beschikt verder over competenties voor het opstellen en verdiepen van argumentaties en voor het oplossen van problemen op het vakgebied.

C. Oordeelsvorming

Is in staat om relevante gegevens te verzamelen en te interpreteren (meestal op het vakgebied) met het doel een oordeel te vormen dat mede gebaseerd is op het afwegen van relevante sociaal-maatschappelijke, wetenschappelijke of ethische aspecten.

D. Communicatie

Is in staat om informatie, ideeën en oplossingen over te brengen op een publiek bestaande uit specialisten of niet-specialisten.

E. Leervaardigheden

Bezit de leervaardigheden die noodzakelijk zijn om een vervolgstudie die een hoog niveau van autonomie veronderstelt aan te gaan.

8. Programma

Opbouw programma

Het is de inzet van het Portfolio jongerenwerk om dit jaar het *'Ambulant jongerenwerk'* als activiteit van de jongerenwerkpraktijk te beschrijven. Dat gaan wij doen door als van een ui, laag voor laag af te pellen van het ambulant jongerenwerk totdat we op de kern stuiten: het methodisch handelen van de professional enerzijds en de resultaten voor de jongeren anderzijds. Het programma bestaat uit zes fasen die logisch op elkaar voortbouwen. Per fase brengen we één laag van de jongerenwerkpraktijk in beeld om zo tot de kern door te dringen en te eindigen met het teruggeven van onze bevindingen aan de uitvoeringspraktijk. Samenwerking is een belangrijke kenmerk van de jongerenwerkpraktijk. Samen weet je meer dan alleen, jongerenwerkers werken dan ook meestal in teams. Daar buiten werkt het jongerenwerk samen met partner-jongerenwerk organisaties en met organisaties uit de jeugdketen zoals onderwijs, politie, het jongerenloket en jeugdzorg. Om die reden werken studenten samen in projectgroepen van minimaal drie personen. Iedere projectgroep maakt een praktijkbeschrijving van één Ambulant jongerenwerkpraktijk.

Overzicht programma

Fase	Thema	Periode	Opdracht
	Introductie Kick off (5-9)	Week 35 Week 36	Lezen projecthandleiding Inschrijving voor onderzoekspraktijk
1	Institutionele organisatie	Week 37-39	Documentenanalyse Schrijven hoofdstuk 1
2	Uitvoeringspraktijk	Week 39-45	Meelopen/meewerken met het jongerenwerk Schrijven hoofdstuk 2
3	Methodisch handelen	Week 45-47	Diepte-interviews professionals Schrijven hoofdstuk 3
4	Resultaten		
	Vorbereiden en uitvoeren focusgroep bijeenkomst	Week 47-50	Terugkoppeling uitkomsten praktijkbeschrijving naar praktijk [=beoordelingspresentatie]
4.1	Resultaat volgens organisatie	Week 47-50	Analyse registratiegegevens Schrijven hoofdstuk 4.1
4.2	Resultaat volgens jongeren	Week 47-50	Vragenlijstonderzoek jongeren Schrijven hoofdstuk 4.2
4.3	Resultaat volgens financier	Week 48-50	Interview beleidsmedewerker Schrijven hoofdstuk 4.3
5	Conclusies en aanbevelingen	Week 2-3	Schrijven hoofdstuk 5
6	Slotmanifestatie & definitieve praktijkbeschrijving	Week 2-5	Actieve bijdrage aan slotmanifestatie Afronden en inleveren definitieve rapportage (31-1-2012)

Instructiebijeenkomsten en aanvullende colleges

De zes fasen kennen eenzelfde opbouw. Het begint met een gezamenlijke instructiebijeenkomst (op maandagochtend 10.10 uur tot 12.40 uur) en afhankelijk van het onderwerp een college of training.

Aanvullende (werk)colleges gaan over:

- Theorie over 'Ambulant jongerenwerk'
- Observeren als onderzoeksmethode
- Methodisch handelen: expliciteren '*tacit knowledge*'
- Training uitvoeren van een diepte-interview
- Training contact leggen met jongeren

Vervolgens is er per fase twee tot vier weken de tijd om de noodzakelijke werkzaamheden te verrichten en daarvan verslag te doen.

Tussentijdse producten

Bij aanvang van de instructiebijeenkomst van een volgende fase wordt het hoofdstuk van de voorgaande fase (inclusief bijlagen) schriftelijk ingeleverd. Bij inlevering wordt direct een afspraak gemaakt voor een *feedback*moment. Als de *feedback* verwerkt is, is het hoofdstuk af. Het programma is zo opgebouwd dat er bij de laatste fase een volledige praktijkbeschrijving ligt en het project kan worden afgesloten.

Gebruik van het format (bijlage 2)

De praktijkbeschrijving wordt gemaakt volgens een *vaststaand* format, zie bijlage 2. Voor Youth Spot is het belangrijk dat dit format gebruikt wordt. Doordat de verschillende groepen studenten een zelfde structuur hanteren, worden de uitkomsten van de praktijkbeschrijvingen onderling vergelijkbaar. Het format bestaat uit een vaste hoofdstuk- en paragraafindeling, met per paragraaf te beantwoorden vragen.

De vragen in het format dienen als leidraad voor het onderzoek. Het is niet de bedoeling dat de vragen letterlijk worden gesteld aan de jongerenwerkers of de manager, noch dat zij letterlijk in het verslag terugkomen. De vragen dienen als leidraad voor de materiaalverzameling en analyse. Vervolgens schrijven studenten per hoofdstuk aan de hand van het verzamelde materiaal hun bevindingen. In de hoofdstukken zijn de antwoorden op de vragen in het format verwerkt. Het kan zijn dat je bepaalde vragen niet kan beantwoorden, bijvoorbeeld omdat hetgeen waarnaar gevraagd wordt niet aanwezig is in de praktijk die je onderzoekt. In dat geval is het van belang dat je beschrijft dat in deze ambulant jongerenwerkpraktijk dat en dat niet aanwezig is. Ten slotte, de titels van de hoofdstukken liggen vast, wel mag je eigen paragraaftitels bedenken.

Bijhouden dagboek

Je houdt gedurende het hele project een dagboek bij. Enerzijds dient het als ondersteuning van het eigen leerproces gedurende het project. Anderzijds fungeert het als belangrijke bron voor informatie over de jongerenwerkpraktijk. Het dagboek is van de student persoonlijk en hoeft niet ingeleverd of getoond te worden. Tijdens de Kick off op 5 september ontvangen studentonderzoekers een dagboek van Youth Spot.

Contact Youth Spot

Als vragen hebt of behoefte aan overleg kan er altijd een afspraak gemaakt worden met medewerkers van Youth Spot (zie hoofdstuk 9 voor contactgegevens).

Wat ga je doen per fase?

Introductie en Kick off

Periode week 35 – 36.

Introductie

1. Zorg dat je aanwezig bent tijdens de introductie op 30 augustus om 13:30 uur.

Kick off (inclusief LUNCH)

1. Lees ter voorbereiding de projecthandleiding Portfolio Jongerenwerk aandachtig door.
2. Noteer de punten die onduidelijk voor je zijn, zodat je deze kunt verhelderen tijdens de Kick off.
3. Zorg dat je aanwezig bent op maandag 5 september van 10.10 uur – 12.40 uur.
4. Maak persoonlijk kennis met de professionals en hun praktijk tijdens hun presentatie en de informele lunch.
5. Maak via het inschrijvingsformulier aan Youth Spot bekend welke onderzoekpraktijk jouw voorkeur heeft. Dinsdagmiddag 6 september hoor je voor 17.00 uur van Youth Spot in welke groep je zit en ontvang je de contactgegevens van je collega's.
6. Maak in de loop van week 36 kennis met je teamleden en maak praktische werkafspraken.
7. Maak op korte termijn een kennismakingsafpraak met de teamleider / manager van de betreffende organisatie.

Fase 1 – Institutionele organisatie

Periode week 37 – 39. Hoofdstuk 1 inleveren op maandag 26 september.

Alle jongerenwerkpraktijken bestaan uit een institutionele organisatie en een uitvoeringspraktijk. In deze fase staat het in beeld brengen van de institutionele organisatie centraal. Met institutionele organisatie wordt bedoeld: de formele structuur, regels en missie van de organisatie. Ofwel alles binnen de organisatie waarover afspraken zijn gemaakt. De institutionele organisatie vormt de structuur en de randvoorwaarden van het ambulant jongerenwerk.

Over het algemeen worden formele afspraken vastgelegd. Een goede manier om te onderzoeken hoe de institutionele organisatie eruit ziet, is door op zoek te gaan naar die afspraken. Formele afspraken vind je bijvoorbeeld in werkplannen, beleidsplannen, het organogram, jaarverslagen en handboeken.

Aanpak fase 1

1. Volg de instructie op maandag 12 september en het college 'Ambulant jongerenwerk' op 19 september.
2. Bestudeer de vragen voor H1 in het format en maak een plan voor de analyse en de aanvullende materiaal verzameling.
Welke informatie heb je nodig? (werkplannen, beleidsplannen, jaarverslagen, folders, protocollen, handboeken, registratiegegevens, organogram, website)
Waar kun je deze informatie vinden?
Hoe ga je de informatie verzamelen?
Wie gaat wat verzamelen?
3. Neem contact op met de teamleider / manager van de organisatie als je informatie niet kunt vinden..
4. Bestudeer de verzamelde informatie en bedenk wat deze gegevens je leren over de wijze waarop het Ambulante Jongerenwerk georganiseerd is.
5. Bestudeer de richtlijnen voor bronverwijzing in het format (p 42). Transparantie is een belangrijke kwaliteitsnorm voor wetenschappelijk onderzoek. Daarom geldt als richtlijn

voor de praktijkbeschrijving: vermeld bij **alle** bevindingen, uitspraken en constateringën waarop deze gebaseerd zijn. Dit geldt voor literatuur, maar ook voor het aanhalen van informatie uit observaties, interviews of de dagboekantekeningen van de onderzoeker/student.

6. Schrijf hoofdstuk 1 Institutionele organisatie van Ambulant jongerenwerk volgens het format (bijlage 2). Vermeld bij alle bevindingen, waarop zij zijn geconstateerd conform de richtlijnen voor bronvermelding. De vragen in het format dienen als leidraad voor het onderzoek. Nogmaals, het is niet de bedoeling dat de vragen letterlijk worden gesteld aan de jongerenwerkers of de manager, noch dat zij letterlijk in het verslag terugkomen. Het is de bedoeling dat je aan de hand van de data die je hebt verzameld de hoofdstukken voor de praktijkbeschrijving 'Ambulant jongerenwerk' schrijft. In de hoofdstukken verwerk je de antwoorden op de vragen in het format.
NB: Houd er bij de materiaalverzameling en analyse rekening mee dat het jongerenwerk sterk in ontwikkeling is. Praktisch heeft dit tot gevolg dat sommige informatie (nog) niet aanwezig is en bepaalde vragen niet beantwoord kunnen worden. Vermeld dan in het hoofdstuk dat datgene ontbreekt of in ontwikkeling is. Bijvoorbeeld: 'een pedagogische visie op 'Ambulant jongerenwerk' is in ontwikkeling'.
7. Lever het concept van hoofdstuk 1 in 26 september voor feedback van Youth Spot.

Fase 2 - Uitvoeringspraktijk

Periode week 39-45. *Inleveren hoofdstuk 2 op maandag 7 november.*

Bedoeling van deze fase is om zicht te krijgen op de uitvoeringspraktijk, alles wat jongerenwerkers doen (handelingsniveau) ter voorbereiding, tijdens en na afloop van het Ambulant jongerenwerk. Dat kan alleen door een hele dag mee te lopen (en desgewenst te werken) met de jongerenwerkers in al hun werkzaamheden (contact met jongeren op straat, contact/overleg met netwerkpartners, overleg met collega's, voorbereiding).

Het apart in beeld brengen van de institutionele organisatie en de uitvoeringspraktijk is belangrijk. De logica van de organisatie (institutie) kan namelijk botsen met die van de uitvoeringspraktijk van het jongerenwerk. Wat betekent dat nu, dat de logica van instituties kan botsen met de logica van het *social work*? In het boek *Mondige burgers, getemde professionals* (2008) legt Evelien Tonkens het spanningsveld als volgt uit: In de marktlogica is de vraag van de koopkrachtige klant het uitgangspunt. Centraal staat wat de klant wil en kan betalen. Het einde van de eigen portemonnee is de enige, logische grens. De markt wordt gereguleerd door concurrentie. In een bureaucratie zijn belangrijke waarden zorgvuldigheid, voorspelbaarheid en rechtsgelijkheid. Wetten en procedures geven houvast en maken de bureaucratie betrouwbaar. Het ingewikkelde voor sociale professionals is dat er binnen een bureaucratie geen ruimte is voor maatwerk en uitzonderingen. Als de een iets krijgt, dan hebben anderen er ook recht op. Ten slotte is een bureaucratie heel zorgvuldig en daarmee vanzelfsprekend traag. Hier tegenover staat de professionele logica. De socioloog Freidson heeft die onderscheiden (2001) met het concept *third logic*. De professional wil elke cliënt zo goed mogelijk helpen, bijna ongeacht hoeveel geld en tijd dat kost. De professional stelt zich in dienst van het welzijn van de cliënt. Deze dienstbaarheid is, anders dan op de markt, niet een echo van wat de klant wil, maar komt voort uit een eigen visie, gebaseerd op opleiding en specialisatie en dus op kennis en ervaring met vergelijkbare personen en situaties. Niet wat de klant wil en kan betalen staat centraal, maar wat de persoon nodig heeft. Ook verschilt de dienstbaarheid van de bureaucratische waarde rechtsgelijkheid: professionals willen iedere cliënt bieden wat degene nodig heeft, niet wat standaard is op basis van een algemene deler.

Literatuur:

Tonkens, E. (2008). Hoofdstuk 1 Meer ruimte voor professionals?. In: *Mondige burgers, getemde professionals. Marktwerving en professionaliteit in de publieke sector*. Amsterdam: Van Gennep.

Freidson, E. (2001). *Professionalism. The third logic. On the practice of knowledge*. Chicago: University of Chicago Press.

Aanpak fase 2

1. Volg de instructie op maandag 26 september en het werkcollege observeren op maandag 3 oktober.
2. Bestudeer de vragen voor H2 in het format en maak een plan voor de informatieverzameling.
Wat wil je gaan observeren?
Welke rol ga je aannemen als onderzoeker?
Hoe ga je observaties vastleggen?
Wie kan wanneer observeren / meelopen?
Wie gaat waar op letten?
3. Iedere student loopt tenminste 1 hele werkdag mee met een ambulant jongerenwerker (eventueel kan dit worden verdeeld over twee halve werkdagen). Hierbij is het de bedoeling dat je aanwezig bent bij *alle* werkzaamheden van de ambulant jongerenwerker. Naast het meelopen op straat, gaat het om aanwezig zijn bij de voorbereiding, meegaan naar een netwerkbijeenkomst of meekijken bij het afhandelen van de administratie. Neem voor de planning tijdig contact op met de ambulant jongerenwerker en stem jullie plan van aanpak zorgvuldig af met de jongerenwerker. Denk hierbij b.v. aan het omgaan met vertrouwelijke informatie en de mogelijke impact die jullie aanwezigheid kan hebben op de jongeren waar de jongerenwerker contact mee heeft.
4. Loop mee en observeer de uitvoeringspraktijk. NB maak aantekeningen in jouw dagboek. Enerzijds schrijf je op wie wat doet en wat er gebeurt. Anderzijds reflecteer je daarop vanuit de vragen van het onderzoek. Het onderscheid maken tussen gebeurtenissen en reflectie is belangrijk om twee redenen: ten eerste dwingt het je om onderscheid te maken tussen wat er in de uitvoeringspraktijk gebeurt en jouw persoonlijke ervaring en visie. Ten tweede helpt het je om een onderzoekende houding te ontwikkelen en te houden.
5. Werk jouw veldaantekeningen uit in een observatieverslag. Let erop dat je bij het verwijzen naar stukken uit de dagboeken ook de data vermeldt en onderscheid maakt tussen observaties, (informele) interviews en reflectie.
6. Schrijf hoofdstuk 2 De uitvoeringspraktijk van Ambulant jongerenwerk
7. Overleg met je teamgenoten welke informatie je hebt en welke nog ontbreekt. Maak een aparte afspraak met de jongerenwerkers om door middel van vragen stellen de ontbrekende informatie te verzamelen.
8. Lever het concept van hoofdstuk 2 op 7 november in voor feedback van Youth Spot.

Fase 3 - Methodisch handelen

Periode week 45-47. Inleveren Hoofdstuk 3 en verslagen diepte-interviews op maandag 21 november.

In deze fase breng je het methodisch handelen van de ambulante jongerenwerkers in beeld. Kenmerkend van het methodisch handelen van het jongerenwerk, is dat het meestal impliciet is. Dit is niet uniek voor het jongerenwerk. Volgens Schön (1983) geldt voor alle sociaal-agogische beroepen dat het methodisch handelen impliciet is. Dit heeft te maken met de aard van dat methodisch handelen, dat bestaat uit het zoeken naar passende oplossingen voor problemen in complexe en unieke praktijksituaties waarin bovendien mogelijk conflicterende waardeoriëntaties aanwezig zijn. De kennis van sociale professionals is vooral impliciete kennis, geworteld in praktijkervaring in tegenstelling tot de academische inzichten uit de technisch-rationele professionaliteit.

Impliciete kennis ofwel '*tacit knowledge*' houdt in dat de kennis voor de professionals zelf, zo vanzelfsprekend is, dat zij zich niet meer bewust zijn dat zij over deze kennis beschikken. Het gevolg kan zijn dat als de professional gevraagd wordt naar het waarom van zijn of haar handelen, de professional antwoordt: 'ik doe gewoon mijn ding'. Veel professionals zijn zich niet bewust dat datgene wat voor hen automatisch onderdeel is van hun professionele handelen, zij zich eigen hebben gemaakt via opleiding, ervaring en intuïtie.

Voor de ontwikkeling van het jongerenwerk als sociaal-agogische professie is het nodig dat deze impliciete kennis, expliciet wordt gemaakt. Het vakgebied wordt daarmee transparanter en het methodisch werken wordt beter overdraagbaar. In deze fase is het aan jullie om deze impliciete kennis expliciet te maken.

Het expliciet maken van de *tacit knowledge* van de jongerenwerkers gebeurt door het interviewen van de betrokken professionals over hun handelen in contact met jongeren. Hiervoor maken jullie gebruik van het diepte-interview, met één beginvraag en enkele topics om door te vragen.

Literatuur:

Schön, D. (1983). *The reflective practitioner. How professionals think in action*. Aldershot: Ashgate.

Aanpak fase 3

1. Volg de instructiebijeenkomst en het college over Methodisch handelen (inclusief workshop afnemen van een diepte-interview) op 7 november.
2. Bestudeer de vragen voor H3 in het format en overleg in je team wie welke jongerenwerker gaat interviewen. Iedere student interviewt 1 professional. Houd met de keuze van de respondenten rekening met diversiteit in sekse, leeftijd, opleidingsniveau en etniciteit.
3. Neem contact op met de betreffende jongerenwerker om een afspraak te plannen voor 1 tot 1,5 uur.
4. Bereid je voor op het interview (vragen doornemen, opnameapparaat testen).
5. Neem het interview af en zorg dat het gesprek wordt opgenomen.
6. Werk het interview woordelijk uit en stuur het verslag (indien afgesproken) naar de respondent.
7. Analyseer met je teamleden de interviews. Hoe handelen jongerenwerkers tijdens Ambulant jongerenwerk in contact met jongeren? En hoe is de uitwerking daarvan op de jongeren?
8. Schrijf hoofdstuk 3 Methodisch handelen conform format H3.
9. Lever het concept van hoofdstuk 3 + de verslagen van interviews op 21 november in voor feedback van Youth Spot.

Tussenstap: Voorbereiden en uitvoeren focusgroepsbijeenkomst

Het is de vraag of datgene wat tot nu toe beschreven is ook daadwerkelijk klopt [interne validiteit]. Door middel van een focusgroepsbijeenkomst leg je daarom de belangrijkste bevindingen voor aan de uitvoeringspraktijk en vraag je hun te reageren. Centrale vraag aan de deelnemers is: zijn de uitkomsten herkenbaar voor de respondenten? Wat, waarom wel/niet? En, als bevindingen niet kloppen, hoe zit het dan wel. Omdat een focusgroepsbijeenkomst agendatechnisch moeilijk te organiseren is, begin je vroegtijdig met de voorbereiding.

Onderzoekstechnische redenen voor de terugkoppeling van resultaten aan de uitvoeringspraktijk is de interne validiteit. Methodologische kwaliteitseisen zoals herhaalbaarheid of

intersubjectiviteit zijn lastig in onderzoek naar unieke praktijken waarin het bovendien nodig is om de perspectieven van de verschillende actoren van elkaar te onderscheiden. Wel is het mogelijk om de uitkomsten aan de direct betrokkenen voor te leggen en te vragen of er feitelijke onjuistheden zijn en na te gaan in hoeverre de uitkomsten herkenbaar zijn voor betrokkenen (Maso & Smaling 2004; Migchelbrink 2006). De terugkoppeling naar de uitvoeringspraktijk is overigens ook van belang voor de uitvoeringspraktijk zelf. Het biedt een spiegel van hun dagelijks functioneren en gelegenheid om daar gezamenlijk op te reflecteren. In de waan van de dag komt het daar niet altijd van.

Literatuur:

Maso, I. & A. Smaling (2004). *Kwalitatief onderzoek: praktijk en theorie*. Boom: Amsterdam.

Migchelbrink, F. (2007). *Praktijkgericht onderzoek in zorg en welzijn*. Amsterdam: SWP.

Aanpak voorbereiden en uitvoeren focusgroepsbijeenkomst

1. Volg de instructie Focusgroepsbijeenkomst op maandag 21 november 2011
2. Plan de focusgroepsbijeenkomst (2 uur) in overleg met de genodigden voor de kerstvakantie (tijd, duur, locatie). Minimaal aanwezig moeten zijn: de teamleider/manager, twee ambulant jongerenwerkers, begeleider vanuit CMV, begeleider vanuit Youth Spot (opdrachtgever). Het kan lastig zijn om een gezamenlijk moment te plannen, dus zorg dat je hier tijdig mee begint.
3. Schrijf als team de praktijkbeschrijving (conceptversie) H1 t/m H4.
4. Verstuur het concept rapport *minimaal drie werkdagen* vooraf per mail naar de genodigden voor de focusgroepsbijeenkomst.
5. Bereid de focusgroepsbijeenkomst voor met je teamleden.
Wat is een aansprekende vorm / opbouw?
Wie gaat wat vertellen?
Wie gaat notuleren?
Welke inhoudelijke punten willen we bespreken?
NB De presentatie en uitwisseling met de uitvoeringspraktijk in de focusgroepsbijeenkomst moet voldoen aan de richtlijnen voor de eindpresentatie. De focusgroepsbijeenkomst wordt namelijk beoordeeld als eindpresentatie door zowel de begeleider als de opdrachtgever.
6. Voer de focusgroepsbijeenkomst uit voor de kerstvakantie. Maak van de bijeenkomst een audio-opname.
7. Maak een helder thematisch verslag van de bijeenkomst.
8. Gebruik de uitkomsten van de focusgroepsbijeenkomst om de praktijkbeschrijving aan te vullen en te corrigeren.
9. Lever de aangepaste versie van de praktijkbeschrijving (H1 t/m H 4) + het verslag van de focusgroepsbijeenkomst in op 12 december voor feedback van Youth Spot.

NB: de focusgroepbijeenkomst telt als eindpresentatie mee in de beoordeling. Let daarom ook op de vorm van de presentatie.

Fase 4 - Resultaat

De laatste jaren wordt de roep om inzicht in de resultaten van het jongerenwerk steeds luider. Jongerenwerkers en aanbieders zetten zich met hart en ziel in voor de jongeren. Ook dan is het de vraag of zij datgene wat zij willen bereiken, eigenlijk wel realiseren. Financiers van het jongerenwerk, zoals de stadsdelen, hebben inzicht in de resultaten nodig om de besteding van publieke middelen aan het jongerenwerk goed te kunnen verantwoorden. Kortom, helderheid over de resultaten van het jongerenwerk is nodig om te kunnen achterhalen wat de best mogelijke aanpak is.

Het is evenwel niet makkelijk om de resultaten van het jongerenwerk te achterhalen. Het resultaat voor een jongere kan verschillen van het resultaat voor het jongerenwerk of het

resultaat voor de financier [denk aan de boodschap, *operatie geslaagd, patiënt overleden*]. Om die reden brengen wij in fase 4 op drie manieren de resultaten van het jongerenwerk in beeld.

Fase 4.1 – Resultaat jongerenwerkorganisatie

Periode week 47-50. Inleveren hoofdstuk 4.1 op maandag 12 december.

Met fase 4.1 breng je de resultaten van ambulant jongerenwerk volgens de jongerenwerkorganisatie in beeld. Deze resultaten beschrijf je door middel van de (registratie)gegevens zoals die door de medewerkers worden bijgehouden. Deze gegevens vind je in het jaarverslag, verantwoordingsrapportages of op het kantoor van de jongerenwerkers.

Aanpak fase 4.1

1. Volg de instructie resultaat organisatie op maandag 21 november.
2. Bestudeer de vragen van H4.1 in het format, bespreek met je team de strategie om de informatie te verzamelen en verdeel de taken.
3. Verzamel de registratiegegevens, verslagen en evaluaties van de organisatie m.b.t. ambulant jongerenwerk. Neem voor ontbrekende gegevens contact op met de teamleider/manager van de organisatie.
4. Analyseer de gegevens.
5. Schrijf hoofdstuk 4.1 Resultaten organisatie conform het format H 4.1.
6. Lever het concept van hoofdstuk 4.1 op 12 december in voor feedback van Youth Spot.

Fase 4.2 Resultaat volgens de jongeren

Periode week 47-50. Inleveren hoofdstuk 4.2 (inclusief vragenlijsten) op maandag 12 december.

Met fase 4.2 breng je de resultaten volgens de jongeren in kaart. De resultaten volgens jongeren breng je in beeld door jongeren te interviewen aan de hand van een bestaande vragenlijst. Hiervoor benader je jongeren die contact hebben met ambulant jongerenwerk en jongeren die *geen* contact hebben met ambulant jongerenwerk.

Aanpak fase 4.2

1. Volg de instructie resultaat jongeren en de training contact leggen met jongeren op maandag 21 november.
2. Maak een plan voor hoe je de twee groepen jongeren gaat benaderen. Overleg met de ambulant jongerenwerker hoe je de jongeren waar hij/zij contact mee heeft wilt gaan benaderen.
3. Zorg ervoor dat je over voldoende vragenlijsten beschikt voor de interviews met de jongeren. Ieder interview moet op een apart formulier worden ingevuld. NB er is een lijst voor jongeren die wel contact hebben met een ambulant jongerenwerker en er is een lijst voor jongeren die geen contact hebben met de ambulant jongerenwerker. De vragenlijsten zijn af te halen bij Youth Spot.
4. Neem per persoon 10 enquêtes af. 2 Je benadert 5 jongeren die contact hebben met de ambulant jongerenwerker. Als controlegroep neem je dezelfde enquête af onder 5 willekeurige jongeren in de meest nabijgelegen supermarkt of school en geen contact hebben met de ambulant jongerenwerker.
5. Verwerk de antwoorden van de jongeren in een overzichtstabel. Een voorbeeld van deze tabel is digitaal verkrijgbaar bij Youth Spot en kun je als bijlage opnemen in het eindrapport.
6. Analyseer de gegevens
7. Schrijf hoofdstuk 4.2 Resultaten jongeren conform het format H 4.2.
8. Lever het concept van hoofdstuk 4.2 + de ingevulde vragenlijsten in op 12 december voor feedback van Youth Spot.

Fase 4.3 – Resultaat volgens de opdrachtgever en uitvoeren focusgroepsbijeenkomst
Periode week 48-50. Inleveren hoofdstuk 4.3 (inclusief verslag interview) op maandag 12 december.
Uitvoering + verslag focusgroepsbijeenkomst tussen week 49 -51

Resultaat volgens de opdrachtgever

Voor fase 4.3 breng je tot slot de resultaten van 'Ambulant jongerenwerk' volgens de financier in beeld. Dit wordt gedaan door de belangrijkste financier van het 'Ambulant jongerenwerk' te interviewen over wat volgens diegene het resultaat van de activiteit is [vaak is het de beleidsmedewerker van het stadsdeel].

Aanpak fase 4.3 (resultaat opdrachtgever)

1. Volg de instructie Resultaat volgens opdrachtgever op maandag 28 november.
2. Bestudeer de vragen van H4.3 in het format en zorg dat je beschikt over de bestaande vragenlijst.
3. Vraag aan de teamleider/manager van de jongerenwerkorganisatie de contactgegevens van hun belangrijkste opdrachtgever voor ambulant jongerenwerk.
4. Neem contact op met deze persoon en maak een afspraak voor een interview.
5. Bereid je voor op het gestructureerde interview (vragenlijst doornemen).
6. Neem het interview af en *vraag door* om erachter te komen waarop de antwoorden zijn gebaseerd.
7. Maak een helder verslag van het interview (hoeft niet woordelijk) en stuur het verslag (indien gewenst) naar de respondent.
8. Analyseer met je teamleden het interview. Wat zijn volgens de financier de resultaten?
9. Schrijf hoofdstuk 4.3 Resultaten volgens de opdrachtgever conform format H4.3.
10. Lever het concept van hoofdstuk 4.3 en de uitwerking van het interview in op 12 december voor feedback van Youth Spot.

Fase 5 – Conclusies en aanbevelingen

Periode week 2 – 3. Inleveren Hoofdstuk 5 en 6 op 16 januari 2012.

Conclusies

De afgelopen maanden heb je doorgebracht met het doen van onderzoek naar het 'Ambulant jongerenwerk'. Je hebt uitgezocht waarom het ambulant jongerenwerk wordt uitgevoerd, hoe het werk wordt georganiseerd, wat er gebeurt en wat de resultaten zijn. In de conclusies verbind je doel en doelgroep, met de visie, de organisatie, de werkwijze en de resultaten. Ofwel, beschrijf wat de krachten en zwakten van het 'Ambulant jongerenwerk' zijn en wees daarin zo concreet mogelijk.

Aanpak fase 5.1 Conclusies

1. Volg de instructie Conclusie op maandag 9 januari 2012
2. Bestudeer de vragen voor H5 in het format.
3. Lees nog eens heel goed H1 t/m H4 door.
4. Wissel met je teamleden uit wat volgens jullie de krachten en verbeterpunten zijn van de ambulant jongerenwerk praktijk die jullie onderzocht hebben en beargumenteer waarom dat zo is.
5. Formuleer zo concreet mogelijk wat de krachten en zwakten zijn van de praktijk die jullie hebben onderzocht en let hierbij op de onderbouwing van je constatering.
6. Schrijf hoofdstuk 5 Conclusies conform format H5.
7. Lever het concept van hoofdstuk 5 in op 16 december voor feedback van Youth Spot.

Aanbevelingen

Met het schrijven van de conclusies is de praktijkbeschrijving zo goed als af. Je weet wat de krachten en zwakten voor het 'Ambulant jongerenwerk' zijn. Formuleer tot slot aanbevelingen voor het verbeteren van de kwaliteit en effectiviteit van het ambulant jongerenwerk. Maak hierin onderscheid tussen de verschillende lagen binnen het jongerenwerk: (1) de (institutionele) organisatie van de werkwijze; (2) het sociaal-agogisch handelen tijdens ambulant werken; (3) het verbeteren van de professionaliteit van de jongerenwerker, Mbo & Hbo en (4) het doorontwikkelen van 'Ambulant jongerenwerk' als werkwijze in het jongerenwerk.

Aanpak fase 5.2 Aanbevelingen

1. Volg de instructie Aanbevelingen op maandag 9 januari 2012
2. Beschrijf wat de organisatie, de jongerenwerkers, de opleidingen en/of de wetenschap kunnen of moeten doen om de kwaliteit en effectiviteit van Ambulant jongerenwerk te verbeteren of te behouden. Leg daarbij kort uit waarom de voorgestelde aanbeveling(en) daadwerkelijk bijdraagt aan de kwaliteit en effectiviteit van het jongerenwerk.
3. Schrijf hoofdstuk 6 Aanbevelingen conform format H6.
4. Lever het concept van hoofdstuk 6 in op 16 december voor feedback van Youth Spot.

Fase 6 – Afronding en inleveren definitieve praktijkbeschrijving

Periode week 3-5. Slotmanifestatie is op dinsdag 17 januari 2012 van 11.00 – 14.00 uur (inclusief lunch).

Deadline inleveren definitieve praktijkbeschrijving Ambulant jongerenwerk, 31 januari 2012.

De laatste fase van het Portfolio jongerenwerk bestaat uit de slotmanifestatie en het definitief maken van de praktijkbeschrijving.

Als gezamenlijke afsluiting van het project Portfolio jongerenwerk, aflevering 'Ambulant jongerenwerk' vindt er een slotmanifestatie plaats in een jongerencentrum. Deze bijeenkomst heeft een driedig doel:

- Het presenteren van de conclusies en aanbevelingen aan het werkveld als geheel.
- Het uitwisselen van kennis en ervaringen. Wat heb je als opleiding (docenten en studenten) geleerd van het werkveld? Wat heb je als werkveld geleerd van studenten en de opleiding?
- Het vervolg: wat betekenen de uitkomsten van het project Portfolio aflevering 'Ambulant jongerenwerk' voor de professionalisering van jongerenwerk in Amsterdam.

Genodigden voor de slotmanifestatie zijn: docenten minor Jongerenwerk in de grote stad, docenten jongerenwerk Roc ASA en Roc van Amsterdam, studenten minor Jongerenwerk in de grote stad, jongeren, jongerenwerkers en managers van de onderzochte praktijkorganisaties en medewerkers Youth Spot. Youth Spot organiseert de slotbijeenkomst. Studenten worden gevraagd hun belangrijkste bevindingen te presenteren.

Aanpak Slotmanifestatie

1. Volg de instructie Slotmanifestatie op maandag 9 januari 2012
2. Bereid met je team een korte presentatie voor (max. 5 min.)
3. Presenteer op een aansprekende wijze een kracht en een verbeterpunt van de ambulant jongerenwerkpraktijk die jullie als team hebben onderzocht.

Aanpak Opleveren definitieve praktijkbeschrijving

1. Maak van de praktijkbeschrijving een concept rapport die voldoet aan de gestelde richtlijnen en lever het 16 januari 2012 in bij Youth Spot en bij je docent (Check op spelling, leesbaarheid, lay-out, bijlagen (niet de uitwerkingen van de interviews!!)).
2. Je krijgt van Youth Spot en van de docent binnen vijf werkdagen feedback op het concept

3. Verwerk het commentaar en lever de definitieve beschrijving uiterlijk dinsdag 31 januari 2012 in. Nu is het rapport definitief.
4. Lever alle data (verslagen interviews en observaties, vragenlijsten, praktijkbeschrijving) in bij Youth Spot.
5. Zorg ervoor dat de jongerenwerkorganisatie en de begeleider vanuit CMV een definitieve versie ontvangen van het eindrapport (onkosten kunnen worden vergoed bij Youth Spot).

Rooster Portfolio jongerenwerk 2011-2012

Periode 1

W	W	Datum	Programma	Programma
			10.10-12.40	13.30-15.10
1	35	Di 30-08		Introductie project Portfolio jongerenwerk. JM & JSo
2	36	Ma 5-09	Kick off bijeenkomst Uitleg programma Speeddate met Ambulant jongerenwerkers Aansluitend lunch Onderzoeksgroepjes samenstellen JM & JSo	
3	37	Ma 12-09	Instructie format praktijkbeschrijving + bronvermelding Instructie anonimiteit & bejegening Instructie Institutionele organisatie (fase 1) JM & JSo	
4	38	Ma 19-09	College 'Ambulant jongerenwerk' JM & JSo	
5	39	Ma 26-09	Instructie uitvoeringspraktijk (fase 2) Uitwisselen ervaringen en inzichten Institutionele organisatie <i>Inleveren H1!!</i>	
6	40	Ma 03-10	Werkcollege observeren Uitwisselen ervaringen en inzichten Institutionele organisatie	

7	41	Ma 10-10	Instructie analyse observaties en schrijven H2 Uitwisselen ervaringen en inzichten uitvoeringspraktijk Docent JM & JSo	
8	42	Ma 17-10	Herfstvakantie	Herfstvakantie
9	43	Ma 24-10	Tijd voor begeleiding en overleg met YS begeleider	Tijd voor begeleiding en overleg met YS begeleider
10	44	Ma 31-10	Tijd voor begeleiding en overleg met YS begeleider	Tijd voor begeleiding en overleg met YS begeleider

Periode 2

W	W	Datum	Programma.	Programma.
			10.10-12.40	11.30-13.00
1	45 ma	7-11	Uitwisselen ervaringen en inzichten uitvoeringspraktijk Werkcollege expliciteren ' <i>tacit knowledge</i> ' methodisch handelen jongerenwerker Instructie Methodisch handelen (fase 3) + training diepte-interview <i>Inleveren H2!!!</i> JM & JSo	
2	46	Ma 14-11	Tijd voor begeleiding en overleg met YS begeleider	
3	47	Ma 21-11	Uitwisselen ervaringen en inzichten methodisch handelen Instructie resultaat organisatie en jongeren (fase 4.1 + 4.2) + training contact leggen met jongeren Instructie focusgroepsbijeenkomst (organiseren in wk 47 t/m 51) (fase 4.3) <i>Inleveren H3!!</i> JM & JS	
4	48	Ma	Instructie resultaat opdrachtgever (fase 4.3)	

		28-11	+ maken tabel resultaten jongeren	
5	49	Ma 5-12	Tijd voor begeleiding en overleg met begeleider YS	
6	50 ma	12-12	Instructie concept praktijkbeschrijving <i>Inleveren H1 t/m 4 incl. verwerkt commentaar focusgroepsbijeenkomst</i> JM & JSo	
	51	Ma 19-12	Tijd voor begeleiding en overleg met begeleider YS	
	52	Ma 26-12	Kerstvakantie	
7	1	Ma 2-01	Kerstvakantie	
8	2	Ma 9-01	Instructie conclusie en aanbevelingen (fase 5) Instructie bijdrage slotmanifestatie (fase 6) Uitwisselen conclusies en ervaringen terugkoppeling uitvoeringspraktijk JM & JSo	
9	3	Ma 16-01	<i>Inleveren conceptrapport praktijkbeschrijving conform format</i>	
9	3	Di!!!! 17-01		11.00 – 14.00 uur <i>inclusief lunch</i> Slotmanifestatie Portfolio jongerenwerk Locatie: jongerencentrum JM & JSo
10	4	Ma 23-01	Tijd voor (redactionele) feedback op conceptrapport.	
10	5	Di 31-01	<i>Inleveren definitieve praktijkbeschrijving.</i>	

10. Toetsing en beoordeling

De beoordeling van het onderdeel Onderzoek binnen de minor is als volgt:

1. Het onderzoeksplan (inclusief dataverzameling) is volgens plan uitgevoerd, eventuele afwijking daarvan is gemotiveerd. Op basis van de dataverzameling zijn interpretaties gemaakt en conclusies getrokken.

2. Er is voldoende relevante literatuur bestudeerd.
3. Er is een bruikbaar onderzoeksproduct gerealiseerd dat bijdraagt aan de methodiekontwikkeling en de kwaliteitsverbetering van het jongerenwerk. Het product is op voldoende hoog niveau verantwoord en onderbouwd.
4. De presentatie* heeft plaatsgevonden. In de presentatie wordt voor de opdrachtgever en de gebruikers zichtbaar wat de belangrijkste resultaten van het onderzoek zijn. De presentatie is boeiend, overzichtelijk, begrijpelijk en overtuigend.
5. De studenten hebben geparticipeerd aan de begeleidingsgesprekken.

* De presentatie van het onderzoek vindt in principe plaats binnen de organisatie waar het onderzoek is uitgevoerd. De presentatie heeft de vorm van een focusgroepsbijeenkomst waarin de studenten hun bevindingen voorleggen aan de uitvoeringspraktijk (zie ook hoofdstuk 8, Fase 4.3 – focusgroepsbijeenkomst). De begeleider van de opleiding en de opdrachtgever vanuit Youth Spot zijn bij de presentatie aanwezig.

De beoordeling vindt plaats na de definitieve oplevering van het product. Eerst geeft de opdrachtgever een beoordeling. Daarna wordt de eindbeoordeling na overleg tussen opdrachtgever, student en docentbegeleider vastgesteld door de docentbegeleider. De fases 1 tot en met 6 worden gemiddeld naar één cijfer. Als er in een groep is gewerkt is er een groepsbeoordeling. De begeleidende docent kan hierop een uitzondering maken als blijkt dat een student zijn aandeel niet heeft geleverd.

11. Startdatum

Op dinsdag 30 augustus van 13.30-15.10 uur is de presentatie van het project Portfolio jongerenwerk in de minor. Maandag 5 september is de Kick off van het project waarbij ook de organisaties uit het werkveld aanwezig zijn. Het eerste deel van de ochtend wordt besteed aan een kennismaking met Youth Spot, het tweede deel bestaat uit een kennismaking met de jongerenwerkpraktijk. De verschillende jongerenwerkorganisaties stellen zich voor en introduceren hun inloopactiviteiten. Onder het genot van een broodje kan er informeel worden doorgepraat.

12. Literatuurlijst

Aanbevolen literatuur:

Theorie van Ambulant jongerenwerk

- Metz, J.W. (2011, te verschijnen) [Literatuuronderzoek naar Ambulant werken binnen het professionele jongerenwerk](#). Uitgave: Hogeschool van Amsterdam, Youth Spot, Onderzoek- en praktijkcentrum voor jongeren en jongerenwerk in Amsterdam.

Werkcollege observeren en training afnemen diepte-interview

- Baarda, D., M. de Goede, J. Teunissen (2005) *Basisboek Kwalitatief Onderzoek. Handleiding voor het opzetten en uitvoeren van kwalitatief onderzoek*. Groningen/Houten: Wolters-Noordhoff bv
- Migchelbrink, F. (1996) Hoofdstuk 20: Participerende observatie. In Migchelbrink, F. *Praktijkgericht onderzoek in zorg en welzijn*. Amsterdam: SWP.

Werkcollege expliciteren methodisch handelen

- Fabri, W. (2009) Jongerenwerk moet voldoen aan steeds hogere eisen. In *JeugdenCo*, 01, 17-26.
- Spierts, M. (1994). *Balanceren en Stimuleren. Methodisch handelen in het sociaal-cultureel werk*. Maarssen: Elsevier / De Tijdstroom. (p. 87 t/m 101, 103 t/m 113, 122 t/m 133 en paragraaf 9.1 en 9.2)
- Winkelaar, P. (1990) *Methodisch werken. Inleiding tot methodisch handelen met en voor mensen*. Utrecht: De Tijdstroom.

Wetenschappelijk onderzoek in sociale interventiepraktijken

- Rensen, P., S. van Aarum & A. van der Kooij (2008). Passend bewijs. Nut en noodzaak van evidence based practice in de sociale sector. In: *Maatwerk, Vakblad voor maatschappelijk werk*, nummer 6. december 2008.
- Steyaert, J., T. van den Biggelaar & Johan Peels (2010). De bijziendheid van evidence based practice. Beroepsinnovatie in de sociale sector. Amsterdam: SWP.
- Yperen, T.A. van & J.W. Veerman (2008). Hoofdstuk 1: Wat is praktijkgestuurd effectonderzoek. In Yperen, T.A. van & J.W. Veerman eds. *Zicht op effectiviteit. Handboek voor praktijkgestuurd effectonderzoek in de jeugdzorg*. Delft: Eburon.

13. Bijlagen

- Bijlage 1 Verklaring van vertrouwelijkheid
- Bijlage 2 Format praktijkbeschrijving Portfolio jongerenwerk

VERKLARING VAN VERTROUWELIJKHEID

Meewerken aan het project Portfolio jongerenwerk betekent dat studenten vanuit diverse rollen in aanraking komen met vertrouwelijke informatie. Daarnaast krijgen studenten te maken met de vertrouwelijkheid tussen professional en jongere(n). Doordat studenten informatie verzamelen voor Youth Spot hebben zij tenslotte te maken met de vertrouwelijkheid tussen respondenten en de onderzoeker.

Met het ondertekenen van deze verklaring verplicht de student zich zowel tijdens als na de projectperiode tot strikte geheimhouding van alle informatie waarvan het vertrouwelijke karakter geacht kan worden hem/haar bekend te zijn. Rapportage over het project vindt plaats volgens de afgesproken richtlijnen voor vertrouwelijkheid en anonimiteit. Er wordt gewerkt met pseudoniemen voor locaties, buurten en personen. De rapportage zelf is vertrouwelijk en wordt alleen ter beschikking gesteld aan de onderzochte organisatie en Youth Spot; De onderzochte organisatie kan zelf besluiten de praktijkbeschrijving verder te verspreiden op voorwaarde van vermelding van de auteurs.

.....
(naam)

.....
(handtekening)

.....
(datum + plaats)

Format praktijkbeschrijving

Portfolio jongerenwerk Ambulant jongerenwerk

Studiejaar 2011-2012

Youth Spot, onderzoek- en praktijkcentrum jongerenwerk

Inleiding

Dit document is het *format* voor het maken van de praktijkbeschrijving 'Ambulant jongerenwerk'. Voor Youth Spot is het belangrijk dat dit format gebruikt wordt. Doordat de verschillende groepen studenten eenzelfde structuur hanteren, worden de uitkomsten van de praktijkbeschrijvingen onderling vergelijkbaar. Het format is ontwikkeld in samenwerking met het Nederlands Jeugd instituut. Op basis van het onderzoek dat door de verschillende groepen is verricht, kan Youth Spot een methodiekbeschrijving maken van 'Ambulant jongerenwerk'.

Hoe te gebruiken?

Het format bestaat uit een vast hoofdstuk en paragraafindeling, met per paragraaf te beantwoorden vragen. De vragen in het format dienen als leidraad voor het onderzoek. Het is niet de bedoeling dat de vragen letterlijk worden gesteld aan de jongerenwerkers of de manager, noch dat zij letterlijk in het verslag terugkomen. De vragen dienen als leidraad voor de materiaalverzameling en analyse. Vervolgens schrijven studenten per hoofdstuk aan de hand van het verzamelde materiaal hun bevindingen. In de hoofdstukken zijn de antwoorden op de vragen in het format verwerkt.

Het kan zijn dat je bepaalde vragen niet kan beantwoorden, bijvoorbeeld omdat hetgeen waarnaar gevraagd wordt niet aanwezig is in de praktijk die je onderzoekt. In dat geval is het van belang dat je beschrijft dat in deze ambulante jongerenwerkpraktijk dat en dat niet aanwezig is. Ten slotte, de titels van de hoofdstukken liggen vast, wel mag je eigen paragraaftitels bedenken.

Aandachtspunten:

- De praktijkbeschrijving is vertrouwelijk;
- Gebruik pseudoniemen;
- Zorg er in de beschrijving voor dat de verschillende rollen goed zichtbaar zijn (beleidsmaker, manager, jongerenwerker, jongeren);
- Wees zorgvuldig met bronvermelding (zie richtlijnen bronvermelding p42);
- Maximaal 25-30 pagina's.

1. Institutionele organisatie Ambulant jongerenwerk

Toelichting. Alle sociale interventiepraktijken bestaan uit een institutionele organisatie en een uitvoeringspraktijk. In dit hoofdstuk staat de institutionele organisatie centraal, die bepaalt binnen welke visie en welke formele lijnen er gewerkt wordt. Hier beschrijf je het beleid, de structuur, en de randvoorwaarden van het Ambulante jongerenwerk. Dat doe je op basis van documentanalyse.

1.1	• Wat is de aanleiding voor de inzet van het ambulant jongerenwerk? • Wat zijn de kenmerken (demografisch/sociaaleconomisch/cultureel/politiek bestuurlijk) van de omgeving waar het ambulant jongerenwerk wordt uitgevoerd? • Hoe wordt het ambulant jongerenwerk gefinancierd? • Met welke organisaties werkt de ambulant jongerenwerker samen en hoe ziet die samenwerking eruit? [onderwijs, politie, bedrijven, hulpverlening, gemeentelijke diensten, collega-welzijnsorganisaties, bewonersorganisaties] • Wordt het ambulant jongerenwerk tijdelijk uitgevoerd of op structurele basis?
1.2	• Wat zijn de doelen van ambulant jongerenwerk? • Wie zijn de doelgroep(en) van ambulant jongerenwerk?³⁵⁰ [en wie niet] • Wat is het pedagogische en/of agogische concept van ambulant jongerenwerk? • Op welke momenten in de week wordt er Ambulant gewerkt? • Waaruit bestaat de dienstverlening van het ambulant jongerenwerk? • Welke veiligheidsmaatregelen zijn er?
1.3	• Welke organisatie voert het ambulant jongerenwerk uit? • Wat is het beleid van deze organisatie ten aanzien van ambulant jongerenwerk? • Is er in het beleid aandacht voor diversiteit [inclusief seksuele diversiteit]? • Is er in het beleid aandacht voor bejegening?Hoe is jongerenparticipatie georganiseerd (in de organisatie en binnen het ambulant jongerenwerk)? • Hoe is het ambulant jongerenwerk ingebed in deze organisatie? • Vormt het ambulant jongerenwerk onderdeel van een groter aanbod op het gebied van jongerenwerk? • Hoe en wie wordt er verantwoordelijkheid afgelegd over ambulant jongerenwerk? • Is er een registratiesysteem? Zo ja, hoe ziet het eruit?
1.4	• Hoeveel ambulant jongerenwerkers zijn er? Welke achtergrond hebben zij? [Hbo-Mbo professionals, opleiding, sekse, etniciteit, leeftijd]. • Wat is hun rol en taak en verantwoordelijkheid? [leidend, meewerkend] • Hoe ziet de aansturing van de professionals eruit? • Hoe is de deskundigheidsbevordering van jongerenwerkers georganiseerd?

³⁵⁰ Ook aandacht voor sekse, etniciteit, leeftijd, opleidingsniveau, werk, inkomen.

1.5	Over welke middelen beschikt het ambulant jongerenwerk: • Lokatie • Faciliteiten • Financiële middelen • Wat is er niet, maar is wel nodig [wat ontbreekt]?
-----	---

2. Uitvoeringspraktijk

Toelichting. In dit hoofdstuk beschrijf je hoe het ambulant jongerenwerk vorm krijgt op handelingsniveau. Om hier goed zicht op te krijgen loopt/werkt iedere student minimaal een hele werkdag mee met de ambulant jongerenwerker. Dit hoofdstuk beschrijf je daarom op basis van observaties, aangevuld met informatie uit gesprekken met jongerenwerkers en management.

2.1	• Met welke (groepen) jongeren heeft de ambulant jongerenwerker contact en wat zijn hun kenmerken? [seks, leeftijd, etnisch-cultureel, opleidingsniveau, werk, inkomen]? • Hoe worden jongeren bereikt door de ambulant jongerenwerker? • Wat gebeurt er concreet in het contact tussen de jongeren en de ambulant jongerenwerker [hoe vaak, hoe intensief, hoe lang]? • Hoe zit het met het contact leggen met nieuwe (groepen) jongeren? • Hoe zit het met de toeleiding en doorverwijzing [naar activiteiten binnen het jongerenwerk, naar andere vormen van vrijetijdsbesteding, naar vrijwilligerswerk, naar hulpverlening, naar school en/of betaald werk]?
2.2	• Hoe wordt het ambulant jongerenwerk voorbereid? • Volgens welke methodiek(en) wordt er gewerkt? • Wat doen de professionals concreet in contact met jongeren? [contact maken, signaleren, hulpverlening, doorverwijzen, activeren, activiteiten organiseren]? • Hoe wordt de veiligheid van het ambulant jongerenwerk gewaarborgd? • Is er in het werken expliciet aandacht voor bejegening? Zo ja, op welke manier? • Hoe is er in het werken aandacht voor uitsluitingprocessen? • Hoe is er in het werken aandacht voor diversiteit [inclusief seksuele diversiteit]? • Hoe wordt het ambulant jongerenwerk geëvalueerd? En wat wordt er met de constateringen gedaan?
2.3	• Met welke organisaties werkt de ambulant jongerenwerker samen? [onderwijs, politie, bedrijven, hulpverlening, gemeentelijke diensten, collega-welzijnsorganisaties] • Hoe wordt deze samenwerking concreet vormgegeven? [hoe intensief, overlegvormen, samenwerkingsafspraken] • Is er contact met de buurt/ buurtbewoners? Hoe ziet dat contact eruit?
2.4	• Welke vrijwilligers zijn er betrokken, hoeveel en wat zijn hun kenmerken? [opleidingsniveau, seks, etniciteit, leeftijd, werk, inkomen] • Wat doen de vrijwilligers concreet? Wat is hun rol en taak en verantwoordelijkheid? • Hoe worden vrijwilligers begeleid door de professionals?

2.5	• Hoe wordt vormgegeven aan de jongerenparticipatie? • Welke groep(en) zijn betrokken en wat zijn hun kenmerken [seks, leeftijd, etnisch-cultureel, opleidingsniveau, werk, inkomen] • Aan welke voorwaarden moeten jongeren voldoen om te kunnen participeren? • Wat doen de jongeren concreet? Wat is hun rol en taak en verantwoordelijkheid? • Hoe worden jongeren begeleid door de professionals?
-----	--

2.6	• Is er sprake van ouderbetrokkenheid? Hoe ziet dat eruit? • Welke groep(en) ouders zijn betrokken en wat zijn hun kenmerken [seks, leeftijd, etnisch-cultureel, opleidingsniveau, werk, inkomen] • Wat doen de ouders concreet? Wat is hun rol en taak en verantwoordelijkheid? • Hoe worden ouders begeleid door de professionals?
-----	---

3. Methodisch handelen

Toelichting: Het professionele handelen in sociaal-agogische beroepen bestaat uit het zoeken naar passende oplossingen voor problemen in complexe en unieke praktijksituaties. De kennis van sociale professionals is vooral impliciete kennis ('tacit knowledge') geworteld in praktijkervaring. Voor de ontwikkeling van het jongerenwerk als sociaal-agogische professie is het nodig dat deze impliciete kennis, expliciet wordt gemaakt. In dit hoofdstuk is het aan jullie om deze impliciete kennis expliciet te maken. Beschrijf het methodisch handelen van de betrokken professionals aan de hand van de diepte-interviews. Iedere student interviewt minimaal 1 ambulante jongerenwerker en maakt daarvoor gebruik van de half gestructureerde vragenlijst. Als er duidelijk sprake is van een teamwerkwijze, mag je het als een geheel presenteren. Als uit de interviews blijkt dat de betrokken professionals hun eigen werkwijzen hanteren, werk dan de verschillende aanpakken uit.

3.1	Omschrijf in de woorden van de jongerenwerker, hoe degene vertelt over het handelen in contact met jongeren. Besteed in de weergaven van het verhaal van de jongerenwerker, aandacht aan de volgende kwesties: - o Methodisch handboek; - o Uitgangspunten of centrale noties in contact met jongeren; - o Volgordelijkheid van handelen [bv planmatig werken of ritme volgen van jongeren]; - o Effectiviteit en bijstellen van werkwijze - o Dilemma's of spanningsvelden in het werken met jongeren; - o Methodisch handboek; - o Inspiratiebronnen.
-----	--

4. Resultaten

Toelichting: Dit hoofdstuk beschrijft wat de resultaten zijn van het ambulant jongerenwerk. De laatste jaren wordt de roep om inzicht in de resultaten van sociale interventies zoals het jongerenwerk steeds luider. Als jongerenwerker en aanbieder zet je je vanzelfsprekend met hart en ziel in voor de jongeren. Ook dan is het de vraag of je datgene wat je wilt bereiken, eigenlijk wel realiseert. Inzicht in de resultaten van een interventie is nodig om te kunnen achterhalen wat de best mogelijke aanpak is. Het is evenwel niet makkelijk om de resultaten van het jongerenwerk te achterhalen. Het resultaat voor een jongere kan verschillen van het resultaat voor de jongerenwerker of het resultaat voor de financier [denk aan de boodschap, *operatie geslaagd, patiënt overleden*]. Om die reden brengen wij de resultaten op verschillende manieren in beeld:

4.1	• Wat zijn de resultaten van het ambulant jongerenwerk volgens de jongeren? • Waarop baseren zij dat?
4.2	• Wat zijn de resultaten van het ambulant jongerenwerk volgens de aanbieder? • Waarop baseren zij dat?
4.3	• Wat zijn de resultaten van het ambulant jongerenwerk volgens de financier en de beleidsmaker [stadsdeel]? • Waarop baseren zij dat?

5. Conclusies en aanbevelingen

Toelichting conclusies: De afgelopen maanden heb je doorgebracht met het doen van onderzoek naar 'Ambulant jongerenwerk'. Je hebt uitgezocht waarom 'Ambulant jongeren' wordt ingezet, hoe het is georganiseerd, wat er gebeurt en wat de resultaten zijn. Wat kan je nu zeggen over het functioneren van 'Ambulant jongerenwerk'? In de conclusies verbind je doel en doelgroep, met de visie, de organisatie, de werkwijze en de resultaten. Op basis daarvan beargumenteer je wat de krachten en zwakten van het 'Ambulant jongerenwerk' binnen de betreffende organisatie zijn, en welke factoren bijdragen aan de kracht en welke factoren bedreigend zijn voor het succes van het Ambulant.

5.1	• Wat zijn de krachten van het Ambulant jongerenwerk? En waarom? • Wat zijn de zwakten van het Ambulant jongerenwerk? En waarom? • Wat zijn de belangrijkste factoren die bepalend waren/zijn voor het succes? Zonder welke factoren was dit niet zo gelukt? Wat maakt volgens u dat dit succesvol is? • Welke factoren zijn bedreigend voor het succes?
-----	--

Toelichting aanbevelingen: Het doel van het maken van de praktijkbeschrijving is het inzichtelijk en overdraagbaar maken van de werkzame bestanddelen van het jongerenwerk om zo de kwaliteit en effectiviteit van het jongerenwerk te verbeteren. De praktijkbeschrijving is af. Je weet wat de krachten en zwakten voor deze ambulant jongerenwerkpraktijk zijn. Formuleer in dit laatste hoofdstuk aanbevelingen voor het verbeteren van de kwaliteit en effectiviteit van het ambulant jongerenwerk.

5.2	• Aanbevelingen voor de (institutionele) organisatie van het ambulant jongerenwerk • Aanbevelingen voor het sociaal-agogisch handelen in het ambulant jongerenwerk • Aanbevelingen voor het verbeteren van de professionaliteit van de jongerenwerker, Mbo & Hbo, maak hierbij onderscheid tussen de rol van de opleidingen, werkveldorganisaties en onderzoek. • Aanbevelingen voor het doorontwikkelen van het ambulant jongerenwerk als werkwijze in het jongerenwerk
-----	--

Richtlijnen bronvermelding

Transparantie is een belangrijke kwaliteitsnorm voor wetenschappelijk onderzoek. Transparantie betekent dat het helder moet zijn waarop constatering en uitspraken zijn gebaseerd. De lezer van het onderzoek kan dan zelf achterhalen hoe de resultaten geïnterpreteerd kunnen worden. Is het, *uitzonderlijk, mogelijk, waarschijnlijk* of *waar*. Geldt het voor *sommige* personen (en voor wie dan?) of is het voor *alle* Amsterdammers het geval? Een manier om transparantie van onderzoek te realiseren is door zorgvuldig te zijn in bronvermelding. Daarom geldt als richtlijn voor de praktijkbeschrijving: **vermeld bij alle bevindingen, uitspraken en constatering op deze gebaseerd zijn**. Dit geldt voor literatuur, maar ook voor het aanhalen van informatie uit observaties, interviews of de dagboek aantekeningen van de onderzoeker/student.

Voorbeelden van verwijzingen naar literatuur

- Literatuurverwijzingen in de tekst: (auteur, jaartal, paginanummer).
- Voorbeeld: (Tonkens, 1994, p. 5)
- Bij een verwijzing naar een artikel van twee auteurs: & ertussen.
- Dus niet Brouns en Tonkens, maar Brouns & Tonkens.
- Het is niet van Oost, maar Van Oost als de naam los staat.
- Volledige literatuurverwijzingen opnemen in een bibliografie (onder de kop: Literatuur) aan het eind van het artikel. Doe dit in alfabetische volgorde en op de volgende wijze:
 - Boek: Tucker, J.E. (1985). *Women in nineteenth-century Egypt*. Cambridge: Cambridge University Press.
 - Artikel in tijdschrift: Bóné, E. von & Combrink-Kuiters, L. (1995). Het juridisch gezag van vrouwen over hun minderjarige kinderen in historisch perspectief. *Tijdschrift voor Vrouwenstudies*, 16, 413-427.
 - Artikel in bundel: Vasterling, V. (1996). Van Alice Nahon naar Janis Joplin. Over de onvermoede actualiteit van Nahons werk. In R. van den Brandt (Ed.), *Alice Nahon 1896-1933. Kan ons lied geen hooglied wezen* (p. 105-114). Antwerpen: Houtekiet.

Verwijzingen naar andere bronnen:

- Bronvermeldingen in voetnoten.
- De basisvorm voor verwijzingen naar interviews, observaties, krantenartikelen, webpagina's en cd-roms is: Auteur/redacteur/spreker/respondent/observator. (jaar, dag, maand).
Titel (eventueel: titel van magazine of krant) (editie), [soort medium, interview, observatie, dagboek]. Maker (eventueel). URL: Protocol: Site/pad/file [datum].
Bijvoorbeeld:
 - Mac 1, (2002, 20 juni). Informeel gesprek.
 - Metz, J.W., (26 maart 2002). Observatieverslag kennismakingsgesprek tussen mac 2 en best A4.
 - Jansen, G.G. (1998, 8 maart). Internetbronnen. NewMedia nr 54. [WWWdocument].
 - URL: <http://www.piet.nl/newmedia/9-3-98/nm9-3-98o.html> [1998, 10 maart].
 - Gebruik 'geen datum' wanneer die niet duidelijk is of alleen het jaar wanneer het om gegevens van een site gaat die niet als een elektronisch magazine of internetkrant is te herkennen.
 - Naar krantenartikelen zonder auteur kan als volgt verwezen worden: VVD: extra inspectie tegen besnijdenis (2004). De Volkskrant, 22 januari.
 - Naar krantenartikelen met auteur wordt op dezelfde manier verwezen als naar artikelen in tijdschriften.

Bijlage 2: Vragenlijst voor diepte-interview met jongerenwerkers

Topiclijst voor diepte-interview met jongerenwerkers

November 2011, Youth Spot, Hogeschool van Amsterdam

Instructies voor de interviewer

Als interviewer stel je de onderstaande vragen en je wacht vervolgens af wat de respondent antwoordt. Op basis van zijn/haar antwoord vraag je door. Via een belangstellende houding, het tonen van interesse, het doorvragen en te vragen om verduidelijking stimuleer je als interviewer de voortgang voor het gesprek. Alle vragen dienen zo open mogelijk te zijn, zo min mogelijk sturend. Probeer een vraag te beginnen met wie, wat, wanneer, waarom, hoe, in hoeverre, etc.

Mogelijkheden om door te vragen:

- Kun je daar wat meer over vertellen?
- Kun je dat verduidelijken?
- Kun je een voorbeeld geven?
- Waarom wel, waarom niet?
- Hoe doe je dat dan precies?
- Kun je dat concreet maken?
- Zijn er nog meer punten die belangrijk zijn?

NB: De checklisten zijn ervoor bedoeld om de respondent enige sturing te geven indien hij/zij moeite heeft om de vraag in open vorm te beantwoorden.

Voorbeeld:

Bij vraag 6: "In hoeverre zijn docenten van de opleiding die je hebt gevolgd een inspiratiebron voor jou?"

Of

Bij vraag 7: "Vind je het b.v. lastig om voldoende persoonlijke aandacht te geven aan individuen in de groep? Waarom wel, waarom niet?"

Introductie

Als student van de HvA doe ik in het kader van de minor Jongerenwerk in de grote stad een onderzoek naar de werkwijze Ambulant Jongerenwerk. Na een korte kennismaking wil ik in dit gesprek vooral ingaan op het methodisch handelen tijdens het Ambulant Jongerenwerk. Ik wil het vak leren kennen en ben benieuwd naar wat jij doet in en rond het contact met jongeren. Daarover gaan de vragen. Ik wil je bedanken voor jouw bereidheid om aan dit onderzoek mee te werken.

Ik neem dit gesprek op, maar gebruik dit alleen om het interview woordelijk uit te kunnen werken. Wij zullen vertrouwelijk omgaan met de informatie en daarop gebaseerde beschrijving over Ambulant Jongerenwerk. In de beschrijving die uiteindelijk wordt gemaakt kunnen uitspraken van jou staan, maar jouw naam zal hierbij niet worden vermeld. Onze ervaring is wel dat in onderzoek met kleine aantallen respondenten uitspraken en gebeurtenissen intern herleidbaar zijn.

Het interview zal ongeveer 1,5 uur duren. Tijdens het gesprek maak ik aantekeningen. Heb je tot zover nog vragen?

Topic 1: Kennismaken

Om te beginnen wil ik eerst een aantal vragen stellen over jouw functie, werkzaamheden en achtergrond?

1. Wat is jouw functie?
2. Wat zijn jouw werkzaamheden binnen deze functie?
3. Hoe lang ben je werkzaam in deze functie?
4. Wat is jouw vooropleiding of werkachtergrond?

Topic 2: Methodisch handelen

5. Wat doe je in en rond het contact met jongeren?

Checklist:

- Oriënteren
 - o Verkennen van de omgeving
 - o Werken met de (lokale) gemeenschap
- Contact leggen
 - o Benaderen, ontmoeten, verbinden
 - o Houding
 - o Drempels verlagen
 - o Groepsdynamiek
- Relatieopbouw
 - o Ritme
 - o Groepsdynamiek
 - o Ouderbetrokkenheid
 - o Distantie & nabijheid
- Signaleren
- Handelingsperspectieven
 - o Informatie & advies
 - o Activeren
 - o Doorleiden

6. Wie of wat zijn jouw inspiratiebronnen en waarom?

Checklist:

- boeken
- methodiek van de organisatie
- opleiding, docenten
- uitwisselen met collega's
- praktijkervaring
- mijn eigen ervaring als jongere
- intuïtie

7. Welke dilemma's ervaar je bij het uitvoeren van Ambulant Jongerenwerk? (of: Waar loop je tegenaan tijdens de uitvoering van Ambulant Jongerenwerk?)

Checklist:

- aandacht voor het individu – werken met de groep
- vraag van opdrachtgever – vraag van jongeren
- afstand – nabijheid
- vertrouwenspersoon van jongeren – netwerkpartner politie / school

8. In hoeverre werkt jouw aanpak? En waarom werkt het wel of niet?
9. Hoe stel je je aanpak bij?

Slotvraag

10. Wat is de kern van jouw methodisch handelen tijdens Ambulant Jongerenwerk?

Afsluiting interview

Ik ben nu aan het einde gekomen van het interview. Heb je zelf nog opmerkingen of aanvullingen? Van het interview wordt een woordelijk verslag gemaakt. Als je wilt, kan ik het verslag naar je toesturen. Hartelijk dank voor jouw deelname aan dit gesprek.

Bijlage 3: Vragenlijst voor interview met beleidsmedewerker

Vragenlijst voor gestructureerd interview met beleidsmedewerker

Youth Spot, november 2011

Instructies voor de interviewer

Als interviewer stel je de onderstaande vragen en je wacht vervolgens af wat de respondent antwoordt. Op basis van zijn/haar antwoord vraag je door. Via een belangstellende houding, het tonen van interesse, het doorvragen en te vragen om verduidelijking stimuleer je als interviewer de voortgang voor het gesprek. Alle vragen dienen zo open mogelijk te zijn, zo min mogelijk sturend. Probeer een vraag te beginnen met wie, wat, wanneer, waarom, hoe, in hoeverre, etc.

Mogelijkheden om door te vragen:

- Kun je daar wat meer over vertellen?
- Kun je dat verduidelijken?
- Kun je een voorbeeld geven?
- Waarom wel, waarom niet?
- Hoe doe je dat dan precies?
- Kun je dat concreet maken?
- Zijn er nog meer punten die belangrijk zijn?

De checklisten zijn ervoor bedoeld om de respondent enige sturing te geven indien hij/zij moeite heeft om de vraag in open vorm te beantwoorden.

Voorbeeld:

Bij vraag 4: "In hoeverre is ambulant jongerenwerk ervoor bedoeld om overlast in de buurt te bestrijden?"

Of

Bij vraag 6: "Draagt ambulant jongerenwerk volgens u daadwerkelijk bij aan het voorkomen van overlast in de buurt? Waarom wel, waarom niet?"

Introductie

Als student van de HvA doe ik in het kader van de minor Jongerenwerk in de grote stad een onderzoek naar ambulant jongerenwerk. Dit onderzoek wordt uitgevoerd in opdracht van Youth Spot (onderzoek- en praktijkcentrum voor het Amsterdamse jongerenwerk). Hiervoor nemen wij interviews af met beleidsmedewerkers over de doelen en het resultaat van ambulant jongerenwerk. Ik wil inzoomen op waar en voor wie ambulant jongerenwerk volgens u bedoeld is en wat ambulant jongerenwerk oplevert voor zowel de jongeren die bereikt worden als voor de maatschappij. Ik wil u bedanken voor uw bereidheid om aan dit onderzoek mee te werken.

Wij zullen vertrouwelijk omgaan met de informatie en daarop gebaseerde beschrijving over ambulant jongerenwerk. In de beschrijving die uiteindelijk wordt gemaakt kunnen uitspraken van u staan, maar uw naam zal hierbij niet worden vermeld. Onze ervaring is wel dat in onderzoek met kleine aantallen respondenten uitspraken en gebeurtenissen herleidbaar zijn.

Het interview zal maximaal een uur duren. Tijdens het gesprek maak ik aantekeningen. Heeft u tot zover nog vragen?

Topic 1: Kennismaken

Om te beginnen wil ik eerst een aantal vragen stellen over uw functie, werkzaamheden en achtergrond?

11. Wat is uw functie?
12. Wat zijn uw werkzaamheden binnen deze functie?
13. Hoe lang bent u werkzaam in deze functie?

Topic 2: Doelen en doelgroep

14. Waar is ambulant jongerenwerk volgens u voor bedoeld?
Checklist:
 - Binden aan de samenleving
 - Jongeren leren verantwoordelijkheid te dragen voor het eigen leven; toeleiden naar hulpverlening, school, werk of vrijetijdsbesteding.
 - Gedragsverandering (bijdragen aan voorkomen van overlast en criminaliteit)
 - Bijdragen aan vorming van jongeren (talentontwikkeling / aanvullend onderwijs) door te signaleren, te motiveren en door te leiden.
 - Overlastbestrijding
15. Voor welke jongeren is ambulant jongerenwerk bedoeld?

Topic 3: Resultaten

16. Wat zijn volgens u de resultaten van ambulant jongerenwerk?
Checklist:
 - Bereik doelgroep, aantal groepen
 - Aantal signalen, adviesgesprekken en doorverwijzingen
 - Daling van de overlast in buurten; afname vandalisme / criminaliteit
 - Gedragsverandering jongeren (agressie, criminaliteit, pestgedrag)
 - Versterking van sociale relaties van jongeren
 - Toeleiding naar hulpverlening
 - Activering: doorstroom naar andere activiteiten / school / werk / vrijwilligerswerk
 - Ambulant jongerenwerk als actieve netwerkpartner
17. Hoe krijgt u inzicht in de resultaten? Of: Op welke manier worden de resultaten gemeten?
Checklist:
 - Op basis van registratiegegevens van uitvoerende organisatie
 - Rapporten van uitvoerende organisatie
 - Onderzoek onder deelnemers / buurtbewoners (intern / extern)
 - Verslagen van / gesprekken met netwerkpartners (politie, scholen, hulpverlening)
 - Gesprekken met de jongerenwerkers
 - Informatie van de netwerkpartners
 - Eigen inzicht (door bezoek of informele gesprekken)

Bijlage 4: Vragenlijst voor jongeren die contact hebben met een Ambulant jongerenwerker

Vragenlijst deelnemers Ambulant Jongerenwerk

November 2011

Youth Spot

Het jongerenwerk is er voor de jongeren. We willen jou graag interviewen omdat we willen weten wat jongeren van ambulant jongerenwerk vinden. Daardoor wordt duidelijk wat goed gaat en wat beter kan. We interviewen zoveel mogelijk jongeren die regelmatig (op straat) contact hebben met een ambulant jongerenwerker en jongeren die geen contact hebben met het jongerenwerk. Het interview is anoniem en zal ongeveer 25 minuten duren.

Heb je zelf nog vragen?

A. Kennismaken

1. Sekse

- ☐ Jongen
- ☐ Meisje

2. Hoe oud ben je?

3. Waar kom je vandaan? (Wat is je verdere achtergrond?)

- ☐ Nederland
- ☐ Turkije
- ☐ Marokko
- ☐ Suriname
- ☐ Antillen
- ☐ Anders niet-westers (Ghana, Iran etc.)
- ☐ Anders westers (Duitsland, Engeland etc.)
- ☐ Anders namelijk....

4. Wat doe je overdag?

- ☐ Naar school
- ☐ Naar werk
- ☐ Vrijwilligerswerk
- ☐ Thuis (geen school en geen werk)
- ☐ Anders, namelijk...

5. Indien school, welke schoolopleiding volg je?

- ☐ Lagere school of basisonderwijs
- ☐ VMBO
- ☐ MBO, niveau 1 of 2
- ☐ MBO, niveau 3 of 4
- ☐ HAVO of VWO
- ☐ HBO of universiteit

6. Wat doe je in je vrije tijd?

B. Maken en onderhouden van contact

7. Heb jij contact met een jongerenwerker?

- ☐ Ja
- ☐ Nee, andere vragenlijst afnemen

8. Waar spreek je de jongerenwerker meestal?

- ☐ Buiten op straat
- ☐ In het jongerencentrum (!!checken of het hier gaat om contact met ambulant jongerenwerker)
- ☐ Op school
- ☐ In de kroeg / koffieshop / snackbar
- ☐ Thuis
- ☐ Ergens anders, namelijk...

9. Waar ben je mee bezig als jij de jongerenwerker ontmoet?

10. Hoe vaak zie of spreek je deze jongerenwerker?

- ☐ Minder dan 1 keer per maand
- ☐ 1 keer per maand
- ☐ 1 keer per week
- ☐ Meerdere keren per week

11. In welke buurt / stadsdeel ontmoet je de jongerenwerker?

12. Sinds wanneer zie je of spreek je een jongerenwerker?

- ☐ Als kind zie ik of spreek ik hem/haar al
- ☐ Vanaf toen ik 10 – 15 jaar was
- ☐ Vanaf toen ik 15+ was

13. Op welke manier ben je in contact gekomen met de jongerenwerker?

- ☐ Via direct contact (face to face) in de openbare ruimte
- ☐ Via een spreekuur in het jongerencentrum
- ☐ Via sms of social media
- ☐ Via een andere instelling (hulpverlening, politie, school)
- ☐ Via vrienden van mij
- ☐ Anders namelijk

C. Signaleren

14. Kun je vertellen waarom jij met de jongerenwerker contact hebt? (vraag open stellen + doorvragen, meerdere antwoorden zijn mogelijk)

- ☐ Om te voorkomen dat ik/wij overlast in de buurt veroorzaken
- ☐ Hij / zij luistert naar mij als ik dingen heb waar ik mee zit (school / werk / schulden)
- ☐ Hij/ zij biedt hulp met het regelen van administratieve zaken
- ☐ Hij /zij nodigt mij / ons uit voor activiteiten in het jongerencentrum
- ☐ Hij / zij helpt mij om dingen te doen die ik leuk vind; toeleiden naar sport of artistieke projecten
- ☐ Hij/ zij helpt mij om zelf dingen te organiseren, zoals voetbaltoernooi of een band starten
- ☐ Het is gezellig om de jongerenwerker te spreken
- ☐ Uit verveling
- ☐ Anders namelijk...

15. Wat betekent de jongerenwerker voor jou? (vraag open stellen + doorvragen)

- ☐ Hij / zij is een vriend
- ☐ Hij / zij is een opvoeder (iemand die zegt wat we wel niet kan in de openbare ruimte)
- ☐ Hij /zij is als een broer of een zus voor mij
- ☐ Hij / zij is een activeerder (iemand die stimuleert om in beweging te komen)
- ☐ Anders, namelijk...

16. Voeren jullie als groep gesprekken met de jongerenwerker?

- ☐ Altijd als wij hem/haar zien
- ☐ Vaak
- ☐ Soms
- ☐ Nooit

17. Heb je één op één gesprekjes met de jongerenwerker?

- ☐ Altijd als ik hem/haar zie
- ☐ Vaak
- ☐ Soms
- ☐ Nooit

18. Vertrouw je de jongerenwerker?

- ☐ Ja
- ☐ Nee

19. Heeft de jongerenwerker ook contact met jouw ouder(s) / verzorger(s)?

- ☐ Nee
- ☐ Ja, hoe vaak?

D. Perspectief bieden (informatie en advies / activeren / doorleiden)

20. Helpt de jongerenwerker je bij dingen waar je mee zit?

- ☐ Altijd als ik hem/haar zie
- ☐ Vaak
- ☐ Soms
- ☐ Nooit (ga naar vraag 22)

21. Kun je vertellen op welke manier de jongerenwerker jou helpt? (vraag open stellen + doorvragen)

- ☐ Hij/zij luistert naar me en stelt me vragen
- ☐ Hij/ zij geeft informatie en advies
- ☐ Hij / zij gaat met mij ergens mee naartoe
- ☐ Hij / zij regelt dingen voor mij
- ☐ Hij / zij zorgt ervoor dat ik ergens terecht kan met mijn problemen

22. Kun je voorbeelden geven van wat jij kunt bespreken met de jongerenwerker?

23. Neem je deel aan activiteiten die door het jongerenwerk of in de buurt worden georganiseerd? (zoals De Inloop of buurtactiviteiten)

- ☐ Nee
- ☐ Ja, welke? Waarom die activiteiten?

24. Vraagt de jongerenwerker jou mee te doen aan activiteiten binnen het jongerenwerk of in de buurt?

- ☐ Altijd als ik hem/haar zie
- ☐ Vaak
- ☐ Soms
- ☐ Nooit

25. Vraagt de jongerenwerker jou om mee te helpen bij het organiseren van activiteiten of het doen van vrijwilligerswerk?

- ☐ Altijd als ik hem/haar zie
- ☐ Vaak
- ☐ Soms
- ☐ Nooit

26. Ben je betrokken bij de organisatie in het jongerencentrum of bij projecten in de buurt?

- ☐ Nee, waarom niet?
- ☐ Ja, op welke manier? (bemiddelen, inspraak, belangenbehartiging, uitvoering, vaste vrijwilliger)
Ga verder met vraag 28

27. Zou je iets willen ondernemen in het jongerencentrum of in jouw buurt?

- ☐ Nee, waarom niet?
- ☐ Ja, wat bijvoorbeeld?

28. Zorgt de jongerenwerker ervoor dat jij in contact komt met instellingen die jouw bijvoorbeeld helpen met oplossen van problemen of het doen van dingen die je leuk vindt? (vraag open stellen + doorvragen)

- ☐ Nee
- ☐ Ja. met welke instellingen?
- ☐ Randon school
- ☐ Randon werk (b.v. DWI)
- ☐ Vrijtijdsbesteding zoals sportverenigingen of muziekclubs
- ☐ Hulpverlening (b.v. streetcornerwork of spirit)
- ☐ Stadsdeel of gemeente (b.v. bij het zoeken van een hangplek of om het organiseren van een activiteit in de buurt.
- ☐ Anders, namelijk..

29. Wat leer je (van het contact) met de jongerenwerker? (vraag open stellen + doorvragen)

- ☐ Niks
- ☐ Sociaal communicatieve vaardigheden zoals luisteren en samenwerken
- ☐ Organiseren
- ☐ Oplossen van mijn problemen (b.v. verslaving, schulden, werk, wonen, relaties)
- ☐ Beheersen van agressie
- ☐ Vertrouwen te krijgen in mijzelf
- ☐ Vrienden te maken
- ☐ Ontdekken wat ik leuk vind
- ☐ Mijn vrije tijd zinvol te besteden (doen wat ik leuk vind)
- ☐ Sociaal wenselijk gedrag te vertonen in de buurt

- ☐ Anders namelijk....

D. Resultaat

30. Vind je dat je door het contact met de jongerenwerker bent veranderd?

- ☐ Nee
- ☐ Ja, licht toe (op wat voor manier)

31. Waarom is het contact met de jongerenwerker voor jou belangrijk?

32. Wat levert de aanwezigheid van de jongerenwerker volgens jou op voor de buurt (de samenleving)?

33. Wat zou er gebeuren als de jongerenwerker niet meer langskomt?

34. Kun je twee redenen noemen waarom je het contact met de jongerenwerker goed vindt?

35. Kun je twee redenen noemen waarom je het contact met de jongerenwerker niet goed vindt?

36. Welk rapportcijfer geef je aan het contact met de jongerenwerker?
(1 = zeer slecht, 10 = zeer goed)

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

37. Heb je nog andere opmerkingen?

Hartstikke bedankt voor het beantwoorden van de vragen!

Bijlage 5: Vragenlijst voor jongeren die geen contact hebben met een Ambulant jongerenwerker

Vragenlijst voor jongeren die geen contact hebben met jongerenwerk

November 2011

Youth Spot

Het jongerenwerk is er voor de jongeren. We willen jou graag interviewen omdat we willen weten wat jongeren van ambulant jongerenwerk vinden. Daardoor wordt duidelijk wat goed gaat en wat beter kan. We interviewen zoveel mogelijk jongeren die regelmatig (op straat) contact hebben met een ambulant jongerenwerker en jongeren die geen contact hebben met het jongerenwerk. Het interview is anoniem en zal ongeveer 25 minuten duren.

Heb je zelf nog vragen?

A. Kennismaken

1. Sekse

- ☐ Jongen
- ☐ Meisje

2. Hoe oud ben je?

3. Waar kom je vandaan? (Wat is je verdere achtergrond?)

- ☐ Nederland
- ☐ Turkije
- ☐ Marokko
- ☐ Suriname
- ☐ Antillen
- ☐ Anders niet-westers (Ghana, Iran etc.)
- ☐ Anders westers (Duitsland, Engeland etc.)
- ☐ Anders namelijk....

4. Wat doe je overdag?

- ☐ Naar school
- ☐ Naar werk
- ☐ Vrijwilligerswerk
- ☐ Thuis (geen school en geen werk)
- ☐ Anders, namelijk...

5. Indien school, welke schoolopleiding volg je?

- ☐ Lagere school of basisonderwijs
- ☐ VMBO
- ☐ MBO, niveau 1 of 2
- ☐ MBO, niveau 3 of 4
- ☐ HAVO of VWO
- ☐ HBO of universiteit

6. Wat doe je in je vrije tijd?

B. Maken en onderhouden van contact

7. Heb jij contact met een jongerenwerker?

- ☐ Ja, andere vragenlijst afnemen
- ☐ Nee

8. Ben je wel eens benaderd door een jongerenwerker?

- ☐ Nee
- ☐ Ja, op welke manier?
- ☐ Via direct contact (face to face) in de openbare ruimte
- ☐ Via een spreekuur in het jongerencentrum
- ☐ Via sms of social media
- ☐ Via een andere instelling (hulpverlening, politie, school)
- ☐ Via vrienden van mij
- ☐ Anders namelijk

9. Zou je contact met het jongerenwerk willen?
(vraag open stellen + doorvragen, meerdere antwoorden zijn mogelijk)

- ☐ Ja, waarom?
- ☐ Om te voorkomen dat ik/wij overlast in de buurt veroorzaken
- ☐ Hij / zij luistert naar mij als ik dingen heb waar ik mee zit (school / werk / schulden)
- ☐ Hij/ zij biedt hulp met het regelen van administratieve zaken
- ☐ Hij /zij nodigt mij / ons uit voor activiteiten in de buurt
- ☐ Hij / zij helpt mij om dingen te doen die ik leuk vind; toeleiden naar sport of artistieke projecten
- ☐ Hij/ zij helpt mij om zelf dingen te organiseren, zoals voetbaltoernooi of een band starten
- ☐ Het is gezellig om een jongerenwerker te spreken
- ☐ Uit verveling
- ☐ Anders namelijk...

- ☐ Nee, waarom niet?
- ☐ Geen tijd / te druk
- ☐ Geen interesse
- ☐ Ik weet niet wat het jongerenwerk mij kan bieden
- ☐ Ik durf niet / niet veilig
- ☐ Anders, namelijk....

10. Is er iemand in jouw omgeving die jou helpt bij problemen of jou stimuleert dingen te ondernemen. (vraag door naar de persoon waar degene echt terecht kan met problemen)

- ☐ Nee (beantwoord alleen nog vraag 34 en 35)
- ☐ Ja, wie is het?
- ☐ Betaalde begeleider (sportinstructeur, hulpverlener etc.)
- ☐ Vrijwillige begeleider (maatje, vrijwillige trainer etc.)
- ☐ Docent of mentor op school
- ☐ Familielid (broer, zus, oom, tante, ouder)
- ☐ Vriend of vriendin

!!VRAAG AAN DE RESPONDENT OM BIJ HET BEANTWOORDEN VAN DE VOLGENDE VRAGEN DEZE PERSOON IN GEDACHTEN TE HOUDEN!!

11. Waar spreek je deze persoon meestal?

- ☐ Buiten op straat
- ☐ In het buurtcentrum
- ☐ Op de sportvereniging
- ☐ Op school
- ☐ In de kroeg / koffieshop / snackbar
- ☐ Thuis
- ☐ Ergens anders, namelijk...

12. Waar ben je mee bezig als jij deze persoon ontmoet?

13. Hoe vaak zie of spreek je deze persoon?

- ☐ Minder dan 1 keer per maand
- ☐ 1 keer per maand
- ☐ 1 keer per week
- ☐ Meerdere keren per week

14. In welke buurt / stadsdeel ontmoet je deze persoon?

15. Sinds wanneer zie je of spreek je deze persoon?

- ☐ Als kind zie ik of spreek ik hem/haar al
- ☐ Vanaf toen ik 10 – 15 jaar was
- ☐ Vanaf toen ik 15+ was

C. Signaleren

16. Kun je vertellen waarom jij met deze persoon contact hebt? (vraag open stellen + doorvragen, meerdere antwoorden zijn mogelijk)

- ☐ Om te voorkomen dat ik/wij overlast (in de buurt) veroorzaken
- ☐ Hij / zij luistert naar mij als ik dingen heb waar ik mee zit (school / werk / schulden)
- ☐ Hij/ zij biedt hulp met het regelen van administratieve zaken
- ☐ Hij /zij nodigt mij uit voor activiteiten in de buurt
- ☐ Hij / zij helpt mij om dingen te doen die ik leuk vind; toeleiden naar sport of artistieke projecten
- ☐ Hij/ zij helpt mij om zelf dingen te organiseren, zoals voetbaltoernooi of een band starten
- ☐ Het is gezellig om deze persoon te spreken
- ☐ Uit verveling
- ☐ Anders namelijk...

17. Wat betekent deze persoon voor jou? (vraag open stellen + doorvragen)

- ☐ Hij / zij is een vriend
- ☐ Hij / zij is een opvoeder (iemand die zegt wat we wel niet kan)
- ☐ Hij /zij is als een broer of een zus voor mij
- ☐ Hij / zij is een activeerder (iemand die stimuleert om in beweging te komen)
- ☐ Anders, namelijk...

18. Voeren jullie als groep gesprekken met deze persoon?

- ☐ Altijd als wij hem/haar zien
- ☐ Vaak
- ☐ Soms
- ☐ Nooit

19. Heb je één op één gesprekjes met deze persoon?

- ☐ Altijd als ik hem/haar zie
- ☐ Vaak
- ☐ Soms
- ☐ Nooit

20. Vertrouw je deze persoon?

- ☐ Ja
- ☐ Nee

21. Heeft deze persoon ook contact met jouw ouder(s) / verzorger(s)?

- ☐ Nee
- ☐ Ja, hoe vaak?

D. Perspectief bieden (informatie en advies / activeren / doorleiden)

22. Helpt deze persoon je bij dingen waar je mee zit?

- ☐ Altijd als ik hem/haar zie
- ☐ Vaak
- ☐ Soms
- ☐ Nooit (ga naar vraag 22)

23. Kun je vertellen op welke manier deze persoon jou helpt? (vraag open stellen + doorvragen)

- ☐ Hij/zij luistert naar me en stelt me vragen
- ☐ Hij/ zij geeft informatie en advies
- ☐ Hij / zij gaat met mij ergens mee naartoe
- ☐ Hij / zij regelt dingen voor mij
- ☐ Hij / zij zorgt ervoor dat ik ergens terecht kan met mijn problemen

24. Kun je voorbeelden geven van wat jij kunt bespreken met deze persoon?

25. Neem je deel aan activiteiten die in de buurt worden georganiseerd? (zoals buurtactiviteiten)

- ☐ Nee
- ☐ Ja, welke? Waarom die activiteiten?

26. Vraagt deze persoon jou mee te doen aan activiteiten in de buurt?

- ☐ Altijd als ik hem/haar zie
- ☐ Vaak
- ☐ Soms
- ☐ Nooit

27. Vraagt deze persoon jou om mee te helpen bij het organiseren van activiteiten of het doen van vrijwilligerswerk?

- ☐ Altijd als ik hem/haar zie
- ☐ Vaak
- ☐ Soms
- ☐ Nooit

28. Ben je betrokken bij projecten in de buurt?

- ☐ Nee, waarom niet?

- ☐ Ja, op welke manier? (bemiddelen, inspraak, belangenbehartiging, uitvoering, vaste vrijwilliger)
Ga verder met vraag 28

29. Zou je iets willen ondernemen in jouw buurt? (b.v. in het jongerencentrum)

- ☐ Nee, waarom niet?

- ☐ Ja, wat bijvoorbeeld?

30. Zorgt deze persoon ervoor dat jij in contact komt met instellingen die jou bijvoorbeeld helpen met oplossen van problemen of het doen van dingen die je leuk vindt? (vraag open stellen + doorvragen)

- ☐ Nee
- ☐ Ja. Met welke instellingen?
- ☐ Randon school
- ☐ Randon werk (b.v. DWI)
- ☐ Vrijetijdsbesteding zoals sportverenigingen, jongerenwerk of muziekclubs
- ☐ Hulpverlening (b.v. streetcornerwork of spirit)
- ☐ Stadsdeel of gemeente (b.v. bij het zoeken van een hangplek of om het organiseren van een activiteit in de buurt.
- ☐ Anders, namelijk..

31. Wat leer je (van het contact) met deze persoon? (vraag open stellen + doorvragen)

- ☐ Niks
- ☐ Sociaal communicatieve vaardigheden zoals luisteren en samenwerken
- ☐ Organiseren
- ☐ Oplossen van mijn problemen (b.v. verslaving, schulden, werk, wonen, relaties)
- ☐ Beheersen van agressie
- ☐ Vertrouwen te krijgen in mijzelf
- ☐ Vrienden te maken
- ☐ Ontdekken wat ik leuk vind
- ☐ Mijn vrije tijd zinvol te besteden (doen wat ik leuk vind)
- ☐ Sociaal wenselijk gedrag te vertonen in de buurt

- ☐ Anders namelijk....

D. Resultaat

32. Vind je dat je door het contact met deze persoon bent veranderd?

- ☐ Nee
- ☐ Ja, licht toe (op wat voor manier)

33. Waarom is het contact met deze persoon voor jou belangrijk?

34. Wat levert de aanwezigheid van deze persoon volgens jou op voor de buurt (de samenleving)?

35. Wat zou er gebeuren als je geen contact meer zou hebben met deze persoon?

36. Kun je twee redenen noemen waarom je contact met een *jongerenwerker* goed zou vinden?

37. Kun je twee redenen noemen waarom je het contact met een *jongerenwerker* niet goed zou vinden?

38. Welk rapportcijfer geef je aan het contact met de persoon waarover wij het hebben gehad?

(1 = zeer slecht, 10 = zeer goed)

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

39. Heb je nog andere opmerkingen?

Hartstikke bedankt voor het beantwoorden van de vragen!

Bijlage 6: Antwoorden + analysetabel vragenlijstonderzoek jongeren

A. Kennismaken			
Vragen	Keuzemogelijkheden	Deelnemers	Geen deelnemers
Sekse	Jongen	46 (89,8%)	43 (65,2%)
	Meisje	7 (13,2%)	22 (33,3%)
Leeftijd	8	1	0
	9	1	0
	10	0	1
	11	1	0
	12	1	3
	13	1	4
	14	6	6
	15	11	12
	16	14	10
	17	10	8
	18	2	3
	19	3	5
	20	1	2
	21	1	1
	22	0	4
	23	0	3
	24	0	3
Afkoms	Nederland	5 (4,2%)	15 (12,7%)
	Turkije	15 (12,7%)	12 (10,2%)
	Marokko	29 (24,6%)	24 (20,3%)
	Suriname	1 (0,8%)	8 (6,8%)
	Antillen	2 (1,7%)	1 (0,8%)
	Anders niet westers	0 (0%)	3 (2,5%)
	Anders westers	1 (0,8%)	2 (1,7%)

Dagbesteding	School	49 (92,5%)	55 (84,6%)
	Werk	3 (5,7%)	4 (6,2%)
	Vrijwilligerswerk		
	Thuis / op straat	1 (1,9%)	6 (9,2%)
	Anders namelijk		
Opleidingsniveau	Lagere school	6 (12,2%)	3 (5,4%)
	VMBO	17 (34,7%)	27 (48,2%)
	MBO niv 1 en 2	11 (22,4%)	7 (12,5%)
	MBO niv 3 en 4	13 (16,5%)	10 (12,5%)
	Havo / VWO	2 (4,1%)	6 (10,7%)
	HBO / WO	0 (0%)	3 (5,4%)

B. Maken en onderhouden van contact			
Vragen	Keuzemogelijkheden	Deelnemers	Geen deelnemers
Contact met jongerenwerk	Ja		23 (34,8%)
	Nee		1 (1,5%)
Ben je weleens benaderd door een jongerenwerker? (alleen voor geen deelnemers)	Nee		1
	Ja , op welke manier		23
	Via direct contact in openbare ruimte		5 (21,7%)
	Via spreekuur in jc		0 (0,0%)
	Via sms of social media		1 (4,3%)
	Via andere instelling		
	Via vrienden		16 (69,6%)
	Anders, namelijk..		1 (4,3%)

Zou je contact met een jongerenwerker willen? (alleen voor geen deelnemers)	Ja, waarom?		21 (32,3%)
	Voorkomen van overlast		4 (19,0%)
	Hij / zij luistert naar problemen		7 (33,3%)
	Hij / zij biedt hulp bij administratieve dingen		1 (4,8%)
	Hij/zij nodigt uit voor activiteiten in de buurt		10 (47,6%)
	Hij/zij helpt dingen te doen die ik leuk vind		21 (100%)
	Hij/zij helpt zelf dingen te organiseren		1 (4,8%)
	Gezellig		1 (4,8%)
	Uit verveling		0 (0,0%)
	Anders, namelijk		2 (9,5%)
Zou je contact met een jongerenwerker willen? (alleen voor geen deelnemers)	Nee, waarom niet?		44 (67,7%)
	Geen tijd / te druk		6 (13,6%)
	Geen interesse		25 (56,8%)
	Weet niet wat jw mij kan bieden		10 (22,7%)
	Durf niet / niet veilig		1 (2,3%)
	Anders, namelijk..		2 (4,2%)
Is er iemand in jouw omgeving die jou helpt / stimuleert? (alleen voor geen deelnemers)	Nee		18 (27,3%)
	Ja, wie is het?		48 (72,7%)
	Betaalde begeleider		2 (4,2%)
	Vrijwillige begeleider		1 (2,1%)
	Docent / mentor op school		1 (2,1%)
	Familielid		28 (58,3%)
	Vriend / vriendin		16 (33,3%)

Waar spreek je de jongerenwerker/persoon	Buiten op straat	29 (54,7%)	6 (12,5%)
	In het jongerencentrum	18 (34,0%)	1 (2,1%)
	Op school	4 (7,5%)	3 (6,3%)
	Op de sportvereniging	0 (0,0%)	2 (4,2%)
	Horeca	0 (0,0%)	1 (2,1%)
	Thuis	0 (0,0%)	34 (70,8%)
	Ergens anders..	2 (3,8%)	1 (2,1%)
Hoe vaak contact?	Minder dan 1 keer per maand	2 (3,8%)	2 (4,2%)
	1 keer per maand	6 (11,3%)	0 (0,0%)
	1 keer per week	20 (37,7%)	6 (12,5%)
	Meerdere keren per week	25 (47,2%)	40 (83,3%)
In welke buurt ontmoet je de jongerenwerker / persoon?	Optie 1: Nieuw West	28 (52,8%)	20 (41,7%)
	Optie 2: West	18 (34,0%)	13 (27,1%)
	Optie 3:Centrum	7 (13,2%)	7 (14,6%)
	Optie 4: Zuid	0 (0,0%)	1 (2,1%)
	Optie 5: Oost	0 (0,0%)	2 (4,2%)
	Optie 6: Noord	0 (0,0%)	3 (6,3%)
	Optie 7: Elders	0 (0,0%)	2 (4,2%)

C. Signaleren				
Vragen	Keuzemogelijkheden		Deelnemers	Geen deelnemers
Waarom heb je het contact met de jongerenwerker / persoon?	Voorkomen van overlast	Ja	15 (28,3%)	6 (12,5%)
		Nee	38 (71,7%)	42 (87,5%)
	Hij / zij luistert naar problemen	Ja	21 (39,6%)	36 (75%)
		Nee	32 (60,4%)	12 (25%)
	Hij / zij biedt hulp bij administratieve dingen	Ja	12 (22,6%)	8 (16,7%)
		Nee	41 (77,4%)	40 (83,3%)
	Hij/zij nodigt uit voor activiteiten	Ja	22 (41,5%)	4 (8,3%)
		Nee	31 (58,5%)	44 (91,7%)
	Hij/zij helpt dingen te doen die ik leuk vind	Ja	2 (3,8%)	6 (12,5%)
		Nee	51 (96,2%)	42 (87,5%)
	Hij/zij helpt zelf dingen te organiseren	Ja	4 (7,5%)	1 (2,1%)
		Nee	49 (92,5%)	47 (97,9%)
	Gezellig	Ja	13 (24,5%)	16 (33,3%)
		Nee	40 (75,5%)	32 (66,7%)
Betekenis jongerenwerker/persoon	Vriend	Ja	22 (41,5%)	13 (27,1%)
		Nee	38 (71,7%)	42 (87,5%)
	Opvoeder	Ja	7 (13,2%)	22 (45,8%)
		Nee	3 (5,7%)	8 (16,7%)
Groepsgesprekken met de jongerenwerker/ persoon	Broer / zus	Ja	3 (5,7%)	8 (16,7%)
		Nee	53 (100%)	44 (91,7%)
	Activeerder	Ja	21 (39,6%)	5 (10,4%)
		Nee	32 (60,4%)	12 (25%)
1 op 1 gesprekken met de jongerenwerker / persoon	Altijd	Ja	2 (3,8%)	6 (12,5%)
		Nee	51 (96,2%)	42 (87,5%)
	Vaak	Ja	14 (26,4%)	9 (18,8%)
		Nee	32 (60,4%)	12 (25%)
Vertrouw je de jongerenwerker/persoon?	Soms	Ja	26 (49,1%)	18 (37,5%)
		Nee	11 (20,8%)	19 (39,6%)
	Nooit	Ja	11 (20,8%)	19 (39,6%)
		Nee	12 (22,6%)	1 (2,1%)
Heeft jongerenwerker contact met ouders?	Ja	Ja	46 (88,5%)	46 (95,8%)
		Nee	6 (11,5%)	2 (4,2%)
Sinds wanneer spreek je een jongerenwerker?	Nee	Ja	38 (71,7%)	8 (30,8%)
		Nee	15 (28,3%)	18 (69,2%)
Op welke manier in contact gekomen? (alleen door deelnemers beantwoord)	Als kind zie ik of spreek ik hem/haar	Ja	14 (26,4%)	34 (70,8%)
		Nee	38 (71,7%)	42 (87,5%)
		Vanaf leeftijd 10-15	32 (60,4%)	7 (14,6%)
		Vanaf 15+	7 (13,2%)	7 (14,6%)
		In openbare ruimte	22 (41,5%)	
		In jongerencentrum	4 (7,5%)	
Op welke manier in contact gekomen? (alleen door deelnemers beantwoord)	Sms / social media	Ja	0 (0,0%)	
		Nee	53 (100%)	
		Via andere instelling	2 (3,8%)	
		Via vrienden	22 (41,5%)	
		Anders, namelijk	3 (5,7%)	

D. Perspectief bieden (informatie en advies / activeren / doorleiden)				
Vragen	Keuzemogelijkheden		Deelnemers	Geen deelnemers
Helpt de jongerenwerker / persoon?	Altijd		3 (5,7%)	16 (33,3%)
	Vaak		15 (28,3%)	21 (43,8%)
	Soms		28 (52,8%)	11 (22,9%)
	Nooit		7 (13,2%)	0 (0,0%)
Op welke manier helpt de jongerenwerker / persoon?	Luistert en stelt vragen	Ja	28 (60,9%)	32 (68,1%)
		Nee	18 (39,1%)	15 (31,9%)
	Geeft informatie en advies	Ja	34 (73,9%)	33 (70,2%)
		Nee	12 (26,1%)	14 (29,8%)
	Gaaf meer ergens naartoe	Ja	4 (8,7%)	8 (17%)
		Nee	42 (91,3%)	39 (83%)
	Regelt dingen voor mij	Ja	13 (28,3%)	11 (23,4%)
		Nee	33 (71,7%)	36 (76,6%)
	Verwijst door	Ja	5 (10,9%)	3 (6,4%)
		Nee	41 (89,1%)	44 (9,6%)
	Deelname aan activiteiten in de buurt	Ja	43 (81,1%)	11 (22,9%)
		Nee	10 (18,9%)	37 (77,1%)
Vraagt de jongerenwerker/ persoon om mee te doen aan activiteiten	Altijd		6 (11,3%)	0 (0,0%)
	Vaak		19 (35,8%)	6 (12,5%)
	Soms		26 (49,1%)	10 (20,8%)
	Nooit		2 (3,8%)	32 (66,7%)
Vraagt de jongerenwerker/persoon om mee te helpen bij het organiseren van activiteiten of doen van vrijwilligerswerk?	Altijd		3 (5,7%)	0 (0,0%)
	Vaak		8 (15,1%)	2 (4,2%)
	Soms		28 (52,8%)	8 (16,7%)
	Nooit		14 (26,4%)	38 (79,2%)

Ben je betrokken bij het jongerencentrum of bij projecten in de buurt?	Nee		38 (71,7%)	43 (87,8%)
	Ja		15 (28,3%)	6 (12,2%)
Zou je iets willen ondernemen in het jongerencentrum of in buurt?	Nee		23 (46,9%)	43 (87,2%)
	Ja		26 (53,1%)	6 (12,8%)
Zorgt de jongerenwerker / persoon ervoor dat je in contact komt met instellingen?	Nee		21 (39,6%)	26 (55,3%)
	Ja, Welke....		32 (60,4%)	21 (44,7%)
	Rondom school		16 (50%)	13 (61,9%)
	Rondom werk		3 (9,4%)	3 (14,3%)
	Vrijtijdsbesteding		9 (28,1%)	4 (19%)
	Hulpverlening		1 (3,1%)	1 (4,8%)
	Stadsdeel / gemeente		2 (6,3%)	0 (0,0%)
	Anders, namelijk		1 (3,1%)	0 (0,0%)
Wat leer je van het contact met de jongerenwerker/persoon?	Niks	Ja	7 (13,2%)	2 (4,3%)
		Nee	46 (86,8%)	44 (95,7%)
	Sociaal communicatieve vaardigheden	Ja	24 (45,3%)	13 (28,3%)
		Nee	29 (54,7%)	33 (71,7%)
	Organiseren	Ja	16 (30,2%)	4 (8,7%)
		Nee	37 (69,8%)	42 (91,3%)
	Oplossen van mijn problemen	Ja	19 (35,8%)	23 (50%)
		Nee	37 (69,8%)	23 (50%)
	Beheersen van agressie	Ja	15 (28,3%)	22 (47,8%)
		Nee	47 (88,7%)	35 (76,1%)
	Vertrouwen krijgen in mijzelf	Ja	15 (28,3%)	22 (47,8%)
		Nee	38 (71,7%)	24 (52,2%)
	Vrienden maken	Ja	8 (15,1%)	8 (17,4%)
		Nee	45 (84,9%)	38 (82,6%)
	Leer ontdekken wat ik leuk vind.	Ja	13 (24,5%)	3 (6,5%)
		Nee	40 (75,5%)	43 (93,5%)
	Vrije tijd zinvol besteden	Ja	22 (41,5%)	5 (10,9%)
		Nee	31 (58,5%)	41 (89,1%)
	Sociaal wenselijk gedrag	Ja	9 (17%)	6 (13%)
		Nee	44 (83%)	40 (87%)
	Anders	Ja	1 (1,9%)	2 (4,3%)
		Nee	52 (98,1%)	44 (95,7%)

E. Begeleiding			
Vragen	Keuzemogelijkheden	Deelnemers	Geen deelnemers
Ben je wel of niet veranderd door het contact met de ambulant jongerenwerker?	Ja	22 (41,5%)	25 (55,6%)
	Nee	31 (58,5%)	20 (44,4%)
Wel rapportcijfer geef je aan het contact met de ambulant jongerenwerker?	5	1 (1,9%)	4 (8,4%)
	6	5 (9,4%)	3 (6,5%)
	7	3 (5,7%)	6 (13%)
	8	16 (30,2%)	5 (10,9%)
	9	14 (26,4%)	16 (34,8%)
	10	14 (26,4%)	12 (26,1%)

